

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ Ν'

Τρίτη 19 Νοεμβρίου 2019

ΘΕΜΑΤΑ

Α. ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

1. Ανακοινώνεται ότι τη συνεδρίαση παρακολουθούν μαθητές από το 4ο Δημοτικό Σχολείο Μεταμόρφωσης, το 2ο Δημοτικό Σχολείο Υμηττού, το Α' Γυμνάσιο Παλλήνης, το Γυμνάσιο Νέας Περάμου, Βέλγοι επισκέπτες, μαθητές από το Γυμνάσιο Αταλάντης Φθιώτιδας και το 1ο Γυμνάσιο Ευόσμου Θεσσαλονίκης, σελ. 4832, 4836, 4844, 4849, 4863, 4871, 4874, 4883

2. Ειδική Ημερήσια Διάταξη. Αποφάσεις Βουλής. Συνέχιση της συζήτησης επί των αναθεωρητέων διατάξεων του Συντάγματος, σύμφωνα με τα άρθρα 110 του Συντάγματος και 119 του Κανονισμού της Βουλής, σελ. 4829 - 4910

3. Επί διαδικαστικού θέματος, σελ. 4829, 4830, 4831, 4832, 4842, 4846, 4847, 4849, 4851, 4852, 4853, 4856, 4861, 4863, 4866, 4874, 4881, 4885, 4887, 4888, 4889, 4892, 4900, 4901, 4909

4. Επί προσωπικού θέματος, σελ. 4847, 4889

ΠΡΟΕΔΡΕΥΟΝΤΕΣ

ΑΒΔΕΛΑΣ Α.,	σελ. 4906 - 4910
ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Χ.,	σελ. 4894 - 4906
ΚΑΚΛΑΜΑΝΗΣ Ν.,	σελ. 4829 - 4839
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Ο.,	σελ. 4880 - 4894
ΛΑΜΠΡΟΥΛΗΣ Γ.,	σελ. 4853 - 4867
ΜΠΟΥΡΑΣ Α.,	σελ. 4839 - 4853
ΣΑΚΟΡΑΦΑ Σ.,	σελ. 4867 - 4880

ΟΜΙΛΗΤΕΣ

Α. Επί της Ειδικής Ημερήσιας Διάταξης:

ΑΓΑΘΟΠΟΥΛΟΥ Ε.,	σελ. 4898
ΑΔΑΜΟΠΟΥΛΟΥ Α.,	σελ. 4839
ΑΚΤΥΠΗΣ Δ.,	σελ. 4876
ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ Α.,	σελ. 4845, 4846
ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ Ε.,	σελ. 4854
ΑΡΣΕΝΗΣ Κ.,	σελ. 4886
ΑΧΜΕΤ Ι.,	σελ. 4875
ΑΧΤΣΙΟΓΛΟΥ Ε.,	σελ. 4849
ΒΑΡΕΜΕΝΟΣ Γ.,	σελ. 4899
ΒΕΤΤΑ Κ.,	σελ. 4895
ΒΙΛΙΑΡΔΟΣ Β.,	σελ. 4862
ΒΙΤΣΑΣ Δ.,	σελ. 4887, 4888
ΒΟΥΤΣΗΣ Ν.,	σελ. 4856, 4864, 4865
ΒΡΟΥΤΣΗΣ Ι.,	σελ. 4858
ΓΕΡΑΠΕΤΡΙΤΗΣ Γ.,	σελ. 4847
ΓΙΟΓΙΑΚΑΣ Β.,	σελ. 4855
ΓΚΙΟΛΑΣ Ι.,	σελ. 4868
ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ Κ.,	σελ. 4884, 4885
ΔΕΛΗΣ Ι.,	σελ. 4836, 4837, 4838
ΔΡΙΤΣΑΣ Θ.,	σελ. 4904, 4905
ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΟΥ Σ.,	σελ. 4893
ΚΑΛΑΜΑΤΙΑΝΟΣ Δ.,	σελ. 4896
ΚΑΜΙΝΗΣ Γ.,	σελ. 4853, 4888, 4909
ΚΑΣΙΜΑΤΗ Ε.,	σελ. 4907

ΚΑΤΡΟΥΓΚΑΛΟΣ Γ., σελ. 4832, 4833, 4837, 4882, 4908, 4909

ΚΑΤΣΩΤΗΣ Χ., σελ. 4894
ΚΕΦΑΛΑ Μ., σελ. 4871
ΚΡΗΤΙΚΟΣ Ν., σελ. 4906
ΛΑΜΠΡΟΥΛΗΣ Γ., σελ. 4902
ΛΙΑΚΟΥΛΗ Ε., σελ. 4877
ΛΙΟΥΠΗΣ Α., σελ. 4883
ΛΟΒΕΡΔΟΣ Α., σελ. 4833, 4835, 4836, 4846, 4865, 4880, 4888

ΜΑΝΩΛΑΚΟΣ Ν., σελ. 4904
ΜΑΝΩΛΑΚΟΥ Δ., σελ. 4897
ΜΑΡΑΒΕΓΙΑΣ Κ., σελ. 4856
ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ Α., σελ. 4903
ΜΟΥΛΚΙΩΤΗΣ Γ., σελ. 4879
ΜΠΟΓΔΑΝΟΣ Κ., σελ. 4861
ΜΠΟΥΚΩΡΟΣ Χ., σελ. 4905
ΜΠΟΥΜΠΑΣ Κ., σελ. 4901
ΜΥΛΩΝΑΚΗΣ Α., σελ. 4885
ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ Θ., σελ. 4882
ΞΕΝΟΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΥ Μ., σελ. 4859

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ Β., σελ. 4847, 4849
ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ Ι., σελ. 4857
ΠΑΝΑΣ Α., σελ. 4892
ΠΑΠΑΗΛΙΟΥ Γ., σελ. 4867
ΠΑΠΑΚΩΣΤΑ - ΠΑΛΙΟΥΡΑ Α., σελ. 4874
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ Σ., σελ. 4869
ΠΟΥΛΑΣ Α., σελ. 4886
ΡΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ Θ., σελ. 4844
ΣΑΚΟΡΑΦΑ Σ., σελ. 4866
ΣΙΜΟΠΟΥΛΟΣ Ε., σελ. 4863
ΣΟΥΚΟΥΛΗ - ΒΙΛΙΑΛΗ Μ., σελ. 4878

ΣΤΥΛΙΑΝΙΔΗΣ Ε., σελ. 4842, 4853, 4865, 4892
ΤΖΑΒΑΡΑΣ Κ., σελ. 4830, 4831, 4832, 4833, 4882, 4889, 4909

ΤΖΑΚΡΗ Θ., σελ. 4872, 7843, 4874
ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ Β., σελ. 4868
ΦΑΜΕΛΛΟΣ Σ., σελ. 4889
ΦΙΛΗΣ Ν., σελ. 4835, 4852, 4853, 4861
ΦΡΑΓΓΙΔΗΣ Γ., σελ. 4875
ΦΩΤΙΟΥ Θ., σελ. 4890
ΧΑΤΖΗΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Α., σελ. 4870
ΧΗΤΑΣ Κ., σελ. 4838
ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ Ρ., σελ. 4900

Β. Επί διαδικαστικού θέματος:

ΑΒΔΕΛΑΣ Α., σελ. 4909
ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ Α., σελ. 4846
ΒΑΡΕΜΕΝΟΣ Γ., σελ. 4881
ΒΙΤΣΑΣ Δ., σελ. 4887, 4888, 4889
ΒΟΥΤΣΗΣ Ν., σελ. 4849, 4856
ΓΙΟΓΙΑΚΑΣ Β., σελ. 4851
ΚΑΚΛΑΜΑΝΗΣ Ν., σελ. 4829, 4830, 4831, 4832
ΚΑΜΙΝΗΣ Γ., σελ. 4851, 4852
ΚΑΤΡΟΥΓΚΑΛΟΣ Γ., σελ. 4829, 4853, 4881
ΚΑΤΣΩΤΗΣ Χ., σελ. 4881

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Ο. ,
σελ. 4849, 4881, 4885, 4887,
4888, 4889, 4892
ΛΑΜΠΡΟΥΛΗΣ Γ. ,
σελ. 4856, 4861, 4863, 4866
ΛΟΒΕΡΔΟΣ Α. ,
σελ. 4829, 4847, 4866, 4888
ΜΠΑΡΚΑΣ Κ. ,
σελ. 4847
ΜΠΟΥΡΑΣ Α. ,
σελ. 4842, 4846, 4847, 4849,
4851, 4852, 4853
ΞΕΝΟΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΥ Μ. ,
σελ. 4885
ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ Β. ,
σελ. 4849, 4881
ΡΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ Θ. ,
σελ. 4846
ΣΑΚΟΡΑΦΑ Σ. ,
σελ. 4874
ΤΖΑΒΑΡΑΣ Κ. ,
σελ. 4829, 4832, 4881
ΦΑΜΕΛΛΟΣ Σ. ,
σελ. 4887, 4889
ΦΩΤΙΟΥ Θ. ,
σελ. 4892

Γ. Επί προσωπικού θέματος:

ΒΙΤΣΑΣ Δ. ,
σελ. 4889
ΛΟΒΕΡΔΟΣ Α. ,
σελ. 4847, 4889
ΡΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ Θ. ,
σελ. 4847

ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

ΣΚΟΥΡΟΛΙΑΚΟΣ Π.,
σελ. 4856

Π Ρ Α Κ Τ Ι Κ Α Β Ο Υ Λ Η Σ

Θ' ΑΝΑΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΒΟΥΛΗ

ΙΗ' ΠΕΡΙΟΔΟΣ

ΠΡΟΕΔΡΕΥΟΜΕΝΗΣ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΣΥΝΟΔΟΣ Α'

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ Ν'

Τρίτη 19 Νοεμβρίου 2019

Αθήνα, σήμερα στις 19 Νοεμβρίου 2019, ημέρα Τρίτη και ώρα 9:54', συνήλθε στην Αίθουσα των συνεδριάσεων του Βουλευτηρίου η Βουλή σε ολομέλεια για να συνεδριάσει υπό την προεδρία του Α' Αντιπροέδρου αυτής κ. **ΝΙΚΗΤΑ ΚΑΚΛΑΜΑΝΗ**.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Νικήτας Κακλαμάνης): Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, αρχίζει η συνεδρίαση. Εισερχόμαστε στην

ΕΙΔΙΚΗ ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΔΙΑΤΑΞΗ

Αποφάσεις Βουλής συνέχιση της συζήτησης επί των αναθεωρητέων διατάξεων του Συντάγματος, σύμφωνα με τα άρθρα 110 του Συντάγματος και 119 του Κανονισμού της Βουλής.

Στη σημερινή συνεδρίαση που αντιστοιχεί στην 1η και 2η θεματική ενότητα της Επιτροπής Αναθεώρησης του Συντάγματος, δηλαδή σχέσεις Εκκλησίας και Πολιτείας, Θρησκευτική Ελευθερία, Όρκος και Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, θα συζητηθούν τα άρθρα: 3 παράγραφοι 1 και 2, 3 παράγραφος 3 (κατάργηση παραγράφου), 3 (εισαγωγή ερμηνευτικής δήλωσης), 13 παράγραφος 5, 33 παράγραφος 2, 59 παράγραφοι 1 και 2, 5 παράγραφος 2, 21 παράγραφοι 1 και 3, 21 (προσθήκη παραγράφου), 22 παράγραφοι 1, 2, 4 και 5 και 25 παράγραφος 3 του Συντάγματος.

Σήμερα θα μιλήσουν οι Κοινοβουλευτικοί Εκπρόσωποι, οι γενικοί εισηγητές, οι ειδικοί αγορητές και μετά από αυτούς, οι ειδικοί εισηγητές των δύο πρώτων κομμάτων, δύο από τη Νέα Δημοκρατία και δύο από τον ΣΥΡΙΖΑ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΖΑΒΑΡΑΣ: Κύριε Πρόεδρε, διαδοχικά ή σε κύκλους;

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Νικήτας Κακλαμάνης): Κύριε Τζαβάρα, όπως είπα, η σειρά είναι: γενικοί εισηγητές, ειδικοί αγορητές, ειδικοί εισηγητές από τα δύο κόμματα. Τα υπόλοιπα είναι κατά τα ειωθότα. Δηλαδή, μέχρι και τον τέταρτο ομιλητή γράφονται κανονικά ηλεκτρονικά οι συνάδελφοι και θα βγάλουν τη σειρά των ομιλητών οι κύριοι και κυρίες που είναι στο Προεδρείο.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΖΑΒΑΡΑΣ: Κύριε Πρόεδρε, μπορώ να έχω τον λόγο;

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Νικήτας Κακλαμάνης): Ορίστε, κύριε Τζαβάρα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΖΑΒΑΡΑΣ: Κύριε Πρόεδρε, ήθελα να ρωτήσω αν οι δύο ειδικοί εισηγητές από τα κόμματα θα μιλούν διαδοχικά ο ένας μετά τον άλλο...

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Νικήτας Κακλαμάνης): Κύριε Τζαβάρα, είναι κατά τα ειωθότα, όπως γίνεται πάντα: Ένας από τη Νέα Δημοκρατία, ένας από τον ΣΥΡΙΖΑ, ένας από τη Νέα Δημοκρατία, ένας από τον ΣΥΡΙΖΑ. Αυτά γίνονται διαχρονικά από όταν έγινε συζή-

τηση επί του Συντάγματος. Νόμιζα ότι μιλούσατε επί των ομιλητών, αν θα είναι εναλλάξ η πρώτη εξάδα.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΟΒΕΡΔΟΣ: Κύριε Πρόεδρε, μπορώ να έχω τον λόγο για ένα λεπτό;

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Νικήτας Κακλαμάνης): Ορίστε, κύριε Λοβέρδο.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΟΒΕΡΔΟΣ: Είχα προτείνει και χθες εδώ με την ομιλία μου, αλλά και στη Διάσκεψη των Προέδρων να προσεχθεί πάρα πολύ, από σήμερα που αρχίζουμε και μπαίνουμε σε διατάξεις, η διατύπωση.

Εμείς επιχειρούμε διατυπώσεις. Ακόμα και εκεί που συμφωνούμε δεν είναι πάντα απολύτως ίδιες. Και δεν υπάρχει και η απόλυτη διάθεση να ταυτιστούμε στις διατυπώσεις.

Θα ήθελα να σας παρακαλέσω, μετά το τέλος της σημερινής συνεδρίασης, της αυριανής και της μεθαυριανής, η Επιστημονική Υπηρεσία της Βουλής να διατυπώνει γνώμη. Δηλαδή, να επεξεργάζεται τα μικρά κείμενα τα οποία θα καταθέτουμε. Δεν είναι πολλή δουλειά.

Εγώ τα δικά μας θα τα αναγνώσω σήμερα. Αυτό κάνουν και οι συνάδελφοι. Το προϊόν αυτό να το επεξεργάζεται και την επομένη ημέρα να μας λέει μία γνώμη επί των διατυπώσεων.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Νικήτας Κακλαμάνης): Κατάλαβα τι λέτε, κύριε Λοβέρδο.

Εγώ δεν μπορώ να σας δώσω απάντηση. Θα ενημερώσω τον Πρόεδρο της Βουλής και θα μεταφέρω το αίτημά σας. Προσωπικά το βρίσκω εύλογο και ότι μάλλον μπορεί να γίνει. Αν δεν μας ακούει τώρα από το γραφείο του, θα του το μεταφέρω εγώ μόλις κατέβω από την Έδρα. Παρεμπιπτόντως, μόλις μπήκε ο κύριος Πρόεδρος. Δεν ξέρω αν το άκουσε γιατί μόλις μπήκε, αλλά θα του το μεταφέρει η γενική διευθύντρια και εφόσον μπορεί να γίνει, θα γίνει, κύριε Λοβέρδο.

Οι χρόνοι είναι λίγο αλλαγμένοι, για να έχετε την ευχέρεια να μιλήσετε πιο άνετα. Δηλαδή, οι γενικοί εισηγητές και οι ειδικοί αγορητές έχουν δεκαπέντε λεπτά. Οι τέσσερις ειδικοί εισηγητές έχουν από δέκα λεπτά.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΤΡΟΥΓΚΑΛΟΣ: Κύριε Πρόεδρε, θα ήθελα τον λόγο.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Νικήτας Κακλαμάνης): Ορίστε, κύριε Κατρουγκале, έχετε τον λόγο.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΤΡΟΥΓΚΑΛΟΣ: Θα ήθελα να πω επί του προηγούμενου θέματος ότι ενώ συμφωνώ απολύτως με το πνεύμα της παρατήρησης του συναδέλφου, κ. Λοβέρδου, δηλαδή να προσπαθήσουμε να αναζητήσουμε συγκλίσεις, θεωρώ ότι είναι δική μας ευθύνη.

Επομένως νομίζω ότι θα πρέπει να γίνει προσπάθεια για κάτι τέτοιο σήμερα, να μη μετατεθεί σε επόμενη συνεδρίαση και να

μην παρεμβληθεί η Επιστημονική Υπηρεσία της Βουλής, γιατί στην πραγματικότητα δεν είναι η διαφορά μας επί του νομικού. Έχουμε τη δυνατότητα να καταλήξουμε σε μία κοινή διατύπωση. Η διαφορά μας είναι επί του πολιτικού. Και δεν πρέπει, λοιπόν, να μεταθέσουμε αλλού αυτή την ευθύνη που μας αναλογεί. Πρέπει σε αυτή την Αίθουσα να προσπαθήσουμε, να επιδιώξουμε να έχουμε τις αναγκαίες συναινέσεις. Αυτή είναι η άποψή μου.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Νικήτας Κακλαμάνης): Δεν νομίζω ότι ο κ. Λοβέρδος απέκλεισε αυτό που λέτε. Εξάλλου, από ό,τι αντιλαμβάνομαι, αυτό είναι το ευκαίριο από όλους μας. Δεν αποκλείει το ένα το άλλο.

Η γενική διευθύντρια μου προτείνει εάν πάμε στην πρόταση του κ. Λοβέρδου, καλό είναι αυτό να γίνεται στο τέλος της κάθε ημέρας, ώστε να είμαστε εμπρόθεσμοι. Δηλαδή το αίτημα του κ. Λοβέρδου θα ήταν πιο σωστό να διατυπωθεί χθες το βράδυ κλείνοντας. Όμως, εντάξει, αυτό είναι μία λεπτομέρεια.

Ορίστε, κύριε Τζαβάρα, έχετε τον λόγο.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΖΑΒΑΡΑΣ: Κύριε Πρόεδρε, σας ευχαριστώ και για τον λόγο που μου δίνετε και για την πρωινή γυμναστική την οποία μας κάνατε και νομίζω ότι μπορούμε να ξεκινάμε με πολύ ευνοϊκούς όρους όσον αφορά την άσκηση δικαιωμάτων κοινοβουλευτικού χαρακτήρα, που χθες, οφείλω να ομολογήσω, δεν ευτύχησαν σε αυτή την Αίθουσα να έχουν την καλύτερη δυνατή μεταχείριση από όλες τις πτέρυγες της Βουλής και μάλιστα στην εναρκτήρια ημέρα της συζήτησης, που εξακολουθεί σήμερα και θα συνεχιστεί μέχρι και την Παρασκευή.

Το λέω αυτό για τους εξής απλούς και συγκεκριμένους λόγους. Ίσως να είναι η πρώτη φορά που Αναθεώρηση του Συντάγματος ξεκινάει να συζητείται στην Εθνική Αντιπροσωπεία με τη συμμετοχή μόνο του Προέδρου της Κοινοβουλευτικής Ομάδας της Νέας Δημοκρατίας, της Πλειοψηφίας, και Πρωθυπουργού της χώρας και με την απουσία όλων των άλλων Προέδρων των Κοινοβουλευτικών Ομάδων. Αυτό προφανώς δείχνει ότι δεν αισθανόμαστε όλοι με τον ίδιο τρόπο τη σημασία και τη σπουδαιότητα του αναθεωρητικού εγχειρήματος, το οποίο καλούμεθα να υπηρετήσουμε με δημοκρατικό αίσθημα ευθύνης.

Αυτό δε ενισχύεται και από το γεγονός ότι, παρακολουθώντας χθες από τον πρώτο μέχρι τον τελευταίο συνάδελφο, διαπίστωσα την αδυναμία να συγκεντρωθεί ο κάθε ομιλητής στο αντικείμενο της συζήτησης. Γιατί χθες, όπως γνωρίζουμε όλοι, κύριοι συνάδελφοι, αντικείμενο της συζήτησης ήταν η αρχή του αναθεωρητικού εγχειρήματος, χθες δηλαδή έπρεπε να ανταλλαχθούν επιχειρήματα από τους αγορητές, που αφορούν τη δικαιολογική βάση αυτού του εγχειρήματος σε γενικό πλαίσιο, που να αντιστοιχεί, βέβαια, σε αυτό που λέμε «τον λόγο τον γενικό», ο οποίος καθιστά αναγκαία την Αναθεώρηση του Συντάγματος με τις προτάσεις που έχουν κατατεθεί.

Αντιθέτως, τα κόμματα επέλεξαν να κάνουν κατ' άρθρο ανάλυση εκείνων των περιπτώσεων, που το καθένα πίστευε ότι είναι πιο κοντά στο να προβάλει την ιδιαιτερότητά του και να αφήσει σε αυτή τη συζήτηση το αποτύπωμά του, όχι από την πλευρά μιας συνολικής αντιμετώπισης του εγχειρήματος της Αναθεώρησης, αλλά από την πλευρά της προβολής ενός κομματικού εγωισμού που δεν συμβιβάζεται με αυτό που χθες προέβλεπα από την πλευρά της Νέας Δημοκρατίας ως βάση κάθε κοινοβουλευτικής συζήτησης, δηλαδή ως κοινής προσπάθειας να εντάξουμε κάτω από ένα καθεστώς διαλογικού ανταγωνισμού σκέψεις και απόψεις, που αντικείμενο έχουν να δώσουν την καλύτερη διατύπωση στα κείμενα που έχουν κατατεθεί ως αναθεωρητικές προτάσεις.

Αυτό με ανησυχεί ιδιαίτερα, γιατί από την πλευρά, κυρίως, της Αξιωματικής Αντιπολίτευσης ήδη αρχίζει να φαίνεται ένας κλεφτοπόλεμος, τον οποίον έχει αποφασίσει να ασκήσει εναντίον της γενικής θέσης αυτού του αναθεωρητικού εγχειρήματος και το βλέπω, παραδείγματος χάριν, να εμφανίζεται με την επιμονή στην υιοθέτηση ερμηνευτικών δηλώσεων πιο πολύ σημαντικών και χρήσιμων, κατά την άποψή της, από όλες αυτές τις πραγματικά καινοτόμες διατάξεις, που έχει από την επιτροπή αναγνωριστεί, με κοινή συμφωνία όλων, ότι αποτελούν πολύ μεγάλη και σπουδαία προσπάθεια αυτής της Βουλής να συμπληρώσει, να αλλάξει, να τροποποιήσει και γενικώς να ενισχύσει το Σύνταγμα του 1975.

Όλα αυτά τα εντάσσω και σε έναν γενικότερο προβληματισμό, τον οποίον θα μου επιτρέψετε να καταθέσω εδώ ενώπιόν σας.

Κύριοι συνάδελφοι, το Σύνταγμα ως γνωστόν είναι ο θεμελιώδης νόμος της πολιτείας. Θεμελιώδης είναι αυτός ο νόμος, γιατί όπως λέμε συντάσσει την κρατική εξουσία. Και το να συντάσσει την κρατική εξουσία, σημαίνει να υποτάσσει τη δύναμη αυτής της εξουσίας υπό την ισχύ των κανόνων του δικαίου. Να μπορείς, λοιπόν, να αναθεωρείς το Σύνταγμα, δεν έχει άλλο χαρακτήρα από εκείνον που απαιτείται για να εντάξουμε προτάσεις και σχέδια κανόνων σε τέτοια έκταση, σε τέτοια σημασία και με τέτοια αξία, ώστε να μπορούν να δώσουν τη δύναμη στο Σύνταγμα του 1975 να εξακολουθήσει να ισχύει κάτω από τις σημερινές συνθήκες και κάτω από τις σημερινές ανάγκες λειτουργίας του κράτους.

Σε αυτή, λοιπόν, την προσπάθεια δεν θέλω η Νέα Δημοκρατία να είναι μόνη. Γιατί, δυστυχώς, χθες κατάλαβα ότι αυτή η αδυναμία να εντάξουμε μια κοινή προσπάθεια διαλόγου σε μια κατεύθυνση ανάδειξης συνθέσεων δεν μπορεί να είναι χαρακτηριστικό αυτής εδώ της συζήτησης στην Ολομέλεια, τη στιγμή που στη συζήτηση στην επιτροπή είχαμε άλλο κοινοβουλευτικό ήθος όλοι μας.

Θεωρώ, λοιπόν, αναγκαίο να επισημάνω από την αρχή ότι χρειάζεται να δώσουμε μεγαλύτερη προσπάθεια στο ενδιαφέρον που πρέπει να επιδειχθεί, ώστε στο τέλος αυτής της εβδομάδας να έχουν υπάρξει σημαντικές συνθέσεις προς την κατεύθυνση τουλάχιστον αυτών των επτά ή των οκτώ σημείων, που έχουν αναδειχθεί από την επιτροπή ως ικανά και δυνατό να προσελκύσουν την κοινή, τη σύμπτωση εν πάση περιπτώσει, των δισταγμών μέχρι σήμερα απόψεων των κομματικών παρατάξεων.

Κύριοι συνάδελφοι, θεωρώ πολύ σημαντικό να ξεκινήσω τη σημερινή μου τοποθέτηση, αρχίζοντας από μία ρήση, που αποτελεί κατάκτηση ταυτόχρονα για το νεωτερικό κράτος, μια ρήση του Μοντεσκιέ, μια φράση που άλλαξε όλα τα δεδομένα της μέχρι τον 17^ο αιώνα αντίληψης που είχε ο δημοκρατικός κόσμος για τον νόμο.

Μέχρι τότε πίστευαν όλοι ότι νόμος είναι ένα παράγγελλο, νόμος είναι μία εντολή που δίνει το κράτος προς τον πολίτη, που δίνει ο ηγεμόνας, ο κυρίαρχος προς την κοινωνία και με βάση αυτή τη συγκεκριμένη εντολή, με βάση αυτό το συγκεκριμένο παράγγελλο πρέπει ο κοινωνικός βίος να λειτουργεί.

Για πρώτη φορά, λοιπόν, ο Μοντεσκιέ ήρθε και φώτισε κυριολεκτικά την αντίληψη που έχουμε για τη λειτουργία του νόμου, λέγοντας ότι: «νόμος είναι οι αναγκαίες σχέσεις που απορρέουν από τη φύση των πραγμάτων». Επαναλαμβάνω «νόμος είναι οι αναγκαίες σχέσεις που απορρέουν από τη φύση των πραγμάτων».

Εμείς, λοιπόν, εδώ είμαστε υποχρεωμένοι να ξεκινήσουμε από τα γεγονότα και τα συμβάντα που έχουν μεσολαβήσει από την τελευταία Αναθεώρηση μέχρι σήμερα στην ιστορία αυτού του τόπου, να τα παρατηρήσουμε, να καταγράψουμε τις μεταβολές τους και να συναγάγουμε ως συμπεράσματα τις συγκεκριμένες αναθεωρητικές ανάγκες που πρέπει να ικανοποιήσει η Βουλή, ώστε το Σύνταγμα να εξακολουθεί να λειτουργεί ως Συντακτικός Χάρτης αυτού του κράτους.

Αυτό πάλι είναι μία αντίρρηση που διατυπώνω απέναντι στη χθεσινή εικόνα από την πλευρά της Αντιπολίτευσης, γιατί όλοι δεν εκκινούσαν από τα πράγματα, αλλά όλοι εκκινούσαν από το άγχος που είχαν να προβάλουν μία ιδεολογική αναφορά που εκπροσωπεί το δικό τους «παρών» μέσα στο πολιτικό γίγνεσθαι της χώρας και αυτό το συγκεκριμένο αφήγημα, με τη συγκεκριμένη διατύπωσή του, να το αναρτήσουν στο Σύνταγμα σαν να είναι το Σύνταγμα ένας πίνακας πολιτικών δηλώσεων, ένας πίνακας πολιτικών ανακοινώσεων.

Όχι, κύριοι συνάδελφοι. Αδικούμε τη δημοκρατία, τους εαυτούς μας αλλά και τον ρόλο μας ως αντιπροσώπων του ελληνικού λαού, εάν επιμένουμε σ' αυτό. Γι' αυτό, λοιπόν, σήμερα, ξεκινώ τις σύντομες τοποθετήσεις -γιατί δεν μπορώ να κάνω διαφορετικά- όσον αφορά τις προτάσεις που έχει καταθέσει, κυρίως, ο ΣΥΡΙΖΑ για την αναθεώρηση του άρθρου 3 σε πρώτη φάση και μετά των άλλων άρθρων 21, 25, 23, κ.λπ..

Ας ξεκινήσουμε από το άρθρο 3. Εδώ είχαμε πει και κατά τη

διάρκεια των εργασιών της επιτροπής ότι, η προσπάθεια να γίνει προσθήκη στην πρώτη παράγραφο του άρθρου 3 της φράσης που λέει ότι η πολιτεία έχει θρησκευτική ουδετερότητα είναι μία προσπάθεια που γίνεται ακριβώς με το πνεύμα που ανέφερα προηγουμένως, όχι γιατί αυτό επιβάλλεται από τη φύση των ιστορικών πραγμάτων όπως έχουν διαμορφωθεί στο πέρασμα τόσων αιώνων από την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας του νέου ελληνικού κράτους μέχρι σήμερα, αλλά γιατί θέλει και επιμένει ο ΣΥΡΙΖΑ να μπολιάσει τη διάταξη του άρθρου 3 με μία φράση, με μία λέξη, με ένα γράμμα μέσα από το οποίο να αναδεικνύεται και να αποδεικνύεται ότι αγωνίστηκε και πέτυχε τον χωρισμό του Κράτους και της Εκκλησίας, αυτό που είναι ένα μόνιμο ιδεολογικό αφήγημα στη διάρκεια της Μεταπολίτευσης όχι μόνο από τον ΣΥΡΙΖΑ αλλά και από το ΠΑΣΟΚ και από άλλες πολιτικές δυνάμεις.

Πλην όμως, αυτό που χρειάζεται εδώ είναι να μιλήσουμε συγκεκριμένα. Και αυτό το συγκεκριμένο το πολύ αποσαφηνισμένο στίγμα που θα δώσουμε στο πώς έχουν διαμορφωθεί τα γεγονότα, νομίζω ότι θα μας οδηγήσει στο να πάρουμε και τη σωστή απόφαση.

Αλήθεια, κύριοι συνάδελφοι, πιστεύει κανένας ότι η διάταξη του άρθρου 3 δημιουργεί καθεστώς σύγχυσης μεταξύ των θεσμών του Κράτους και της Εκκλησίας; Διότι εάν κάποιος το ισχυριστεί αυτό, θα πρέπει να ξεκινήσει από τον τίτλο αυτής της διάταξης που είναι «Σχέσεις Εκκλησίας και Πολιτείας». Πουθενά στις διατάξεις αυτές δεν αναφέρεται το παραμικρό γι' αυτή τη σχέση. Και ξέρετε γιατί; Διότι οι σχέσεις αυτές είναι επαρκώς συνταγματικά ρυθμισμένες. Και δεν το λέει η ταπεινότητά μου αυτό. Το λέει όλη η χορεία των καθηγητών του Συνταγματικού Δικαίου, το λέει όλη, μα όλη, η χορεία των σοφών της πολιτικής που έχουν ασχοληθεί μ' αυτό το ζήτημα, εκτός βέβαια από τη λεγόμενη «προοδευτική παράταξη» που θέλει σώνει και καλά να αποδείξει στον εαυτό της και σε εκείνους που έχουν ένα αντικληρικαλιστικό μένος εναντίον όλου του θεσμού που λέγεται χριστιανική θρησκεία ή χριστιανική εκκλησία και δεν μένει τίποτα άλλο, παρά να δικαιώσουμε αυτές ακριβώς τις δοξασίες, οι οποίες στερούνται του οποιουδήποτε ερείσματος στην πραγματικότητα.

Κύριοι συνάδελφοι, το πρώτο επιχείρημα που θα σας αντιπαραθέσω είναι το εξής: Δεν ξεκινάμε να προσεγγίζουμε το θέμα αυτό με την ίδια ιστορική εμπειρία που έχουν τα κράτη της Ευρώπης απέναντι στο ίδιο ζήτημα, γιατί στην Ελλάδα μέχρι σήμερα και, κυρίως, μέχρι τη στιγμή που ανακηρύχθηκε η εξουσία του νέου ελληνικού κράτους -δεν ξέρω, κύριε Πρόεδρε, αν πρέπει πρώτα να σας ζητήσω πέντε λεπτά...

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Νικήτας Κακλαμάνης): Εντάξει, ανοχή θα υπάρχει για όλους τους εισηγητές, αλλά όσο μπορούμε λιγότερο. Δεν θα ισχύσει για σας μόνο αλλά για όλους.

Ορίστε, συνεχίστε.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΖΑΒΑΡΑΣ: Η ανεξαρτησία, λοιπόν, του νέου ελληνικού κράτους μαζί με την εκκλησία που αποτέλεσε ένα μπλοκ δυνάμεων, ήταν απέναντι στο Οικουμενικό Πατριαρχείο. Δεν υπήρξαμε εμείς στην Ελλάδα θεατές και ιστορικοί μάρτυρες ενός αγώνα που έκανε το κράτος εναντίον της Εκκλησίας ούτε η Εκκλησία εναντίον του κράτους, όπως ακριβώς συνέβη στην Κεντρική Ευρώπη, όπου επί εκατονταετίες υπήρχαν εκκλησιαστικοί πόλεμοι που κατέληξαν στο να μας δώσουν το μórφωμα του λεγόμενου «βεστφαλικού κράτους» το 1648 με τη Συνθήκη της Βεστφαλίας. Εκεί, δηλαδή, που για πρώτη φορά αναγνωρίστηκε, προκειμένου να ισορροπήσει αυτός ο πόλεμος μεταξύ καθολικών και διαμαρτυρομένων από τη μία μεριά και από την άλλη μεριά μεταξύ εκκλησιαστικών αγωνιστών απέναντι σε ηγεμόνες και βασιλείς, αυτό που ουσιαστικά οδήγησε σε μια ισορροπία είναι να αναγνωρίσουμε το δόγμα ότι όποιος έχει το «regio», όποιος έχει την κυριαρχία, αυτός έχει το δικαίωμα να επιβάλει το θρήσκευμα. Είναι αυτό που λέμε «Cuius regio eius religio».

Αυτή ακριβώς τη συνθήκη δεν την περάσαμε ούτε τη βιώσαμε ιστορικά. Αντίθετα, εδώ είχαμε μία Εκκλησία που τουλάχιστον ως προς τον κλήρο της τον λαϊκό, τον μικρομεσαίο, η αγωνιστική του διαθεσιμότητα υπήρξε κινητήρια δύναμη για την Επανάσταση του 1821. Και αυτό θα πρέπει να το γνωρίζουμε -και το γνωρίζουμε- όλοι!

Η ρήξη που επήλθε με την ανακήρυξη του νέου ελληνικού κράτους ήταν ρήξη απέναντι στο Οικουμενικό Πατριαρχείο, το οποίο ως θεσμός της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, μετά την ανακήρυξη του νέου ελληνικού κράτους, παρέμεινε στην Οθωμανική Αυτοκρατορία και υπ' αυτή την έννοια επήλθε πλήρης διακοπή της επικοινωνίας μεταξύ της Εκκλησίας της Ελλάδας και του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Το 1833, μάλιστα, ο φον Μάουρερ, ο Βαυαρός Αντιβασιλέας τότε, με το διάταγμά του ανακήρυξε την αυτοκεφαλία της ελληνικής Εκκλησίας.

Άρα, η αυτοκεφαλία αυτή δεν ανακηρύχθηκε εις βάρος του ελληνικού κράτους. Ανακηρύχθηκε εναντίον του τότε Οικουμενικού Πατριαρχείου. Και υπ' αυτή την έννοια μέχρι το 1850 είχαμε μία περίοδο σχίσματος και στη συνέχεια με τον συνοδικό και τον πατριαρχικό τόμο του 1850 δόθηκε η δυνατότητα να αποκατασταθεί, να αποκατασταθεί δηλαδή η δογματική σύμπνοια και ενότητα μ' αυτή την εμβληματική φράση από πλευράς της μητέρας Εκκλησίας «Εν εμοί μέινετε».

Αυτή ακριβώς την ιστορική εξέλιξη των πραγμάτων καταγράφει το άρθρο 3. Το άρθρο 3 δεν είναι διάταξη που να περιέχει κανόνα δικαίου. Είναι, όπως λέμε, «ατελής διάταξη». Έχει διακηρυκτικό χαρακτήρα. Έχει περιγραφικό χαρακτήρα. Δεν έχει κανονιστικό χαρακτήρα. Και δεν θα μπορούσαν να είναι διαφορετικά τα πράγματα, γιατί από μία σειρά διατάξεις το συγκεκριμένο Σύνταγμα του 1975 έλυσε όλα τα εκκρεμή θέματα που υπήρχαν αναφορικά με το ζήτημα των σχέσεων Εκκλησίας και Πολιτείας. Και πώς τα έλυσε; Τα έλυσε, βεβαίως, με έναν τρόπο που σήμερα κανένας δεν έχει το δικαίωμα να μιλάει για απόκλιση από την αρχή της κοσμικότητας και της λαϊκότητας του ελληνικού κράτους εκ του γεγονότος ότι υπάρχει το άρθρο 3 στο Σύνταγμα, γιατί πρώτον, το σημερινό άρθρο 3 στα προηγούμενα Σύνταγματα ήταν το άρθρο 1. Άρα, η πρώτη μεταβολή έγινε με την εκτίμηση που έκανε ο νομοθέτης ο αναθεωρητικός του 1975 ότι δεν είναι πρωτεύον ζήτημα αυτό. Γι' αυτό και το ενέταξε στο άρθρο 3 από το άρθρο 1.

Ταυτόχρονα, δεν υπάρχει υποχρέωση να είναι χριστιανός ορθόδοξος πλέον ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας ούτε και κατά την ορκωμοσία του Προέδρου της Δημοκρατίας παρίσταται η Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος.

Επίσης, ο προσηλυτισμός που απαγορεύεται στο άρθρο 13, κι ενώ μέχρι το Σύνταγμα του '75, στο Σύνταγμα του '52 ήταν απαγορευμένος όταν γινόταν εναντίον της Ανατολικής Ορθόδοξης του Χριστού Εκκλησίας, τώρα απαγορεύεται εάν γίνεται εις βάρος οποιασδήποτε από τις αναγνωρισμένες θρησκείες. Και το σπουδαιότερο: Κατάσχεση εντύπων τα οποία διαδίδουν ειδήσεις ή σκέψεις ή κρίσεις απαξιωτικές εναντίον πάσης θρησκείας αναγνωρισμένης πλέον είναι επιτρεπτή και όχι όπως ήταν μέχρι το 1975 όταν αφορούσε μόνο την Ανατολική Ορθόδοξη Χριστιανική Εκκλησία.

(Στο σημείο αυτό κτυπάει το κουδούνι λήξεως του χρόνου ομιλίας του κυρίου Βουλευτή)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Νικήτας Κακλαμάνης): Κύριε Τζαβάρα, παρακαλώ ολοκληρώστε.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΖΑΒΑΡΑΣ: Τελειώνω, κύριε Πρόεδρε.

Άρα, λοιπόν, για ποια θέματα μιλάμε; Μιλάμε για τη θρησκευτική, λοιπόν, ουδετερότητα του κράτους. Τι σημαίνει, κύριοι συνάδελφοι, θρησκευτική ουδετερότητα του κράτους όταν υπάρχει το άρθρο 13; Το άρθρο 13 δεν αφήνει καμιά αμφιβολία για το πώς πρέπει τα πράγματα να εξοικονομούνται προς αυτή την κατεύθυνση όταν υπάρχει διακήρυξη της ελευθερίας της θρησκευτικής συνείδησης ως απαραβίαστου ατομικού δικαιώματος και όταν είναι ελεύθερη η κάθε γνωστή θρησκεία να έχει τη λατρεία της όπου την επιθυμεί και όπως την επιθυμεί, καθώς επίσης και να τελεί αυτή η έκφραση της θρησκευτικής συνείδησης και της λατρείας υπό την εγγύηση του ελληνικού κράτους. Άρα, για ποια θρησκευτική ουδετερότητα μιλάμε, όταν είναι δεδομένο ότι καμμία μα καμμία από τις σχέσεις που το άρθρο 3 αποκαθιστά μεταξύ του Κράτους και της Εκκλησίας δεν ιδρύεται εις βάρος οποιασδήποτε άλλης θρησκείας; Γιατί πιστεύω ότι αυτό είναι το ζητούμενο, πώς δηλαδή από τη διάταξη που θα υιοθετήσουμε θα λειτουργήσει το Σύνταγμα κατά τέτοιο τρόπο, ώστε αυτή η διακήρυξη ότι η Ελληνική Ορθόδοξη Εκκλησία είναι η επικρα-

τούσα θρησκεία να μην έχει δυσμενείς επιπτώσεις για την ελευθερία της άσκησης των θρησκευτικών, λατρευτικών εκδηλώσεων από τις άλλες θρησκείες.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Νικήτας Κακλαμάνης): Κύριε Τζαβάρα, παρακαλώ πρέπει να ολοκληρώσετε.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΖΑΒΑΡΑΣ: Κλείνω, κύριε Πρόεδρε. Και δεν θέλω βέβαια να αντιδικήσω μαζί σας. Άμα θέλετε, σταματάω και τώρα.

Σας ευχαριστώ πολύ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα της Νέας Δημοκρατίας)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Νικήτας Κακλαμάνης): Κύριε Τζαβάρα, είκοσι δύο λεπτά έχετε μιλήσει.

Ορίστε, κύριε Κατρούγκαλε, έχετε τον λόγο.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΤΡΟΥΓΚΑΛΟΣ: Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε.

Πρέπει από την αρχή να ξεκαθαρίσουμε κάτι. Είπαμε και συμφωνήσαμε όλοι χθες ότι η Αναθεώρηση του Συντάγματος είναι η ύψιστη στιγμή της κοινοβουλευτικής διαδικασίας, η ύψιστη στιγμή της πολιτικής.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Νικήτας Κακλαμάνης): Κύριε Κατρούγκαλε, με συγχωρείτε, να σας διακόψω για δεκαπέντε δευτερόλεπτα, για να κάνω μία ανακοίνωση.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΤΡΟΥΓΚΑΛΟΣ: Παρακαλώ, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Νικήτας Κακλαμάνης): Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, έχω την τιμή να ανακοινώσω στο Σώμα ότι τη συνεδρίασή μας παρακολουθούν από τα άνω δυτικά θεωρεία σαράντα τέσσερις μαθητές και μαθήτριες και τέσσερις συνοδοί εκπαιδευτικοί τους, από το 4^ο Δημοτικό Σχολείο Μεταμόρφωσης.

Η Βουλή τους καλωσορίζει.

(Χειροκροτήματα απ' όλες τις πτέρυγες της Βουλής)

Συνεχίζετε, κύριε Κατρούγκαλε.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΤΡΟΥΓΚΑΛΟΣ: Η πολιτική, όμως, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, εξ ορισμού σημαίνει σύγκρουση συμφερόντων και ιδεών. Ακούμε από εσάς μία κατηγορία για ιδεοληψία. Μας κατηγορείτε ότι απορρίψαμε τις προτάσεις σας για ιδεοληπτικούς λόγους, ενώ προκύπτει, φαίνεται ότι εσείς απορρίψατε τις προτάσεις μας για λόγους ορθολογισμού. Αρνείσθε, με λίγα λόγια, να δώσετε σε αυτή την Αίθουσα τη μάχη των ιδεών, σαν να μην έχετε εμπιστοσύνη στις ιδέες σας.

Ακούσαμε από τον κ. Τζαβάρα ότι το Σύνταγμα έρχεται να απαντήσει σε προβλήματα όπως και ο κάθε νόμος. Σωστά. Αλλά οι απαντήσεις στα προβλήματα έχουν το ίδιο χρώμα, εκκινούν από τις ίδιες ιδεολογικές αφετηρίες και υπηρετούν τα ίδια κοινωνικά συμφέροντα; Όχι, γιατί διαφορετικά δεν θα είχαμε πολιτική, θα δίναμε το πρόβλημα σε ένα κομπιούτερ και θα μας έδινε την optimum τεχνική λύση.

Το Σύνταγμα, κυρίες και κύριοι, αποτυπώνει συγκρούσεις κοινωνικές, ταξικές, ιδεολογικές και συμπυκνώνει τον συσχετισμό δυνάμεων που αποτυπώνεται από την έκβασή τους. Αυτό έγινε και στη σημερινή Αναθεώρηση. Εμείς καταθέσαμε ορισμένες δεκάδες προτάσεις που είχαν συγκεκριμένο ιδεολογικό, κοινωνικό περιεχόμενο, εσείς ορισμένες δεκάδες άλλες. Δεν μπορούσαμε να συμπέσουμε σε όλες αυτές. Το γεγονός ότι αρνείσθε το ιδεολογικό, το κοινωνικό, το ταξικό, το πολιτικό πρόσημο των προτάσεών σας, είναι στην πραγματικότητα σαν να αρνείσθε τη πολιτική βάση της συζήτησης που έχουμε. Δεν είναι κάτι που το κάνει μόνο η ελληνική Δεξιά.

Έλεγε ο Ζίζεκ ότι: «για τη Δεξιά μόνο η Αριστερά έχει ιδεολογία. Η Δεξιά λέει την αλήθεια». Και έλεγε ο Ρολάν Μπαρτ: ότι «για τη Δεξιά μόνο η Αριστερά κάνει πολιτική. Η ίδια εκφράζει το έθνος». Δεν είναι έτσι τα πράγματα όμως και νομίζω ότι θα φανεί με τον καλύτερο δυνατό τρόπο στη συζήτηση αυτή που αφορά τα δικαιώματα.

Πρώτα-πρώτα να πω εξ αρχής ότι φαίνεται η υποτίμηση έναντι των δικαιωμάτων από τη συντηρητική παράταξη και από το γεγονός ότι ο γενικός εισηγητής δεν αναφέρθηκε σχεδόν καθόλου σε αυτά.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΖΑΒΑΡΑΣ: Δεν πρόλαβα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΤΡΟΥΓΚΑΛΟΣ: Εντάξει. Τότε, αυτό το αποσύρω.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΖΑΒΑΡΑΣ: Παρακαλώ να μην εκληφθεί το γεγονός ότι δεν πρόλαβα ως αδυναμία της παράταξής μου να

τοποθετηθεί.

Έχω και δευτερολογία.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Νικήτας Κακλαμάνης): Συγγνώμη, θα κάνουμε αυτή τη δουλειά;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΖΑΒΑΡΑΣ: Όχι, θα την κάνουμε, κύριε Πρόεδρε. Παρακαλώ να σημειωθεί ότι δεν πρόλαβα να ολοκληρώσω.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Νικήτας Κακλαμάνης): Όχι, κύριε Τζαβάρα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΖΑΒΑΡΑΣ: Όπως θέλετε, κύριε Πρόεδρε. Εγώ προκλήθηκα και απάντησα. Τελείωσε.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Νικήτας Κακλαμάνης): Δεν θα γίνεται διακοπή.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΖΑΒΑΡΑΣ: Δεν κάνω διακοπή.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Νικήτας Κακλαμάνης): Δεν θα γίνονται τέτοιου είδους διακοπές. Παρακαλώ πολύ.

Κρατήθηκε το ένα λεπτό διακοπής, θα μιλήσετε παραπάνω, κύριε Κατρούγκαλε.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΤΡΟΥΓΚΑΛΟΣ: Προκύπτει και από το αντικειμενικό γεγονός ότι είναι υπερδιπλάσιες οι προτάσεις που αφορούν στα δικαιώματα στη δική μας αναθεωρητική πρόταση, ενώ γενικά η δική σας ήταν πληθωρικότερη ως προς τον αριθμό των υπόλοιπων διατάξεων.

Υπάρχουν όμως ιδεολογικές συγκρούσεις που έχουν λυθεί. Έχει αποκρυσταλλωθεί οριστικά ο συσχετισμός δύναμης, οι δυνάμεις που έχουν ηττηθεί στη σύγκρουση έχουν αποδεχθεί την ήττα τους και αυτά τα θέματα είναι πια εκτός συζήτησης. Τέτοιο θέμα θα έπρεπε να είναι, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι της Πλειοψηφίας, η απαγόρευση διακρίσεων λόγω φύλου και σεξουαλικού προσανατολισμού. Το γεγονός ότι εσείς μαζί με τον Όρμπαν και τον Σαλβίνι είστε η μοναδική πολιτική δύναμη στην Ευρώπη που αρνείται να συμπεριλάβει στο Σύνταγμα παρόμοια διάταξη, που υπάρχει σε όλες τις ρυθμίσεις διεθνών συνθηκών και συνταγμάτων, δείχνει ακριβώς τη μεγάλη ιδεολογική οπισθοδρόμηση του κόμματός σας. Και αυτά πρέπει να λέγονται και δεν είναι πολεμική. Στο κάτω-κάτω, θα πρέπει να εξηγήσετε γιατί συμβαίνει αυτό.

Για να ελαφρύνω λίγο την ατμόσφαιρα, έβλεπα στο τελευταίο βιβλίο του Ουμπέρτο Έκο το «Φύλλο Μηδέν» ακριβώς πώς περιγράφει τη στάση ο συγγραφέας. Βάζει έναν ήρωά του να λέει: «Ξέρω ότι δεν λέμε πια «αράπη» αλλά «Αφροαμερικανός», δεν λέμε πια «στραβός» αλλά «τυφλός», ωστόσο ο Αφροαμερικανός παραμένει μαύρος και ο τυφλός δεν βλέπει την τύφλα του. Δεν έχω τίποτα κατά των ομοφυλόφιλων και πως με τους αραπάδες μία χαρά είναι εάν κάθονται στα σπίτια τους». Αυτό πιστεύετε; Εάν δεν πιστεύετε αυτό, γιατί δεν δέχεστε μια τόσο προφανή διάταξη; Και πώς τολμάτε να μας μιλάτε για συγκλίσεις, όταν στο προφανές, στο πρόδηλο, αυτό που όλος ο κόσμος βλέπει ότι πρέπει να γίνεται, δεν συμφωνείτε;

Σε αυτό το ζήτημα, λοιπόν, δεν σας κατηγορούμε μόνο για νεοσυντηρητισμό, όπως μου είπε χθες πειρακτικά ο γενικός εισηγητής της Πλειοψηφίας. Αυτή είναι μία αντιδραστική θέση, γιατί ουσιαστικά θέλετε να επανέλθει η κατάσταση των πραγμάτων σε μία πρότερη πολιτική στιγμή από τη σημερινή συγκυρία.

Αντίστοιχη αντινεωτερική ιδεολογία δείχνει και η εμμονή σας να μην καθιερωθούν διακριτοί ρόλοι Κράτους και Εκκλησίας και ρητά η θρησκευτική ουδετερότητα στο Σύνταγμα. Θα ξαναδιαβάσω τι έλεγε ο Υπουργός Παιδείας και Θρησκευμάτων της Νέας Δημοκρατίας το 1975 στη συζήτηση για τη θέσπιση του Συντάγματος, Παναγιώτης Ζέπος, Πρόεδρος της Ακαδημίας: «Είναι θεωρητικώς ορθότερος ο χωρισμός Εκκλησίας και Κράτους, αλλά υπό τας παρούσας συνθήκας και λόγω της παραδόσεως που υπάρχει, είναι δύσκολο να εκφύγουμε αυτή τη στιγμή από το κρατούν σύστημα».

Το 1975, παραδεχόταν η παράταξής σας ότι ήταν ορθός ο χωρισμός αλλά δεν ήταν τότε η κατάλληλη στιγμή. Εσείς, βέβαια, δεν τολμάτε να πείτε τώρα, σαράντα πέντε χρόνια μετά, ότι ακόμα δεν ήρθε η στιγμή, αλλά λέτε κάτι ακόμα πιο οπισθοδρομικό, ότι δεν χρειάζεται, ότι είναι περιττή η ρύθμιση του θέματος. Πώς είναι δυνατόν;

Η πρότασή μου για τους διακριτούς ρόλους Εκκλησίας και Κράτους δεν προκύπτει από κανέναν αντικληρικαλισμό. Αντιθέ-

τως, ο εναγκαλισμός της Εκκλησίας από το Κράτος βλάπτει την ίδια την Εκκλησία.

Αυτό το θέμα έχει αναλυθεί ειδικά στην επιτροπή. Πράγματι στην Ελλάδα οι ίδιοι οι Βαυαροί προσπάθησαν με το διάταγμα του 1833 να ενσωματώσουν την Εκκλησία ως οιοδήποτε κρατικό θεσμό και γι' αυτόν τον λόγο το αίτημα διακριτών ρόλων Εκκλησίας και Κράτους στην Ελλάδα έχει διαφορετικό περιεχόμενο απ' ό,τι στην υπόλοιπη Δυτική Ευρώπη, όπου ουσιαστικά ήταν αίτημα να γίνει το κράτος λαϊκό, να απελευθερωθεί από τις δομές της Καθολικής Εκκλησίας. Εδώ το αίτημα είναι να πάψει η Εκκλησία να υπάγεται πια σ' ένα πολιτειακό κεντρικό σύστημα, που χωρίς κανέναν λόγο υπονομεύει την αυτοτέλειά της και συγχέει τα όρια κρατικής λειτουργίας και θρησκευτικής πίστης.

Ορθά αναφερθήκατε στο Οικουμενικό Πατριαρχείο, κύριε Τζαβάρα, αλλά όταν θα δείτε τα Πρακτικά, από προφανή παραδρομή το χαρακτηρίσατε θεσμό της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Προφανώς δεν είναι τέτοιο το Οικουμενικό Πατριαρχείο.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΖΑΒΑΡΑΣ: Τότε;

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΤΡΟΥΓΚΑΛΟΣ: Εντάξει, εάν είναι άποψή σας.

Θα κλείσω αυτή την ενότητα, επαναλαμβάνοντας τι έλεγε ο αείμνηστος δάσκαλος πολλών από εμάς Δημήτρης Τσάτσος μαζί με τον φίλο και μεγάλο σύγχρονο διανοούμενο Κωνσταντίνο Τσουκαλά: «Μια ελεύθερη χριστιανική κοινωνία όχι μόνο δεν προϋποθέτει μια επίσημα ονομαζόμενη χριστιανική πολιτεία αλλά αναιρείται απ' αυτή. Από τη στιγμή που η «Ελλάδα Ελλήνων Χριστιανών» μπαίνει σε εισαγωγικά και αναδεικνύεται σε δεσμευτικό εθνόσημο καταλύεται η δημοκρατία αλλά και αλλοιώνεται η πίστη. Ή πιο απλά ειπωμένο, τον χριστιανό δεν τον παράγει η πολιτεία αλλά ο ίδιος ο χριστιανισμός. Ο χριστιανισμός που παράγει το κράτος είναι ψεύτικος».

Και είναι ολοφάνερο ότι δεν είναι περιττή η αναγκαία διευκρίνιση μέσω της ερμηνευτικής δήλωσης περί της θρησκευτικής ουδετερότητας, από τη στιγμή που έχουμε, δυστυχώς, μια σειρά αποφάσεων του Συμβουλίου της Επικρατείας, το οποίο ερμηνεύει και το άρθρο 16 και το άρθρο 3, υπό την έννοια ότι επιβάλλουν την επιβολή συγκεκριμένου τρόπου ομολογιακής θρησκευτικής εκπαίδευσης σε σχολεία.

Περνώ στην ενότητα των δικαιωμάτων. Αυτή αποτυπώνει, νομίζω, με τον καλύτερο τρόπο τις ιδεολογικές και πολιτικές μας διαφορές. Προτείνετε να αναθεωρηθεί το άρθρο 106 και να ενσωματωθεί ως συνταγματική αξία «ο ανόθευτος ανταγωνισμός». Προσέξτε, ο ανόθευτος. Ποιο είναι το χαρακτηριστικό του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου, ένα μοντέλο το οποίο ακολουθούσε και ο Κωνσταντίνος Καραμανλής ο ιδρυτής της παράταξής σας; Ότι η αγορά ρυθμίζεται, ότι η αγορά δεν είναι ανεξέλεγκτη, ότι ο ανταγωνισμός δεν είναι ανόθευτος, αλλά περιορίζεται από τις διατάξεις που αφορούν τα κοινωνικά δικαιώματα, το Εργατικό και το Ατομικό Δίκαιο.

Το θέμα δεν είναι μόνο θεωρητικό, είναι ακριβώς τα κοινωνικά δικαιώματα που δοκιμάστηκαν την περίοδο της κρίσης. Και ενώ θα έπρεπε το Σύνταγμα να ανταποκριθεί σ' αυτή την πρόκληση, να θωρακίσει δηλαδή το κανονιστικό σύστημα στο υψηλότερο δυνατό επίπεδο, εσείς όχι μόνο δεν θελήσατε να πάρετε τα αναγκαία μαθήματα από την κρίση αλλά ουσιαστικά θέλετε να συνταγματοποιήσετε την ουσία των μνημονιακών πολιτικών, απονευρώνοντας την προστασία των κοινωνικών δικαιωμάτων και καθιερώνοντας για πρώτη φορά μια συνταγματική αρχή, όπως θα ήταν αυτή του ανόθευτου ανταγωνισμού, που στην πραγματικότητα θα ήταν αντίρροπη, αντίπαλη στην πλήρη καθιέρωση κοινωνικών δικαιωμάτων.

Αυτή η ενότητα είναι μια πλήρης απάντηση και στον ισχυρισμό του ΚΙΝΑΛ, ότι τάχα αυτή η αναθεώρηση ήταν άνευρη και χωρίς συγκεκριμένη αιχμή. Μάλιστα, είναι παράδοξο να αναφέρεται κάτι τέτοιο από ένα κόμμα, που ως προς το άρθρο 22 τουλάχιστον, στις παραγράφους 2, 4 και 5, συμπαρατάχθηκε με τη Νέα Δημοκρατία, ώστε να μην αλλάξει τίποτα, σαν να μην είχαμε κρίση και να μη χρειαζόταν να πάρουμε συγκεκριμένες θεσμικές απαντήσεις απέναντι στα προβλήματα που δημιουργήθηκαν.

Η αλήθεια είναι ότι ακριβώς αυτές οι ρυθμίσεις οι σχετικές με τα κοινωνικά δικαιώματα αφορούν τους πολίτες, αφορούν το εάν θα έχουν καθολικές υπηρεσίες υγείας, ουσιαστικά δικαιώματα

στην εργασία, εάν θα είναι υπό την εγγύηση του κράτους αλλά και ως αποτέλεσμα ελεύθερων συλλογικών διαπραγματεύσεων.

Εδώ, κυρίες και κύριοι, πάλι υπάρχουν ορισμένες διατάξεις, που δεν είναι δυνατόν να μη γίνουν δεκτές από το σύνολο της Αίθουσας. Πώς είναι δυνατόν να μη δέχεστε την ίση αμοιβή για ίση εργασία ανεξαρτήτως ηλικίας; Πώς είναι δυνατόν, δηλαδή, να θέλετε να επιβληθεί ξανά στο μέλλον υποκατώτατος μισθός για τους νέους;

Αυτή η συζήτηση, μάλιστα, αναδεικνύει και την επικαιρότητά της, ακριβώς γιατί συζητιέται αυτή τη στιγμή σε άλλη Αίθουσα το νομοσχέδιο για τη ΔΕΗ και για τη ΔΕΠΑ, που προβλέπει ιδιωτικοποίηση των δικτύων του φυσικού αερίου, σε μια στιγμή που όχι μόνο οι περισσότερες χώρες της Ευρώπης έχουν εξασφαλίσει τον δημόσιο χαρακτήρα αυτών των δικτύων, αλλά ακόμα και χώρες, όπως η Γερμανία, που είχαν ιδιωτικοποιήσει το δίκτυό τους, το επανακρατικοποιούν γιατί έχει αποτύχει η ιδιωτικοποίηση.

Επομένως, κυρίες και κύριοι, σ' αυτά τα θέματα μας χωρίζουν βαθιές ιδεολογικές και πολιτικές διαφορές. Πρέπει να τις παραδεχθείτε και εάν νομίζετε ότι οι ιδέες σας έχουν υπεροχή, να τις υπερασπιστείτε και όχι να μας κατηγορείτε για ιδεοληψία, επειδή υπερασπιζόμαστε τις ιδέες μας.

Ολοκληρώνω, κύριε Πρόεδρε, με τη μοναδική διάταξη, στην οποία ενδεχομένως μπορεί να υπάρχουν συγκλίσεις, στη διατύπωση του άρθρου 21.

Εμείς προτείνουμε να αντικατασταθεί το ρήμα «μεριμνά» στη διατύπωση που επικράτησε στην επιτροπή με το ρήμα «εγγυάται» ή «εξασφαλίζει». Το κράτος πρέπει να μην επαγγέλλεται απλώς αλλά να εγγυάται και να εξασφαλίζει αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης για όλους. Θεωρούμε την αναφορά στο σύστημα ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος προβληματική για την κατοχύρωση πραγματικών εγγυήσεων, που θα μπορούσαν να ελεγχθούν από τα δικαστήρια. Για τον λόγο αυτόν προτείνουμε τη διατύπωση, που και στη δική μας πρόταση για το άρθρο 21 παράγραφος 1 προτείνει. Δηλαδή, προτείνουμε να αντικατασταθεί η φράση «μέσω ενός συστήματος ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος» από τη φράση «μέσω ενός συστήματος καθολικών κοινωνικών υπηρεσιών και εισοδηματικών ενισχύσεων», που δείχνει ακριβώς την πληρότητα του συνόλου των κοινωνικών υπηρεσιών, αλλά και των υπολοίπων επιδοματικών μορφών που έχει η κοινωνική πολιτική.

Ολοκληρώνοντας, κύριε Πρόεδρε, θέλω να πω ότι υπάρχουν θέματα στα οποία θα αναζητήσουμε συγκλίσεις, υπάρχουν θέματα στα οποία δεν μπορούν να υπάρχουν τέτοιες, γιατί οι διαφορές μας είναι μεγάλες και αυτή είναι η ουσία της πολιτικής σύγκρουσης. Πρέπει, όμως, να έχουμε στο μυαλό μας ότι εκεί που μπορούν να υπάρξουν συναινέσεις ή εκεί που υπάρχει ανάγκη να υπηρετήσουμε ένα σημαντικότερο πολιτικό αγαθό, όπως είναι «δεν είναι σ' αυτή την ενότητα, αλλά το αναφέρω ως παράδειγμα» η υπεράσπιση της τιμής του πολιτικού κόσμου, με την αναγκαία αποδοχή της ερμηνευτικής δήλωσης που δεν θα αφήνει ούτε υπόνοια ότι θέλουμε να καλύψουμε τις ευθύνες πολιτικών, αυτό θα πρέπει να γίνεται με θάρρος και παρηγορία και με συναίσθηση της ευθύνης και του ρόλου μας σ' αυτή την Αίθουσα.

Σας ευχαριστώ πολύ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα του ΣΥΡΙΖΑ)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Νικήτας Κακλαμάνης): Τον λόγο έχει ο ειδικός αγορητής από το Κίνημα Αλλαγής, ο κ. Ανδρέας Λοβέρδος.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΟΒΕΡΔΟΣ: Ευχαριστώ.

Κύριε Πρόεδρε, κυρίες και κύριοι Βουλευτές, επιτρέψτε μου, παρακαλώ, πριν εισέλθω στα θέματα των ενότητων που σήμερα συζητούμε, να εκφράσω μια πολιτική μου θέση, η οποία, όπως πιστεύω, υπακούει πρώτα απ' όλα στους κανόνες της λογικής.

Όταν στην Ολομέλεια της Βουλής αρθρώνεται λόγος περί δικαιωμάτων, υποστηρίζω, ειδικά μάλιστα στην Αναθεωρητική του Συντάγματος Βουλή, ο εκάστοτε ομιλών ελέγχεται με κριτήριο τι έπραξε το κόμμα του, όταν ο λαός του έδωσε εντολή διακυβέρνησης της χώρας. Με άλλα λόγια, οι κυβερνητικές επιλογές, ο τρόπος διοίκησης και οι συμπεριφορές της εκάστοτε κοινοβουλευτικής Πλειοψηφίας φωτογραφίζουν τις πραγματικές περί δι-

καιωμάτων προθέσεις των πολιτικών και των κομμάτων που κάνουν προτάσεις αναθεώρησης ατομικών, πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων. Παραδείγματος χάριν, τι θα προτείνει αξιόπιστα περί του πολιτικού δικαιώματος του εκλέγειν επί δημοψηφίσματος, όποιος οργάνωσε το παράνομο και νόθο δημοψήφισμα του 2015;

Ξεκινώ την έκθεση των απόψεών μου ως προς τις περί δικαιωμάτων προτάσεις Αναθεώρησης του Συντάγματος με αυτή που, ως φαίνεται, θα γίνει δεκτή. Πρόκειται για την προσθήκη στο άρθρο 21 παράγραφος 1 ενός εδαφίου που αφορά στους κοινωνικώς αδύναμους. Η διατύπωση που προτείνουμε και η οποία αντιστοιχεί σε αυτό που η Πλειοψηφία αποκαλεί «ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα», έχει ως εξής: «Το κράτος μεριμνά για τη διασφάλιση ενός ελάχιστου αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης για όλους τους πολίτες που έχουν ανάγκη, καθώς και την ελευθερία και ακώλυτη πρόσβασή τους στα κοινωνικά αγαθά». Η πρότασή μου να επεξεργάζονται τις εισηγήσεις μας επί διατυπώσεων τα μέλη της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής αποκτά το πρώτο της θέμα. Η παραπομπή μας στα κοινωνικά αγαθά είναι η καλύτερη δυνατή αφαίρεση ή μπορεί στη νομική γλώσσα να εντοπιστεί καλύτερη αφαιρετική διατύπωση;

Η ανωτέρω ρύθμιση μπορεί να θεωρηθεί, κυρίες και κύριοι, πως έχει, κυρίως, πανηγυρικό περιεχόμενο -κάποιοι θα το πουν-, διά αυτής όμως θα επιχειρηθεί, δηλαδή διά της αναγωγής του συγκεκριμένου θέματος σε ζήτημα συνταγματικής περιωπής στα όργανα του κράτους η σημασία που προσδίδει ο συνταγματικός νομοθέτης στη συγκεκριμένη κρατική υποχρέωση. Έχω, βεβαίως, συνείδηση πως η υπέρμετρη πανηγυρικότητα μεταφέρει τις συνταγματικές διατάξεις από το πεδίο των καταναγκαστικών, μέσω φυσικά της έλλογης και ρυθμισμένης βίας, νομικών ρυθμίσεων, σε εκείνο των πολιτικών διακηρύξεων ή και του ευχολογίου.

Αισθάνομαι ακριβώς εδώ την ανάγκη να διατυπώσω, λοιπόν, μία θέση αρχής που αφορά στα κοινωνικά δικαιώματα, όταν αυτά προβλέπονται στο Σύνταγμα. Διατάξεις ειδικές κοινωνικών δικαιωμάτων που υπάρχουν ήδη στο Σύνταγμα και το περιεχόμενο των οποίων έχει διαμορφώσει επί δεκαετίες η νομολογία, δεν είναι σκόπιμο να αναθεωρούνται. Η φύση και ο χαρακτήρας των κοινωνικών δικαιωμάτων, ειδικά σε σχέση με τη δυνατότητα να θεμελιώνονται σε αυτά αγώνιμες αξιώσεις των διοικουμένων, μας υποχρεώνει ως αναθεωρητικό νομοθέτη να εκφραζόμαστε με φειδώ. Δηλαδή, οι δημαγωγικές μεγαλοστομίες περί κοινωνικών δικαιωμάτων δεν πρέπει να έχουν θέση στο συνταγματικό κείμενο. Κι αυτό γιατί η εξάρτηση της ικανοποίησης των κοινωνικών δικαιωμάτων από την οικονομική κατάσταση στην οποία βρίσκεται μια χώρα, υποχρεώνει τους συντακτικούς ή αναθεωρητικούς νομοθέτες να συντάσσουν τις συνταγματικές διατάξεις περί κοινωνικών δικαιωμάτων με φειδώ και όχι με τρόπο δημαγωγικό. Πρέπει να το καταλάβουμε καλά ότι όσο πιο γενναϊόδωρες είναι οι συνταγματικές διατάξεις περί κοινωνικών δικαιωμάτων, τόσο πιο πιθανό είναι η ίδια η ζωή να τις μετατρέψει, όπως είπα, σε πολιτικές διακηρύξεις ή σε ευχολόγια. Όταν σχετικές υποθέσεις, βασισμένες σε πληθωρικές συνταγματικές διατάξεις, οδηγούνται στα δικαστήρια, τότε είναι πιθανόν οι νομικές ρυθμίσεις που είναι στην κορυφή των πηγών του δικαίου, να μην αποτελούν τη νομική βάση για την αποδοχή των αιτημάτων των οποίων αξιώνουν ικανοποίηση οι διοικούμενοι και τότε να αποδεικνύεται πως διάταξη συνταγματικής περιωπής δεν παράγει έννομα αποτελέσματα.

Για να συνεννοηθούμε σπεύδω να θυμίσω μία φράση του Ρήγα Φεραίου: «Αι δημόσιοι συνδρομαί και ανταμοιβαί είναι ένα ιερών χρέος της πατρίδος» και προφανώς, κυρίες και κύριοι Βουλευτές, δεν εννοούσε τα ευχολόγια.

Λίγα λόγια ακόμη για τη θεωρία των κοινωνικών δικαιωμάτων. Κι εγώ θα παραπέμψω στον αείμνηστο καθηγητή μου τον Δημήτρη Τσάτσο που με την τότε συνεργατιά του και νυν καθηγήτρια του Συνταγματικού Δικαίου Νέδα Κανελλοπούλου έγραφαν περί κοινωνικών δικαιωμάτων, πως η ελευθερία μέσω αυτών εισήλθε σε νέα φάση. Δεν ασκείται μόνο μέσω των ατομικών δικαιωμάτων, όπου ο πολίτης αξιώνει από το κράτος να απέχει από μια σφαίρα που αυτός δραστηριοποιείται ή μόνο μέσω των πολιτικών

δικαιωμάτων, όπου ο πολίτης αξιώνει συμμετοχή στη λήψη των αποφάσεων, αλλά και με τις αξιώσεις κοινωνικών παροχών. Πρόκειται, συνεπώς, για την κοινωνική διάσταση της ελευθερίας, δηλαδή για το πέρασμα από το φιλελεύθερο κράτος στο κοινωνικό κράτος και εν τέλει, στο κοινωνικό κράτος δικαίου, στον κοινωνικό δηλαδή προσανατολισμό της εξουσίας.

Η οικονομική κρίση, όμως, μας έμαθε πολλά. Κατέρρευσαν, άλλωστε, στη διάρκειά της οι θεωρίες του κοινωνικού κεκτημένου. Αυτό δεν σημαίνει, όμως, πως εξαλείφθηκε ο σκληρός πυρήνας του κοινωνικού κράτους, πως καταργήθηκαν στην πράξη τα κοινωνικά δικαιώματα. Εκείνοι, όμως, που υπερασπίζονταν τις θεωρίες του κοινωνικού κεκτημένου την περίοδο 2009 - 2014 αποδέχτηκαν άστοχοι, εν τέλει, ή στη χειρότερη περίπτωση συνειδητοί δημαγωγοί στον χώρο του δικαίου. Οφείλουμε, λοιπόν, να μην αποδεχθούμε ανεπίγνωτοι της εμπειρίας που προσδιορίζει τόσο τη θεωρία όσο και την πρακτική του Συνταγματικού Δικαίου, ειδικώς όταν είμαστε στην Ολομέλεια μιας Αναθεωρητικής Βουλής και συντάσσουμε τα κείμενα που θα κληθεί να ερμηνεύσει ο επίσημος ερμηνευτής του Συντάγματος.

Συνεπείς με τη θέση αυτή, κυρίες και κύριοι, ψηφίζουμε μόνο τις προτάσεις της ίσης αμοιβής για ίση εργασία, της προστασίας του νερού ως δημόσιου αγαθού, καθώς και εκείνη την πρόταση περί κατοχύρωσης του αγαθού της υγείας. Τέλος, είμαστε απολύτως σύμφωνοι με την πρόταση αναθεώρησης του άρθρου 5 που αφορά το ατομικό δικαίωμα του σεξουαλικού προσδιορισμού, που και αυτό το είπαμε με πάρα πολύ σαφή τρόπο και αναλυτικότερα στην αρμόδια επιτροπή.

Ήδη, όμως, μιλώντας για το άρθρο 5, πέρασα από τα κοινωνικά δικαιώματα στις ατομικές ελευθερίες και θα παραμείνω σε αυτό το πεδίο, για να αναφερθώ σε όψεις της θρησκευτικής ελευθερίας, δηλαδή στο άρθρο 3 του Συντάγματος. Διά αυτού του θέματος, κυρίες και κύριοι Βουλευτές, οδηγούμαστε αυτομάτως, καλώς ή κακώς, στις σχέσεις Κράτους - Εκκλησίας και στο ταλαιπωρημένο θέμα του χωρισμού τους. Ο σχετικός διάλογος πιστεύω πως είναι κατ' επιφάνεια μόνο διάλογος. Πρόκειται περί παραλλήλων μονολόγων, όπου ουδείς των διαλεγομένων, τις πιο πολλές φορές, ακούει τι λέει ο άλλος.

Το άρθρο 3, κυρίες και κύριοι, περιέχει ρυθμίσεις για έξι θέματα. Ήμουν πολύ αναλυτικός στην αρμόδια επιτροπή, δεν προλαβαίνω εδώ να πω πολλά. Θα σχολιάσω δύο από αυτά. Το πρώτο θέμα που ρυθμίζει το άρθρο 3 και το οποίο είναι στοιχείο της σημερινής μου παρέμβασης, είναι η αναγωγή της Ανατολικής Ορθόδοξης του Χριστού Εκκλησίας ως επικρατούσας. Κρατούσα άποψη, όμως, πια στη θεωρία και εν μέρει στη νομολογία είναι πως ο χαρακτηρισμός αυτός έχει μόνο συμβολικό και διακηρυκτικό χαρακτήρα, στο μέτρο που η συντριπτική πλειοψηφία των πολιτών στην Ελλάδα ομολογεί την Ορθοδοξία και αποτελεί μέρος του ποιμνίου της Εκκλησίας. Η θρησκευτική ελευθερία, όμως, δεν ρυθμίζεται στο άρθρο 3. Κατοχυρώνεται ως ατομική ελευθερία στο άρθρο 13 παράγραφος 1 του Συντάγματος, το οποίο και δεν αναθεωρείται κατά το άρθρο 110.

Εφαρμόζοντας το άρθρο αυτό, είχα τη τιμή να εισηγηθώ στη Βουλή τον ν.4301/2014, με τον οποίον οργανώθηκαν οι θρησκευτικές κοινότητες στην Ελλάδα και προστατεύτηκε, επιτέλους, η άσκηση της λατρείας τους. Ο νόμος αυτός ψηφίστηκε με καθυστέρηση μισού αιώνα.

Επιτρέψτε μου ακόμη, αντί πολλών άλλων παραδειγμάτων, να αναφέρω την τροπολογία που εισηγηθήκαμε με τον κ. Φώτη Κουβέλη και έκανε δεκτή -το 2005 νομίζω- η τότε Υπουργός Παιδείας, η κ. Γιαννάκου, ώστε να μην απαιτείται άδεια του επιχωρίου μητροπολίτη για να ανεγερθεί ναός άλλης γνωστής θρησκείας.

Έτσι προστατεύεται η θρησκευτική ελευθερία του άρθρου 13 παράγραφος 1 και όχι με αυτές τις συζητήσεις, που ποτέ δεν έχουν βγάλει νόημα, περί χωρισμού -δήθεν- Κράτους και Εκκλησίας. Βερμπαλισμοί δεν συγχωρούνται σε όποιον έχει συνείδηση για ποιο θέμα συζητάει.

Γιατί, όμως, τα ελληνικά Σύνταγμα, κυρίες και κύριοι, κάνουν αναφορά στην επικρατούσα θρησκεία και γιατί έχουν προοίμιο με αναφορά στην Αγία Τριάδα; Απαντώ αμέσως, πως οι διατυπώσεις αυτές προέκυψαν από την παρακαταθήκη του φιλελλη-

νισμού, όπου η χριστιανική θρησκεία ήταν και αυτή μία από τις αιτίες του φιλελληνισμού, αλλά κυρίως, από τον ρόλο της Εκκλησίας στην εθνική παλιγγενεσία. Προκύπτουν, δηλαδή, από το σεβασμό στην Ορθόδοξη του Χριστού Εκκλησία και όχι ως στοιχείο -να προσεχθεί αυτό- του συνταγματικού και θεσμικού εποικοδομήματος. Προκύπτουν, δηλαδή, ως στοιχείο ενός συλλογικού συναισθήματος, ως ζωποίο στοιχείο μιας παράδοσης, δίχως, κανένα άλλο ρυθμιστικό περιεχόμενο.

Δεύτερο θέμα που θέλω να θίξω από τα έξι που ρυθμίζει το άρθρο 3, είναι η πρόβλεψη της παραγράφου 3 του άρθρου αυτού «περί του αναλλοίωτου κειμένου της Αγίας Γραφής».

Ο πρώην Πρωθυπουργός αυτή τη διάταξη την περιέλασε, την περιέλασε στην Ολομέλεια της Βουλής το 2018 και γελοούσε με έναν τρόπο που καταλαβαίναμε όσοι ξέραμε, πως δεν είχε υπόψιν του τα λεγόμενα «Ευαγγελικά», δηλαδή τις αντιδράσεις των «γλωσσαμυντόρων» του, επίσης, δημαγωγού Δηλιγιάννη που είχαν ως αποτέλεσμα νεκρούς. Τη μνήμη αυτή μεταφέρουν τα Συντάγματα! Γελάς άμα δεν ξέρεις περί τίνος πρόκειται. Και αυτός γελοούσε. Και γελοούσε με έναν τρόπο αναιδή σε σχέση με μία ιστορία που αφορά φονικά γεγονότα.

Τι προτείνουμε, όμως, εμείς; Εμείς πιστεύουμε ότι στο άρθρο 3 πρέπει να γίνει παρέμβαση, γιατί πρέπει να ξεκαθαριστούν μια και καλή ορισμένα πράγματα, αγαπητοί και αγαπητές, κυρίες και κύριοι της Νέας Δημοκρατίας. Πρέπει να προστεθεί μία ερμηνευτική δήλωση στο άρθρο 3, σύμφωνα με την οποία η αναφορά στην επικρατούσα θρησκεία δεν επηρεάζει το διακριτό ρόλο Κράτους και Εκκλησίας και δεν αντίκειται στο άρθρο 13 παράγραφος 1. Καθαρό, πεντακάθαρο!

Και ακόμη, σε αυτή τη διάταξη που μεταφέρει μία ιστορική μνήμη, την παράγραφο 3 του άρθρου 3, δεν έχουμε αντίρρηση να απαλειφθεί. Δεν έχει νόημα, όμως, να κοροϊδεύουμε όταν δεν ξέρουμε.

Είμαστε σοβαροί, λοιπόν, χωρίς να δημαγωγούμε. Και πρέπει να σκεφτούν όσοι δημαγωγούν στο θέμα αυτό, γιατί αρνήθηκαν την πρόταση μας να αναθεωρηθεί και το άρθρο 16 παράγραφος 2 «περί της θρησκευτικής ελευθερίας στην εκπαίδευση». Σε αυτό το άρθρο θεμελιώθηκε η νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας του 2018 και του 2019.

Η υποκρισία, κυρίες και κύριοι Βουλευτές, είναι σε υπερθετικό βαθμό. Θα επανέλθω σε αυτό στο κλείσιμο μου.

Τέλος, προτείνουμε, όπου το Σύνταγμα προβλέπει όρκο, αυτός να προβλέπεται διαζευκτικά, δηλαδή ή πολιτικός ή θρησκευτικός, όπως ακριβώς γίνεται στην ορκωμοσία των Βουλευτών. Και απορώ γιατί η Νέα Δημοκρατία, που είχε στις προτάσεις της αρχικά αυτή την πρόβλεψη, την απέσυρε. Και ζητώ από τον ΣΥΡΙΖΑ να αφήσει τη δική του πρόταση περί μόνο πολιτικού όρκου και να συμπορευτούμε με αυτό που κάνουμε στην πράξη. Και αυτό να αφορά όλα τα άρθρα όπου το Σύνταγμα αναφέρεται στον όρκο και έχει προταθεί η αναθεώρησή τους.

Κυρίες και κύριοι, η εισήγησή μου θα κλείσει με μία αναφορά στο άρθρο 16 παράγραφος 5 περί πανεπιστημίων, άρθρο χρήσιμο για την εποχή του, που έχει έρθει ήδη ώρα να αναθεωρηθεί. Δυστυχώς, όμως, η ευκαιρία χάθηκε με ευθύνη της παρελθούσας πλειοψηφίας λίγους μήνες πριν.

Αντίθετα, κυρίες και κύριοι, στην Κύπρο το 2005 με τον ν. 1099, όπως τροποποιήθηκε το 2011, με τον ν. 74 -περίοδος Χριστόφια, αν δεν κάνω λάθος, τουλάχιστον, η πρώτη περίπτωση- άρπαξαν την ευκαιρία και σήμερα στις νομικές τους μόνο σχολές, που ως νομικός, δικηγόρος και καθηγητής γνωρίζω, σπουδάζουν χίλια διακόσια Ελληνόπουλα, σε τμήματα που προβλέπονται να διδάσκουν το ελληνικό νομικό σύστημα.

Έκανα μία εκτεταμένη ανάλυση στην παρελθούσα προτεινόμενη Βουλή, στην επιτροπή της, και δεν έχω χρόνο να επανέλθω. Αρκούμαι, όμως, στην αναφορά πως τα μη κρατικά και μη κερδοσκοπικά πανεπιστήμια είναι μία απαραίτητη λύση για την πανεπιστημιακή εκπαίδευση. Δυστυχώς, όμως, χάνουμε εννιά χρόνια μέχρι να γίνει η επόμενη αναθεώρηση, τότε που θα έχουν ωριμάσει όλοι, για να το επιτύχουμε. Έως τότε, όμως, πρέπει να βρούμε ενδιάμεσες λύσεις. Οφείλουμε να βρούμε ενδιάμεσες λύσεις που να αντέχουν τον έλεγχο των δικαστηρίων.

Θα κλείσω τώρα με μία γενικότερη αναφορά. Με τέτοιο τρόπο

δεν μίλησα χθες, αλλά όταν άκουσα τον εισηγητή της Αξιωματικής Αντιπολίτευσης και σειρά Βουλευτών -γιατί άκουσα τους συντριπτικά περισσότερους- να προετοιμάζουν μία πόλωση γύρω από τη συνταγματική Αναθεώρηση, θα σηκώσουμε το γάντι. Θα κάνουμε και εμείς, λοιπόν, σήμερα -δεν είχα σκοπό- μία γενικότερη αναφορά, που προκύπτει ως ανάγκη -και το επαναλαμβάνω- από όσα λέγανε χθες και από όσα είπε ο εισηγητής της Αξιωματικής Αντιπολίτευσης στην εισαγωγή του σήμερα.

Το πάτε για πόλωση, για δήθεν ιδεολογικοπολιτικές διαφοροποιήσεις και συγκρούσεις, για ανάδειξη ψευτοδιαφορών, ως δήθεν τομών, ανάμεσα σε μία τάχα προοδευτική και μία τάχα αντιδραστική προσέγγιση της Αναθεώρησης του Συντάγματος, ας το πούμε έτσι. Τότε και εμείς, ως Κίνημα Αλλαγής, παίρνουμε το μήνυμά σας. Πόλωση θέλετε, πόλωση θα έχετε.

Σας καλούμε, λοιπόν, συνάδελφοι που θα πάρετε τον λόγο έως το βράδυ για να υπεραμυνθείτε της θρησκευτικής ελευθερίας, να μας πείτε γιατί δεν προτείνετε την αλλαγή του άρθρου 16 παράγραφος 2 του Συντάγματος που αναφέρει τα εξής: «Η παιδεία αποτελεί βασική αποστολή του κράτους και έχει σκοπό την ηθική, πνευματική, επαγγελματική και φυσική αγωγή των Ελλήνων, την ανάπτυξη της εθνικής...» -προσέξτε τώρα!- «...και θρησκευτικής συνείδησης.»

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΦΙΛΗΣ: Παρακάτω.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΟΒΕΡΔΟΣ: ...«και τη διάπλυσή τους...»...

Κύριε Φίλη, θα αναφερθώ και σε εσάς ειδικά. Είναι ακόμα μία φρασούλα, δύο λέξεις.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΦΙΛΗΣ: Είναι κρίσιμη. Διαβάστε το.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΟΒΕΡΔΟΣ: Βεβαίως.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΦΙΛΗΣ: Είναι η κορωνίδα του άρθρου.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΟΒΕΡΔΟΣ: Βεβαίως. Το ξέρετε καλά, γιατί, άλλωστε, σας έδωξαν για αυτό.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΦΙΛΗΣ: Τιμή μου.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΟΒΕΡΔΟΣ: Τιμή σας, γιατί υπερασπιστήκατε τις απόψεις σας αντίθετα με τους υποκριτές.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΦΙΛΗΣ: Και το Σύνταγμα.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΟΒΕΡΔΟΣ: Ολοκληρώνω τη φράση: «...και τη διάπλυσή τους σε ελεύθερους και υπεύθυνους πολίτες».

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΦΙΛΗΣ: Έτσι μπράβο!

ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΟΒΕΡΔΟΣ: Τι έχουμε υποστηρίξει εμείς και ως κόμμα και εγώ προσωπικά και ο Βαγγέλης Βενιζέλος και ο κ. Καμίνης, ο Γιώργος Σωτηρέλης και όλοι μας; Έχουμε υποστηρίξει ότι το άρθρο 16 παράγραφος 2 υποχρεώνει το κράτος στην εγκύκλια εκπαίδευσή του, να παρέχει στους μαθητές εκείνες τις γνώσεις που τους ολοκληρώνουν ως ανθρώπους με τη γνώση περί θρησκευτικών προσεγγίσεων. Και νομίζω ότι δεν διαφωνούμε. Έτσι δεν είναι; Ελάτε, όμως, που το Συμβούλιο της Επικρατείας δεν το βλέπει έτσι και που είχαμε αποφάσεις το 2018 και το 2019 αντίθετες με αυτό το πνεύμα, στηριγμένες στο άρθρο 16 παράγραφος 2.

Είπαμε μία, δύο, τρεις, τέσσερις, πέντε στην προτεινόμενη Βουλή να το συμπεριλάβετε. Άλλωστε, δεν υπήρχε κίνδυνος να μεταπηδήσουμε από το άρθρο 16 παράγραφος 2 στο άρθρο 16 παράγραφος 5 «περί αποκλεισμού των μη κρατικών μη κερδοσκοπικών πανεπιστημίων», πράγμα που φοβάστε. Το άρθρο 16 παράγραφος 2, αν προταθεί να αναθεωρηθεί, θα αναθεωρηθεί αυτό και όχι το άρθρο 16 παράγραφος 5. Πρώτη δημοτικού του Συνταγματικού Δικαίου και της γνώσης της Βουλής, παρακαλώ!

Γιατί εσείς, οι αμύντορες της θρησκευτικής ελευθερίας και στην προτεινόμενη Βουλή και τώρα στην Ολομέλεια δεν αλλάξατε άποψη; Τι φοβάστε; Είστε οι βασιλείς της υποκρισίας; Θέλετε να λέτε, αλλά να μην κάνετε; Ορθά αποστήκατε από τον ανόητο διάλογο περί χωρισμού και έχει μείνει μόνο το Κομμουνιστικό Κόμμα να υπερασπίζεται αυτή τη θέση με εντιμότητα.

Σωστά υπήρξαν υποχωρήσεις από την πλευρά σας προς την κατεύθυνση της λογικής. Δεν εξηγείτε, όμως, γιατί δεν προτείνετε την αναθεώρηση του άρθρου 16 παράγραφος 2, και δεν θα ακούμε ως λογικές τις άλλες παρεμβάσεις σας για την παράγραφο 2 του άρθρου 3 και για την παράγραφο 1 του άρθρου 3, τάχα μου ότι μπαίνετε στο πεδίο της θρησκευτικής ελευθερίας που ρυθμίζει αποκλειστικά το άρθρο 16 παράγραφος 1.

(Στο σημείο αυτό κτυπάει το κουδούνι λήξεως του χρόνου ομι-

λίας του κυρίου Βουλευτή)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Νικήτας Κακλαμάνης): Κύριε Λοβέρδο, πρέπει να κλείσετε.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΟΒΕΡΔΟΣ: Κοιτάξτε, δεν μπορείτε να κοροϊδεύετε! Και δεν μπορείτε να κοροϊδεύετε όταν υπακούσατε στον κ. Καμμένο και διώξατε τον κ. Φίλη, ο οποίος, καλώς ή κακώς, συνταγματικώς ή μη, πίστευε τις απόψεις του και πρότεινε να κινηθεί η εκπαίδευση, όταν είχε αυτός την ευθύνη, στο πλαίσιο του άρθρου 16 παράγραφος 2, όπως η επιστήμη του Συνταγματικού Δικαίου έχει ερμηνεύσει.

Από εσάς, όμως, τους άλλους, οι οποίοι «φάγατε» αυτή την παραίτηση, δεν ακούσαμε μία φορά έναν ή μία από εσάς να πάρει τον λόγο εδώ, σε μία αδέσμευτη διαδικασία, στη συζήτηση για την Αναθεώρηση του Συντάγματος, και να πει κάτι για όλα αυτά. Εμείς το είπαμε στη δική μας Κοινοβουλευτική Ομάδα και έγινε καθαρό. Δεν υπάρχει κομματική πειθαρχία εδώ. Εδώ ψηφίζουμε Σύνταγμα.

Επαναλαμβάνω: Από εσάς που δεν έχετε κομματική πειθαρχία φαντάζομαι –δεν φαντάζομαι στο Σύνταγμα να βάλετε– ένας δεν βρέθηκε να πει κάτι για όλα αυτά; Ούτε ένας, ούτε μια! Και απορώ τι θα λέτε σήμερα όταν μιλάτε για τη θρησκευτική ελευθερία.

Ευχαριστώ πολύ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα του Κινήματος Αλλαγής)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Νικήτας Κακλαμάνης): Τον λόγο έχει ο ειδικός αγορητής από το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδος ο κ. Ιωάννης Δελής.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΕΛΗΣ: Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε.

Σε σχέση με τις θορυβώδεις, συνήθως, αντιπαραθέσεις που έχουν μεταξύ τους η Νέα Δημοκρατία και ο ΣΥΡΙΖΑ, τα όσα ανταλλάσσουν μεταξύ τους για το ζήτημα των σχέσεων του Κράτους με την Εκκλησία μάλλον με μουρμούρα μοιάζουν. Η εξέγηση είναι απλή. Από την ώρα που και ο ΣΥΡΙΖΑ –όπως παλιότερα το ΠΑΣΟΚ– ουσιαστικά προσχώρησε στη θέση της Νέας Δημοκρατίας να μη γίνει ούτε τώρα ο χωρισμός της Εκκλησίας από το Κράτος, καταλαβαίνουμε όλοι ότι τα περιθώρια για καυγάδες μεταξύ τους για το θέμα αυτό είναι ελάχιστα.

Κι επειδή από χθες ακούμε συνέχεια για τις χαμένες ευκαιρίες τούτης της αναθεώρησης, αν χάνεται, λοιπόν, μια μεγάλη ευκαιρία, αυτή δεν είναι άλλη από τον υπερώριμο διαχωρισμό του Κράτους από την Εκκλησία, ενός, στο κάτω-κάτω της γραφής, στοιχειώδους αστικού εκσυγχρονισμού με το άρθρο 3. Γιατί –κι αυτό αξίζει εδώ να ειπωθεί– το αίτημα αυτού του διαχωρισμού διατυπώθηκε για πρώτη φορά όχι πριν δέκα, όχι πριν είκοσι χρόνια, αλλά πριν ακριβώς από εκατόν ένα χρόνια, το 1918, στο ιδρυτικό συνέδριο του ΚΚΕ, που τότε λεγόταν ΣΕΚΕ. Διατυπώθηκε, μάλιστα, στο κεφάλαιο εκείνο της ιδρυτικής του διακήρυξης που είχε τον τίτλο: «Πρόγραμμα σημερινών απαιτήσεων», ακριβώς για να υπογραμμίσει την ωριμότητα και την αναγκαιότητα αυτού του διαχωρισμού ήδη από τότε, από το 1918.

Κι, όμως, ενώ τελειώνει και η δεύτερη δεκαετία του 21^{ου} αιώνα, ενώ αποτελεί πάγιο αίτημα του λαϊκού κινήματος και πόθο κάθε δημοκρατικού και προοδευτικού ανθρώπου –και δεν είναι μόνο του το ΚΚΕ, κύριε Λοβέρδο, στο αίτημα αυτό– ο χωρισμός της Εκκλησίας από το Κράτος παραμένει μια διαρκής ιστορική εκκρεμότητα, αφού τα αστικά κόμματα, ενώ έχουν αυτή τη δυνατότητα –όπως η Νέα Δημοκρατία και ο ΣΥΡΙΖΑ– εξακολουθούν να δείχνουν απροθυμία και ατολμία να τον πραγματοποιήσουν. Και, βέβαια, φέρουν τεράστιες ιστορικές ευθύνες γι' αυτό.

Τι κι αν το αίτημα, λοιπόν, αυτό βρισκόταν στις σημαίες του φιλελευθερισμού και του διαφωτισμού του Μοντεσκιέ και του Βολταίρου ήδη από τον 18^ο αιώνα; Τι κι αν στις περισσότερες χώρες αυτός ο διαχωρισμός έγινε από την ίδια την αστική τάξη και το κράτος της από την εποχή ακόμα της Γαλλικής Επανάστασης, το 1789, αλλά και αργότερα, το 19^ο και τον 20^ο αιώνα; Για τα αστικά κόμματα της χώρας μας, τη Νέα Δημοκρατία, το ΣΥΡΙΖΑ, το ΚΙΝΑΛ, αυτό –ο διαχωρισμός, δηλαδή, της Εκκλησίας από το Κράτος– εξακολουθεί ακόμα να θεωρείται ριζοσπαστισμός και, μάλιστα, υπέρμετρος.

Ας δούμε λίγο τα επιχειρήματά τους.

Η Νέα Δημοκρατία, όπως και όλοι οι υποστηρικτές του ισχύοντος δεσμού Κράτους και Εκκλησίας, επικαλούνται την ιστορία ως

βασικό επιχειρήμα για τη διατήρηση αυτού του δεσμού. Βεβαίως και είναι γεγονός –ιστορικά τεκμηριωμένο μάλιστα– ότι σε παλιότερες ιστορικές περιόδους, πριν την Επανάσταση του '21 και τη δημιουργία του ελληνικού κράτους, η Εκκλησία έπαιξε σημαντικό ρόλο στη διατήρηση της ελληνικής γλώσσας και συνέβαλε, στη συνέχεια, και στην άνηση του λαϊκού πολιτισμού, τα οποία, βεβαίως, και αποτελούν προϋποθέσεις εθνογένεσης, αν και όχι μόνο αυτά.

Μπορεί, όμως, πάνω στην αναγνώριση αυτής της ιστορικής της προσφοράς να θεμελιώνονται και δικαιώματα της Εκκλησίας επάνω στο σύγχρονο κράτος και στις διοικητικές και τις υπόλοιπες λειτουργίες του; Εμείς λέμε όχι, εσείς λέτε ναι.

Στο μη διαχωρισμό της Εκκλησίας από το Κράτος, όμως, καταλήγει και η πρόταση του ΣΥΡΙΖΑ τελικά, αφού όσες λεκτικές και νοηματικές ακροβασίες κι αν επιχειρεί, στην ουσία διατηρεί τη σύζευξη του Κράτους με την Εκκλησία. Και είναι χαρακτηριστικό ότι αυτό το παραδέχεται, τελικά, και ο ίδιος ο ΣΥΡΙΖΑ, μιλώντας για διακριτούς ρόλους και για έναν εξορθολογισμό, το πολύ-πολύ, των σχέσεων αυτού του ζεύγους.

Δείτε τώρα: Από τη μια ο ΣΥΡΙΖΑ προτείνει τη ρητή κατοχύρωση της θρησκευτικής ουδετερότητας του κράτους, που σε ένα βαθμό υπάρχει και σήμερα στο άρθρο 3 του Συντάγματος, και από την άλλη, στο ίδιο άρθρο δέχεται τη διατήρηση της διατύπωσης «περί επικρατούσας θρησκείας». Ισχυρίζεται, βέβαια, ο ΣΥΡΙΖΑ ότι αυτή η διάταξη «περί επικρατούσας θρησκείας», είναι απλώς διαπιστωτική, όπως λέει, και δεν έχει κανονιστικό χαρακτήρα. Αντιλαμβανόμενος, όμως, την ίδια του την αντίφαση, προσθέτει και μια ερμηνευτική δήλωση, καλού-κακού, στο ίδιο άρθρο.

Θέλουμε να θυμίσουμε εδώ, ότι με πολύ πρόσφατη απόφαση της, την 926 του 2018, η ολομέλεια του Συμβουλίου της Επικρατείας σε αυτή ακριβώς τη συνταγματική διάταξη «περί επικρατούσας θρησκείας», την οποία, βεβαίως, αναγνώρισε ως κανονιστική το Συμβούλιο της Επικρατείας, θεμελίωσε το βασικό της επιχειρήμα για να απορρίψει ως αντισυνταγματικές τις επιμέρους αλλαγές που επιχειρήθηκαν στο μάθημα των θρησκευτικών που πρότεινε ο ΣΥΡΙΖΑ και συγκεκριμένα ο τότε Υπουργός Παιδείας, ο κ. Φίλης.

Και ανεξάρτητα από τη γνώμη που έχει κανείς για αυτή την απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας, ωστόσο αυτή είναι υπαρκτή και μάλιστα είναι και πολύ πρόσφατη.

Στην ίδια τώρα απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας για τα θρησκευτικά, αυτό το «οχυρό» της μεταφυσικής στο σχολείο, που παραμένει και διατηρείται, γίνεται επίκληση και ενός ακόμα άρθρου, του άρθρου 16 και συγκεκριμένα της παραγράφου 2 αυτού του άρθρου, όπου ρητά αναφέρεται ως σκοπός της παιδείας η ανάπτυξη της θρησκευτικής συνείδησης. Δηλαδή τι; Κατοχυρώνεται συνταγματικά ο κατηχητικός χαρακτήρας της εκπαίδευσης.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Νικήτας Κακλαμάνης): Κύριε Δελή, συγγνώμη που θα σας διακόψω, αλλά θα ήθελα να κάνω μία ανακοίνωση.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, έχω την τιμή να ανακοινώσω στο Σώμα ότι τη συνεδρίασή μας παρακολουθούν από τα άνω δυτικά θεωρεία της Βουλής, πενήντα έξι μαθήτριες και μαθητές και δύο εκπαιδευτικοί συνοδοί τους από το 8ο Γυμνάσιο Αχαρνών και είκοσι μαθήτριες και μαθητές και δύο εκπαιδευτικοί συνοδοί τους από το 2ο Δημοτικό Σχολείο Υμηττού.

Η Βουλή τούς καλωσορίζει.

(Χειροκροτήματα από όλες τις πτέρυγες της Βουλής)

Συνεχίστε, κύριε Δελή, και ευχαριστώ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΕΛΗΣ: Πρόκειται, φυσικά –και μιλώ για την παράγραφο 2 του άρθρου 16– για άλλη μια διάταξη που συγκρούεται μετωπικά με την προτεινόμενη από τον ΣΥΡΙΖΑ προσθήκη της θρησκευτικής ουδετερότητας του κράτους, μια διάταξη, όμως, για την οποία δεν γίνεται η παραμικρή νύξη από τον ΣΥΡΙΖΑ.

Εδώ έχουμε ιδεολογικά αποτελέσματα. Και ίσως, τελικά, αυτό είναι και το πιο σημαντικό. Οι ιδεολογικές, δηλαδή, συνέπειες τις οποίες προκαλεί αυτή η αναφορά στην επικρατούσα θρησκεία, όπως και η άλλη, στην παράγραφο 2 του άρθρου 16, για τη θρησκευτική συνείδηση ως σκοπό –άκουσον-άκουσον!– της παιδείας.

Κι, όμως, αυτές τις διατάξεις του Συντάγματος, στις οποίες

στηρίζεται για να κυκλοφορούν ο ανορθολογισμός και η μεταφυσική μέσα στο σχολείο, δηλαδή σε έναν χώρο γνώσης και διαπαιδαγώγησης, ούτε ο ΣΥΡΙΖΑ ούτε η Νέα Δημοκρατία τις ακουμπούν. Κατά τα άλλα, μιλούν για τις αβυσσολάεες διαφορές που τους χωρίζουν.

Θέση του ΚΚΕ αποτελεί ότι το κράτος οφείλει να κατοχυρώνει, χωρίς εξαιρέσεις, την ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης στα πλαίσια της ευρύτερης κατοχύρωσης της ελευθερίας συνείδησης και της ισότιμης μεταχείρισης όλων, ανεξάρτητα από τα πιστεύω τους. Και αυτό ακριβώς υπηρετεί ο πλήρης διαχωρισμός Εκκλησίας και Κράτους, που σημαίνει, επιπλέον, και απαλλαγή από έναν πρόσθετο μηχανισμό ιδεολογικής χειραγώγησης ή και επιβολής, ορισμένες φορές, της θρησκευτικής πίστης.

Στην πρόταση νόμου που κατέθεσε το κόμμα μας το 2008 στη Βουλή για τη χωρισμό της Εκκλησίας από το Κράτος, στη βάση των επεξεργασιών της Ελληνικής Ένωσης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, τονίζαμε ότι είναι προς το συμφέρον του λαού και των ιδίων των θρησκευόμενων, του ίδιου του λαϊκού κλήρου, να αγωνιστούν για τον πλήρη διαχωρισμό της Εκκλησίας από το Κράτος και ότι, εν τέλει, αυτός ο διαχωρισμός δεν αντιπροσέεται καθόλου, με καθόλου τα θρησκευτικά πιστεύω, ούτε προσβάλλει τη θρησκευτική συνείδηση κανενός ανθρώπου και μπορεί και πρέπει να υλοποιηθεί με πλήρη σεβασμό και προστασία των μισθολογικών και ασφαλιστικών δικαιωμάτων των κληρικών.

Το ΚΚΕ ουδέποτε διαχώρισε τους εργαζόμενους σε θρησκευόμενους και μη. Και αυτό το γνωρίζει ο λαός μας. Αντίθετα, στάθηκε πάντα με απόλυτο σεβασμό στο θρησκευτικό συναίσθημα και τις λαϊκές παραδόσεις. Στους λαϊκούς αγώνες για εθνική ανεξαρτησία, για δημοκρατία, για κοινωνική πρόοδο ενάντια στον ιμπεριαλισμό, ενάντια στην εγχώρια ολιγαρχία, οι κομμουνιστές βρέθηκαν, βρίσκονται και θα βρίσκονται μαζί με τους λαϊκούς ανθρώπους, ανεξάρτητα από τις θρησκευτικές τους αντιλήψεις.

Και δεν υπάρχει γι' αυτό τρανότερο ιστορικό παράδειγμα από την εθνική λαϊκή αντίσταση, όπου ο λαϊκός κλήρος συμμετείχε μαζικά στον αγώνα μέσα από τις γραμμές του ΕΑΜ.

Θεωρούμε -κλείνοντας το κεφάλαιο αυτό- αναγκαία την υποχρεωτικότητα του πολιτικού χαρακτήρα μιας σειράς τελετών, όπως, ας πούμε, του πολιτικού γάμου ή της ονοματοδοσίας των παιδιών, χωρίς να αμφισβητούμε το δικαίωμα του καθενός να κάνει, εφόσον το επιθυμεί, και θρησκευτικό γάμο ή βάπτισμα. Η πολιτεία, όμως, οφείλει να αναγνωρίζει και να αποδέχεται ως υποχρεωτικό τον πολιτικό τύπο και για την ονοματοδοσία και για το γάμο.

Πάμε τώρα στα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα. Δεν είναι ασφαλώς καθόλου τυχαίο ότι εδώ, στα άρθρα του Συντάγματος που αναφέρονται σε αυτά τα δικαιώματα, βρίσκεται και εκείνο το τμήμα του Συντάγματος που έχει την πιο μεγάλη απόσταση από την πραγματική ζωή. Και εδώ είναι που φουντώνει και ο ανούσιος καβγάς ανάμεσα στη Νέα Δημοκρατία και τον ΣΥΡΙΖΑ.

Θα μου πείτε και πού αλλού, αν όχι σε αυτές τις ανέξοδες και κούφιες, πολλές φορές, συνταγματικές διακηρύξεις, να τσακώνονται δύο κόμματα που ολοφάνερα πια βρίσκονται σε στρατηγική συμπόρευση; Να τσακώνονταν στα εφοπλιστικά προνόμια, που από κοινού διατηρούν, στην υπεροχή του ευρωενωσιακού δικαίου, που αναγνωρίζουν ή στο χωρισμό Κράτους και Εκκλησίας, που μαζί ματαιώνουν;

Μάλιστα, ΣΥΡΙΖΑ και Νέα Δημοκρατία έφτασαν να καταθέτουν και πανομοιότυπες προτάσεις, βγαλμένες κατ' ευθείαν από τα κιτάπια του κεφαλαίου. Ο ένας, ο ΣΥΡΙΖΑ, μιλάει για το ελάχιστο αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης για τους πολίτες -ελάχιστη αξιοπρέπεια, λες και υπάρχει δοσολογία στην αξιοπρέπεια- και ο άλλος, η Νέα Δημοκρατία, μιλάει για το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα.

Πρόκειται στην ουσία για τη συνταγματική κατοχύρωση της διαχείρισης της ακραίας φτώχειας. Συνταγματοποιείται, δηλαδή, συνολικά η στρατηγική που σαρώνει τα εργατικά και κοινωνικά δικαιώματα για χάρη της κερδοφορίας του κεφαλαίου και απλώς περιορίζεται σε ορισμένα ανεπαρκή μέτρα για τη διαχείριση των ακραίων φαινομένων φτώχειας, που δημιουργεί αυτή η ίδια η πολιτική, μέτρα τα οποία αποτελούν και το αναγκαίο συμπλή-

ρωμα αυτής της στρατηγικής. Γι' αυτό και εφαρμόζεται από όλα τα κόμματα.

Όπου εφαρμόζονται αυτές οι πολιτικές του ελάχιστου -και αυτή είναι η κρίσιμη λέξη πολιτικά- επιπέδου διαβίωσης και εισοδήματος, λειτουργούν ως εργαλείο συμπίεσης προς τα κάτω του λαϊκού εισοδήματος. Αποτελούν, δηλαδή, έναν μηχανισμό για την παραπέρα μείωση και των μισθών και γενικότερα των απαιτήσεων, πολύ πιο κάτω από τις ανάγκες.

Αποτελούν, συνεπώς, την άλλη όψη της πολιτικής των περικοπών και της λιτότητας.

Ταυτόχρονα, όμως, αποτελούν και μια μεγάλη αυτοδιάφευση του ίδιου του Συντάγματος στα όσα περί ισότητας των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων αναφέρει, αλλά και μια ακόμα μεγάλη απόδειξη της αντιδραστικοποίησης ενός συστήματος, το οποίο, αφού πρώτα γεννά και πολλαπλασιάζει τη φτώχεια και την ανασφάλεια, επιδιώκει μετά να τις διαχειριστεί με τα ελάχιστα και με τα φληναφήματα περί αξιοπρέπειας.

Αλήθεια, για να έχουμε καλό ρώτημα, τον πήχη της αξιοπρέπειας πού τον βάζει η Ευρωπαϊκή Ένωση; Στα 400 ευρώ; Αυτός, όμως, δεν είναι μισθός αξιοπρεπής. Είναι μισθός της φτώχειας και της μιζέριας.

Τα ίδια ακριβώς συμβαίνουν και στην υγεία. Η πρόταση που κατατέθηκε από τον ΣΥΡΙΖΑ στην προτεινόμενη Βουλή, περιορίζεται αποκλειστικά στο να κατοχυρώνει ένα ελάχιστο και πάλι -πάλι η λέξη «ελάχιστο», βλέπετε- επίπεδο παροχών ιατρικής φροντίδας από το κράτος, αφού, όπως προτείνει, το κράτος θα πρέπει να εγγυάται το δικαίωμα στην υγεία και υποχρεώνεται -λέει- να παρέχει καθολική πρόσβαση σε αποτελεσματικές παροχές υγείας μέσω του Εθνικού Συστήματος Υγείας.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΤΡΟΥΓΚΑΛΟΣ: Πάντως, το «ελάχιστο» δεν υπάρχει ως λέξη στη πρότασή μας.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΕΛΗΣ: Ξέρετε, όμως, κύριε Κατρούγκαλε, λείπει μια λέξη και, μάλιστα, η πιο κρίσιμη. Λείπει η λέξη «δωρεάν». Και αυτό δεν είναι επειδή το ξεχάσατε.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΤΡΟΥΓΚΑΛΟΣ: Πάντως, δεν υπάρχει η λέξη «ελάχιστο».

ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΕΛΗΣ: Αν θέλουμε, όμως, η υγεία να είναι κοινωνικό αγαθό στην πραγματικότητα και όχι στα λόγια, τότε η πρόταση του ΚΚΕ, που υποστηρίζει ότι η υγεία δεν είναι και δεν μπορεί να είναι εμπόρευμα και διεκδικεί την πλήρη διασφάλιση και από το Σύνταγμα της παροχής υπηρεσιών υγείας πρόνοιας αποκλειστικά από το κράτος, αλλά δωρεάν, με απαγόρευση, φυσικά, οποιασδήποτε επιχειρηματικής δραστηριότητας, είναι και η μόνη που εξασφαλίζει την υγεία ως κοινωνικό αγαθό.

Κοντολογίς, υπάρχει χαρακτηριστική εμμονή και λόγια πολλά για τους ελάχιστους, όπως είπαμε, όρους προστασίας των εργαζομένων. Κουβέντα, όμως, για τους αναγκαίους και κυρίως για τους εφικτούς σήμερα, τον 21^ο αιώνα, όρους εργασίας και αμοιβής των εργαζομένων!

Όσο για την κοινωνική ασφάλιση, με την πρόταση που κατατέθηκε πάλι από τον ΣΥΡΙΖΑ, μια που ήταν και η προτεινόμενη ως πλειοψηφούσα παράταξη στην προηγούμενη Βουλή, επιχειρείται, ούτε λίγο ούτε πολύ, η συνταγματική κατοχύρωση της ανταποδοτικότητας, έννοια που, ας μην ξεχνάμε, αποτέλεσε και τον πολιορκητικό κριό, την αιχμή του δόρατος για όλους τους αντιενοχιστικούς νόμους και για τη διάλυση, βέβαια, του όποιου κοινωνικού χαρακτήρα της ασφάλισης, αντίθετα με τα όσα υποστηρίζει το ΚΚΕ για τη διασφάλιση του αποκλειστικά δημόσιου χαρακτήρα της κοινωνικής ασφάλισης.

Κι, όμως, παρ' όλα αυτά μιλάτε για το κοινωνικό κράτος, έχοντας ως πρότυπο τα μεταπολεμικά δυτικοευρωπαϊκά κράτη και παρουσιάζοντάς τα ως την πεμπτοσύνη της κοινωνικής δικαιοσύνης.

Τι ήταν, όμως, αυτό το λεγόμενο κοινωνικό κράτος; Τίποτε άλλο από τις προσαρμογές που έκανε το αστικό σύστημα τότε λόγω των απαιτήσεων και μέσα σε συνθήκες αλματώδους καπιταλιστικής ανάπτυξης μετά τις σαρωτικές καταστροφές του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

Όσο για τις παραχωρήσεις που έγιναν στους εργαζόμενους σε αυτές τις χώρες, αυτές υπηρετούσαν τις επείγουσες τότε ανάγκες της ενσωμάτωσής τους στην αστική πολιτική κάτω από

το βάρος του νέου μεταπολεμικού συσχετισμού δύναμης, τόσο με τη διαμόρφωση του σοσιαλιστικού συστήματος και τις μεγάλες ιστορικές κοινωνικές κατακτήσεις των χωρών του, όσο, φυσικά, και με την άνοδο του εργατικού και λαϊκού κινήματος.

Με τα πρώτα ζόρια, όμως, του συστήματος -εκεί γύρω στη δεκαετία του 1970 με τη λεγόμενη «πετρελαϊκή κρίση»- και ακόμα πιο γρήγορα μετά τις ανατροπές των σοσιαλιστικών χωρών, όλες αυτές οι παραχωρήσεις αρχίζουν να ανακαλούνται και να καταργούνται.

Στη χώρα μας όλο αυτό πήρε μια βίαιη μορφή με τα τρία διαδοχικά μνημόνια που ψηφίσате όλοι μαζί.

Και αν το λεγόμενο «κοινωνικό κράτος» ποτέ δεν ήταν τέτοιο -και εν πάση περιπτώσει, κράτησε τόσο όσο το χρειαζόταν το σύστημα- φανταστείτε τι σόι είναι το κακέκτυπό του, αυτό του ελάχιστου επιπέδου διαβίωσης της σημερινής εποχής που προβάλλουν ο ΣΥΡΙΖΑ αλλά και άλλες σοσιαλδημοκρατικές δυνάμεις.

Ξέρετε, όμως, η συζήτηση για το ζήτημα των ατομικών και κυρίως των κοινωνικών δικαιωμάτων στο Σύνταγμα γίνεται με έναν τρόπο όλο αυτό τον καιρό που αποσπούν τα δικαιώματα αυτά την τυπική τους αναγνώριση -αυτό εννοώ- από τους υλικούς και κοινωνικούς όρους για να ικανοποιηθούν αυτά, που είναι, βέβαια και το ζητούμενο. Αυτά, όμως, τα δικαιώματα τα ατομικά και ιδιαίτερα τα κοινωνικά ξέρετε ότι δεν μπορούν να αποκοπούν από αυτούς τους υλικούς και τους κοινωνικούς όρους, δεν μπορούν να αποκοπούν από τις κοινωνικές σχέσεις και τις σχέσεις παραγωγής. Και όσοι το κάνουν αυτό απλά διατηρούν και συντηρούν την υποκρισία που διαπνέει το αστικό Σύνταγμα σε ό,τι αφορά τα δικαιώματα.

Δεν μπορείτε, για παράδειγμα, να διακηρύσσετε το δικαίωμα στην εργασία, όπως κάνει αυτό το Σύνταγμα και την ίδια στιγμή να υπερασπίζεσαι και να υπηρετείς την αναρχία και τον ανταγωνισμό της καπιταλιστικής παραγωγής που γεννάει και αναπαράγει την ανεργία.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Νικήτας Κακλαμάνης): Κύριε Δελή, σιγά-σιγά πρέπει να ολοκληρώσετε.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΕΛΗΣ: Όλα αυτά που είπαμε -και κλείνω, κύριε Πρόεδρε- σημαίνουν ότι το ΚΚΕ αδιαφορεί για τη βελτίωση των συνταγματικών προβλέψεων, έτσι ώστε με καλύτερους έστω όρους να προστατεύονται μια σειρά δικαιώματα και, κυρίως, με καλύτερους όρους να οργανώνεται η διεκδίκηση των εργαζομένων; Κάθε άλλο! Δεν έχουμε, φυσικά, αυταπάτες και πολύ περισσότερο δεν καλλιεργούμε αυταπάτες στον λαό, γιατί και σήμερα υπάρχουν στο Σύνταγμα διατάξεις για το δικαίωμα στην εργασία, στην κατοικία, στην απεργία, όμως, αυτές οι αναφορές στο Σύνταγμα καθόλου δεν έχουν αποτρέψει όλα αυτά τα χρόνια την ανεργία να έχει φτάσει στα ύψη, τις λαϊκές κατοικίες να φελλοποιούνται, να κατασχονται, να εκπλειστηριάζονται, τις απεργίες να βγαίνουν εννιά στις δέκα παράνομες και καταχρηστικές.

Γιατί, άραγε, συμβαίνει αυτό; Μα, γιατί η αναγνώριση αυτών των δικαιωμάτων στο Σύνταγμα καταντά ένα άδειο πουκάμισο τελικά, όταν την ίδια στιγμή υπάρχει από δίπλα ένα σύνολο από ρήτρες, «παραθυράκια», εξαιρέσεις, εκτελεστικούς νόμους και εκείνη η περιβόητη αναφορά που υπάρχει στο ίδιο το Σύνταγμα, «εκτός αν νόμος ορίζει διαφορετικά», η αναφορά στο δημόσιο συμφέρον, στη δημόσια ασφάλεια, στη δημόσια τάξη, που στην ουσία ποδοπατούν αυτά τα δικαιώματα. Και, κυρίως, συμβαίνει αυτό, γιατί στο Σύνταγμα υπάρχει ο υπέρτατος νόμος, ο νόμος των νόμων κάθε αστικού Συντάγματος, η ατομική ιδιοκτησία στα μέσα παραγωγής, η εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο και η ψευδεπίγραφη τυπική ισότητα που υπάρχει στις ταξικές κοινωνίες ανάμεσα στον φτωχό, τον άνεργο, τον εργαζόμενο και σε όλους αυτούς που κατέχουν τον πλούτο.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Νικήτας Κακλαμάνης): Κύριε Δελή, δεν έχω άλλη δυνατότητα χρόνου, βλέπετε το ρολόι, πρέπει να ολοκληρώσετε.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΕΛΗΣ: Δεν είμαστε αντίθετοι -και εδώ κλείνω, κύριε Πρόεδρε, χρειάζομαι απλώς λιγότερο από μισό λεπτό- από το να βελτιώνονται οι διατυπώσεις στο Σύνταγμα για την ενίσχυση της προστασίας των λαϊκών δικαιωμάτων. Γι' αυτό τον λόγο, βέβαια, καταθέσαμε και μία σειρά από προτάσεις για τη

διεύρυνση του δικαιώματος της απεργίας, για τη συνταγματική απαγόρευση της ανταπεργίας, για την επέκταση του απεργιακού δικαιώματος και στα Σώματα Ασφαλείας και τους δικαστικούς, για να είναι η κοινωνική ασφάλιση αποκλειστική υποχρέωση του κράτους, για να υπάρχει πλήρης κατοχύρωση -χωρίς περιορισμούς- των ελεύθερων συλλογικών διαπραγματεύσεων και συμβάσεων στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα, για να καταργηθεί -μην το ξεχνάτε- εκείνη η συνταγματική απαγόρευση για τη μονιμοποίηση των συμβασιούχων. Και όλα αυτά τα απορρίψατε όλοι σας!

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Νικήτας Κακλαμάνης): Τον λόγο έχει ο ειδικός αγορητής κ. Κωνσταντίνος Χήτας από την Ελληνική Λύση.

Παρακαλώ να κλείσει η ηλεκτρονική εγγραφή.

Ορίστε, κύριε Χήτα, έχετε τον λόγο.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΧΗΤΑΣ: Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, το Σύνταγμά μας δεν είναι ένα αμιγώς νομοτεχνικό κείμενο, είναι κάτι πολύ περισσότερο. Συνδέεται άμεσα με την ιστορία της Ελλάδας, τον πολιτισμό και τη θρησκευτική μας συνείδηση. Και μόνο η αναφορά της Αγίας και Ομοουσίου και Αδιαιρέτου Τριάδος στο προοίμιο του Συντάγματος είναι μια τρανή απόδειξη του άρρηκτου δεσμού του κορυφαίου ελληνικού νόμου με την ορθόδοξη χριστιανική πίστη.

Προφανώς, αυτός είναι και ο λόγος που το Σύνταγμά μας στο άρθρο 13 προστατεύει πανηγυρικά τη θρησκευτική ελευθερία με τρόπο απόλυτο και δεν αφήνει κανένα περιθώριο αναθεώρησης. Δεν υπάρχει λόγος, άλλωστε, να το κάνει.

Το Σύνταγμα, πράγματι, αναφέρεται στην Ορθοδοξία ως επικρατούσα θρησκεία. Είναι ξεκάθαρο πως τη χαρακτηρίζει έτσι, γιατί το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού της χώρας μας είναι χριστιανοί ορθόδοξοι. Δεν τη θεωρεί επικρατούσα με το σκεπτικό ότι είναι ανώτερη ή ότι προηγείται καθ' όποιονδήποτε τρόπο σε επίπεδο θρησκευτικής συνείδησης από οποιαδήποτε άλλη θρησκεία. Όχι!

Ποιος, άραγε, μπορεί να αμφισβητήσει τις ιστορικές καταβολές της Ορθοδοξίας στην Ελλάδα και τον καθοριστικό της ρόλο στον απελευθερωτικό μας αγώνα; Δεν μπορούν να ξεχαστούν σημαντικές στιγμές της ιστορίας μας. Πώς να το κάνουμε; Δεν γίνεται να ξεχαστεί το κρυφό σχολειό, όπου ο παπάς ήταν δάσκαλος, ήταν τρόπος διατήρησης της εθνικής μας συνείδησης και ταυτότητας. Όπως ακριβώς, λοιπόν, υπό το φως των κερών τότε τα Ελληνόπουλα διδάχτηκαν τις αρχές της Ορθοδοξίας, την ίδια, λοιπόν, ακριβώς διδαχή εξακολουθούν να λαμβάνουν τα παιδιά μας και στο πέρασμα των χρόνων.

Δυστυχώς, όμως -για να ανοίξω εδώ στο σημείο αυτό μία παρένθεση- η διδασκαλία της θρησκείας μας στα σχολεία προσφάτως μάλλον κάπου έχει χαθεί στη μετάφραση. Έχει χαθεί μέσα σε βιβλία που δεν είναι βιβλία αλλά φάκελοι μαθητών, μέσα σε μωθήματα στα οποία, όπως λένε τα ίδια τα παιδιά του δημοτικού, δεν διδάσκεται η ύλη, αλλά συζητούν για το πώς αισθάνονται. Ενώ δεν μπορώ να παραλείψω να αναφέρω ότι σε αυτά τα εγχειρίδια -μεταξύ άλλων- έχουν κάνει την εμφάνισή τους μέχρι και εικόνες της Παναγίας μας σε μορφή γκέις, Ινδιάνας και τα λοιπά. Τα έχουμε δει, δυστυχώς και αυτά.

Κλείνω την παρένθεση, σημειώνοντας ότι το ζήτημα των οικονομικών στις σχέσεις Κράτους και Εκκλησίας είναι αντικείμενο ρύθμισης κατώτερου κανόνα δικαίου και συνεπώς ορθά δεν συμπεριλαμβάνεται στο Σύνταγμα.

Σήμερα, λοιπόν, μιλάμε για ένα πολύ καυτό θέμα, αυτό των σχέσεων Κράτους - Εκκλησίας και ήδη άρχισαν οι διαφωνίες. Είμαι βέβαιος πως στη συνέχεια θα υπάρξουν και άλλα τέτοια θέματα στα οποία θα αντιμετωπίσουμε και πάλι διαφωνίες και στο τέλος της ημέρας η κυβερνητική πλειοψηφία -έτσι συνθηρίζεται- θα ψηφίσει αυτό που θέλει.

Λέω, λοιπόν, ότι αυτές τις διαφωνίες μπορεί άνετα να τις επιλύσει ο ίδιος ο λαός με ένα συμβουλευτικό δημοψήφισμα -οι ίδιοι οι Έλληνες πολίτες με ένα συμβουλευτικό δημοψήφισμα, επαναλαμβάνω- για να δούμε επιτέλους ποια είναι η άποψη του ελληνικού λαού, των Ελλήνων πολιτών πάνω σε αυτά τα πολύ σοβαρά θέματα της εθνικής σπουδαιότητας. Και έπειτα, αφού δούμε ποια είναι η άποψη του ελληνικού λαού, των Ελλήνων πολιτών,ας αποφασίσει η κυβερνητική πλειοψηφία να πράξει ό,τι

νομίζει και ας κριθεί, φυσικά, από αυτή την επιλογή.

Όμως, το ερώτημα είναι αν θέλει το πολιτικό προσωπικό -και εν προκειμένω εκείνο της κυβερνώσας παράταξης- να εμπλέξει τον λαό στην αναθεωρητική διαδικασία, ή θέλει απλά να στεγανοποιήσει το Σύνταγμα, δίνοντας δικαίωμα πρόσβασης μόνο στο πολιτικό προσωπικό. Δυστυχώς, φοβάμαι ότι θα γίνει το τελευταίο.

Σε κάθε περίπτωση, όμως, πρέπει να είμαστε πολύ προσεκτικοί κατά τη διάρκεια της οποίας αναθεώρησης. Επαναλαμβάνω πως, κάθε τροποποίηση του κορυφαίου νόμου της πατρίδας μας πρέπει να γίνεται με φειδώ, πρέπει να γίνεται με περίσκεψη και όχι να αναθεωρούμε, απλά για να δείξουμε έργο.

Επίσης, δεν γίνεται έτσι απλά να ισοπεδώνουμε τα πάντα με το επιχείρημα της ουδετερότητας. Και εξηγούμαι. Ο ΣΥΡΙΖΑ υποστηρίζει τη συνταγματική κατοχύρωση του πολιτικού όρκου ως έκφραση της θρησκευτικής ουδετερότητας του κράτους. Θεωρεί πως, αν ο θρησκευτικός όρκος είναι υποχρεωτικός, αντίκειται στη θρησκευτική ελευθερία.

Δεν μπορούμε, όμως, κύριοι συνάδελφοι, με το πρόσχημα της θρησκευτικής ουδετερότητας, να επιχειρούμε να αναθεωρήσουμε άλλα μέρη του Συντάγματος, που έχουν διαφορετικό σκοπό και ρυθμίζουν -αν θέλετε- διαφορετικά αντικείμενα. Για παράδειγμα, οι ιδιότητες του Προέδρου της Δημοκρατίας, που είναι ο ανώτατος άρχοντας του ελληνικού κράτους, δεν έχουν να κάνουν με την άσκηση ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων, αλλά με την άσκηση πράξεων κρατικής κυριαρχίας και εκπροσώπησης της χώρας μας.

Σε αυτό, λοιπόν, το πλαίσιο, η Ελληνική Λύση πιστεύει ακράδαντα ότι ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας πρέπει να δίνει αποκλειστικά και μόνον θρησκευτικό όρκο, πριν την ανάληψη των καθηκόντων του, γιατί τα καθήκοντά του έχουν, όχι μόνον κύρος, αλλά και ύψιστη ευθύνη απέναντι στη χώρα και στους Έλληνες, που εξ ορισμού μόνο θρησκευτικό όρκο συνεπάγονται.

Ελπίζω να αντιλαμβανόμαστε όλοι εδώ μέσα ότι ο θρησκευτικός όρκος του Προέδρου της Δημοκρατίας δεν είναι έκφραση αρνητικής θρησκευτικής ελευθερίας. Είναι έκφραση συνειδητοποίησης του υψηλού αισθήματος ευθύνης και πίστης απέναντι στην πατρίδα, που πρέπει να έχει ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας.

(Στο σημείο αυτό την Προεδρική Έδρα καταλαμβάνει ο Γ' Αντιπρόεδρος της Βουλής κ. **ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΜΠΟΥΡΑΣ**)

Τα ίδια, όμως, πρέπει να ισχύουν και για κάθε Βουλευτή του ελληνικού Κοινοβουλίου. Η βουλευτική ιδιότητα και το καθήκον του Βουλευτή του ελληνικού κράτους δεν αλλάζουν αν ο Βουλευτής είναι αλλοθρησκός ή ετερόδοξος ούτε βέβαια, είναι κατώτερος ο θρησκευτικός όρκος ετερόδοξου ή αλλοθρησκου. Άλλωστε, δεν είναι η θρησκευτική ελευθερία, αυτό που μόλις σας είπα, να πιστεύει ο καθένας εκεί που θέλει; Αυτό δεν είναι έκφραση θρησκευτικής συνειδησης;

Θα ήθελα να σταθώ στα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα, όπως αυτά διαμορφώνονται βάσει της κορωνίδας των κανόνων δικαίου της χώρας μας. Σε αυτήν την περίπτωση των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων το Σύνταγμα απαιτείται να είναι λιτό, ευσύμπλοκο και να δίνει τις συνταγματικές επιταγές προς τους υπόλοιπους κανόνες δικαίου. Κατ' αυτόν τον τρόπο, προστατεύει καθολικά τη ζωή, την τιμή και την ελευθερία όλων όσοι βρίσκονται στην ελληνική επικράτεια, χωρίς καμμία απολύτως διάκριση.

Από την άλλη πάλι, αν επιχειρήσουμε να προσδιορίσουμε το «όλους όσοι» όπως λέει ο ΣΥΡΙΖΑ θα ήταν όχι μόνο νομοτεχνικά λάθος, αλλά θα αλλοίωνε τον πυρήνα της προστασίας του Συντάγματος. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι μιλάμε για τον κορυφαίο κανόνα δικαίου της χώρας, που προφανώς, δεν εξαιρεί κανέναν. Αν προσθέταμε κάτι, ταυτόχρονα θα εξαιρούσαμε κάτι. Είναι λογικό. Ας μην ξεχνάμε ότι μιλάμε για θεμελιώδη δικαιώματα. Πρέπει επομένως, η διατύπωση του Συντάγματος να είναι λιτή και γενική, για να εξασφαλίζει απόλυτη προστασία.

Με τον ίδιο τρόπο, την καθολική δηλαδή προστασία όλων, εξασφαλίζει το Σύνταγμα και τα κοινωνικά δικαιώματα της υγείας και της εργασίας. Η Ελληνική Λύση υποστηρίζει ότι είναι προς το συμφέρον των εργαζόμενων και είναι υπέρ της αποκέντρωσης της εξουσίας σε όλους τους τομείς. Επομένως, είμαστε υπέρ της μεταβίβασης εξουσιών στα χέρια των εργαζομένων, που αφο-

ρούν τη ζωή τους. Αυτό όμως απαιτεί συναίνεση και, κυρίως, σωστή οργάνωση.

Προφανώς, η πρόκληση αυτή δεν αφορά μόνον στην Ελλάδα, αλλά σε όλες τις δημοκρατικές χώρες του κόσμου. Όλοι οι πολιτικοί του πλανήτη πρέπει να είναι πιο γενναίοι σε ό,τι αφορά στην οργάνωση και στη λειτουργία των κρατών τους, με αποκλειστικό γνώμονα την ισχυροποίηση των εθνικών κοινωνιών απέναντι στην επιθετική παγκοσμιοποίηση. Η σύγκρουση, λοιπόν είναι ανάμεσα στο παγκόσμιο ανεξέλεγκτο οικονομικό σύστημα, που επιδιώκει την κατάργηση των εθνικών συνόρων, για να διακινεί ελεύθερα τα κεφάλαια, να διακινεί ελεύθερα εμπορεύματα και εργασία και στους λαούς που υπερασπίζονται την ιστορία και την παράδοση του πολιτισμού τους.

Η νεοδεξιά, λοιπόν, είναι αυτή που αγωνίζεται για την ελεύθερη διακίνηση των κεφαλαίων και των εμπορευμάτων και η νεοαριστερά, που έμεινε πολιτικά άνεργη μετά την κατάρρευση του ανατολικού μπλοκ, αγωνίζεται για την ελεύθερη διακίνηση της δουλεμπορικής εργασίας, την ελεύθερη μετανάστευση. Και οι δύο εξυπηρετούν τέλεια τους στόχους της παγκοσμιοποίησης. Και οι δύο υπακούν στα ίδια αφεντικά της διεθνούς οικονομικής ελίτ.

Αντίθετα, η δική μας ιδεολογική πρόταση, η πρόταση της Ελληνικής Λύσης είναι ακριβώς στην αντίθετη κατεύθυνση: αποκέντρωση της πολιτικής εξουσίας, διάχυσή της εντός των εθνικών κοινωνιών για ενδυνάμωσή τους. Στην κυρίαρχη, λοιπόν, ιδεολογία της παγκοσμιοποίησης, αυτής της «open society», που ακούμε τόσο συχνά, δηλαδή της χαλαρής, της παθητικής κοινωνίας και των ανοικτών και ανεξέλεγκτων συνόρων, εμείς παρατάσσουμε την ιδεολογία της ενεργού, της δυναμικής, της ισχυρής κοινωνίας, η οποία θα εξασφαλίζει την ολοκλήρωση του ανθρώπου, την ευημερία και την αμελάν των μελών της. Ο άνθρωπος ολοκληρώνεται και ζει και ευτυχισμένος σε μία συγκεκριμένη κοινωνία, με την οποία τον συνδέουν κοινά πράγματα και όχι μέσα σε μια παγκόσμια, ασύνδετη μάζα, σε έναν αχταρμά ανθρωπινων όντων, χωρίς κάποια κοινά στοιχεία μεταξύ τους.

Αυτή η κατάσταση μας επιβάλλει να προβούμε σε γενναίες αλλαγές στον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας του κράτους. Δεν είναι εύκολες οι αποφάσεις, αλλά πρέπει να σταθούμε στο ύψος των περιστάσεων. Για παράδειγμα, το δικαίωμα στην απεργία είναι σεβαστό, όπως και όλα τα δικαιώματα. Δεν μπορεί όμως να υπερτερεί εις βάρος του αγαθού της υγείας. Η καταχρηστική άσκηση δικαιωμάτων, από πλευράς πολιτών, δεν πρέπει να επιτρέπεται. Το έχουμε ξαναπεί: Δεν προτείνουμε αναθεώρηση, απλά για τα μάτια του κόσμου, αλλά μόνο για διατάξεις, που δεν επιτελούν πλέον τον σκοπό τους, όπως είναι διατυπωμένες. Προτείνουμε ουσιαστικές παρεμβάσεις και μόνον.

Κλείνοντας -το εννοώ, όχι όπως κάνουν οι συνάδελφοι που λέγανε «κλείνοντας» και μίλαγαν για δέκα λεπτά- θα ήθελα να επισημάνω ότι το Σύνταγμα αποτελεί τον καταστατικό χάρτη του νομικού προσώπου του κράτους. Δεν αποτελεί πεδίο κομματικών αντιπαραθέσεων ούτε κομματικών σκοπιμοτήτων. Το κόμμα μας, η Ελληνική Λύση, διαβεβαιώνει και πάλι ότι από τη θέση της θα είναι θεματοφύλακας του Συντάγματος, με γνώμονα την ευημερία του Έλληνα πολίτη.

Σας ευχαριστώ πολύ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα της Ελληνικής Λύσης)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Αθανάσιος Μπούρας): Τον λόγο έχει η ειδική αγοράτρία του ΜέΡΑ25 κ. Αγγελική Αδαμοπούλου.

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΑΔΑΜΟΠΟΥΛΟΥ: Ευχαριστώ πολύ, κύριε Πρόεδρε.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, το θέμα της σχέσης, που συνδέει το ελληνικό κράτος με την Ανατολική Ορθόδοξη Εκκλησία της Ελλάδος έχει ένα τεράστιο ιστορικό και νομικό βάρος. Προσεγγίζοντας όμως τη μεταξύ τους σχέση, υπό την οπτική συνταγματικών κειμένων, αναδεικνύονται οι διαστάσεις μίας ευρύτερα συγκρουσιακής σχέσης με πλούσιο παρελθόν.

Κοινό χαρακτηριστικό των δύο πόλων του ζεύγους Εκκλησία και Κράτος είναι η εξουσία και κοινό πεδίο διεκδίκησης ο δημόσιος χώρος. Για να έχουμε μια πιο ολοκληρωμένη προσέγγιση του ζητήματος των σχέσεων Κράτους - Εκκλησίας στον ελληνικό χώρο, δεν πρέπει φυσικά να παραλείψουμε το άρθρο 13, που

ορίζει τη στάση της ελληνικής πολιτείας απέναντι στις άλλες θρησκείες. Με το άρθρο 13 θεμελιώνεται το απαραβίαστο της θρησκευτικής πίστης του κάθε Έλληνα πολίτη, ενώ ταυτόχρονα εντάσσεται το ζήτημα της θρησκείας στο πλέγμα των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων, συνδεόμενο άρρηκτα με τον σεβασμό της ιδιωτικής ζωής και της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας και με την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας. Κάθε φορέας, με βάση το άρθρο 13 παράγραφος 1 και εφόσον δεν υπάρχει στο Σύνταγμά μας καμία διάκριση, μπορεί να απολαμβάνει το δικαίωμα αυτό.

Το ΜέΡΑ25 παραμένει αταλάντευτο υπέρ της θρησκευτικής ουδετερότητας της πολιτείας, υπό την έννοια της ίσης μεταχείρισης όλων των θρησκειών και της απαλοιφής οποιασδήποτε άλλης περιττής αναφοράς. Και είναι απορίας άξιο πώς οι ίδιοι οι συνάδελφοι που υπογραμμίζουν την ανάγκη για ένα λιτό, δωρικό και κομψό συνταγματικό κείμενο, δεν έχουν πρόβλημα με διατάξεις διαπιστωτικού χαρακτήρα, που δεν έχουν κανένα κανονιστικό περιεχόμενο, αλλά ιστορικό συμβολισμό.

Εμείς σεβόμαστε και την Εκκλησία και τον ρόλο της και την Πολιτεία. Γι' αυτό προωθούμε μία πρόταση, που οριοθετεί με ειλικρίνεια και πραγματισμό τη διάκριση Πολιτείας και Εκκλησίας με σαφώς διακριτές τις λειτουργίες τους. Αυτό το πράττουμε με σεβασμό στην ιστορία της καθεμιάς και με συνειδηση ότι επιτέλους ωρίμασαν οι συνθήκες, για να ολοκληρωθεί μία αυτονόητη μετάβαση, με σεβασμό επίσης στο εμπεδωμένο στη συνείδηση του λαού μας ενδιάθετο θρησκευτικό φρόνημα, το οποίο είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με την παράδοση και την ιστορία του.

Στα περί όρκων και ορκωμοσιών. Τι σκοπό ακριβώς εξυπηρετεί η ορκοδοσία κατά την ανάληψη καθηκόντων; Εκτός από μία πανηγυρική διατύπωση, είναι κάτι άλλο, που πρέπει να έχει θέση στη διαδικασία; Δημιουργεί κάποιο νομικό αντίκτυπο ή κάποια δεσμευτικότητα; Τι προσφέρει στον πολιτικό μας πολιτισμό μία ορκωμοσία, πέρα από τροφή για ψευδοδιλήμματα, καθώς όλοι ξέρουμε ότι για τον καθέναν δεν σημαίνει κάτι ο όρκος. Βαραίνει όλους το ίδιο; Εδώ έχουμε το εξής παράδοξο: Οι ίδιοι οι ιερείς επικαλούνται την ιεροσύνη τους και δεν ορκίζονται, αλλά εμείς θέλουμε να ορκίζονται όλοι οι υπόλοιποι. Βεβαίως, ο πολιτικός όρκος από τα ίδια ακριβώς προβλήματα πάσχει. Υπάρχει, απλώς για να υπάρχει, χωρίς να παράγει κάποια έννομη συνέπεια.

Η επιβολή όρκου δεν χρειάζεται γενικών ούτε στις κρατικές ούτε στις πολιτειακές γενικά διαδικασίες ούτε σε ορκωμοσίες κυβερνήσεων και Βουλευτών ούτε σε αναλήψεις καθηκόντων, αλλά ούτε και ενώπιον των δικαστηρίων. Εκεί θα αρκεί μία μονομερής υπενθύμιση εκ μέρους του δικαστή ότι το άτομο υποχρεούται να πει την αλήθεια, όπως την γνωρίζει, με απειλή κυρώσεων, αν τελικά δεν ανταποκριθεί. Αυτή είναι και η πρότασή μας: να απαλειφθούν όλες οι αναφορές του Συντάγματος σε όρκο.

Περνώ στη δεύτερη ενότητα, στα άρθρα για τα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα. Για την οικονομία της συζήτησης και για να κερδίσω λίγο χρόνο, μεταφέρω στο Σώμα ότι το ΜέΡΑ25 θα υπερψηφίσει τις εξής πρωτοβουλίες της προηγούμενης κυβέρνησης:

Πρώτον, την τροποποίηση της παραγράφου 3 του άρθρου 21, για το δικαίωμα καθολικής πρόσβασης στην υγεία και την αποτελεσματικότητα του ΕΣΥ, την εισαγωγή παραγράφου στο άρθρο 21 για τον δημόσιο έλεγχο των βασικών κοινωνικών αγαθών και των δικτύων διανομής τους, την αναθεώρηση των παραγράφων 2 και 4 του άρθρου 22 για την κατοχύρωση των εργασιακών δικαιωμάτων, τη διατησία και την αρχή της εύνοιας υπέρ του εργαζομένου, για τις συλλογικές συμβάσεις και διαπραγματεύσεις, για τον κατώτατο μισθό και την απαγόρευση επίταξης εργασίας.

Οι προτάσεις αυτές ικανοποιούν και τις πάγιες και ιδρυτικές αρχές μας και τις επιδιώξεις μας, αφού τελικά κατοχυρώνουν σημαντικά δικαιώματα υπέρ των πολιτών και συμβάλλουν στις αντίστοιχες υποχρεώσεις στο κράτος.

Ως προς την παράγραφο 3 του άρθρου 25, εδώ δηλώνουμε ότι θα ψηφίσουμε «παρών» για τον εξής λόγο. Συμφωνούμε με το πρώτο σκέλος της πρότασης για κατοχύρωση της αρχής της επείκειας, που λείπει από τον άκαμπτο ελληνικό νόμο και ταλαιπωρεί πολίτες και διοίκηση, αλλά διαφωνούμε με το δεύτερο

σκέλος για απαλοιφή της παραγράφου για την απαγόρευση καταχρηστικής ενάσκησης δικαιώματος και αυτό γιατί θεωρούμε ότι ο πολίτης πρέπει να προστατεύεται με μια ρητή συνταγματική πρόβλεψη από την αποδεδειγμένη δυστροπία του ελληνικού δημοσίου.

Στην παράγραφο 1 του άρθρου 21, υιοθετούμε μόνο το πρώτο εδάφιο για την υποχρέωση του κράτους να παρέχει ένα αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης για όλους, όπως το έχει προτείνει η προηγούμενη κυβέρνηση. Είναι μια διατύπωση, που μας καλύπτει μεν, αλλά όχι πλήρως, καθώς παραπέρα προτείνουμε μια πιο εκτενή περιγραφή, σχετικά με την προστασία πιο ευάλωτων ομάδων.

Η πρόταση της Νέας Δημοκρατίας από την άλλη, είναι περισσότερο λιτή, συμπυκνώνοντας σε δύο φράσεις το κυρίαρχο ρεύμα της σύγχρονης μορφής του οικονομικού φιλελευθερισμού στο πεδίο της κοινωνικής πρόνοιας. Το κράτος οφείλει, λέει, η Νέα Δημοκρατία να παρέχει ένα ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα, σε όσους το έχουν ανάγκη, δηλαδή λίγο πολύ στους φτωχούς.

Άραγε, μέχρι εκείνη τη στιγμή της ένδειας, το κράτος βαρύνεται με κάποια άλλη υποχρέωση; Και αντίστροφα, η παροχή απλώς και μόνο ενός εισοδήματος είναι μια επαρκής συνθήκη, ώστε να εξασφαλίσει τους όρους της αξιοπρεπούς διαβίωσης; Πόσο μάλλον αν ληφθεί υπ' όψιν ότι η κατάσταση της οικονομικής αδυναμίας μπορεί να επέλθει είτε διότι η πολιτεία δεν έχει μεριμνήσει έγκαιρα για να την αποτρέψει είτε πράγμα που το είδαμε εντονότερα στα χρόνια της κρίσης- επειδή το κράτος έχει επέμβει με τρόπο που να την προκαλέσει.

Εμείς, λοιπόν, στεκόμαστε στον προσδιορισμό του αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης ως μια έννοια ευρύτερης από το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα, που πρέπει να αναπροσαρμόζεται κάθε χρόνο. Πρέπει να υπολογίζεται με επιστημονική μεθοδολογία, να λαμβάνει υπ' όψιν αντικειμενικές κοινωνικές συνθήκες και να αξιοποιεί τον διάλογο με τους κοινωνικούς φορείς. Εκτός, λοιπόν, από καλύτερη αποτύπωση της πραγματικότητας, η πρότασή μας διευρύνει και τη συμμετοχικότητα.

Κατόπιν, μιλάμε για δημόσια και ισότιμη πρόσβαση στις δημόσιες και κοινωνικές υπηρεσίες. Κατοχυρώνουμε συνταγματικά το δικαίωμα στην αποτελεσματική δικαστική προστασία, όταν τα κοινωνικά δικαιώματα δεν ικανοποιούνται, λόγω νομικών κενών ή κρατικής αδιαφορίας. Έχει μεγάλη σημασία να θεμελιώσουμε αυτό το δικαίωμα, γιατί έτσι θα δώσουμε μια σαφή απάντηση σε ένα ανοικτό ζήτημα και ταυτόχρονα, θα ενδυναμώσουμε την δικαστική εξουσία, στην οποία έχουμε εμπιστοσύνη, όταν λειτουργεί ορθά και πολλές φορές λειτουργεί ορθά.

Είναι σκοπός και ευθύνη του κράτους να αναγνωρίζει κοινωνικά δικαιώματα και να λαμβάνει πρόνοια για τους υλικούς όρους διαβίωσης των πολιτών. Και όταν μιλάμε για κοινωνικά δικαιώματα, αναφερόμαστε, κυρίως, σε ευάλωτες, μη ευνοημένες πληθυσμιακές ομάδες, σε ηλικιωμένους, παιδιά, ανέργους, ασθενείς, άστεγους, φτωχούς, κοινωνικά αποκλεισμένους. Δυστυχώς, η κοινωνική προστασία αυτών των ομάδων, συνδέεται ολοένα και περισσότερο με τα δημοσιονομικά.

Το δημόσιο, ως γνωστόν, επικαλείται διαρκώς και κυρίως προσηματικά τα τετελεσμένα, την έλλειψη πόρων, για να μην αναλάβει τις ευθύνες ενός κοινωνικού κράτους. Όμως, τελικά, αυτή η επωδός των άδειων ταμείων επιτείνει την κρατική αυθαιρεσία και αποσυνθέτει το κοινωνικό κράτος δικαίου, που οφείλει να προστατεύει την ανθρώπινη αξία, να αμβλύνει τις ανισότητες, να προάγει και να διασφαλίζει το κοινωνικό συμφέρον, μέσα βέβαια, σε συνθήκες ασφάλειας δικαίου.

Εδώ είναι που μπορεί και πρέπει να παίξει κεντρικό ρόλο ο δικαστής που επιθυμούμε, ένας δικαστής που θα ελέγξει ουσιαστικά και αποτελεσματικά την εφαρμογή των κοινωνικών δικαιωμάτων στο οικονομικό τους περιβάλλον, ένας δικαστής που θα μπορεί να περιορίσει τον νομοθέτη στον χώρο της άσκησης κοινωνικής πολιτικής και να του υποδείξει το εύλογο μέτρο της κοινωνικής ευημερίας.

Ο δικαστικός έλεγχος, συνεπώς, μπορεί και πρέπει να προστατεύει την αξιοπρεπή διαβίωση, όταν τα κοινοβούλια και οι κυβερνήσεις κινούνται προς τις αντίθετες κατευθύνσεις. Οι δικαστές συνδιαμορφώνουν με τις αποφάσεις τους αυτό που θα μπορού-

σαμε να αποκαλέσουμε συλλογική κοινωνική ηθική και ταυτόχρονα, αποτελούν το τελευταίο καταφύγιο του πολίτη στα αιτήματά του για ουσιαστική δικαιοσύνη.

Στον χώρο, λοιπόν, των κοινωνικών δικαιωμάτων, η αγωγιμότητα και δεσμευτικότητα αυτών μπορεί να αναβαθμίσει τόσο την ίδια την ποιότητα των παροχών όσο και την αποστολή του δικαστικού σώματος, που θα μπορεί με μεγαλύτερη ευχέρεια να προσπίσει το κράτος δικαίου, την αξία του ανθρώπου, την προσωπική ελευθερία, τη συμμετοχή στην οικονομική και κοινωνική ζωή και την κοινωνική αλληλεγγύη.

Να σημειώσουμε ότι, για παράδειγμα, η αξιοπρεπής διαβίωση δεν απασχολεί τη δικαστική ύλη μόνο του Συμβουλίου της Επικρατείας στις περιπτώσεις μειώσεων των αποδοχών μισθών και συντάξεων. Δικαστής της αξιοπρεπούς διαβίωσης είναι και ο πρωτοδίκης των πολιτικών δικαστηρίων, όπως και ο ειρηνοδίκης, ο οποίος καθημερινά έρχεται αντιμέτωπος με το διακύβευμα της προστασίας της αξιοπρεπούς διαβίωσης κατά την εκδίκαση υποθέσεων, κατ' εφαρμογή του νόμου των υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων ή κατασχέσεων και πλειστηριασμών.

Η νομολογία των πολιτικών δικαστηρίων μέχρι στιγμής, μας έχει εφοδιάσει με πολύτιμες δικαστικές αποφάσεις, υποδειγματικές για το περιεχόμενο και την κανονιστική εμβέλεια της αξιοπρεπούς διαβίωσης και τούτο μάλιστα, χωρίς καν την ανάγκη υποβοήθησης από επιστημονικές μεθόδους, οι οποίες προσδίδουν μεν μια αίσθηση ασφάλειας, αλλά δεν αποτελούν πανάκεια.

Υπογραμμίζουμε σε αυτό το σημείο ότι η εφαρμογή ποσοτικών μεθόδων και συγκεκριμένα, η στατιστική αναζητά να προσδιορίσει κατά κανόνα τα όρια φτώχειας και όχι της αξιοπρεπούς διαβίωσης.

Προχωρώντας παρακάτω, επεκτείνουμε την προστασία στη μητρότητα και την παιδική ηλικία. Αναφερόμαστε σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, τους άπορους, τα άτομα με αναπηρία και τους ηλικιωμένους. Κατοχυρώνουμε συνταγματικά, με τρόπο ειδικό, την εγγυητική αποστολή του κράτους απέναντι στα άτομα με αναπηρία και θεμελιώνουμε τα δικαιώματά τους στον χώρο της εργασίας. Θεωρούμε πολύ σκόπιμη την αναφορά στο διεθνές νομικό πλαίσιο, που ρυθμίζει την κοινωνική προστασία των ατόμων με αναπηρία, ενώ σε εφαρμογή των διατάξεων του Ευρωπαϊκού Χάρτη και της Συνθήκης της Λισαβόνας. Καλούμε σε συνταγματική κατοχύρωση του δικαιώματος των ηλικιωμένων να ζουν μια ζωή αξιοπρεπή και ανεξάρτητη και να συμμετέχουν στην πολιτιστική και κοινωνική ζωή.

Ακριβώς επειδή γηράσκει ο πληθυσμός, αγαπητοί συνάδελφοι, αυτό πρέπει να εντείνει την ευαισθησία μας για τα δικαιώματα των ηλικιωμένων συμπολιτών μας. Θέλουμε ένα κράτος αρωγό και εγγυητή της ευημερίας της τρίτης ηλικίας. Συμφωνούμε αυτονόητα στην κατοχύρωση της εργασιακής ισότητας ανεξαρτήτως ηλικίας.

Δεν μας επιτρέπεται να επαναπαυτούμε στη νομολογία, που λέει ότι η διαφορετική μεταχείριση, λόγω ηλικίας συνιστά άλλη διάκριση, γιατί η νομολογία δεν μας έσωσε από τη διαβόητη πράξη υπουργικού συμβουλίου 6/2012 της μνημονιακής κυβέρνησης Παπαδήμου, που μείωσε τον κατώτατο μισθό κατά 1/3 και έφερε τον υποκατώτατο στους νέους μέχρι είκοσι πέντε ετών ούτε μας επιτρέπεται να ξεχάσουμε ότι τέτοια μέτρα κρίθηκε ότι παραβιάζουν τον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη.

Προτείνουμε, επιπλέον, το επίδομα ανεργίας να ισούται τουλάχιστον με τον κατώτατο μισθό του ανειδίκευτου εργάτη. Είναι γνωστό ότι έχουμε μακράν το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και μάλιστα, υπερδιπλάσιο του μέσου όρου των κρατών μελών. Έτσι, λοιπόν, είναι απόλυτη ανάγκη να προβλεφθεί στο ίδιο το Σύνταγμα ειδική προστασία για τους άνεργους πολίτες. Το επίδομα ανεργίας, λοιπόν, που πρέπει να ισούται τουλάχιστον με τον κατώτατο μισθό του ανειδίκευτου εργάτη, εξασφαλίζει αξιοπρεπή διαβίωση.

Η πρότασή μας περιέχει, επίσης, την υποχρέωση κάθε απόλυση να αιτιολογείται επαρκώς. Πλήττει την κοινωνική και εργασιακή δικαιοσύνη η ανατιολόγηση απόλυση. Πώς να μην αισθάνεται επισφαλής απέναντι στην αυθαιρεσία του εργοδότη ο εργαζόμενος; Πώς να λειτουργήσει με όρους καλής πίστης μια τέτοια σχέση, όταν σε όλα τα επίπεδα το ισχυρό μέρος είναι

διαρκώς το ένα από τα δύο, δηλαδή ο εργοδότης;

Προχωράμε στην πρόταση για την παράγραφο 5 του άρθρου 22. Σε γενικές γραμμές συμφωνούμε κι εδώ με την πρόταση του ΣΥΡΙΖΑ, αλλά θεωρούμε ότι χρειάζονται βελτιωτικές προσθήκες. Σαφώς, η κοινωνική ασφάλιση αποτελεί δικαίωμα, αλλά το κράτος θα πρέπει να προστατεύει τους πολίτες, όχι μόνο έναντι των ασφαλιστικών κινδύνων, αλλά και της φτώχειας. Βελτιώνουμε τον όρο καθολική κάλυψη, μιλώντας ρητά για απρόσκοπτη πρόσβαση στην υγεία, την πρόνοια και τις κοινωνικές παροχές.

Θέλουμε ένα κοινωνικο-ασφαλιστικό μοντέλο τριμερούς χρηματοδότησης με πηγές το κράτος, τον εργοδότη και τον μισθωτό. Έτσι, ο δημόσιος και αλληλεγγυος χαρακτήρας καταλαμβάνει και την καταβολή των ασφαλιστικών εισφορών, όχι μόνο των συντάξεων και των παροχών.

Για το ΜέΡΑ25, αγαπητοί συνάδελφοι, τα κατοχυρωμένα κοινωνικά δικαιώματα δεν συνιστούν προνόμια. Μιλάμε για την παιδεία, την υγεία και την πρόνοια. Μιλάμε για τα λεγόμενα «θετικά παροχικά δικαιώματα», δηλαδή για τα απολύτως στοιχειώδη που, όμως, εδώ και δεκαετίες ο νεοφιλελευθερισμός τα αμφισβητεί ολοένα και πιο έντονα.

Τα κοινωνικά δικαιώματα αμφισβητούνται, ακριβώς επειδή είναι παροχικά δικαιώματα και κοστίζουν. Διαρκώς αποψιλώνονται και τη θέση τους έρχονται να καταλάβουν ατομικές πλέον ανάγκες, που ικανοποιούνται στον βαθμό, που ο φορέας τους μπορεί να τις αγοράσει. Αυτό είναι το σημείο συνάντησης.

Ακούστηκε πρόσφατα ότι το νερό είναι φθινό. Στη λογική αυτή και, δυστυχώς, αρκετών ακόμη το νερό, η υγεία, η παιδεία, η ενέργεια είναι μόνο αγοραία αγαθά. Αν έχεις να πληρώσεις για την υγεία, την παιδεία, και την πρόνοια, έχεις παροχές, που προσφέρει ως επί το πλείστον ιδιώτης, ακόμη και εν ονόματι του δημοσίου. Είναι αυτό που αποκάλυψε ο κ. Κατρούγκαλος: Ο καθαρός, ανόθευτος, αποτελεσματικός ανταγωνισμός. Αν δεν έχεις να πληρώσεις, ας πρόσχες.

Αυτό, λοιπόν, είναι το δόγμα των αυστριακών οικονομικών, που επελαύνουν στην εποχή μας. Βεβαίως, τα θετικά δικαιώματα έχουν και τον αντίποδά τους, τα λεγόμενα «αρνητικά δικαιώματα», τις απαγορεύσεις κάθε είδους, αυτές τις απαγορεύσεις, που εγγυάται το κράτος μέσω των αστυνομικών αρχών, των δικαστηρίων και του σωφρονιστικού συστήματος.

Εδώ, λοιπόν, έχουμε ένα δεδομένο: Τα θετικά δικαιώματα από τη μία συμπιέζονται. Η διεθνής εμπειρία, όμως, δείχνει ότι όταν τα θετικά δικαιώματα συμπιέζονται, τα αρνητικά γίνονται πολύ ακριβά, γιατί ακριβώς οι απαγορεύσεις παύουν να γίνονται σεβαστές και το κόστος του μηχανισμού επιβολής εκτινάσσεται.

Τι σημαίνει αυτό; Ότι τα χρήματα που δεν δαπανά το κράτος για πρόνοια και μέριμνα τα δαπανά στο πολλαπλάσιο για καταστολή. Δεν υπάρχει καμμία εξοικονόμηση πόρων, όπως αρέσκονται να λένε οι οπαδοί του μικρού κράτους. Η ατάκα «γιατί να πληρώνω εγώ το νοσοκομείο ή το σχολείο ή το φάρμακο ή το επίδομα του άλλου;» είναι εξαιρετικά συνηθισμένη από νεοφιλελεύθερους και αναπαράγεται διαρκώς με παραλλαγές από τα συστημικά μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Αυτές οι ιδεοληπτικές αγκυλώσεις, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, μας έχουν οδηγήσει στο έσχατο σημείο, στον μετασχηματισμό της ίδιας της δημοκρατίας σε μία ολιγαρχία των εχόντων και των πολιτικών δυνάμεων, που εξυπηρετούν τους έχοντες, οι οποίοι βέβαια, έχουν πρότυπα αγοράς στο μυαλό τους. Είναι οι ίδιοι, που μας λένε ότι το κράτος πρέπει να λειτουργεί σαν επιχείρηση και εδώ βρίσκονται οι μεγαλύτερες αντιφάσεις, αλλά και ο απώτερος στόχος αυτής της καταστροφικής ιδεολογίας.

Ποια επιχείρηση θα δεχόταν να πληρώσει υπερβολαβίες ακριβότερα, όταν μπορεί να καλύψει τις ανάγκες της εξ ιδίων φθηνότερα; Ποια επιχείρηση είναι υποχρεωμένη να αιμοδοτεί άλλες επιχειρήσεις με τον τρόπο αυτό; Γιατί πρέπει τα δημόσια νοσοκομεία και η δημόσια παιδεία να υποκατασταθούν από ιδιώτες; Αφού η Κυβέρνηση προσπαθεί να μας πείσει ότι δραστηριότητες, όπως η παιδεία και η υγεία είναι ασύμφορες, είναι επιχειρηματικά παράλογοι οι ιδιώτες που τις διεκδικούν;

Τίποτα από όλα αυτά δεν συμβαίνει, αγαπητοί συνάδελφοι, παρά μόνο η ισοπέδωση της αλληλεγγύης και της συλλογικότητας μπροστά στο ιδιωτικό συμφέρον. Γιατί για κάποιους, η ευη-

μερία του κεφαλαίου πρέπει να προηγείται της ευημερίας των ανθρώπων. Και εκεί κρύβεται ο απώτερος στόχος στον οποίο αναφέρθηκαν πριν.

Είναι γνωστό σε όλους ότι οι προβληματικές εταιρείες -επιχειρηματικά μιλώντας- είναι πιο συνετό συχνά να κλείνουν. Αυτό είναι το όραμα του νεοφιλελευθερισμού: Ένα κράτος-επιχείρηση, που οδεύει προς την απόλυτη συρρίκνωση, προς όφελος των ελαχίστων. Για τους υπόλοιπους, δεν νοιάζεται κανείς.

Αυτό, όμως, δεν είναι δημοκρατία. Γιατί η δημοκρατία δεν είναι μόνο πολίτευμα, είναι πάνω απ' όλα πλουραλισμός και προστασία δικαιωμάτων. Σημαντικές οι απαγορεύσεις -δεν το αρνείται κανείς- αλλά πολύ σπουδαιότερη είναι η θετική δράση για την ικανοποίηση και την προστασία των κοινωνικών αξιώσεων. Και αυτή η θετική δράση περνά μέσα από συγκεκριμένες κρατικές εγγυήσεις και είναι προς το συμφέρον όλων των πολιτών, όλων των εργαζομένων, όλων των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων και της ίδιας της χώρας.

Σας ευχαριστώ πολύ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα του ΜέΡΑ25)

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΜΠΟΥΡΑΣ: Και εμείς ευχαριστούμε.

Στη συνέχεια και με την έγκρισή σας, θα δώσω τον λόγο στον Κοινοβουλευτικό Εκπρόσωπο της Νέας Δημοκρατίας κ. Στυλιανίδη, επειδή έχει μία υποχρέωση, που δεν μπορεί να αναβληθεί.

Στη συνέχεια, θα πάρουν το λόγο οι ειδικοί εισηγητές: Ο κ. Θόδωρος Ρουσόπουλος από τη Νέα Δημοκρατία, η κ. Αθανασία Αναγνωστοπούλου από τον ΣΥΡΙΖΑ, ο κ. Βασίλειος Οικονόμου από τη Νέα Δημοκρατία και η κ. Ευτυχία Αχτσιόγλου από τον ΣΥΡΙΖΑ.

Μετά θα μπορούμε στον κατάλογο των συναδέλφων Βουλευτών, οι οποίοι είναι τον αριθμό σαράντα οκτώ. Και όποτε θα θέλουν οι Κοινοβουλευτικοί Εκπρόσωποι, θα ζητούν τον λόγο και το Προεδρείο θα κανονίζει να παρεμβάλλονται.

Ορίστε, κύριε Στυλιανίδη, έχετε τον λόγο για δεκαπέντε λεπτά.

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ ΣΤΥΛΙΑΝΙΔΗΣ: Ευχαριστώ πολύ, κύριε Πρόεδρε.

Είλικρινά, θα ήθελα να εκφράσω τη λύπη μου, διότι διαπιστώνω στην Ολομέλεια την απέραντη υποκρισία της Αντιπολίτευσης στα θέματα σχέσεων Κράτους - Εκκλησίας. Αγκαλιάζει κάθε φορά προεκλογικά την Εκκλησία και επιδιώκει να την απομονώσει αμέσως μετά μετεκλογικά.

Και μιλά παρελκυστικά η Αντιπολίτευση για επικρατούσα θρησκεία, επιδιώκοντας να ταυτίσει την εκκλησία με το κράτος, ενώ γνωρίζει πάρα πολύ καλά ότι ο όρος «επικρατούσα θρησκεία» ταυτίζει την εκκλησία με τον λαό. Διότι η συντριπτική πλειοψηφία των Ελλήνων βρίσκεται κοντά στην Εκκλησία και η Εκκλησία κοντά στον λαό.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, μέσα σε ένα ρευστό, απρόβλεπτο και ραγδαία μεταβαλλόμενο περιβάλλον, όπου πραγματικά, η παγκοσμιοποίηση συνθλίβει εθνικές ταυτότητες, κλονίζει κρατικές οικονομίες και κλωνοποιεί πολιτιστικά μοντέλα, η Ευρώπη, παρά τη μεγάλη κρίση που βιώνει, καλείται να προστατέψει τον πολυπολιτισμικό της χαρακτήρα, να σεβαστεί τις ιδιαιτερότητες των κρατών-μελών της και να μετεξελίξει τη διαφορετικότητα και την κάθε εθνική παράδοση από σημείο σύγκρουσης, δηλαδή συγκριτικό μειονέκτημα του παρελθόντος, σε σημείο συνάντησης και συνεννόησης των πολιτισμών, δηλαδή σε συγκριτικό πλεονέκτημα του μέλλοντος.

Εργαλείο για την επίτευξη αυτού του στόχου, εκτός από το νεότευκτο κοινό ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο, είναι και τα εθνικά συντάγματα.

Το ελληνικό Σύνταγμα του 1975 αποδεικνύεται ανθεκτικό, επειδή συνδυάζει τον αυστηρό με τον ανοιχτό χαρακτήρα του. Είναι αυστηρό, διότι διαφυλάττει αναθεώρητο σε δέσμη συγκεκριμένων διατάξεων, που αναφέρονται στο άρθρο 110, τον αξιακό κώδικα του πολιτισμού μας και τον σκληρό πυρήνα του δημοκρατικού μας πολιτεύματος. Ένα από τα άρθρα αυτά είναι το άρθρο 13 παράγραφος 1, το οποίο δεν αναθεωρείται. Και σε αυτό θα επανέλθω.

Είναι, επίσης, ανοιχτό, διότι αφήνει περιθώρια προσαρμογής στον κοινό νομοθέτη και ευελιξία παρακολούθησης και των ευρωπαϊκών, αλλά και των διεθνών εξελίξεων, ώστε να μην ξεπεραστεί ή να μην οδηγηθεί σε θραύση το θεσμικό μας πλαίσιο.

Το ευρωπαϊκό πλαίσιο, που είναι υπερνομοθετικής ισχύος, όσον αφορά στην εξεταζόμενη σχέση Κράτους - Εκκλησίας, είναι σαφές και έχει «μιλήσει». Η ευρωπαϊκή Συνθήκη του Άμστερνταμ στο άρθρο 11 δέχεται ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση σέβεται και δεν προδικάζει το σύμφωνο προς το εθνικό καθεστώς των εκκλησιών και των θρησκευτικών ενώσεων ή κοινοτήτων στα κράτη-μέλη, ενώ σέβεται και το καθεστώς ομολογιακών και φιλοσοφικών ενώσεων.

Επίσης, στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και στον Χάρτη Θεμελιωδών Ελευθεριών δεν υπάρχει ρητά γραμμένη πουθενά η αφηρημένη έννοια, που επικαλείται ο ΣΥΡΙΖΑ του ουδετερόθρησκου κράτους, αλλά συνάγεται από την έννοια της θρησκευτικής ελευθερίας του άρθρου 9, η οποία είναι ευρύτερη.

Άρα, σε κάθε κράτος από τα σαράντα επτά μέλη της μεγάλης Ευρώπης η σχέση Πολιτείας - Εκκλησίας ρυθμίζεται με διαφορετικό τρόπο, στη βάση της ιστορικής και συνταγματικής τους παράδοσης, αλλά πάντα υπό το πρίσμα της θρησκευτικής ελευθερίας, όπως την ερμηνεύει ακριβώς το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στη γνωστή απόφαση Lautsi για τον σταυρό στις σχολικές αίθουσες της Ιταλίας.

Ακόμα και στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, το κατ' εξοχήν δηλαδή ουδετερόθρησκο κράτος, είναι αδιανόητη η απαγόρευση θρησκευτικού φαινομένου στον δημόσιο χώρο. Βλέπετε, μάλιστα, ότι ο Πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών ορκίζεται δημόσια ενώπιον της Βίβλου.

Ο τρόπος, με τον οποίο η πλειοψηφία της προαναθεωρητικής Βουλής του ΣΥΡΙΖΑ επιδιώκει να αναθεωρήσει τις διατάξεις των άρθρων 3 παράγραφοι 1, 2, 3 και να θεσπίσει τη σχετική ερμηνευτική δήλωση, καθώς και 13 παράγραφος 5 αποτελεί σαφώς ιδεολογικοποίηση της αναθεωρητικής διαδικασίας και όχι θεσμική εθνικοπολιτική ή δικαιοπολιτική προσέγγιση.

Το αφηρημένο της έννοιας «ουδετερόθρησκο κράτος» οδηγεί μάλλον σε ένα κράτος θρησκευτικά αδιάφορο, κάτι, που σαφώς, μπορεί να κλονίσει τον αξιακό πυρήνα του Συντάγματός μας και να μας απομακρύνει από τη συνταγματική και ιστορική μας ρίζα.

Το κατ' εξοχήν άρθρο που προσδιορίζει τις σχέσεις Κράτους - Εκκλησίας δεν είναι το άρθρο 3 του Συντάγματος, το οποίο περισσότερο αποτυπώνει την ιστορική και συνταγματική μας παράδοση από τα πρώτα ελληνικά Συντάγματα μέχρι σήμερα, αλλά το άρθρο 13 παράγραφος 1 που αποτελεί τη θεμελιώδη διάταξη, που όπως είπα, σύμφωνα με το άρθρο 110 παράγραφος 1 του Συντάγματος, δεν αναθεωρείται.

Η θεμελιώδης έννοια της θρησκευτικής ελευθερίας μάλιστα, δεν προσδιορίζει μόνο τη σχέση κράτους και Ορθόδοξης Εκκλησίας, αλλά και τη σχέση του κράτους μας με όλες τις άλλες θρησκείες, τα δόγματα και εν γένει τις θρησκευτικές κοινότητες. Οι σχέσεις αυτές είναι ήδη με επιτυχία συνταγματικά ρυθμισμένες και μάλιστα, στη βάση του άρθρου 4, που κατοχυρώνει τη θρησκευτική ισοτιμία. Κάθε ιδεολογική επαναπροσέγγιση των άρθρων 3 και 13, λοιπόν, είναι άστοχη, διότι δεν μπορεί να διαταράξει την επιτυχή λειτουργική ομαλότητα των τελευταίων σαράντα τεσσάρων ετών. Μια τέτοια διαταραχή θα ήταν απαράδεκτη και επικίνδυνη.

Πέραν αυτού, τα ιδεολογικοπολιτικά παιχνίδια με τα άρθρα 3 και 13 μπορεί να ακουμπήσουν και μια ευαίσθητη περίοδο διεθνώς και ένα δεύτερο σύστημα σχέσεων, έξω από τη σχέση Ορθόδοξου Κράτους - Εκκλησίας και άλλων δογμάτων. Το δεύτερο αυτό σύστημα σχέσεων είναι αυτό του ελληνικού κράτους, της ελληνικής Ορθόδοξης Εκκλησίας και του Οικουμενικού μας Πατριάρχου, ως νομικού προσώπου δημοσίου διεθνούς δικαίου. Αυτή η σχέση προσδιορίστηκε με επιτυχία στο παρελθόν και δεν πρέπει επ' ουδενί να επιτρέψουμε να κλονιστεί από τον Συνοδικό Τόμο του 1850 και τη Συνοδική Πράξη του 1828.

Για να διαμορφωθεί και να εδραιωθεί ένα τέτοιο πλέγμα σχέσεων, που προστατεύει την ιστορική ρίζα και την πολιτιστική μας ταυτότητα, που σέβεται τη διαφορετικότητα των άλλων δογμάτων και κάνει πράξη την απόλυτη θρησκευτική ελευθερία, που αναγνωρίζει τη μεγάλη συνεισφορά της Ορθοδοξίας στο έθνος και τη δημοκρατική λειτουργία της πολιτείας έγιναν πολλοί αγώνες και απίστευτες θυσίες, τόσο από κληρικούς όσο και από λαϊ-

κούς. Το ιδιαίτερο νομικό αυτό καθεστώς του Οικουμενικού μας Πατριαρχείου, της αυτοκεφάλου Εκκλησίας μας, του Αγίου Όρους, της διακριτής και οριοθετημένης σχέσης Πολιτείας και Εκκλησίας, του απόλυτου σεβασμού των άλλων δογμάτων το προστάτεύσαμε και το διασώσαμε, ακόμα και εντός του ευρωπαϊκού κεκτημένου και λειτούργησε με επιτυχία και χωρίς κανένα πρόβλημα σε συνταγματικό επίπεδο.

Αν θέλουμε, λοιπόν, να κάνουμε κάποιες προσαρμογές στη νέα εποχή, τότε κατάλληλος είναι μόνο ο κοινός νομοθέτης, που διαθέτει μεγαλύτερη ευελιξία και ταχύτητα, χωρίς όμως να αγχίζει τον αξιακό πυρήνα. Για τους λόγους αυτούς, η Νέα Δημοκρατία δεν συμπίπτει σε αυτή την ιδεολογικά φορτισμένη, άλλα θεσμικά άστοχη αναθεωρητική προσέγγιση των άρθρων 3 και 13.

Όσον αφορά τώρα γενικότερα, στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των ατομικών ελευθεριών στην πράξη, όπως αποδεικνύει η ιστορία, δεν είναι αποτέλεσμα μιας απλά λεπτομερούς, εξαντλητικής θετικιστικής προσέγγισης. Είναι θέμα κυρίαρχης αντίληψης και νοοτροπίας αυτών, που ασκούν την εκάστοτε εκτελεστική, νομοθετική και δικαστική εξουσία. Μια λεπτομερής και εξαντλητική αποτύπωση στο Σύνταγμα συχνά μπορεί να λειτουργήσει περιοριστικά, αφήνοντας ακάλυπτα πεδία ελευθερίας. Ένα Σύνταγμα αυστηρό και παράλληλα δύσκαμπτο, δηλαδή όχι ανοιχτό σε εξελίξεις, μπορεί να οδηγήσει ακόμα και σε θράυση του θεσμικού πλαισίου ή να ξεπεραστεί στην πράξη από τα σύγχρονα δεδομένα.

Για τους λόγους αυτούς θεωρώ υπερβολικές τις παρεμβάσεις στο συγκεκριμένο αναθεωρητικό κεφάλαιο, εκτός ίσως από αυτήν της κατοχύρωσης ενός συστήματος ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος, που προτείνουμε στο άρθρο 21 παράγραφος 1 του Συντάγματος. Αυτή η πρόταση της Νέας Δημοκρατίας θωρακίζει ακόμα περισσότερο την οικογένεια ως θεμέλιο της συντήρησης και της προαγωγής του έθνους. Άλλωστε, αυτό αποδείχθηκε κατά τη διάρκεια της πρόσφατης οικονομικής κρίσης, όταν η ελληνική οικογένεια ήταν αυτή, που κράτησε όρθια την κοινωνία της πατρίδας μας. Την ώρα που το κράτος και οι κοινωνικές του πολιτικές κατέρρεαν, οι γιαγιάδες και οι παππούδες με τις περικομμένες συντάξεις συνέχισαν να σπουδάζουν τα εγγόνια τους και να κρατούν όρθια τα παιδιά τους, δείχνοντας ποιο είναι τελικά, πέρα και πάνω από κρατικίστικες ιδεοληψίες, το ισχυρό κύτταρο της ελληνικής κοινωνίας.

Η ανάγκη αξιοπρεπούς διαβίωσης, άλλωστε, που στοχεύουμε να κατοχυρώσουμε με την πρότασή μας, έχει αναγνωριστεί ήδη νομολογιακά και από το Συμβούλιο της Επικρατείας με την απόφαση 668/2012, όπου αναφέρεται στην αξιοπρεπή διαβίωση των οικονομικά ασθενεστέρων, με την απόφαση 2287/2015 της ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας, όπου δεν ζητά να διασφαλιστεί μόνο ο κάθε όρος για τη διατροφή, ένδυση, στέγαση, θέρμανση και όλα τα άλλα, που χρειάζεται κάποιος για να επιβιώσει, αλλά να διασφαλιστεί και η συμμετοχή στην κοινωνική ζωή των συνταξιούχων και σε κάθε περίπτωση, η αναγνώριση του εισοδήματος ως μέσου αξιοπρεπούς διαβίωσης βασίζεται και στην προστασία της αξίας του ανθρώπου και στην αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου, όπως αυτό για πρώτη φορά αναγνωρίστηκε από το Ομοσπονδιακό Δικαστήριο της Γερμανίας στη σχετική απόφαση, που εξέδωσε στις 9-2-2010. Σε αντίστοιχη κατοχύρωση με αυτή που προωθούμε έχει προχωρήσει ήδη η Ιρλανδία στο άρθρο 45 παράγραφος 2 του συντάγματός της και η Ρουμανία στο άρθρο 47 παράγραφος 1.

Πάω στην ενότητα του άρθρου 22. Ευφυώς ο εισηγητής μας, στην προτεινόμενη Βουλή, ο σημερινός Πρόεδρος της Βουλής κ. Τασούλας, αποκάλυψε αυτό το σύμπλεγμα διατάξεων του άρθρου 22 «Σύνταγμα της ευτυχίας». Πώς τεκμαίρεται αυτό; Η πρόταση της Αντιπολίτευσης εμπεριέχει αυτονόητα δικαιώματα, που ούτως ή άλλως, κατοχυρώνονται τόσο στο ευρωπαϊκό όσο και στο συνταγματικό μας πλαίσιο, όπως, παραδείγματος χάριν, η απαγόρευση της διάκρισης λόγω ηλικίας, άρθρο 14 της ΕΣΔΑ, της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, άρθρο 19 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ένωσης, άρθρο 21 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, οδηγία 78/2000, όπως κυρώθηκε το 2016 από την ελληνική Βουλή.

Επίσης, η πρόταση ΣΥΡΙΖΑ εμπεριέχει ιδεολογικά φορτισμένες

ευχές, που έχουν κριθεί νομολογιακά σε εθνικό επίπεδο και θεσμικά σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Συγκεκριμένα, η πρόταση για μονομερή προσφυγή των κοινωνικών εταίρων στη διαίτησία και ο περιορισμός του αντικειμένου της αποκλειστικά στον καθορισμό του βασικού μισθού αντίκειται στο Σύνταγμα, στο άρθρο 22 παράγραφος 2, όπως μας είπε το ελληνικό Συμβούλιο Επικρατείας με την απόφαση 2307/2014. Σε διεθνές επίπεδο, για εκούσιες διαπραγματεύσεις κάνουν λόγο η Διεθνής Σύμβαση 98 του 1949 του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας, όπως κυρώθηκε το 1961 από την Ελλάδα, και επίσης η Σύμβαση 151 και 154 του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας.

Τέλος, ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης, όπως κυρώθηκε με τον ν.1426/1984, στο άρθρο 6, το δικαίωμα δηλαδή συλλογικής διαπραγμάτευσης, τονίζει: «Για εξασφάλιση της αποτελεσματικής άσκησης του δικαιώματος της συλλογικής διαπραγμάτευσης τα συμβαλλόμενα μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση, πρώτον να ευνοούν την ισομερή συνεννόηση μεταξύ εργοδοτών και εργαζομένων, δεύτερον να προωθούν, όταν αυτό είναι αναγκαίο και σκόπιμο, την καθιέρωση εκούσιας διαπραγμάτευσης μεταξύ εργοδοτών και εργαζομένων και τρίτον, να ευνοούν την καθιέρωση και χρησιμοποίηση κατάλληλων διαδικασιών συναλλαγής και διαίτησίας για τη ρύθμιση των εργασιακών διαφορών». Ως εκ τούτου, η πρόταση του ΣΥΡΙΖΑ είναι εντελώς εκτός διεθνούς και ευρωπαϊκού πλαισίου, που ισχύει και δεσμεύει και τη χώρα μας έτσι κι αλλιώς.

Αντίστοιχα ουτοπική είναι και η πρόταση, που αφορά στο άρθρο 22 παράγραφος 4 για την απαγόρευση της επίταξης υπηρεσιών ως μέτρου αντιμετώπισης συνεπειών της απεργίας. Για το θέμα αυτό έχει αποφανθεί τεκμηριωμένα η ολομέλεια του Συμβουλίου της Επικρατείας με την απόφαση 1623/2012 για την παροχή ζωτικών υπηρεσιών στο κοινωνικό σύνολο και την προστασία της δημόσιας υγείας. Επίσης, ανάλογη ισορροπία έχει κρατήσει ο κοινός νομοθέτης στον ν.4325/2015 και στον ν.536/2007.

Η συνταγματοποίηση της απαγόρευσης επίταξης, σε περίπτωση παρατεταμένων απεργιών, που διαταράσσουν την κοινωνική ζωή, μπορεί να δημιουργήσει σοβαρότατους κινδύνους στην κοινωνία. Αυτό άλλωστε, το ομολογεί και η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας στο 81ο Διεθνές Εργασιακό Συνέδριο, με τη Διακήρυξη που έβγαλε στη Γενεύη της Ελβετίας το 1994.

Τέλος, η πραγματοποίηση ενός συστήματος κοινωνικής ασφάλισης, που προτείνει ο ΣΥΡΙΖΑ στο άρθρο 22 παράγραφος 5 θα προκαλέσει ανυπέρβλητα προβλήματα, αν αυτό βρεθεί αντιμέτωπο με την ανεπάρκεια πόρων, λόγω ανεργίας ή λόγω δημογραφικού. Η υφιστάμενη διάταξη είναι επαρκώς γενική και γι' αυτό αφήνει ευελιξία στον κοινό νομοθέτη να προσαρμόζει το ασφαλιστικό σύστημα στις μεταβαλλόμενες οικονομικές συνθήκες, ισορροπώντας, όπως στα περισσότερα κράτη, ανάμεσα στον διανεμητικό και τον κεφαλαιοποιητικό του χαρακτήρα. Αυτό κατοχυρώνεται και με την απόφαση 2180/2004 της ολομέλειας του Συμβουλίου Επικρατείας, η οποία αναγνωρίζει ρητά την ευρεία εξουσία του κοινού νομοθέτη, στο πλαίσιο πάντα του Συντάγματος. Και μην ξεχνούμε και τις πρόσφατες αποφάσεις, που έκριναν αντισυνταγματικές κύριες διατάξεις του ν.4387/2016.

Τέλος, όσον αφορά την πρόταση του ΣΥΡΙΖΑ για την κατάργηση της διάταξης του άρθρου 25 παράγραφος 3, περί καταχρηστικής άσκησης δικαιώματος, έρχεται σε ευθεία αντίθεση με την προστασία του πυρήνα των δικαιωμάτων, διότι εξ ορισμού καταχρηστική είναι η άσκηση δικαιώματος, όταν γίνεται με σκοπό προδήλως διαφορετικό από εκείνον για τον οποίο θεσπίστηκε.

Επίσης, είναι προφανές ότι η πρόταση κατάργησης συγκρούεται ευθέως με το Ευρωπαϊκό και Διεθνές Δίκαιο, που την κατοχυρώνει, το οποίο η Ελλάδα έχει βεβαίως, επικυρώσει, όπως το άρθρο 17 για την απαγόρευση κατάχρησης δικαιώματος της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, το άρθρο 54 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και την απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του 2009 «Miroliubov and others versus Latvia».

Αρκετές χώρες προβλέπουν την καταχρηστική άσκηση δικαιώματος, στο σύνταγμα τους μάλιστα, όπως η Γερμανία στο άρθρο

18 του Grundgesetz. Η αρχή της επιείκειας, που επικαλείται η Αντιπολίτευση είναι αόριστη θεωρητικά και νομολογιακά έννοια, που θα προκαλέσει με σαφήνεια ανασφάλεια δικαίου.

Αντίθετα, συναφής νομολογιακά διαμορφωμένη έννοια είναι η αρχή της αναλογικότητας, που προβλέπεται στο άρθρο 25 παράγραφος 1 του Συντάγματος και έχει προσδιοριστεί και από το Συμβούλιο της Επικρατείας στην απόφαση 2195/2005 και 3665/2005, καθώς και από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων με την απόφαση «Handyside versus United Kingdom» το 1976.

Επειδή αρνούμαστε την υπερφόρτωση του Συντάγματος με διατάξεις, που το καθιστούν δύσκαμπτο και μπορεί να το αποπροσανατολίσουν ακόμα και κόντρα στον κοινό ευρωπαϊκό αξιακό μας κώδικα, προσθέτοντας, και όχι επιλύοντας ζητήματα, αρνούμαστε να ψηφίσουμε αυτές τις αλλαγές, που προτείνει ο ΣΥΡΙΖΑ και επιμένουμε σε ένα Σύνταγμα αξιακά αυστηρό, αλλά ανοιχτό στις ευρωπαϊκές εξελίξεις.

Σας ευχαριστώ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα της Νέας Δημοκρατίας)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Αθανάσιος Μπούρας): Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, έχω την τιμή να ανακοινώσω στο Σώμα ότι τη συνεδρίαση μας παρακολουθούν από τα άνω δυτικά θεωρεία, αφού προηγουμένως ξεναγήθηκαν στην έκθεση της αίθουσας «ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ» και ενημερώθηκαν για την ιστορία του κτηρίου και τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας της Βουλής, σιτάντα εννέα μαθήτριες και μαθητές και τρεις εκπαιδευτικοί συνοδοί τους από το Α' Γυμνάσιο Παλλήνης.

Η Βουλή σας καλωσορίζει.

(Χειροκροτήματα από όλες τις πτέρυγες της Βουλής)

Θα ήθελα να σας πω ότι στον λίγο χρόνο παρακολουθήσατε μία από τις σπάνιες να συμβαίνουν διαδικασίες και νομοθετικές πρωτοβουλίες στη Βουλή, που γίνεται περίπου κάθε δέκα χρόνια. Είναι η Αναθεώρηση του ελληνικού Συντάγματος.

Τον λόγο έχει ο ειδικός εισηγητής της Νέας Δημοκρατίας κ. Θοδωρής Ρουσόπουλος.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΡΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ: Ευχαριστώ πολύ, κύριε Πρόεδρε.

Παίρνω το νήμα από το κλείσιμο της ομιλίας του κ. Ευριπίδη Στυλιανίδη, για να θυμηθώ ότι ήδη από τα «Ηθικά Νικομάχεια» ο Αριστοτέλης μας έλεγε ότι είναι άλλο οι απλοί νόμοι και άλλο οι νόμοι, οι οποίοι ορίζουν το πολίτευμα, την πολιτεία, τους κανόνες της πολιτείας. Το αναφέρω τούτο γιατί, δυστυχώς, η πρώτη μου επισήμανση είναι ότι ακούστηκαν τόσες πολλές προτάσεις -και, μάλιστα, ο αριθμός για αλλαγή πολλών άρθρων θεωρήθηκε και προοδευτικός- που μας οδηγούν σε ένα πολύ απλό συμπέρασμα. Υπάρχουν νόμοι, που αρκούν ή νόμοι, που μπορούν να εφαρμοστούν ή να φτιαχτούν από αυτό το νομοθετικό Σώμα και δεν χρειάζεται κάθε τι να το φορτώνουμε στο Σύνταγμα.

Η δεύτερη επισήμανση είναι η εξής: Άλλο Σύνταγμα, άλλο Διεθνής Χάρτης Δικαιωμάτων, γιατί μπορεί και τα δύο κείμενα να περιλαμβάνουν πρόνοιες περί της ισότητας των φύλων, του δικαιώματος στη μόρφωση ή του τρόπου, με τον οποίον δύο αντιμαχόμενες πλευρές μεταχειρίζονται ή πρέπει να μεταχειρίζονται τους αιχμαλώτους πολέμου, αλλά τα συντάγματα, εκτός από τον τρόπο με τον οποίο κανονίζουν το πολιτειακό, εμπεριέχουν -και εδώ είναι η πραγματική αξία της επισήμανσής μου- κάποιες ιδιαίτερες χαρακτηριστικές ενός λαού ή ενός έθνους. Οι Αμερικανοί, για παράδειγμα, στο σύνταγμά τους έχουν μεταξύ άλλων άρθρο, που προβλέπει ότι η Κυβέρνηση δεν μπορεί να στερήσει από κανέναν Αμερικανό το δικαίωμα στην επιδίωξη της ευτυχίας.

Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, λοιπόν, ενός έθνους είναι που ξεχωρίζουν ένα σύνταγμα από μία διεθνή συνθήκη ως προς το περιεχόμενό τους. Διαφορετικά, πιθανόν δεν θα χρειάζονταν συντάγματα ανά κράτος και σε μία κοινωνία διεθνιστική θα αρκούσαν οι κανόνες εκείνοι που έχει ο ΟΗΕ ή η Σύμβαση της Ρώμης ή οι οικουμενικοί κανόνες για τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Το ερώτημα τώρα είναι για ποιο λόγο γίνονται οι αλλαγές στα Συντάγματα, για ποιον λόγο κάνουμε αυτή την Αναθεώρηση. Η κύρια φιλοσοφία μιας συνταγματικής αναθεώρησης αφορά τη διάρθωση διατάξεων, που αποδείχθηκαν στην πράξη προβληματικές. Μιλάμε για την κυρία φιλοσοφία και όχι τη μόνη. Υπ' αυτό

το πρίσμα, το άρθρο 3 στο οποίο και θα αναφερθώ, ουδόλως αποδείχθηκε στην πράξη προβληματικό. Αντιθέτως, η αλλαγή του στην κατεύθυνση, που πρότείνει ο ΣΥΡΙΖΑ θα δημιουργούσε σημαντικά προβλήματα, όπως ήδη είχαν την ευκαιρία οι προλαλήσαντες εισηγητές να αναφέρουν, σε ό,τι αφορά τις σχέσεις Ελλαδικής Εκκλησίας και Οικουμενικού Πατριαρχείου και σίγουρα, θα δημιουργούσε -προσέξτε το αυτό- σοβαρή εσωτερική κοινωνική αναστάτωση. Και ας αναρωτηθούμε, εάν τώρα που βγαίνουμε από μία δεκαετή οικονομική κρίση, έχουμε την πολυτέλεια να μπορούμε σε έναν νέο διχασμό εκ του μη όντος.

Άκουσα από συνάδελφο της Αντιπολίτευσης -σέβομαι όλους τους συναδέλφους, απλώς δεν αναφέρω τα ονόματα, για να μη δημιουργούνται εντυπώσεις προσωπικών αντιπαραθέσεων- ότι είμαστε η μόνη χώρα στην Ευρώπη, που διατηρούμε θρήσκευμα στο Σύνταγμά μας. Πέραν των όσων είπε ο Ευριπίδης Στυλιανίδης, μόλις κατελθών εκ του Βήματος τούτου, θέλω να σημειώσω ότι το κόμμα του συναδέλφου της Αντιπολίτευσης είναι το μόνο κόμμα στον κόσμο, που δεν θέλει τα μη κρατικά πανεπιστήμια. Ως συνήθως, η πολιτική του ΣΥΡΙΖΑ είναι δύο μέτρα και δύο σταθμά.

Άκουσα από άλλον συνάδελφο της Αξιωματικής Αντιπολίτευσης ότι το άρθρο 3 είναι μνημείο συντήρησης. Αυτό ειπώθηκε φυσικά, μόνο με την αρνητική σημασιοδότηση. Την ίδια ώρα όμως, το κόμμα του παραμένει βαθιά συντηρητικό στις δογματικές του καταβολές. Συντηρεί, δηλαδή, την ιδεολογική του ρίζα αναλλοίωτη εδώ και δύο αιώνες, από τότε που γράφτηκαν οι βάσεις της ιδεολογίας του. Αυτή η συντήρηση είναι καλή, ενώ η συντήρηση ενός άρθρου, το οποίο ταυτίζεται με την εθνική μας ταυτότητα είναι κακή συντήρηση.

Η προηγούμενη κυβερνητική πλειοψηφία προσπάθησε να παρουσιάσει την αναθεώρηση ως προοδευτική και αναγκαία και ζήτησε -εγώ θα πω υποκριτικά, όπως είπε προηγουμένως και ένας συνάδελφος από το Κίνημα Αλλαγής- την αλλαγή μόνον του άρθρου 3, το οποίο αναφέρεται στις σχέσεις Κράτους - Εκκλησίας, γιατί αν πραγματικά εννοεί την ουδετεροποίηση, την οποία επικαλείται, δεν έθιξε -και εδώ είναι το ερώτημα, γιατί δεν το έθιξε- την αλλαγή του προοιμίου, έστω και αν είναι μη αναθεωρητέο, έστω για τη ρητορική, την οποίαν θα μπορούσε να αναφέρει στον λαό του ή στον κόσμο, που τον ακολουθεί. Γιατί δεν ζήτησε την αλλαγή του άρθρου 16 παράγραφος 2, το οποίο ρητά ορίζει ότι μεταξύ των σκοπών της παιδείας είναι και η ανάπτυξη θρησκευτικής συνείδησης των Ελλήνων;

Οι απαντήσεις και για την πρώτη και για τη δεύτερη περίπτωση είναι μάλλον εύκολες, όχι τόσο, βεβαίως, γιατί είναι μη αναθεωρητέο το προοίμιο, όπως είπα, αλλά ιδίως για το άρθρο 16 παράγραφος 2. Διότι φοβήθηκε πως αν άγγιζε το άρθρο 16, τότε θα ξεκινούσε μία μακρά συζήτηση για τα μη κρατικά πανεπιστήμια, ασχέτως αν είναι σε άλλη παράγραφο του άρθρου 16, διότι θα έπρεπε να αιτιολογήσει, γιατί αλλάζει μόνο το ένα και δεν προχωράει και στα άλλα. Αυτό είναι εκείνο, το οποίο κυρίως φοβήθηκε.

Άκουσα την πολύ ενδιαφέρουσα -κατά τη γνώμη μου- ομιλία εχθές του Κοινοβουλευτικού Εκπροσώπου του ΣΥΡΙΖΑ. Μάλιστα, είχα την ευκαιρία να του το πω στο Περιστέλλιο, όπου συναντηθήκαμε μετά τυχαία. Ανέλυσε με στέρεη βάση, πρέπει να πω, για το κόμμα του την εξαίρεση, υπό το πρίσμα της οποίας, ο ΣΥΡΙΖΑ βλέπει αυτή τη συνταγματική αναθεώρηση. Στην εξαίρεση ενυπάρχει μία κάποια επαναστατικότητα, δεν λέω.

Όμως, γιατί αυτή την επαναστατικότητα ως εξαίρεση την αρνείστε, συνάδελφοι του ΣΥΡΙΖΑ, στο άρθρο 3, το οποίο εκφράζει κάτι βαθύτερο, την ίδια δηλαδή την εθνική μας ταυτότητα; Διότι η αναφορά στην Ορθοδοξία σχετίζεται απολύτως με το έθνος μας, τόσο από κοινωνιολογικής, όσο και από ιστορικής προσέγγισης. Αναφορικά δε, με την ιστορικότητα των εννοιών της εθνικής ταυτότητας και της εθνικής συνείδησης, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι, εφόσον συνίστανται από πολιτισμικά χαρακτηριστικά, προφανώς υπόκεινται και αυτά στις πολιτισμικές ή ιστορικές αλλαγές, οι οποίες έχουν συμβεί στον τόπο αυτό επί δεκαετίες ή επί αιώνες.

Όμως, οι αλλαγές αυτές είναι μακροχρόνιες και δεν επιβάλλονται από πάνω, δεν επιβάλλονται από το κράτος. Γίνονται από

τον ίδιο τον λαό. Ένα από τα πολύ απλά παραδείγματα, χαρακτηριστικότερο όλων, είναι το τι συνέβη στα θέματα της θρησκείας στη Σοβιετική Ένωση. Επί εβδομήντα χρόνια την κατήγγυσε και στο τέλος, οι περισσότεροι από τους Ρώσους επανήλθαν στην Ορθοδοξία.

Είπα και στην επιτροπή, όπου εισηγήθηκα το ίδιο θέμα, ότι παραβλέπετε πως ο Ελληνικός Διαφωτισμός ακολούθησε τον δικό του δρόμο, συμφιλιώνοντας δημοκρατικά ιδεώδη με αρχές της Ορθοδοξίας, προσαρμοζόμενος έτσι στις παραδόσεις και τις ιδιαιτεριότητες αυτού του λαού, αυτής της κοινωνίας. Ακούστηκε στη συζήτηση ότι εμείς με τις θέσεις μας -δήθεν- θεωρούμε ιδεολογικό τον Κοραή και τον Ρήγα, ωσάν οι δύο διανοητές να είχαν ταχθεί εναντίον της Ορθοδοξίας. Ουδέν ανακριβέστερον! Το αντίθετο μάλιστα, διότι η ιδιουσυστασία και των δύο διανοητών ήταν δεκτική της θρησκείας, όπως και των περισσότερων Διαφωτιστών στη Δύση. «Δεκτική», προσέξτε τη λέξη, γιατί μετά δεν θα έχω το δικαίωμα να απαντήσω. Την επαναλαμβάνω: «δεκτική της θρησκείας».

Λέει ο Ρήγας στον Πατριωτικό του Ύμνο: «Όποιος, λοιπόν, είναι καλός και ορθόδοξος χριστιανός με τ' άρματα στο χέρι ως δράμει, σαν ξεφτέρι το Γένος του να σώσει». Ο δε Κοραής, δεν είχε τις ιδεοληψίες, που κάποιοι προσπαθούν σήμερα να του προσάψουν. Ο Κοραής μεταφράζει χριστιανική θεολογία. Ο Κοραής γράφει τη Σύνοψη Ιεράς Ιστορίας, η οποία μάλιστα διδάσκεται στα ελληνικά δημόσια σχολεία, το 1875.

Γιατί όμως, αγαπητοί συνάδελφοι και αγαπητές συναδέλφισσες, υπάρχει τόση ένταση γύρω από το θέμα; Η δική μου ερμηνεία είναι πως οι επιμένοντες συγχέουν την εθνική συνείδηση, την εθνική ταυτότητα με τον εθνικισμό ναζιστικών και φασιστικών καθεστώτων και θεωρούν προοδευτική την πλήρη απόσχιση από την έννοια του Έθνους - Κράτους, την αναφορά στην Ορθοδοξία. Έτσι, όπως είπα και στην επιτροπή, μαζί με τα απόνερα πετάνε και το μωρό.

Στον ελληνικό λαό το θρησκευτικό συναίσθημα, για λόγους ιστορικούς, είναι από τα βαθύτερα ριζωμένα χαρακτηριστικά της εθνικής του ταυτότητας. Η εθνική μας ταυτότητα ορίζεται από τη γλώσσα, τα ήθη και έθιμα και τη θρησκεία μας. Το άρθρο 3 αποτελεί ένα ζωντανό κειμήλιο της ιστορικής πορείας συγκρότησης του νέου ελληνικού κράτους. Ήδη από το επαναστατικό Σύνταγμα της Επιδαύρου του 1822 και, πριν από αυτό, το Σύνταγμα του Ηνωμένου Κράτους των Ιονίων Νήσων το 1817, αλλά και το πρώτο Σύνταγμα του Βασιλείου της Ελλάδος το 1844, η αναγνώριση της επικρατούσας θρησκείας υπάρχει στα καταστατικά κείμενα των Ελλήνων. Και μην ακούσω «Υπό το κράτος του φόβου του ξένου κατακτητή» και διάφορα τέτοια, γιατί και ο Οθωμανός και ο Βενετός και ο Γάλλος και ο Άγγλος, οι τελευταίοι στα Ιόνια, που τα κατέλαβαν διαδοχικά, όπως όλοι γνωρίζουμε, το πρώτο με το οποίο ασχολήθηκαν ήταν το πώς θα προσεγγίσουν τους Έλληνες από την οπτική της θρησκείας. Και όποιος θέλει ως διαβάσει την επιστολή του Μελέτιου Τυπάλδου στο Μοροζίνη για το πώς θα προσεγγίσει τους Έλληνες από το θρησκευτικό τους συναίσθημα.

Το αίτημα, λοιπόν, για απαλοιφή αυτού του στοιχείου της πολιτικής ιστορίας της Ελλάδας ισοδυναμεί με αίτημα αλλοίωσης της ιστορικότητας του συνταγματικού κειμένου, που συμβολικά ορίζει στοιχεία της ταυτότητάς μας, όπως αναλυτικά εξήγησα.

Εδώ έχετε δύο μέτρα και δύο σταθμά, διότι στην επιτροπή ακούστηκε μία ενδιαφέρουσα πρόταση, πλην όμως, λόγω των άρθρων του Συντάγματος, που είναι πολύ περισσότερα πια, δεν μπορεί να γίνει πράξη. «Για λόγους συμβολικούς», είπε συνάδελφος από τον ΣΥΡΙΖΑ, «να επαναφέρουμε το 114, το τελευταίο, το ακροτελεύτιο άρθρο του Συντάγματος, που αναφέρει ότι επαφίεται στον πατριωτισμό των Ελλήνων η τήρηση του παρόντος». Θα ήταν πράγματι, μία ωραία συμβολική πράξη. Δεν μπορεί να γίνει για τους λόγους που σας είπα. Σεβαστός ο συμβολισμός του «1-1-4», σεβαστός όμως πρέπει να είναι και ο συμβολισμός του 1821, όταν εκείνοι οι ήρωες πρώτοι έθεσαν το θρήσκευμα στο πρώτο κίονας Σύνταγμα της χώρας μας.

Τελειώνω, κύριε Πρόεδρε, δεν έχω χρόνο δυστυχώς. Εν συντομία αναφερόμαι στα άρθρα 33 και 59.

Το άρθρο 33 παράγραφος 2 θέλω να πω ότι δεν μπορεί να ερ-

μηνεύεται ως εκ του πλαγίου εισάγον χαρακτηριστικά θρησκευτολογικής πίστης στον εκλεγέντα Πρόεδρο της Δημοκρατίας και αυτό γιατί το άρθρο 31 έχει ορίσει ότι δεν περιλαμβάνεται η θρησκευτική πίστη στα κριτήρια επιλογής του προσώπου στη θέση του ανώτατου πολιτειακού παράγοντα. Συνεπώς, το άρθρο 33.2 πρέπει -και μπορεί- να εναρμονιστεί ερμηνευτικά και με το 13 και με το 31.

Το ίδιο ισχύει και ως προς τον όρκο των Βουλευτών κατά το άρθρο 59 παράγραφος 1. Η παράγραφος 2 του ίδιου άρθρου, που αναλογικά μπορεί να ισχύσει για τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, δίνει ρητή απάντηση ως προς τους αλλόθρησκους ή ετερόδοξους, που δίνουν όρκο κατά τον τύπο της δικής τους θρησκείας ή του δικού τους δόγματος. Το ίδιο αναλογικά πρέπει να θεωρήσουμε ότι ισχύει και για τους άθρησκους ή άθεους, αυτούς που για οποιονδήποτε συνειδησιακό λόγο δεν θέλουν να ορκιστούν, αλλά να διαβεβαιώσουν, επικαλούμενοι την τιμή τους.

Εις επίρρωσιν τούτου υπενθυμίζω ότι μόλις πριν από τέσσερις μήνες αυτή η Βουλή, στην οποία έχουμε την τιμή να βρισκόμαστε όλοι, είδε μεγάλη ομάδα Βουλευτών να δίνει τον λεγόμενο πολιτικό όρκο.

Σας ευχαριστώ πολύ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα της Νέας Δημοκρατίας)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Αθανάσιος Μπούρας): Τον λόγο έχει από τον ΣΥΡΙΖΑ η κ. Αναγνωστοπούλου.

ΑΘΑΝΑΣΙΑ (ΣΙΑ) ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ: Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, θα κάνω μία τελευταία απόπειρα σε αυτή την Ολομέλεια, πριν να λήξουμε τη συζήτηση για την συνταγματική Αναθεώρηση, να εξηγήσω αυτό που προσπαθούμε να εξηγήσουμε από την προηγούμενη, την προτεινόμενη Βουλή.

Είμαστε μπροστά σε ένα μείζον θέμα, αυτό της αναθεώρησης του άρθρου 3, που αφορά στις σχέσεις Εκκλησίας και Πολιτείας. Είναι τόσο σημαντικό αυτό το άρθρο, που χρειάζεται αναθεώρηση; Βεβαίως και είναι σημαντικό. Από τη μία μεριά, αποτυπώνεται η ιστορικότητα των σχέσεων Κράτους - Εκκλησίας, από την άλλη μεριά όμως, αποτυπώνεται μία επώδυνη ιστορία και φωτεινή ιστορία αυτού του έθνους.

Άρα, το να συζητήσουμε και να προσπαθήσουμε να ξεκαθαρίσουμε πέντε πράγματα είναι πάρα πολύ σημαντικό. Είναι εξισοροπιστική, συμβολική και αδιάφορη η πρόταση του ΣΥΡΙΖΑ; Θα μπορούσε όντως, να μιλήσει για χωρισμό Κράτους - Εκκλησίας. Στην ιστορική πορεία, έτσι όπως διαγράφεται και από τη συζήτηση που βλέπουμε σε αυτή την Ολομέλεια επί δύο χρόνια, βλέπουμε ότι ακόμα για τα αυτονόητα δεν μπορούμε να συζητήσουμε.

Πρώτον, ουδετερόθρησκο κράτος, αδιάφορο θρησκευτικά κράτος. Πλήττει την ταυτότητα ενός έθνους; Σε ένα φιλελεύθερο Σύνταγμα -δεν λέω σε ένα αριστερό ή σε ένα σιδηρόπλοιο τέτοιο- κατηγορηματική δήλωση ότι το κράτος δεν θρησκεύει, αγκαλιάζει, αποτυπώνει όλη την πορεία των διακοσίων χρόνων αυτού του έθνους, ναι ή όχι; Πού πλήττει την εθνική ταυτότητα; Ξέρετε, υπάρχει μία σύγχυση ανάμεσα στο τι είναι το κράτος, τι είναι η εθνική ταυτότητα, τι είναι η εθνική συνείδηση.

Μην τα λέτε αυτά, κύριε Ρουσόπουλε, μην τα λέτε! Το κράτος, το φιλελεύθερο ευρωπαϊκό κράτος είναι υποχρεωμένο, στο όνομα της λαϊκής κυριαρχίας, να είναι συμπεριληπτικό όλων των πολιτών του. Όλων! Ακόμη και μόνο του ενός, που διαφοροποιείται από τους άλλους. Λοιπόν, αφήστε αυτά περί εθνικής ταυτότητας. Η εθνική ταυτότητα έχει πολλά στοιχεία και το κράτος πρέπει να είναι ο προστάτης όλων αυτών των στοιχείων.

Δεύτερο σημείο για το ουδετερόθρησκο. Όσο το ουδετερόθρησκο δεν είναι αδιάφορο θρησκευτικά ή σιδηρόπλοιο τέτοιο -και εδώ απορώ πραγματικά, με προοδευτικά κόμματα, που δεν συντάσσονται σήμερα με αυτή την άποψη, ενώ στο παρελθόν έχουν κάνει διάφορες τέτοιες απόπειρες- όσο δεν υπάρχει αυτή η ρητή και κατηγορηματική διατύπωση, υπονοείται ο ανεξίθρησκος χαρακτήρας του κράτους, η ανεκτικότητα του κράτους και υπό το φως του άρθρου 13.

Όμως, στον Διαφωτισμό, κύριε Ρουσόπουλε, και στον Κοραή και σε όλους τους Διαφωτιστές το ανεξίθρησκο, που παραπέμπει

σε μία άλλη εποχή, στον 16^ο αιώνα, δεν είναι αποδεκτό. Το κράτος είναι ουδέτερο θρησκευτικά, για να μπορεί να συμπεριλάβει όλους τους κατοίκους του, όλους τους πολίτες του. Αν αυτό δεν μπορούμε να το κάνουμε ρητό και κατηγορηματικό πια στο Σύνταγμά μας το 2019, φοβούμενοι μην πληγεί η εθνική ταυτότητα των Ελλήνων -αν είναι δυνατόν!- εκεί πραγματικά, δεν μιλάμε για φιλελεύθερο -εγώ δεν λέω ούτε για ριζοσπαστικό ούτε για επαναστατικό ούτε τίποτα- και αν κατηγορούμε ως ιδεοληψία αυτό το πράγμα, πραγματικά, σηκώνω τα χέρια ψηλά.

Τρίτο σημείο, επικρατούσα θρησκεία. Όντως μένει η διατύπωση για ιστορικούς, διαπιστωτικούς λόγους, για όλους αυτούς τους λόγους, που καθιστούν όχι την ελληνική περίπτωση ιδιαίτερότητα, αλλά τις ιδιαιτερότητες, που παρουσιάζει κάθε σύγχρονο κράτος στην πορεία του στη νεωτερικότητα. Και παραμένει, όντως.

Χρειάζεται ή δεν χρειάζεται αυθεντική ερμηνεία του όρου, της διατύπωσης «επικρατούσα θρησκεία»; Το είχαν προτείνει και ο κ. Λοβέρδος με τον κ. Βενιζέλο στην προηγούμενη Αναθεωρητική Βουλή. Γιατί υπάρχει αυτή η ανάγκη του να διευκρινιστεί, να αποσαφηνιστεί άπαξ διαπαντός τι σημαίνει «επικρατούσα θρησκεία»; Γιατί έχουν χυθεί τόνοι μελανιού γι' αυτό το θέμα της επικρατούσας θρησκείας και γιατί το «επικρατούσα θρησκεία», ναι, πράγματι, εισάγεται το 1817 στο Σύνταγμα των Ηνωμένων Ιονίων Νήσων. Επικρατούσα θρησκεία και γλώσσα, λοιπόν, γιατί υπάρχει μια ιστορική αναγκαιότητα. Ναι, φοβούνται τους ξένους μονάρχες και φοβούνται την επιβολή μιας άλλης θρησκείας και μιας άλλης γλώσσας.

Αυτό, όντως, ναι, υπάρχει. Και πάλι φωνάζει ο Κοραΐς: «Οχι επικρατούσα, γιατί το «επικρατούσα» κάνει το κράτος υπαινκτικά να είναι ανεξίτηλο και όχι αδιάφορο θρησκευτικά...». Έχουν χυθεί και πάλι τόνοι μελανιού μέχρι σήμερα γι' αυτό το θέμα. Ιδεοληπτικοί είναι όλοι αυτοί οι άνθρωποι;

Γιατί, όμως, χρειάζεται αυτή η αποσαφήνιση στο «επικρατούσα»; Γιατί εδώ ερχόμαστε σε σημαντικές αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας, οι οποίες έχουν ερμηνευθεί υπό το φως του άρθρου 3. Και έχουν ερμηνευτεί υπό το φως του άρθρου 3, γιατί, όπως λέει η τελευταία απόφαση, που αφορά τα θρησκευτικά βιβλία και το περιεχόμενο των θρησκευτικών βιβλίων, όπως το είχαν διαμορφώσει Φίλης και Γαβρόγλου στη συζήτηση, έρχεται αυτό το «της θρησκευτικής συνείδησης», το οριστικό άρθρο «της» και φωτίζεται υπό το φως της «επικρατούσας θρησκείας». Και τι λέει το Συμβούλιο της Επικρατείας; Η πλειοψηφία, η οποία πλειοψηφεί με μια ψήφο και αυτό δεν πρέπει να το ξαναφήσουμε να γίνει, τι λέει; Λέει ότι αυτό το «της» παραπέμπει στην Ορθοδοξία, γιατί είναι η επικρατούσα θρησκεία.

Εκεί υπονομεύεται υπαινκτικά το άρθρο 13 και οι θρησκευτικές ελευθερίες; Ναι ή όχι; Γιατί έρχεται η μειοψηφία, που μειοψήφησε κατά μία ψήφο, και λέει ότι, αν κάνετε τέτοια χρήση ως προς το «της θρησκευτικής συνείδησης», τότε δεν έχουμε να κάνουμε με ανάπτυξη θρησκευτικής συνείδησης, έχουμε να κάνουμε με επιβολή θρησκευτικής συνείδησης. Την κατακρίνει η μειοψηφία. Με επιβολή, άρα έχουμε να κάνουμε με ομολογιακού τύπου μάθημα, το οποίο δεν μπορεί να υπάρχει τη σημερινή ημέρα.

Εδώ ερχόμαστε σ' ένα κρίσιμο θέμα, που αφορά την παιδεία. Εγώ να συμφωνήσω με τον κ. Λοβέρδο. Βεβαίως, ήθελε αναθεώρηση το άρθρο 16 παράγραφος 2. Και ναι, βεβαίως, δεν θέλαμε, γιατί δεν είχαμε εμπιστοσύνη. Όταν είχαμε πει, κύριε Λοβέρδο, στην προτεινόμενη Βουλή, ό,τι προτείνουμε απ' αυτά να συζητήσουμε, ναι, γιατί είμαστε κατά των ιδιωτικών πανεπιστημίων. Τα εξηγήσαμε χθες, τα έχουμε εξηγήσει άπειρες φορές.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΟΒΕΡΔΟΣ: Είναι άλλο θέμα αυτό.

ΑΘΑΝΑΣΙΑ (ΣΙΑ) ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ: Δεν δέχεστε, όμως, κύριε Λοβέρδο, το αυτονόητο. Δηλαδή, για να έχει νόημα ακόμα και η κατάργηση της παραγράφου 2 του άρθρου 16, πρέπει να συμφωνήσουμε ότι πρέπει να έχει κατηγορηματικά ορισθεί το ουδετερόθρησκο κράτος και το τι σημαίνει «επικρατούσα θρησκεία». Και γιατί σας το λέω αυτό;

Λίγες ημέρες πριν, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων πήρε μια απόφαση στην προσφυγή, που έκανε Έλ-

ληνας πολίτης για το θέμα αναγραφής υποχρεωτικής δήλωσης της μη ορθόδοξης πίστης του παιδιού του για την απαλλαγή από τα θρησκευτικά. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο δικαίωσε αυτόν τον άνθρωπο.

Θυμάμαι πάρα πολύ καλά ότι, όταν στα τέλη Σεπτεμβρίου 2015 είχα πρωτοπάει στο Υπουργείο Παιδείας και θεώρησα αυτονόητο να πω ότι δεν πρέπει να αναγράφεται, είχαν ξεσηκωθεί όλα τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, λέγοντας ότι καταργούμε τη θρησκευτική πίστη, ότι είμαστε εναντίον της Ορθοδοξίας κ.λπ.. Αυτή είναι βαθιά ιδεοληψία, γιατί περί αυτού πρόκειται, το οποίο έχει στοιχίσει πάρα πολύ σ' αυτόν τον τόπο. Γιατί, τότε έγινε χρήση της θρησκείας και εις βάρος της Εκκλησίας; Πότε; Σε σκοτεινές περιόδους.

Η εργαλειοποίηση της θρησκείας στον πολιτικό δημόσιο χώρο δημιουργεί διχαστικό λόγο και δημιουργεί επικίνδυνους πολίτες. Πού το είδαμε αυτό; Το είδαμε από ανθρώπους της παράταξής σας την προηγούμενη περίοδο, όταν άρχισαν να φωνάζουν ότι δεν θα επιτρέψουμε να γιορτάζουμε τα Χριστούγεννα κ.λπ., όταν και εσείς είπατε, κύριε Ρουσόπουλε, ότι είναι εναντίον της Ορθοδοξίας.

Ποιος είναι εναντίον της Ορθοδοξίας; Ο εξορθολογισμός των σχέσεων Κράτους - Εκκλησίας είναι εναντίον της Ορθοδοξίας ή είναι ένα κράτος, το οποίο είναι πάνω από τις επιμέρους, ακόμη και από το πιο ισχυρό στοιχείο της εθνικής ταυτότητας; Γιατί θα επαναλάβω ότι ένα φιλελεύθερο κράτος προστατεύει και το παραμικρό στοιχείο ταυτότητας, αγκαλιάζει, είναι συμπεριληπτικό. Αυτό είναι ιδεοληπτικό ή είναι η αρχή του φιλελεύθερου κράτους;

Εδώ, όμως, βλέπουμε ένα πράγμα. Ενώ είστε υπέρ του νεοφιλελεύθερου κράτους, άρθρο 16, ιδιωτικοποίηση της παιδείας, στα σημαντικά πράγματα, που αφορούν πραγματικά, στον πυρήνα του φιλελευθερισμού, είσατε εναντίον. Είναι εδώ και ο Υπουργός και θα ήθελα να ξέρω τι λέει γι' αυτά τα θέματα, γιατί είναι και καθηγητής της Νομικής.

Θα κλείσω με ένα πράγμα. Αυτή η χώρα έχει πληρώσει πάρα πολύ ακριβά και το τρίπτυχο «πατρίς-θρησκεία-οικογένεια», βγάζοντας ως επικίνδυνους κάποιους πολίτες έξω και έχει πληρώσει πολύ ακριβά και το «Ελλάς Ελλήνων Χριστιανών».

Είμαστε σε μια ώριμη στιγμή, σεβόμενοι την πορεία αυτού του έθνους, τους αγώνες, τις θυσίες και όλα αυτά που έχει κάνει, για να μπορέσουμε να πάμε σε μια άλλη κατεύθυνση. Καλώ εδώ τους ανθρώπους, τους Βουλευτές και τις Βουλευτίνες από οποιοδήποτε κόμμα, οι οποίοι πιστεύουν ότι αξίζει σ' αυτήν τη χώρα να μην ξαναγυρίσει σ' ένα παρελθόν επικίνδυνων πολιτών, να ψηφίσουν υπέρ των τροποποιήσεων, που δεν έχουν να κάνουν με τη δογματική ενότητα Πατριαρχείου - Αυτοκέφαλής Εκκλησίας ούτε την υπονομεύει το άρθρο 3 με την οποιαδήποτε αλλαγή, εκτός και αν θέλουμε όλες αυτές τις θεολογικές αναφορές, που οδηγήσαν, επιμένω, σε αριστίνδην συνόδους και θυμηθείτε πότε έγιναν.

Για τον όρκο, θεωρώ αυτονόητο, αφού η ίδια η Εκκλησία, το Ευαγγέλιο λέει «μην ορκίζεσθε», να μην πάμε εμείς εναντίον αυτού -το λέω για εσάς- και να λέμε όχι, θα πρέπει να ορκίζεται ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, οι Βουλευτές κ.λπ..

Ευχαριστώ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα του ΣΥΡΙΖΑ)

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΡΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε Πρόεδρε, ζητώ τον λόγο, γιατί έγινε παραποίηση των λεγομένων μου.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Αθανάσιος Μπούρας): Επιτρέψτε μου. Ακούστηκαν, πράγματι. Η κ. Αναγνωστοπούλου κατάλαβα, κύριε Ρουσόπουλε, ότι αναφέρθηκε. Οποιοσδήποτε θέλει να αντικρούσει οποιονδήποτε δεν χρειάζεται να χρησιμοποιεί το όνομά του, γιατί δημιουργούνται προσωπικά προβλήματα. Με αυτήν την άποψη, θα σας δώσω τον λόγο μετά τον Υπουργό.

Απευθύνω, επίσης, θερμή παράκληση σε όσους παίρνουν τον λόγο να αντικρούουν ό,τι θέλουν για όποιον θέλουν, αλλά όχι με το επώνυμό του. Δημιουργούνται έτσι προσωπικά θέματα, όλοι ζητούν τον λόγο και δυσκολεύεται το Προεδρείο.

ΑΘΑΝΑΣΙΑ (ΣΙΑ) ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ: Δεν είναι προσωπικό. Είναι εισηγητής. Αντί να λέω η Νέα Δημοκρατία λέει, είπα ότι ο εισηγητής λέει.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΡΚΑΣ: Βουλευτής είναι, εισηγητής.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Αθανάσιος Μπούρας): Κύριε Μπάρκα, κυρία Αναγνωστοπούλου, δεν χρειάζονται συνήγοροι.

Κύριε Υπουργέ, έχετε τον λόγο.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΓΕΡΑΠΕΤΡΙΤΗΣ (Υπουργός Επικρατείας): Ευχαριστώ πολύ, κύριε Πρόεδρε.

Μου έκανε αναφορά η αξιότιμη Βουλευτής κ. Αναγνωστοπούλου, και γι' αυτόν τον λόγο μόνο για ένα λεπτό θα πάρω τον λόγο, για να επισημάνω μόνο δύο ζητήματα.

Το ένα ζήτημα έχει να κάνει με το ποια είναι η πραγματική συνταγματική διάσταση του άρθρου 3 του Συντάγματος. Ως προς αυτή, θα ήθελα να επισημάνω ότι το πραγματικά ουδετερόθηρσκο κράτος δεν εμποδίζεται, κατά την άποψή μου, εκ του γεγονότος της ύπαρξης της συμβολικής διάταξης του άρθρου 3 του Συντάγματος. Και τούτο, διότι οι μείζονες τομές, οι οποίες έχουν να κάνουν με τον διαχωρισμό Κράτους και Εκκλησίας, μπορούν και έχουν σε έναν σημαντικό βαθμό συντελεστεί με κοινή νομοθετική πρωτοβουλία. Άρα, η ύπαρξη στο Σύνταγμα της επικρατούσας θρησκείας δεν εμποδίζει ως προς το κεφάλαιο αυτό.

Η δεύτερη παρατήρηση έχει να κάνει με το ζήτημα της εθνικής ταυτότητας, η οποία αποτέλεσε και τη βάση της εισήγησης της κυρίας Βουλευτού. Θα ήθελα να επισημάνω ότι η έννοια της εθνικής ταυτότητας δεν είναι ένα ζήτημα πολιτειολογικό, δεν είναι ένα ζήτημα πολιτικής φιλοσοφίας. Είναι ένα πάρα πολύ απτό ζήτημα. Τον όρο «εθνική συνταγματική ταυτότητα» χρησιμοποιεί παγίως το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης όταν ακριβώς θέλει να αναδείξει τα ιδιαίτερα ιδιοσυγκρατικά χαρακτηριστικά της κάθε συνταγματικής τάξης, ακριβώς για να μπορέσει να δώσει μια περαιτέρω ώθηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση, έτσι ώστε να μπορεί το κάθε κράτος-μέλος να λειτουργεί μέσα στο δικό του ιστορικό συνταγματικό συγκείμενο. Είναι οι κλασικές αποφάσεις και της «ΜΗΧΑΝΙΚΗΣ» -ελληνικού ενδιαφέροντος- και η απόφαση «Wittgenstein» -αυστριακού ενδιαφέροντος-, σε σχέση με την απονομή συμβόλων. Άρα, η εθνική συνταγματική ταυτότητα συνιστά έναν όρο, ο οποίος είναι απολύτως αποδεκτός και ο οποίος ενισχύει ακριβώς αυτού του τύπου την ποικιλομορφία των κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και δεν λειτουργεί υπό καμμία εκδοχή συρρικνωτικά.

Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε, και συγγνώμη.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Αθανάσιος Μπούρας): Κύριε Ρουσόπουλε, θα σας δώσω ένα λεπτό, για να εξηγήσετε σε τι έγκειται το προσωπικό, εκτός από την αναφορά του ονόματός σας.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΡΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ: Δεν είναι για την αναφορά του ονόματός μου. Άλλωστε, εγώ είπα προηγουμένως ότι τιμώ όλους τους συναδέλφους και δεν θα αναφερθώ σε κανέναν συνάδελφο, για να μη δημιουργούνται οι εντυπώσεις ότι είναι προσωπική αντιπαράθεση. Βεβαίως, δεν νιώθω ότι είναι προσωπική αντιπαράθεση.

Μου αποδόθηκε μία φράση, την οποία ουδέποτε είπα, ότι δηλαδή ο εξορθολογισμός του κράτους είναι εναντίον της Ορθοδοξίας. Δεν υπάρχει πουθενά εκστομιθείσα από εμένα αυτή η φράση ούτε στα Πρακτικά. Αντιθέτως, εκείνο το οποίο είπα ήταν ότι ο Ρήγας και ο Κοραΐς δεν ήταν εναντίον της Ορθοδοξίας, κι όχι ότι ο εξορθολογισμός του κράτους είναι εναντίον. Απλώς, για να ξέρουμε ότι εγώ δεν είπα ποτέ αυτή τη φράση.

Το δεύτερο σημείο έχει να κάνει με την εθνική ταυτότητα. Αναφέρθηκα αναλυτικά στην εθνική ταυτότητα, μόνο και μόνο για να πω συμβολικά αυτό που και ο Υπουργός είπε προηγουμένως, ότι στο άρθρο 3 ο συμβολισμός είναι που μετράει. Δεν διαμορφώνει το Σύνταγμα, επειδή έχει ένα ή δύο άρθρα, την εθνική ταυτότητα. Τον συμβολισμό, τον οποίον σέβονται, στην πρόταση της συναδέλφου από τον ΣΥΡΙΖΑ για το 1-1-4 είπα ότι θα ήθελα να τον σέβονται όλοι, δηλαδή στην πρόταση της Νέας Δημοκρατίας να παραμείνει ως έχει εδώ και διακόσια χρόνια στα Συντάγματά μας.

Σας ευχαριστώ πολύ.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΟΒΕΡΔΟΣ: Κύριε Πρόεδρε, θα ήθελα τον λόγο.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Αθανάσιος Μπούρας): Κύριε Λοβέρδο, πράγματι ακούστηκε και το δικό σας όνομα. Επαναλαμβάνω, ο κάθε Βουλευτής έχει το δικαίωμα να τοποθετηθεί, να κρίνει. Όμως, παράκληση θερμή, μην αναφέρεστε σε ονόματα.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΟΒΕΡΔΟΣ: Η κ. Αναγνωστοπούλου αναφέρθηκε

σε εμένα, αλλά με τρόπο πολιτικό. Δεν έχω να πω κάτι για αυτό.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Αθανάσιος Μπούρας): Γιατί θέλετε τον λόγο; **ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΟΒΕΡΔΟΣ:** Επί της διαδικασίας που ακολουθείται.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Αθανάσιος Μπούρας): Πείτε μας σε τι έγκειται.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΟΒΕΡΔΟΣ: Μία σκέψη. Η Διάσκεψη των Προέδρων δεν αποφάσισε δευτερολογίες, είναι σαφές. Όμως, υπάρχουν θέματα, για τα οποία οι εισηγητές, τουλάχιστον, των κομμάτων πρέπει να τοποθετηθούμε, αφού η γενική αρχή, που διέπει τη λειτουργία μας είναι ότι ο Κανονισμός της Βουλής εφαρμόζεται σε μας, όπως αυτός ρυθμίζει τα θέματα της νομοθετικής λειτουργίας. Εκεί υπάρχει δευτερολογία στο τέλος ή κάποια στιγμή. Εδώ χθες αποφασίσαμε να μην χρησιμοποιήσουμε αυτό το μέσο, για να μιλήσουν όλοι οι συνάδελφοι. Σήμερα, θα καταλήξουμε σε διατάξεις. Ο κ. Κατρούγκαλος, εκτός διαδικασίας έκανε δύο σκέψεις, σε πρόταση που έχουμε κάνει περίπου κοινή, με την οποία συμφωνούμε. Άρα, θέλουμε από το Βήμα της Βουλής να αποτυπωθεί αυτή η συμφωνία.

Δεύτερον, οι γενικοί και ειδικοί εισηγητές και Βουλευτές θέτουν θέματα. Πρέπει τα κόμματα να απαντήσουν. Άρα, κύριε Πρόεδρε, θα έχουμε δικαίωμα δευτερολογιών, έστω για τριάντιστα λεπτά;

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Αθανάσιος Μπούρας): Όπως καταλαβαίνετε, να αλλάξω την απόφαση της Διάσκεψης των Προέδρων δεν μπορώ. Εκείνο το οποίο ξέρω, όμως, να σας απαντήσω είναι ότι γι' αυτό προβλέπονται οι Κοινοβουλευτικοί Εκπρόσωποι. Οι Κοινοβουλευτικοί Εκπρόσωποι αυτό τον ρόλο έχουν. Βεβαίως, κατανόω και τη δικαιολογημένη τοποθέτησή σας. Αν θέλετε να πάρετε τον λόγο για ένα ή δύο λεπτά, δεν θα χαλάσει ο κόσμος, τόσο εσείς, όσο και κάποιοι άλλοι εισηγητές. Όμως, σε αυτό το σημείο ως ολοκληρώσουμε τουλάχιστον με τους ειδικούς εισηγητές, που είναι ακόμα ο κ. Οικονόμου από τη Νέα Δημοκρατία και η κ. Αχτσιόγλου από τον ΣΥΡΙΖΑ. Κάποια στιγμή, δεν είναι κακό να δοθεί ο λόγος σε έναν εισηγητή, διότι εδώ η συζήτηση είναι πώς θα οικοδομήσουμε καλύτερο αποτέλεσμα.

Κύριε Οικονόμου, έχετε τον λόγο για δέκα λεπτά.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ: Κύριε Πρόεδρε, θα αναφερθώ για τα άρθρα 5, 21, 22 και 25 περί των κοινωνικών και ατομικών δικαιωμάτων. Θα είμαι συγκεκριμένος. Θα αναφέρω την πρόταση της Νέας Δημοκρατίας και ένα σχόλιο-κριτική για τις προτάσεις των άλλων κομμάτων επί αυτών των άρθρων.

Το μεγαλύτερο κεκτημένο της Αναθεώρησης του Συντάγματος του 2001 αποτελεί αναμφίβολα το άρθρο 25 παράγραφος 1, το κοινωνικό κράτος, η επιτομή των κανόνων ερμηνείας του Συντάγματος στο πεδίο των κοινωνικών δικαιωμάτων. Ο ΣΥΡΙΖΑ χρησιμοποιεί την Αναθεώρηση του Συντάγματος στο επίπεδο των κοινωνικών δικαιωμάτων για συνταγματική ρητορική και μόνο. Γιατί όλα όσα προτείνονται, σε σχέση με τα κοινωνικά δικαιώματα διασφαλίζονται ήδη με το υπάρχον Σύνταγμα. Συνάγονται ερμηνευτικά από τις υπάρχουσες συνταγματικές διατυπώσεις και συμπληρώνονται ή εξειδικεύονται στο επίπεδο των διεθνών κειμένων, όπως ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης, ή με πλήθος κανονισμών και οδηγιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Συνταγματικές ρητορείες, δημαγωγία και συνταγματικός λαϊκισμός κινδυνεύουν να μετατρέψουν το Σύνταγμα σε κείμενο διακηρυκτικό, χωρίς πρακτικό αντίκρισμα, υπονομεύοντας την ίδια τη νομική του υπεροχή. Η εφαρμογή κοινωνικών δικαιωμάτων, που συνιστούν παροχές με δημοσιονομικό κόστος τελούν υπό την πραγματική προϋπόθεση της δημοσιονομικής δυνατότητας και κυρίως της δημοσιονομικής αντοχής και υπόστασης της χώρας. Όταν μιλάμε για κοινωνικά δικαιώματα, δεν μπορούμε να μην λάβουμε υπ' όψιν τις δημοσιονομικές προϋποθέσεις άσκησης των κοινωνικών δικαιωμάτων -βλέπε Ηλιοπούλου - Στράγγα- καθώς και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, αλλά και την ευρωπαϊκή έννομη τάξη.

Έρχομαι στα άρθρα. Στο άρθρο 5 παράγραφος 2, οι υφιστάμενες συνταγματικές διατάξεις κατοχυρώνουν πλήρως την προστασία της ζωής, της τιμής και της ελευθερίας, χωρίς την επιφύλαξη οποιασδήποτε διάκρισης είτε ως προς το φύλο είτε

ως προς την ταυτότητα, την εθνότητα, τη θρησκεία, την ηλικία, ακόμα και τον σεξουαλικό προσανατολισμό. Οπότε θεωρείται πλεονασμός και ρητορεία η αναθεώρηση του άρθρου 5 παράγραφος 2 με την προτεινόμενη μορφή. Προς επίρρωσιν αυτού, αναφέρω την απόφαση 67/2018 του Ειρηνοδικείου Αμαρουσίου για το δικαίωμα του αυτοπροσδιορισμού.

Στο άρθρο 21 παράγραφος 1 -το άρθρο για το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα, που είναι και η πρόταση της Νέας Δημοκρατίας- το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα απορρέει από την αρχή του κοινωνικού κράτους, αποτελεί δε τη ratio όλων των κοινωνικών δικαιωμάτων. Η πρόταση του ΣΥΡΙΖΑ να συμπεριληφθεί το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα στο άρθρο 21, χωρίς να το ονοματίζει, αδικεί και απαξιώνει την αξία του κοινωνικού δικαιώματος, επιβεβαιώνοντας με αυτόν τον τρόπο και σήμερα την αρνητική ψήφο του ΣΥΡΙΖΑ -να θυμίσω- κατά την ψήφιση του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος στην ελληνική Βουλή το 2012, χαρακτηρίζοντάς το, μάλιστα, ως παγίδα φτώχειας.

Το δικαίωμα στο ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα λειτουργεί αμυντικά, δηλαδή εμποδίζει τη μείωση των παροχών κάτω από ένα όριο, το οποίο θα έθετε σε διακινδύνευση την αξιοπρεπή διαβίωση του ατόμου και της οικογένειάς του. Είναι μια στοχευμένη κοινωνική παροχή, που χορηγείται με εισοδηματικά κριτήρια, ώστε κανένας πολίτης να μη βρεθεί κάτω από το όριο της φτώχειας. Σε άλλες χώρες καταβάλλεται ως διαφορά ανάμεσα στο ατομικό οικογενειακό εισόδημα του δικαιούχου και ενσωματώνεται σε άλλους θεσμούς κοινωνικής προστασίας και σε άλλες χώρες ως ορισμένο ποσό, αυτόνομη παροχή, εφόσον τα εισοδήματα του δικαιούχου είναι κάτω από τα νομοθετικά προσδιορισμένα όρια. Στη Γαλλία, παραδείγματος χάριν, το εισόδημα ενεργού αλληλεγγύης, όπως λέγεται, θεσμοθετήθηκε για πρώτη φορά το 2009 και προσδιορίζεται ως συμπλήρωμα του εισοδήματος από εργασία για τα άτομα με ανεπαρκές επαγγελματικό εισόδημα.

Εκείνο, όμως, που θα πρέπει να τονιστεί είναι ότι το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα πρέπει να συνοδεύεται και από τη διαδικασία κοινωνικής επανένταξης και καταπολέμησης του αποκλεισμού, ώστε να μη γίνει τρόπος ζωής. Θα πρέπει να έχει μεταβατικό χαρακτήρα και να συνοδεύεται από υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας και μέτρα προώθησης της απασχόλησης.

Άρθρο 21 παράγραφος 3: Το υπάρχον άρθρο 21 παράγραφος 3 του Συντάγματος θεμελιώνει την υποχρέωση του κράτους για την υγεία των πολιτών, δηλαδή την υποχρέωση για λήψη θετικών μέτρων, χωρίς να συνάγεται ότι το κράτος έχει το μονοπώλιο της οργάνωσης και λειτουργίας της παροχής των υπηρεσιών υγείας. Δείτε την απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας 1374/1997, που δεν θεσπίζεται το κρατικό μονοπώλιο παροχής υπηρεσιών υγείας.

Με το άρθρο 21, κατά την κρατούσα επίσημη άποψη, ο συντακτικός νομοθέτης δίνει την αρμοδιότητα στον κοινό νομοθέτη για να ρυθμίσει το κοινωνικό δικαίωμα της προστασίας της υγείας. Ο νομοθέτης έχει από το Σύνταγμα την υποχρέωση να προβεί σε ρυθμίσεις και συγκεκριμένα, να μεριμνήσει για την προστασία της υγείας των πολιτών και να λάβει ειδικά μέτρα για ορισμένες κατηγορίες του πληθυσμού, που χρειάζονται αυξημένη προστασία, όπως είναι τα άτομα με ειδικές ανάγκες, οι υπερήλικοι, οι πολύτεκνοι.

Εδώ, παρατηρείται, εκ μέρους του ΣΥΡΙΖΑ, μία προσπάθεια για συγκυριακή συνταγματική κατοχύρωση ενός αποκλειστικά κρατικού, καθολικού προτύπου παροχής υγείας, μία εργαλειοποίηση, δηλαδή, του Συντάγματος για ιδεολογικούς λόγους.

Το Σύνταγμα δεν μπορεί να αποτυπώνει την ιδεολογική επιθυμία της εκάστοτε πλειοψηφίας, αλλά θα πρέπει να είναι λιτό, χωρίς αναχρονιστικές σκέψεις και ιδεοληψίες και, φυσικά, δεν μπορεί να αγνοεί την πραγματικότητα της λειτουργίας του μεικτού συστήματος παροχής υπηρεσιών υγείας, που κυριαρχεί στην Ελλάδα.

Είναι φανερό ότι για τους κρατιστές του ΣΥΡΙΖΑ συγχέεται ο ρόλος και ο λόγος του δημόσιου με τον κρατικό χαρακτήρα του Εθνικού Συστήματος Υγείας, αφού αδυνατούν να αντιληφθούν ότι η φύση του παρόχου -κρατικού ή ιδιωτικού- δεν μπορεί να αλλοιώνει το δημόσιο χαρακτήρα του δικαιώματος στην υγεία.

Άρθρο 21 παράγραφος 7: Με βάση τις αντιλήψεις για το κράτος και τις παραγωγικές δυνάμεις, που αναπτύσσονται σε αυτό, έχουμε από τη μία πλευρά τη θεωρία ότι το κράτος θέτει τους κανόνες και διασφαλίζει τους ελεγκτικούς μηχανισμούς, ανεξάρτητα αν ο πάροχος είναι το ίδιο το κράτος ή ιδιώτης, ενώ, από την άλλη πλευρά, έχουμε την άποψη για ένα υδροκέφαλο κράτος, που προσπαθεί να ελέγξει ανεπιτυχώς την παραγωγή και την εκμετάλλευση των αγαθών, χωρίς να εγγυάται την παροχή ποιοτικών υπηρεσιών προς τους πολίτες. Εμείς σαφώς επιλέγουμε την πρώτη εκδοχή.

Ο υποκριτικός λόγος αυτών που παραχωρούν κομμάτια των οργανισμών κοινής ωφέλειας είναι αφόρητα δημαγωγικός, αφού κινούνται σε επίπεδο συνταγματικής ρητορείας, χαϊδεύοντας απλώς κάποια Αριστερά αντανάκλαστικά, την ίδια στιγμή που ως κυβέρνηση οδηγούνταν στον δρόμο μιας ιδιόμορφης αριστερής ιδιωτικοποίησης.

Θυμίζω τον ν.4336/2015 με ΦΕΚ Α94, άρθρο 7, υποπαράγραφος β2 με τίτλο: «Ρυθμίσεις για την ηλεκτρική ενέργεια», σελίδα 953. Είναι και επίκαιρο, διότι και στην Επιτροπή Παραγωγής και Εμπορίου συζητάμε για τη ΔΕΗ.

Άρθρο 22 παράγραφος 1 «περί προστασίας της εργασίας»: Η αρχή της ίσης μεταχείρισης στην εργασία αποτελεί ζήτημα μείζονος σημασίας. Για τον λόγο αυτό, η υπάρχουσα συνταγματική διάταξη ήδη απαγορεύει κάθε μορφής αδικαιολόγητη διάκριση ως προς την αμοιβή. Και η συνταγματική κατοχύρωση, όμως, των ίσων δικαιωμάτων και υποχρεώσεων -άρθρο 4 παράγραφος 2 του Συντάγματος- αποκλείει κάθε μορφής διάκρισης. Παρόμοιες διακρίσεις στον εργασιακό χώρο είναι εκείνες, που συνδέονται με την καταγωγή, τις πολιτικές και θρησκευτικές πεποιθήσεις, την αναπηρία κ.λπ..

Η συγκεκριμενοποίηση της απαγόρευσης διακρίσεως, λόγω ηλικίας, κρύβει έναν επικίνδυνο πλεονασμό, αφού ουσιαστικά, στοχοποιεί τις κυρίως μαστιζόμενες από την ανεργία ηλικίες των νέων έως είκοσι πέντε ετών και των άνω των πενήντα ετών, με μοναδικό στόχο την εργαλειοποίηση του Συντάγματος, προς όφελος κομματικών ιδεοληψιών. Περιορίζει δραστικά εργασιακές σχέσεις, όπως για παράδειγμα αυτές του εκπαιδευόμενου και του δοκιμίου, οι οποίες πλέον αναγνωρίζονται πλήρως σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Άρθρο 22 παράγραφος 2: Η δυνατότητα αυτορρυθμίσματος των συνδικαλιστικών οργανώσεων αποτελεί σημαντική έκφραση της σύγχρονης δημοκρατίας, του δικαιώματος του συνέρχεσθαι -άρθρο 12 παράγραφοι 1 και 3- της ελευθερίας της έκφρασης -άρθρο 5 παράγραφος 3- της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας του άρθρου 5 παράγραφος 1.

Οι εκπρόσωποι των συνδικαλιστικών οργανώσεων μπορούν να ρυθμίζουν απρόσκοπτα, μέσω των ελεύθερων συλλογικών διαπραγματεύσεων, τις εργασιακές σχέσεις, χωρίς την κρατική παρέμβαση.

(Στο σημείο αυτό κτυπάει το κουδούνι λήξεως του χρόνου ομιλίας του κυρίου Βουλευτή)

Στο ίδιο πνεύμα, άλλωστε, κινείται η ΕΣΔΑ στο άρθρο 11, ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης στο άρθρο 6 και οι διεθνείς συμβάσεις εργασίας, οι οποίες εγγυώνται τις αρχές των ελεύθερων συλλογικών διαπραγματεύσεων.

Η διαιτητική διαδικασία, ως μηχανισμός ρύθμισης των εργασιακών σχέσεων, σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να υποκαταστήσει τις ελεύθερες συλλογικές διαπραγματεύσεις μέσω της μονομερούς προσφυγής των κοινωνικών εταίρων σε αυτή.

Το υπάρχον σχήμα, που πρέπει να διατηρηθεί, είναι, κατά την άποψή μας, οι ελεύθερες συλλογικές διαπραγματεύσεις και η επικουρική διαιτητική επίλυση των εργασιακών διαφορών.

Άρθρο 22 παράγραφος 4: Η επίταξη των προσωπικών υπηρεσιών ή, όπως έχει επικρατήσει να λέγεται, η πολιτική επιστροφή και η προσφορά εργασίας στα πλαίσια της τοπικής αυτοδιοίκησης, δηλαδή η κοινωνική εργασία, αποτελούν εξαιρέσεις στην απαγόρευση της αναγκαστικής εργασίας.

Η πλήρης κατάργηση της επίταξης στις λεγόμενες περιπτώσεις «κοινωνικής και εθνικής αλληλεγγύης», σημαίνει ότι δεν αναγνωρίζονται κίνδυνοι της κοινωνικής συνοχής και της εύρυθμης λειτουργίας της πολιτείας, ώστε να υπάρχει ένα έσχατο σημείο

άμυνας σε ενδεχόμενες καταστάσεις έκτακτης ανάγκης, όπως είναι ο πόλεμος, η επιστράτευση, οι αμυντικές ανάγκες της χώρας, οι θεομηνίες και λόγοι δημόσιας υγείας.

Άρθρο 22 παράγραφος 5: Η μέριμνα για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων στην Ελλάδα εκδηλώνεται σε αυτό το άρθρο. Από τη διατύπωση του άρθρου 22 παράγραφος 5 προκύπτει ότι η κοινωνική ασφάλιση αποτελεί σκοπό του κράτους, για την επίτευξη του οποίου παρέχεται στον κοινό νομοθέτη εντολή από το Σύνταγμα να εξειδικεύσει το περιεχόμενο του δικαιώματος κοινωνικής ασφάλισης, χωρίς καμμία συνταγματική διάκριση, μεταξύ της προαιρετικής ασφάλισης, που έχει ως βάση τη συμφωνία των ενδιαφερόμενων και της υποχρεωτικής ασφάλισης, που έχει ως έρεισμα τον νόμο. Ο κοινός νομοθέτης είναι αυτός που υποχρεούται να διαμορφώσει ένα πλαίσιο μηχανισμών, το οποίο να προάγει τη λειτουργία του θεσμού της κοινωνικής ασφάλισης.

Επίσης, η υπάρχουσα συνταγματική ρύθμιση δεν επιβάλλει, κατ' αρχάς, συγκεκριμένους περιορισμούς στο επίπεδο του τρόπου οργάνωσης και διοίκησης των νομικών προσώπων, που θα καταστούν φορείς της κοινωνικής ασφάλισης, καθώς τέτοια δέσμευση του κοινού νομοθέτη δεν απορρέει ούτε από το πνεύμα του Συντάγματος ούτε από τις γενικές αρχές, που πηγάζουν από τις συνταγματικές διατάξεις, με τις οποίες καθιερώνεται η «αρχή του κοινωνικού κράτους», δηλαδή το άρθρο 25.

Η προσπάθεια της συνταγματικής επιβολής του τρόπου χάραξης της κοινωνικοασφαλιστικής πολιτικής, είναι μία κλασική ιδεοληπτική και αναχρονιστική αντίληψη ελέγχου των κοινωνικών, οικονομικών και αναπτυξιακών διεργασιών.

Η επίκληση κοινωνικής αλληλεγγύης και η συνταγματική επιβολή αναδιανεμητικού συστήματος τη στιγμή που ο ΣΥΡΙΖΑ, ως κυβέρνηση, αφάνιζε εβδομήντα χιλιάδες συντάξεις χρειάς, αποτυπώνει τον υποκριτικό και δημαγωγικό λόγο, ο οποίος προσπαθεί να περιβληθεί συνταγματικό τύπο.

Η εξασφάλιση της βιωσιμότητας και της αποτελεσματικότητας της κοινωνικής ασφάλισης υπό το πρίσμα της διεθνούς πρακτικής των μεικτών συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης -αναδιανεμητικό και κεφαλαιοποιητικό- δείχνουν τις μεγάλες δυνατότητες και το εύρος της νομοθετικής αντιμετώπισης της κοινωνικής ασφάλισης.

Είναι φανερό ότι ο κοινός νομοθέτης δεν πρέπει να περιορίζεται από το Σύνταγμα στην εξεύρεση μιας βιώσιμης και ανθεκτικής, σε βάθος χρόνου, ασφαλιστικής κάλυψης του πληθυσμού. Μία ιδεοληπτική και χρονικά συγκυριακή συνταγματική πρόβλεψη σαν αυτή που προτείνει ο ΣΥΡΙΖΑ, μπορεί να οδηγήσει τη δήθεν ιδεολογική καθαρότητα του συντακτικού νομοθέτη, αλλά την ίδια στιγμή μπορεί να οδηγήσει σε άδεια ασφαλιστικά ταμεία και σε κοινωνικό αδιέξοδο εκατομμύρια συνταξιούχους.

Άρθρο 25 παράγραφος 3: Το Σύνταγμα, ως υπέρτατος υπερασπιστής των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων, είναι ο αποκλειστικός κανόνας, που μπορεί να απαγορεύσει και την καταχρηστική άσκησή τους. Τα όρια ανάμεσα στη θεμιτή χρήση και την αθέμιτη κατάχρηση είναι πολύ λεπτά και προκύπτουν από το σκοπό του συνταγματικού δικαιώματος, που πρόκειται κάθε φορά να υπερακοντιστεί.

Επιπλέον, το άρθρο 25 παράγραφος 2 προσδιορίζει θετικά την αποθετική έννοια της καταχρήσεως, με την έννοια ότι η ανάπτυξη κάποιου θεμελιώδους δικαιώματος, κατά τρόπο που δεν συνάδει με την κοινωνική πρόοδο μέσα στο πλαίσιο της ελευθερίας και της δικαιοσύνης, αποτελεί κατάχρηση και απαγορεύεται.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Αθανάσιος Μπούρας): Ολοκληρώστε σας παρακαλώ. Έχετε υπερβεί τον χρόνο κατά πολύ.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ: Ναι, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Αθανάσιος Μπούρας): Σε όλους δίδεται ανοχή, αλλά κάπου πρέπει...

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ: Θα ήθελα λίγο την ανοχή σας, κύριε Πρόεδρε. Τελειώνω.

Στην πραγματικότητα η έννοια της κατάχρησης δικαιώματος, δεν περιορίζει το προστατευόμενο, κάθε φορά, δικαίωμα, αλλά επί της ουσίας το προσδιορίζει και το οριοθετεί στον συνταγματικό του χώρο. Η κατάχρηση της απαγόρευσης της καταχρηστικής άσκησης του δικαιώματος, θα ανοίξει τους ασκούς του

Αιόλου για αλόγιστη χρήση των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων εις βάρος και άλλων συνταγματικών διατάξεων, όπως της αρχής της αναλογικότητας, άρθρο 25 παράγραφος 1.

Δεν χωρά αμφιβολία ότι η συνταγματική Αναθεώρηση είναι μία κορυφαία κοινοβουλευτική διαδικασία, όπου έχουμε την ευκαιρία να θεραπεύσουμε ατέλειες και δυσλειτουργίες.

Όμως αυτή η κορυφαία κοινοβουλευτική διαδικασία εγκλωβίστηκε στις μικροπολιτικές στρεβλώσεις και στις ιδεολογικές αγκυλώσεις, που η προηγούμενη κοινοβουλευτική πλειοψηφία εξέφραζε και υπηρετούσε.

Και σήμερα, αφού χάσαμε την ευκαιρία να αναθεωρήσουμε άρθρα απαρχαιωμένα, όπως το άρθρο 16, αποφάσισαν να παίξουν φθηνά αντιπολιτευτικά παιχνίδια...

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Αθανάσιος Μπούρας): Κλείστε, κύριε Οικονόμου. Έχουμε υπέρβαση του χρόνου κοντά στο 50%.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ: Κλείνω, κύριε Πρόεδρε. Το Σύνταγμα συζητάμε.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Αθανάσιος Μπούρας): Μια τελική πρόταση μόνο.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ: Μου επιτρέπετε να ολοκληρώσω;

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Αθανάσιος Μπούρας): Επιτρέπεται να ολοκληρώσετε. Ολοκληρώστε όμως.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ: Θα ολοκληρώσω, κύριε Πρόεδρε. Δείξε λίγη ανοχή.

Ο ΣΥΡΙΖΑ χρησιμοποιεί την Αναθεώρηση για τους δικούς του λόγους. Πράττει ευκαιριακά και λαϊκίστικα, ενώ οι τοποθετήσεις του και στη νέα κοινοβουλευτική περίοδο επιβεβαιώνουν πόσα λάθη γλίτωσε και απέφυγε η ελληνική κοινωνία από την εκλογική του ήττα.

Είναι πλέον ιστορική ευθύνη της παρούσας Βουλής και καθενός από μας ξεχωριστά, να αποδοθεί στον ελληνικό λαό ένα Σύνταγμα σύγχρονο, βαθιά δημοκρατικό και συναινετικό, δίκαιο και λειτουργικό, το οποίο να αποτελεί εφελτήριο και στήριγμα της πατρίδας μας στην κατάκτηση νέων οριζώντων μέσα στο παγκόσμιο και ευρωπαϊκό γίγνεσθαι.

Ο Πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης, με σαφήνεια και περικτικότητα, ορίζει πλήρως την πεμπτούσια του νέου Συντάγματος. Λέει ότι το νέο Σύνταγμα πρέπει να είναι λιτό, χωρίς αναχρονιστικές διατάξεις, να διασφαλίζει την κυριαρχία και τη συνέχεια του κράτους και να θωρακίζει τη δικαιοσύνη. Έτσι νομίζω και πάνω σε αυτόν τον δρόμο κινούμαστε.

Σας ευχαριστώ πολύ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα της Νέας Δημοκρατίας)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Αθανάσιος Μπούρας): Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, έχω την τιμή να ανακινώσω στο Σώμα ότι τη συνεδρίασή μας παρακολουθούν από τα άνω δυτικά θεωρεία αφού προηγουμένως συμμετείχαν στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Ο Ρήγας και η Επανάσταση» που οργανώνει το Ίδρυμα της Βουλής, είκοσι πέντε μαθητές και μαθήτριες και τρεις εκπαιδευτικοί συνοδικοί τους από το Γυμνάσιο Νέας Περάμους, της ιδιαίτερης εκλογικής μου περιφέρειας.

Η Βουλή τούς καλωσορίζει.

(Χειροκροτήματα απ' όλες τις πτέρυγες της Βουλής)

Πρέπει να σας πω, ότι παρακολουθείτε αυτή τη στιγμή κορυφαία διαδικασία στη Βουλή, η οποία ασχολείται με την Αναθεώρηση του Συντάγματος, η οποία γίνεται στατιστικά περίπου κάθε δέκα χρόνια.

Τον λόγο δίνω τώρα...

(Θόρυβος στην Αίθουσα)

Θέλετε κάτι, κύριοι συνάδελφοι;

ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΠΟΥΛΟΣ (Ε' Αντιπρόεδρος της Βουλής): Δεν υπάρχει Υπουργός.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Αθανάσιος Μπούρας): Με συγχωρείτε, αλλά ξέρετε ότι υπάρχει Υπουργός. Βγήκε λίγο έξω και θα επιστρέψει. Αν τώρα για αυτό γίνεται σχόλιο...

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΒΟΥΤΣΗΣ: Δεν υπάρχει θέμα.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Αθανάσιος Μπούρας): Είδα μερικές αντιδράσεις που δεν πρέπει να υπάρχουν.

Τον λόγο έχει από το ΣΥΡΙΖΑ η κ. Αχτσιόγλου.

ΕΦΗ ΑΧΤΣΙΟΓΛΟΥ: Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε.

Θα επικεντρωθώ στην τοποθέτησή μου στα κοινωνικά και ερ-

γασιακά δικαιώματα και θα ήθελα να ξεκινήσω με δύο βασικές παραδοχές:

Η πρώτη παραδοχή έχει να κάνει με τα ίδια τα κοινωνικά δικαιώματα. Τα κοινωνικά δικαιώματα -και θέλουμε αυτό από την πλευρά μας να το υπογραμμίσουμε- δεν είναι δικαιώματα παθητικών υποκειμένων σε παροχές από το κράτος. Δεν είναι πρωτίστως αυτό τα κοινωνικά δικαιώματα. Δεν είναι δικαιώματα παθητικών υποκειμένων για μεταβιβαστικές πληρωμές από το κράτος προς αυτά.

Τα κοινωνικά δικαιώματα είναι δικαιώματα ενεργών υποκειμένων, είναι δικαιώματα συμμετοχής στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή, είναι δικαιώματα συλλογικών διεκδικήσεων και συμμετοχής στον παραγόμενο πλούτο. Γι' αυτό και μήτρα των κοινωνικών δικαιωμάτων είναι το δικαίωμα στην εργασία. Και αυτό γιατί το δικαίωμα στην εργασία μπορεί να εξασφαλίσει το βιοποριστικό εκείνο επίπεδο ώστε εν συνεχεία να μπορούν τα άτομα, οι πολίτες, οι φορείς των δικαιωμάτων να συμμετέχουν και να διεκδικούν συλλογικά, αλλά και γιατί η βασική έκφραση του δικαιώματος στην εργασία, η συλλογική αυτονομία, οι συλλογικές διαπραγματεύσεις, δηλαδή, αποτελούν μια έκδηλη αποτύπωση αυτής της συμμετοχής, αυτής της συλλογικής διεκδίκησης και της συμμετοχής στον παραγόμενο πλούτο.

Το Σύνταγμα της Ιταλίας το λέει πάρα πολύ καθαρά αυτό. Στο άρθρο 1 λέει ότι η Ιταλία είναι μια δημοκρατική πολιτεία θεμελιωμένη στην εργασία. Και νομίζω ότι με αυτόν τον τρόπο ξεκάθαρα αποτυπώνεται αυτό που μόλις είπα.

Η δεύτερη παραδοχή, που εκτιμώ ότι είναι σημαντική και κρίσιμη για να μπορέσουμε να συνεχίσουμε τη συζήτηση, είναι η εξής: Εν γένει στο πεδίο των δικαιωμάτων -όχι μόνο των κοινωνικών δικαιωμάτων- το Σύνταγμα είναι ένα πολυθεϊστικό σύμπαν, έχει, δηλαδή, πολλές αρχές και αξίες ίσης τυπικής ισχύος, οι οποίες, όμως, στην πράξη πολύ συχνά συγκρούονται μεταξύ τους. Και παρεμβαίνει εν συνεχεία ο δικαστής για να μπορέσει να επιλύσει αυτήν την πραγματική σύγκρουση και να κάνει τη συγκεκριμένη στάθμιση και την πρακτική εναρμόνιση των συγκρουόμενων μεγεθών.

Πολύ χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ότι συχνά το δικαίωμα στην εργασία συγκρούεται -κι έχουν αχθεί τέτοιες υποθέσεις πολλές φορές στα δικαστήρια- με το δικαίωμα προστασίας του περιβάλλοντος, δηλαδή μια οικονομική δραστηριότητα η οποία μπορεί να θεωρείται ότι επιφέρει βλαπτικές συνέπειες στο περιβάλλον και την ίδια στιγμή οι εργαζόμενοι επιθυμούν τη συνέχιση αυτής της δραστηριότητας, διότι τους διασφαλίζει το δικαίωμα στην εργασία. Πρόκειται για μια κλασική περίπτωση πρακτικής σύγκρουσης. Είναι σύγκρουση, συγκεκριμένη στην πράξη, αξιών και δικαιωμάτων που ενυπάρχουν στο Σύνταγμα και έχουν, κατ' αρχάς, ίση τυπική ισχύ.

Και έρχεται εκεί ο δικαστής να κάνει τη συγκεκριμένη στάθμιση και την πρακτική εναρμόνιση, στη συγκεκριμένη περίπτωση, δηλαδή, να οριοθετήσει ή να περιορίσει κάπως την έκταση ικανοποίησης ενός δικαιώματος και να επιτρέψει κάπως περισσότερο την ικανοποίηση του άλλου.

Τούτο το γεγονός, ότι μπορεί κατά περίπτωση με την πρακτική της συγκεκριμένης στάθμισης να υπάρχει μικρότερη ή μεγαλύτερη ικανοποίηση του ενός ή του άλλου δικαιώματος, καθόλου δεν σημαίνει ότι μπορεί να έχουμε την αναστολή ισχύος συνολικά ενός κοινωνικού ή εργασιακού δικαιώματος. Αυτό θα ήταν ανεπίτρεπτο συνταγματικά. Είναι ανεπίτρεπτο συνταγματικά να αναστέλλεται απολύτως η ισχύς ενός δικαιώματος.

Θέλω να το πω αυτό, γιατί υπάρχει και μια πολύ μεγάλη συζήτηση -το άκουσα και από τους προηγούμενους ομιλητές- σε σχέση ιδίως με τα κοινωνικά δικαιώματα, ότι είναι οι δημοσιονομικές συνθήκες εκείνες που καθορίζουν στην πραγματικότητα τη λειτουργία ενός κοινωνικού δικαιώματος. Δεν είναι έτσι. Οι δημοσιονομικές συνθήκες μπορούν να μεταβάλουν τον βαθμό ικανοποίησης ενός δικαιώματος, αλλά σε καμμία περίπτωση δεν είναι συνταγματικά επιτρεπτό να ακυρώνεται εξ ολοκλήρου η ισχύς ενός αναγνωρισμένου από το Σύνταγμα δικαιώματος.

Και αυτό, δυστυχώς, στο κοντινό παρελθόν είχε συμβεί πάρα πολλές φορές, ιδίως σε ό,τι αφορά τα εργασιακά δικαιώματα. Δηλαδή, στο δεύτερο μνημόνιο ιδίως είχαμε μία σαφή παρα-

βίαση δικαιωμάτων, τα οποία είτε απορρέουν ευθέως από το Σύνταγμα είτε και η νομολογία και η θεωρία τα έχουν αποκρυσταλλώσει ως περιεχόμενο του Συντάγματος.

Το λέω αυτό, διότι άκουσα και τον κ. Λοβέρδο -είπατε να μην αναφερόμαστε σε ονόματα, αλλά δεν γίνεται μερικές φορές- να λέει ότι οι διατάξεις που έχουν επί μακρόν διαμορφωθεί ως προς το περιεχόμενό τους είτε από τη νομολογία, είτε από τη θεωρία, είτε και από τα δύο, δεν είναι σκόπιμο να αλλάζουν και άρα αυτά που προτείνει ο ΣΥΡΙΖΑ σε πολλά άρθρα, ιδίως στα κοινωνικά δικαιώματα, είναι δημαγωγικές μεγαλοστομίες.

Σε παρόμοιο κλίμα ήταν και η τοποθέτηση του ειδικού εισηγητή της Νέας Δημοκρατίας, που έλεγε ότι είναι συνταγματικές ρητορείες, δημαγωγία, λαϊκισμός κ.λπ..

Το πρόβλημα είναι ότι στο πεδίο των κοινωνικών και εργασιακών δικαιωμάτων, παρά το γεγονός ότι πράγματι η θεωρία και η νομολογία έχουν αποκρυσταλλώσει εδώ και καιρό το περιεχόμενό τους -άρα το ένα μέρος της τοποθέτησης του κ. Λοβέρδου ισχύει απολύτως- στην πράξη αυτά παραβιάστηκαν πολλαπλώς από τον κοινό νομοθέτη. Συνεπώς, φαίνεται ότι εδώ χρειάζεται οπωσδήποτε μια καλύτερη θωράκιση και μια επικαιροποίηση του περιεχομένου αυτών των διατάξεων.

Η παρούσα αποτύπωση αυτών των δικαιωμάτων δεν ήταν επαρκής πάντως για να τα θωρακίσει, έναντι προσβολών, από τον κοινό νομοθέτη και στο δεύτερο μνημόνιο, αλλά και λίγο μετά.

Άρα το πρόβλημα, κατά τη γνώμη μου, δεν είναι εάν εδώ το ζήτημα είναι οι μεγαλοστομίες ή είναι υφολογικά χαρακτηριστικά ή αν είναι λαϊκισμός ή αν είναι περισσότερες λέξεις για να κάνουμε εντύπωση κ.λπ.. Το ζήτημα, τελικά, είναι αυτό που είπε ο κ. Κατρούγκαλος. Το ζήτημα εδώ είναι πολιτικών επιλογών. Και στο πεδίο των κοινωνικών και εργασιακών δικαιωμάτων αυτό είναι το θέμα, ότι εκεί εκδηλώνονται, με τον πιο ξεκάθαρο τρόπο, οι εκ διαμέτρου πολιτικές προσεγγίσεις που έχουμε για το κοινωνικό, οικονομικό και εργασιακό μοντέλο που θέλουμε σε αυτόν τον τόπο.

Είναι ζήτημα διαφοράς ουσίας, λοιπόν, και όχι ζήτημα διατυπώσεων. Αν ήταν ζήτημα διατυπώσεων, δεν νομίζω ότι θα είχατε πρόβλημα να αποδεχτείτε τις προτάσεις που κάνουμε.

Συγκεκριμένα -και το ευτυχές είναι ότι τα κοινωνικά και εργασιακά δικαιώματα είναι τόσο ξεκάθαρα που κι ένας μη νομικός μπορεί να καταλάβει ακριβώς περί τίνος πρόκειται και που βρίσκεται η διαφωνία- εμείς προτείνουμε, για παράδειγμα, στο άρθρο 22.1 του Συντάγματος να κατοχυρωθεί ρητά ίση αμοιβή για ίση εργασία ανεξαρτήτως ηλικίας. Αυτό το δικαίωμα και η θεωρία και η νομολογία το συνήγαγαν επί δεκαετίες από την παρούσα διατύπωση του άρθρου. Ωστόσο, τούτο δεν στάθηκε αρκετό για να αποτρέψει τον νομοθέτη του 2012 να έρθει και να θεσπίσει τον υποκατώτατο μισθό, δηλαδή ακριβώς τη διάκριση του μισθού στη βάση της ηλικίας.

Φάνηκε, λοιπόν, ότι το Σύνταγμα δεν ήταν επαρκές για να ανακόψει μια τέτοια προσβολή.

Εμείς λέμε ότι πρέπει με σαφήνεια αυτή η απαγόρευση της διάκρισης να κατοχυρωθεί και η Νέα Δημοκρατία φαίνεται ότι απορρίπτει την πρόταση αυτή. Άρα ο κάθε πολίτης νομίζει ότι μπορεί να βγάλει τα συμπεράσματά του.

Το δεύτερο ζήτημα αφορά τον καθορισμό του κατώτατου μισθού. Και εδώ η θεωρία και η νομολογία για πολύ καιρό έλεγαν ότι αυτό απορρέει ούτως ή άλλως από την υφιστάμενη μορφή του άρθρου του Συντάγματος, διότι ουσιαστικά λέει ότι το κράτος τότε μόνο μπορεί να παρεμβαίνει επικουρικά, όταν, δηλαδή, δεν μπορεί να επιτευχθεί συλλογική συμφωνία μεταξύ εργοδοτών και εργαζομένων και πάντως σε καμμία περίπτωση δεν μπορεί να παρεμβαίνει ο νομοθέτης και να αφαιρεί ύλη από τη συλλογική αυτονομία.

Και, όμως, παρ' ό,τι αυτό είχε αποκρυσταλλωθεί επί δεκαετίες και από τη νομολογία και από τη θεωρία, το 2012 και πάλι ήρθε ο μνημονιακός νομοθέτης στο δεύτερο μνημόνιο να αφαιρέσει ύλη από τη συλλογική διαπραγμάτευση, την καθοριστική ύλη, τον κατώτατο μισθό δηλαδή, και να πει ότι αυτό θα καθορίζεται με νόμο και, μάλιστα, να τον μειώσει και πάρα πολύ.

Εμείς λέμε ότι θα πρέπει ρητά να κατοχυρωθεί ότι με εθνική γενική συλλογική σύμβαση εργασίας καθορίζεται ο κατώτατος

μισθός.

Προλαβαίνω αντεπιχείρημα, που πιθανόν να ακουστεί -το λέει συχνά το ΚΚΕ- ότι, «ναι, αλλά ο ΣΥΡΙΖΑ έκανε χρήση αυτής της δυνατότητας αύξησης του μισθού με νόμο». Δεν τον έφερε ο ίδιος στους κοινωνικούς εταίρους. Ο ίδιος τον αύξησε με νόμο.

Κοιτάξετε, νομίζω ότι η θέση μας είναι πολύ εύλογη. Δεν μπορεί το κράτος να παρεμβαίνει, να υφαρπάζει το αντικείμενο από τη συλλογική διαπραγμάτευση, να μειώνει το μισθό δραματικά και μετά να έρχεται, να το επιστρέφει και να λέει, «τώρα διαπραγματευτείτε». Αν το έκανε αυτό, θα έβαζε βόμβα στα θεμέλια της διαπραγμάτευσης εις βάρος των εργαζομένων προφανώς. Είναι υποχρέωση του κράτους να αποκαταστήσει το επίπεδο του μισθού εκεί που το βρήκε, δηλαδή στα 751, και εν συνεχεία, κατά την άποψή μας, να το επιστρέψει στις ελεύθερες συλλογικές διαπραγματεύσεις. Και αυτό ακριβώς ξεκινήσαμε από την πλευρά μας να υλοποιούμε.

Αυτή η πρόταση φαίνεται ότι απορρίπτεται από τη Νέα Δημοκρατία και νομίζω ότι κανείς μπορεί να βγάλει τα συμπεράσματά του.

Το άλλο ζήτημα -επίσης πολύ σοβαρό- είναι η αρχή της ευνοϊκότερης ρύθμισης. Τι λέει αυτή η αρχή, που εμείς λέμε ότι πρέπει ρητά να κατοχυρωθεί στο Σύνταγμα; Λέει βασικά ότι κατά κύριο λόγο θα υπερισχύουν οι κλαδικές συλλογικές συμβάσεις εργασίας και μόνο όταν μια επιχειρησιακή προβλέπει καλύτερους μισθούς και όρους εργασίας, τότε θα κατισχύει.

Απορρίπτεται από τη Νέα Δημοκρατία αυτή η πρόταση. Δεν είναι και να μας ξαφνιάζει αυτό, διότι και το 2012 η ίδια αυτή αρχή είχε προσβληθεί από το δεύτερο μνημόνιο και οδήγησε σε έκρηξη επιχειρησιακών συλλογικών συμβάσεων και μείωση μισθών. Το ίδιο ακριβώς συμβαίνει και τώρα, με τον αναπτυξιακό νόμο που ψήφισε πριν από λίγο καιρό η Κυβέρνηση. Και πάλι μια ευθεία προσβολή στην αρχή της ευνοϊκότερης ρύθμισης.

Υπάρχει, όμως, και κάτι σοβαρότερο. Και έχει ενδιαφέρον, γιατί το συζητάμε αυτήν τη στιγμή και το νομοσχέδιο για τη ΔΕΗ στις επιτροπές. Φαίνεται, εν αντιθέσει με το τι είχε πει ο κ. Τζαβάρας, ότι, δηλαδή, η Νέα Δημοκρατία δίνει μια προτεραιότητα στο επιχειρησιακό επίπεδο που είναι πιο κοντά στη ρύθμιση των όρων εργασίας, πως τελικά δεν δίνει προτεραιότητα στο επιχειρησιακό επίπεδο, διότι τώρα στη ΔΕΗ παρεμβαίνει με νόμο για να καταργήσει την υφιστάμενη επιχειρησιακή συλλογική σύμβαση, διότι αυτή η επιχειρησιακή συλλογική σύμβαση προβλέπει καλούς και αυξημένους μισθούς. Άρα, τελικά, τότε μόνο μας αρέσουν οι επιχειρησιακές συλλογικές συμβάσεις, όταν μειώνουν τους μισθούς. Δεν μας αρέσουν διαφορετικά. Συνεπώς υπάρχει εδώ ένα γενικό πέπλο υποκριτικό, αναφορικά με το ζήτημα των εργασιακών δικαιωμάτων.

Το τελευταίο ζήτημα στα εργασιακά αφορά το δικαίωμα μονομερούς προσφυγής στη διαιτησία. Εκεί, επί μακρόν και πάλι, και νομολογία και θεωρία αποδέχονταν ότι αυτό το δικαίωμα απορρέει ευθέως από την ισχύουσα συνταγματική διάταξη. Τούτο δεν απέτρεψε τον νομοθέτη και πάλι του δευτέρου μνημονίου να καταργήσει τη μονομερή προσφυγή στη διαιτησία. Ήλθε το Συμβούλιο της Επικρατείας και είπε ότι είναι αντισυνταγματική αυτή η κατάργηση. Είπε ότι αλλοιώνεται ο σκοπός του Συντάγματος, αν δεν θεωράζεται το δικαίωμα της μονομερούς προσφυγής στη διαιτησία. Ακύρωσε, δηλαδή, τη νομοθετική παρέμβαση και υποχρεώθηκε σε αποκατάσταση η διοίκηση λίγο διάστημα μετά πάλι με τον αναπτυξιακό νόμο της Κυβέρνησης. Επανακαταργήθηκε, εκ νέου ουσιαστικά, το δικαίωμα μονομερούς προσφυγής στη διαιτησία.

Τι δείχνει αυτό; Αυτό δείχνει ότι το Σύνταγμα στο συγκεκριμένο ζήτημα πρέπει να είναι σαφές και να αποτυπωθεί αυτό καθαρά, εάν θέλουμε ένα ακόμη βήμα, προκειμένου να μπορέσουμε να πετύχουμε συλλογικές συμβάσεις εργασίας. Όμως, νομίζω ότι, ακριβώς όπως είπα και στην αρχή, το ζήτημα δεν είναι πως δεν συμφωνούμε στη διατύπωση. Το ζήτημα είναι ότι δεν θέλουμε όλοι εντός του Κοινοβουλίου αυτήν την κατεύθυνση στη ρύθμιση των εργασιακών σχέσεων.

Να πω δύο κουβέντες και για την κοινωνική ασφάλιση. Άκουσα τον εισηγητή της Νέας Δημοκρατίας να λέει ότι η πρόταση του ΣΥΡΙΖΑ είναι ιδεοληπτική, συγκυριακή, χρονικά συγκυριακή κ.λπ..

Εμείς τι λέμε; Έτσι όπως έχει η διάταξη για την κοινωνική ασφάλιση, έχει μια πάρα πολύ ασθενική διατύπωση. Λέει μόνο ότι το κράτος μεριμνά για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων. Και έχει έρθει εν συνεχεία το Συμβούλιο της Επικρατείας και έχει συνάγει από αυτό, έχει κάνει μια απίστευτη δικαιопλασία και έχει βγάλει μια σειρά από αρχές κ.λπ..

Εμείς λέμε, κατ' αρχάς, να κατοχυρώσουμε κοινωνικό δικαίωμα. Δεν υπάρχει αυτήν τη στιγμή δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλιση. Πρέπει να κατοχυρωθεί. Εν συνεχεία, θα πρέπει να κατοχυρωθούν οι βασικές αρχές για την κοινωνική ασφάλιση, που είναι ο δημόσιος χαρακτήρας -έτσι μόνο μπορείς να έχεις κοινωνική ασφάλιση- και ο αναδιανεμητικός χαρακτήρας -αυτός είναι και ο δικαιολογητικός λόγος να υπάρχει σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, να μπορεί να γίνεται αναδιανομή εισοδήματος, δηλαδή, για να μειώνονται οι κοινωνικές ανισότητες- και οι δύο αρχές που βρίσκονται σε μια εύλογη ισορροπία, που είναι η αλληλεγγύη μεταξύ των γενεών στην κοινωνική ασφάλιση και η ανταποδοτικότητα, δηλαδή να υπάρχει μια εύλογη σχέση εισφορών - παροχών.

Αυτά τα τέσσερα πράγματα λένε ότι θα πρέπει να είναι κατοχυρωμένα στο Σύνταγμα. Η Νέα Δημοκρατία γιατί τα απορρίπτει αυτά τα τέσσερα;

Νομίζω πως είναι προφανές ότι εδώ το ζήτημα δεν είναι πως εμείς θέλουμε να συνταγματοποιήσουμε τον ν.4387, τον νόμο Κατρούγκαλου. Εμείς θέλουμε να μπουν στο Σύνταγμα τέσσερις - πέντε βασικές αρχές, τις οποίες παγίως το ακυρωτικό δικαστήριο τις δέχεται ως απορρέουσες. Γιατί να μην κατοχυρωθούν εκεί; Τι ακριβώς την ανησυχεί σε αυτό; Προφανώς αυτό δεν θα επέτρεπε ιδιωτικοποίηση της κοινωνικής ασφάλισης. Οπωσδήποτε! Άρα αν είναι εκεί η διαφωνία μας, πρέπει να λέγεται καθαρά και όχι να κρύπτεται πίσω από λεκτικά σχήματα.

Να κλείσω με το αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης. Εμείς προτείνουμε στο άρθρο 21, αν δεν κάνω λάθος, να εγγυάται το κράτος ένα καθολικό αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης και αυτή την εγγύηση να την κάνει πράξη είτε μέσω καθολικών υπηρεσιών είτε μέσω εισοδηματικών ενισχύσεων είτε με συνδυασμό και των δύο.

Αυτό που, επίσης, λέμε είναι ότι θα πρέπει να αφαιρεθεί νομίζω αυτή η αναχρονιστική αναφορά του άρθρου 21.1, ότι το κράτος φροντίζει για την οικογένεια επειδή είναι θεμέλιο συντήρησης και προαγωγής του έθνους. Το κράτος πρέπει να φροντίζει για την οικογένεια και το παιδί γιατί είναι ειδικές ομάδες του πληθυσμού που έχουν ειδικές αναγκαιότητες και χρήζουν ειδικής προστασίας, όχι γιατί είναι θεμέλιο αναπαραγωγής του έθνους. Άρα και αυτό είναι σημαντικό τμήμα της δικής μας πρότασης.

Καθολική πρόσβαση, λοιπόν, στα βασικά κοινωνικά αγαθά και ταυτόχρονα ή και ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα. Αυτές τις προτάσεις -τα λέω συνοπτικά, γιατί, λόγω του χρόνου, πρέπει να κλείσω- τις έχουμε καταθέσει.

Η τοποθέτηση από την πλευρά της Νέας Δημοκρατίας, κατά τη γνώμη μου, είναι αποκαλυπτική και νομίζω ότι εδώ δύο πράγματα κανείς πρέπει να κρατήσει: Πρώτον, ότι οι προτάσεις στο πεδίο των κοινωνικών δικαιωμάτων και των εργασιακών δικαιωμάτων έχουν άμεσες πρακτικές συνέπειες για δεκάδες χιλιάδες συμπολίτες μας. Δεν είναι, λοιπόν, μια συζήτηση θεωρητική ή φιλοσοφική. Και το δεύτερο είναι ότι η άρνηση της Νέας Δημοκρατίας να αποδεχθεί αυτά τα στοιχειώδη που ανέφερα, δύο, επίσης, αποκαλυπτική του πολύ συγκεκριμένου εργασιακού, οικονομικού και κοινωνικού μοντέλου που θα ήθελε να επικρατεί στον τόπο.

Σας ευχαριστώ πολύ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα του ΣΥΡΙΖΑ)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Αθανάσιος Μπούρας): Θα δώσω τον λόγο τώρα στον κ. Νίκο Φίλη για οχτώ λεπτά.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΓΙΟΓΙΑΚΑΣ: Και μετά;

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Αθανάσιος Μπούρας): Υπάρχει ένας κατάλογος. Υπήρξαν κάποιες αλλαγές, αλλά έχει οριστικοποιηθεί ο κατάλογος. Μετά είναι ο κ. Αποστόλου, στη συνέχεια ο κ. Γιόγιακας, ο κ. Μαραβέγιας, ο κ. Οικονόμου Γιάννης κ.λπ.. Ο κύριος Υπουργός θα παρέμβει όταν ζητήσει τον λόγο.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΜΙΝΗΣ: Παρακαλώ, κύριε Πρόεδρε, μπορώ να σας ρωτήσω κάτι;

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Αθανάσιος Μπούρας): Ορίστε, κύριε Καμίνη,

έχετε τον λόγο.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΜΙΝΗΣ: Κύριε Πρόεδρε, είχα συνεννοηθεί με την Έδρα να μιλήσω γύρω στις 13.10'. Τώρα έχει περάσει η ώρα, αλλά δεν έχει σημασία. Όμως με «σπρώχνετε» πολύ πίσω.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Αθανάσιος Μπούρας): Θέλετε να πάρετε τον λόγο αμέσως μετά;

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΜΙΝΗΣ: Αν είναι δυνατόν, ναι.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Αθανάσιος Μπούρας): Είστε Κοινοβουλευτικός Εκπρόσωπος και οι Κοινοβουλευτικοί Εκπρόσωποι, όταν ζητήσουν τον λόγο, τον παίρνουν μετά τον ομιλητή που βρίσκεται στο Βήμα.

Ορίστε, κύριε Φίλη, έχετε τον λόγο.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΦΙΛΗΣ: Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, η συνταγματική Αναθεώρηση έχει μια ιδιομορφία. Εκκίνησε με άλλη πλειοψηφία της προτεινόμενης Βουλής και έχουμε άλλη Πλειοψηφία τώρα.

Αυτό, κατά τη γνώμη μου, δημιουργεί πολλά προβλήματα, τα οποία θα οδηγήσουν -φοβούμαι- στο να περιοριστεί η αξία και η χρησιμότητα αυτής της συνταγματικής Αναθεώρησης. Και εκφράζω τους φόβους μου με βάση και τα στοιχεία της επικαιρότητας, διότι οι προτεινόμενες διατάξεις για κατοχύρωση στην Αναθεώρηση του Συντάγματος βλέπω ότι στην πράξη καταπατώνται εν ονόματι μιας «κανονικότητας».

Καταργείται η αρχή της αιτιολογημένης απόλυσης. Έχουμε μια μεγάλη επιβολή καταστολής εις βάρος κυρίως της νεολαίας, έχουμε διατάξεις που περιορίζουν τις μισθολογικές αποδοχές, έχουμε ακόμα και μία επιδρομή στην κατοχύρωση του πανεπιστημιακού ασύλου. Επαναλαμβάνω, έχουμε διατάξεις που δίνουν μία εικόνα συρρίκνωσης και του υφιστάμενου Συντάγματος, όχι μόνο της προτεινόμενης διαδικασίας για την

Θα περιοριστώ, όμως, τώρα στο θέμα του άρθρου 3, στις σχέσεις Εκκλησίας και Κράτους. Θεωρώ ότι είναι ώριμο θέμα ο διαχωρισμός Κράτους και Εκκλησίας. Προκύπτει και από δημοσκοπήσεις, προκύπτει και από συζητήσεις, προκύπτει και από επισημονικές συνεδρίες. Είναι ώριμο θέμα και δεν θίγει το δικαίωμα του πολίτη να θρησκεύεται -αυτό είναι πλήρως κατοχυρωμένο- και μάλιστα να θρησκεύεται σε όποιον Θεό θέλει ή να μην θρησκεύεται.

Αντιθέτως, ο χωρισμός Κράτους και Εκκλησίας διασφαλίζει αυτό το δικαίωμα, διότι δεν δίνει υπεροχή σε μία μορφή θρησκευτικότητας εις βάρος κάποιας άλλης. Κατοχυρώνει το ατομικό δικαίωμα που είναι κατοχυρωμένο και στο άρθρο 13 παράγραφος 1 και ταυτοχρόνως θεσπίζει το αυτονόητο, άλλο πράγμα ο πιστός και άλλο ο πολίτης, αυτό που θα έλεγε και το Ευαγγέλιο, η ευαγγελική ρήση, «τα του Καίσαρος τω Καίσαρι και τα του Θεού τω Θεώ».

Πιστεύω ότι αυτή η πρόταση για τον χωρισμό βοηθάει και την Εκκλησία να ανασυγκροτηθεί, να ανασυγκροτηθεί σε συνθήκες συνολικής κρίσης που αγκαλιάζει και την Εκκλησία ως θεσμό, να ανασυγκροτηθεί μέσα από τις δικές της δυνάμεις, στη βάση του δικού της ευαγγελικού νοήματος και σκοπού, χωρίς κρατικές παρεμβάσεις, με διασφάλιση της νομιμότητας και χωρίς φονταμενταλιστικές και ζηλωτικές εκφράσεις.

Αυτός ο χωρισμός Κράτους και Εκκλησίας που είναι ώριμος από άποψη λαϊκής αποδοχής κατά τη γνώμη μου είναι και αναγκαίος σήμερα για τον εξής επιπλέον λόγο, διότι σε ολόκληρη την Ευρώπη και τον κόσμο υπάρχει μία επιστροφή της θρησκείας με διεκδίκηση πολιτικής παρέμβασης. Είναι ο φονταμενταλισμός σε όλες τις εκδοχές του, σε όλες τις θρησκείες, αλλού λιγότερο αλλού περισσότερο.

Τι άλλο ήταν η ιστορία με τις ταυτότητες και τον μακαριστό Χριστόδουλο; Μία εκδήλωση διεκδίκησης πολιτικού ρόλου της Εκκλησίας, φονταμενταλισμός δηλαδή, ζηλωτισμός, ορθοδοξισμός.

Αυτά τα φαινόμενα σε συνθήκες κρίσης μπορούν να πολλαπλασιαστούν και δημιουργούν στην Εκκλησία -και δεν εννοώ στους απλούς πιστούς, αλλά στο οργανωμένο σύνολο το διοικητικό της Εκκλησίας και κυρίως στα υψηλά κλιμάκια της Εκκλησίας- μίαν αντίληψη ότι μπορούν να παρεμβαίνουν πολιτικά με ανταλλάγματα υλικά και πολιτικά.

Άλλωστε, γιατί χρονίζει το πρόβλημα της εκκλησιαστικής πε-

ριουσίας τόσα χρόνια;

Αν, λοιπόν, κάποιοι δεν σέβονται την Εκκλησία είναι αυτοί οι οποίοι ψηφοθηρούν εν ονόματι της Εκκλησίας και αυτό πρέπει να το τονίσουμε, είναι αυτοί οι οποίοι θέλουν να ελέγχει και να ελέγχεται το Κράτος από την Εκκλησία, δεν θέλουν τον χωρισμό.

Άρα λοιπόν, όσοι επιμένουν στη σημερινή πραγματικότητα είναι όσοι -επαναλαμβάνω- δεν σέβονται ούτε τα δικαιώματα του πολίτη ούτε όμως και τον ηθικό ρόλο της Εκκλησίας.

Ας πάω τώρα σε ένα άλλο θέμα. Είναι στοιχείο της εθνικής ταυτότητας η Ορθοδοξία; Υπήρξε, βεβαίως, το μοναδικό. Κανένα άλλο; Αυτή η ταύτιση της εθνικής ταυτότητας με την Ορθοδοξία πιστεύετε ότι ανταποκρίνεται σε μία ιστορική πραγματικότητα που επιβιώνει και σήμερα σε μία κοινωνία εκκοσμικευμένη; Είμαστε όπως το 1821; Ξεχνούμε ότι το θέμα χωρισμού Εκκλησίας από το Κράτος το έθεσε ο Κοραΐς και ο Ρήγας με τον τρόπο του; Ξεχνούμε ότι το θέμα αυτό διέτρεξε όλη την ιστορία από την απελευθέρωση και μετά με ισχυρό -μετά τη μεταπολίτευση- το αίτημα διατυπωμένο από όλα τα πολιτικά κόμματα; Λέω από όλα και ξέρω τι λέω. Ο μακαρίτης ο Ζέπος, καθηγητής της Νομικής και τότε, κατά τη συνταγματική Αναθεώρηση, Υπουργός Παιδείας, είχε πει ότι είναι ορθότερος ο διαχωρισμός Κράτους - Εκκλησίας, αλλά, όμως, αργότερα.

Και κάτι άλλο να ξέρετε: Το προσχέδιο Συντάγματος της Νέας Δημοκρατίας, με συντάκτη τότε τον μακαρίτη Κωνσταντίνο Τσάτο, δεν προέβλεπε στο άρθρο 16 παράγραφος 2 το θέμα της θρησκευτικής συνείδησης. Δεν το προέβλεπε! Ξεσηκώθηκαν εκείνη την περίοδο διάφορες δυνάμεις από τον συντηρητικό χώρο και τελικώς επιβλήθηκε αυτό στο άρθρο 16 παράγραφος 2. Είχαν μειωμένη εθνική συνείδηση όσοι είχαν μια συγκροτημένη αντίληψη για τον ρόλο, την ποιότητα και την ποσότητα στη διαμόρφωση της εθνικής συνείδησης της Εκκλησίας και της Ορθοδοξίας; Όχι, βεβαίως!

Θα μπορούσα να σας αναφέρω, επίσης και τον κ. Μητσότακη, τον Αρχηγό σας, ο οποίος απ' ότου εξελέγη Πρόεδρος της Νέας Δημοκρατίας, σε συνέντευξή του στον κ. Χατζηνικολάου είπε ότι δέχεται να υπάρξει αναθεώρηση του άρθρου 3 ταυτοχρόνως με το άρθρο 16. Και αυτός είχε μειωμένη εθνική συνείδηση; Δεν ήξερε τι σημαίνει Ορθοδοξία, Εκκλησία και ο χωρισμός Κράτους και Εκκλησίας;

Άρα λοιπόν, αφήστε την ψηφοθηρία εις βάρος των απλών θρησκευόμενων πολιτών! Αφήστε έναν τρόπο πολιτικής η οποία υποβαθμίζει την πολιτική!

Επί της ουσίας τώρα, είναι δυναμική η διαμόρφωση της εθνικής ταυτότητας σε κάθε εποχή και με βάση τα προτάγματα κάθε εποχής. Τι υπερέχει όλων; Ο συνταγματικός πατριωτισμός. Και ο συνταγματικός πατριωτισμός -κατά τη γνώμη μου- σημαίνει ότι πρέπει να διαχωρίσουμε τον ρόλο του Κράτους από τον ρόλο της Εκκλησίας, χωριστοί ρόλοι.

Το προοίμιο εν ονόματι της Αγίας και Ομοουσίου και Αδιαίρετου Τριάδος είναι ένα αναχρονιστικό κατάλοιπο της περιόδου, όταν στην Ευρώπη ο μονάρχης βασιλεύε ελέω Θεού. Εντάχθηκε ως προοίμιο στα Συντάγματα της Επανάστασης για συγκεκριμένους λόγους. Επαναλαμβάνω, όμως, ότι από εκεί είναι η βάση αυτού του προοιμίου. Δεν υπήρχε σε όλα τα Συντάγματα του νεοελληνικού έθνους και κράτους. Σε ποιο δεν υπήρχε; Στο Σύνταγμα της Αβασίλευτης Ελληνικής Δημοκρατίας του 1924. Είναι τυχαίο, άραγε; Είναι τυχαίο ότι το πρώτο Σύνταγμα της Ελληνικής Δημοκρατίας δεν είχε αυτό το προοίμιο; Παρ' ότι δεν αποτελεί τυπικό μέρος του Συντάγματος το προοίμιο, αποκτά οργανική σχέση, όταν διαβαστεί σε συνάρτησή με το άρθρο 3 και κατοχυρώνει μια υπερβατική αρχή, εκείνη της θρησκευτικής κυριαρχίας, όταν το άρθρο 1 με σαφή τρόπο ορίζει ότι θεμέλιο του πολιτεύματος είναι η λαϊκή κυριαρχία.

Άρθρο 3, το περί επικρατούσας θρησκείας: Προφανώς και η νομική επιστήμη από την εποχή του Σαρίπολου μέχρι τις μέρες μας θεωρεί ότι είναι διαπιστωτική και όχι κανονιστική πράξη, δηλαδή διαπιστώνει ότι η πλειοψηφία των Ελλήνων πιστεύουν στην Ορθοδοξία, αλλά δεν επιβάλλει και μάλιστα εις βάρος άλλης θρησκείας. Αυτό είναι αλήθεια.

Η νομολογία, όμως, που είναι ισχυρότερη της νομικής επιστήμης, δυστυχώς -αυτή είναι η πραγματικότητα- είναι αντιφατική

με αποκορύφωμα τις πρόσφατες αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας για τα Θρησκευτικά, οι οποίες, όπως βλέπετε -και εδραζόμενες σε μία λανθασμένη ερμηνεία του 16.2, αλλά και του άρθρου 3- θεωρούν ότι έχουμε μία ουσιαστικά κρατική θρησκεία στην Ελλάδα.

Είναι προφανές ότι δεν είναι δυνατόν να αποδεχθούμε διατυπώσεις του άρθρου 3, που λένε επίσης ότι η επικρατούσα θρησκεία είναι της Ανατολικής Ορθόδοξης Εκκλησίας του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού. Θρησκεύει το Σύνταγμα; «Κύριος ημών Ιησού Χριστός» λέει το Σύνταγμα. Θρησκεύει το Σύνταγμα;

Θα μπορούσαμε να δούμε και άλλα, όπως την ιστορία των «Ευαγγελικών», άλλος αναχρονισμός αυτός που κατοχυρώνεται μέσα στο Σύνταγμα.

Είναι, λοιπόν, ώριμο να καταργηθεί.

(Στο σημείο αυτό κτυπάει το κουδούνι λήξεως του χρόνου ομιλίας του κυρίου Βουλευτή)

Πιστεύω ότι τα θέματα του Οικουμενικού Πατριαρχείου τα οποία ορίζονται με το άρθρο 3 -ουσιαστικά το αναγνωρίζουμε ως δημόσιο διεθνές, με δημόσια διεθνή προσωπικότητα- μπορούν να κατοχυρωθούν στο άρθρο 105 που αναφέρεται στο αυτοδιοίκητο του Αγίου Όρους. Νομίζω ότι θα ήταν λάθος να επιμείνουμε -και επιμένει, δυστυχώς, η Νέα Δημοκρατία- σε μία διάταξη η οποία δεν προσφέρει τίποτα για τα δικαιώματα των πολιτών, τίποτα για την πλούσια συγκρότηση της εθνικής μας ταυτότητας, αλλά όμως δίνει τη δυνατότητα σε συνθήκες ανόδου του φονταμενταλισμού σε όλη την Ευρώπη και τον κόσμο να εμφανίζεται η Ορθόδοξη Εκκλησία ως μία Εκκλησία που διεκδικεί έναν πολιτικό ρόλο, έναν ρόλο-παρέμβαση στην κοινωνία.

Και δυστυχώς οι εθνικές εκκλησίες, που είναι οι ορθόδοξες εκκλησίες, σε αντίθεση με άλλες οικουμενικού χαρακτήρα εκκλησίες, έχουν αυτή την τάση να παρεμβαίνουν στη διαμόρφωση της εθνικής πολιτικής ζωής.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Αθανάσιος Μπούρας): Κλείστε, κύριε Φίλη.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΦΙΛΗΣ: Τελειώνω, κύριε Πρόεδρε.

Άρθρο 6 παράγραφος 2. Διάβασε ο κ. Λοβέρδος το άρθρο αυτό. Η παρατακτική αναφορά των σκοπών της εκπαίδευσης κλείνει κατά τη γνώμη μου με μία κορωνίδα: τη διάπλαση των πολιτών σε ελεύθερους και υπεύθυνους πολίτες. Είναι η κορωνίδα όλων των άλλων διατυπώσεων. Αυτή η κορωνίδα δεν είναι δυνατόν να θεωρήσουμε ότι έχει δευτερεύουσα σημασία.

Κοιτάξτε, υπάρχει η πρόσφατη απόφαση και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου που καταργεί την εγκύκλιο του κ. Λοβέρδου με βάση την οποία έπρεπε να δηλώνει κάποιος ότι δεν πιστεύει στην Ορθοδοξία για να πάρει εξαίρεση από το μάθημα των Θρησκευτικών. Θα περίμενα μια μικρή αυτοκριτική εδώ.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Αθανάσιος Μπούρας): Κλείστε, κύριε Φίλη. Έχετε υπερβεί τον χρόνο κατά πολύ. Δεν μπορώ να δείξω περαιτέρω ανοχή.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΦΙΛΗΣ: Ζητώ συγγνώμη. Ολοκληρώνω.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, ο ΣΥΡΙΖΑ έφερε μία άτολμη πρόταση Αναθεώρησης. Δυστυχώς προσέκρουσε σε διάφορες ενδογενείς και άλλες αντιθέσεις που υπάρχουν στην κοινωνία και στην πολιτική. Δεν πρόκειται να επιλύσουμε κρίσιμης σημασίας προβλήματα με ατελείς συμβιβασμούς. Την υποστηρίζω κατ'οικονομίαν, βλέποντας τι υπάρχει δίπλα μου, τι προτείνει το μεγαλύτερο κόμμα, το κόμμα της διακυβέρνησης.

Τελειώνοντας, θα ήθελα να πω ότι το θέμα της θρησκευτικής συνειδητής, άπτεται κρίσιμου ατομικού δικαιώματος που προστατεύεται αποτελεσματικά μόνον με τον χωρισμό Εκκλησίας - Κράτους. Δεν είναι δυνατόν να αμφισβητούνται αυτά τα δικαιώματα με διατυπώσεις όπως ότι το δημοψήφισμα του καλοκαιριού του 2015 ήταν ένα νόθο και παράνομο δημοψήφισμα. Ήταν ένα δημοψήφισμα με μεγάλη συμμετοχή, με σαφή απόφαση, δημοψήφισμα - έκφραση της λαϊκής κυριαρχίας. Μη φτάνουμε σε αυτό το επίπεδο. Σας παρακαλώ πολύ.

Ευχαριστώ πολύ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα του ΣΥΡΙΖΑ)

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ ΣΤΥΛΙΑΝΙΔΗΣ: Κύριε Πρόεδρε, θα ήθελα τον λόγο.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Αθανάσιος Μπούρας): Έχετε τον λόγο για ένα λεπτό ως Κοινοβουλευτικός Εκπρόσωπος.

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ ΣΤΥΛΙΑΝΙΔΗΣ: Επειδή προκλήθηκε από τον κ. Φίλη με αυτά που είπε, θα ήθελα να του συστήσω να επικαλείται τον Κοραή, αλλά να μην επικαλείται τον Ρήγα. Να διαβάσει το «Κοινωνικό Συμβόλαιο» του Ρουσώ, όπου γίνεται αναφορά σε έναν Έλληνα διαφωτιστή που μελέτησε και τα κλασικά έργα, αλλά και τη σύγχρονη ελληνική κουλτούρα στο Άγιον Όρος. Αυτός ήταν ο Ρήγας Φεραίος. Εάν η κυβέρνηση του ήθελε να αλλάξει κάποια πράγματα, είχε τον χρόνο να το κάνει και δεν το έκανε. Γι' αυτό και ο ίδιος βρέθηκε τότε εκτός κυβέρνησης.

Το ερώτημα για εμένα είναι ότι εφόσον οι διακριτοί ρόλοι είναι διασφαλισμένοι τι θα πει «ουδετερόθησκο κράτος»; Μήπως θα πει «θρησκευτικά αδιάφορο κράτος»; Όλη αυτή η υποκρισία, να προσπαθούν να αποδείξουν με αυτά τα επιχειρήματα ότι υποστηρίζουν και τα συμφέροντα της Εκκλησίας είναι μακράν της πραγματικότητας. Εμείς αυτά που λέμε, τα πιστεύουμε και τα εφαρμόζουμε. Αυτοί γιατί δεν εφάρμοσαν αυτά που πιστεύουν; Αυτό είναι ένα ζήτημα το οποίο πρέπει να τεθεί στην Εθνική Αντιπροσωπεία και νομίζω ότι οι Έλληνες πολίτες μπορούν να καταλάβουν ότι η επικρατούσα θρησκεία έχει να κάνει με το 98% του ελληνικού λαού. Με κανένα κράτος και με καμμία κυβέρνηση.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα της Νέας Δημοκρατίας)

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΤΡΟΥΓΚΑΛΟΣ: Κύριε Πρόεδρε, θα ήθελα τον λόγο επί διαδικαστικού.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Αθανάσιος Μπούρας): Ορίστε, έχετε τον λόγο.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΤΡΟΥΓΚΑΛΟΣ: Θα παρακαλούσα, κύριε Πρόεδρε, να μην επιτραπούν στο εξής σχολιασμοί ομιλητών που έχουν προηγηθεί, γιατί διαφορετικά αντιλαμβάνεστε ότι θα πρέπει να απαντήσει και ο σχολιαζόμενος ομιλητής.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Αθανάσιος Μπούρας): Γνώμη εξέφραξε. Δεν υπάρχει κανένα προσωπικό θέμα, κύριε Φίλη. Πήρατε πολύ χρόνο, είπατε πολλά. Δεν θα ανοίξουμε τέτοια διαδικασία. Θα ακολουθήσει άλλος συνάδελφός σας, θα υπερασπιστεί κάτι, άλλο συνάδελφος τα αντίθετα. Γι' αυτό στη δημοκρατία υπάρχει αυτός ο διάλογος και ο πλουραλισμός.

Κύριε Καμίνη, έχετε τον λόγο ως Κοινοβουλευτικός Εκπρόσωπος του Κινήματος Αλλαγής.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΜΙΝΗΣ: Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε.

Κυρίες και κύριοι Βουλευτές, ακούγοντας τις αγορεύσεις των μελών της Πλειοψηφίας, διαμόρφωσα πια την πεποίθησή πως εκτός από το άρθρο 21, τίποτα άλλο δεν πρόκειται να αλλάξει είτε πρόκειται για τις σχέσεις Κράτους - Εκκλησίας είτε για τα κοινωνικά δικαιώματα ή ακόμα και για την παράγραφο 2 του άρθρου 5 του Συντάγματος, που αφορά την άρση των διακρίσεων στην ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας λόγω φύλου, ταυτότητας φύλου και σεξουαλικού προσανατολισμού.

Όλα αυτά αποτελούν μία ακόμα απόδειξη ότι αυτή η Αναθεώρηση κανονικά δεν θα έπρεπε να ολοκληρωθεί, γιατί είναι κολοβή. Έπρεπε να διακοπεί και να ξεκινήσουμε αμέσως μετά από την αρχή.

Αρχίζω από το άρθρο 3, πάνω στο οποίο ο ΣΥΡΙΖΑ επένδυσε μεγάλο πολιτικό και ιδεολογικό κεφάλαιο. Επανειλημμένα, τόσο στην επιτροπή της προτεινόμενης Βουλής, όσο και στην επιτροπή της Αναθεωρητικής, ο ΣΥΡΙΖΑ ισχυρίστηκε ότι η αναθεώρηση του άρθρου 3 είναι πλέον ώριμη και ότι συμβαδίζει με τη νεωτερικότητα.

(Στο σημείο αυτό την Προεδρική Έδρα καταλαμβάνει ο ΣΤ' Αντιπρόεδρος της Βουλής κ. **ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΛΑΜΠΡΟΥΛΗΣ**)

Αλήθεια, πού βρισκόταν όλη αυτή η προοδευτική σπουδή όταν ο ΣΥΡΙΖΑ συνεργαζόταν με τον Πάνο Καμμένο και τους ΑΝΕΛ; Ποια νεωτερικότητα επέβαλε την αποπομπή του Νίκου Φίλη από τη θέση του Υπουργού Παιδείας το 2016 επειδή η Εκκλησία της Ελλάδος διαφώνησε με τις τότε προωθούμενες αλλαγές στον τρόπο διδασκαλίας των Θρησκευτικών;

Ας μιλήσουμε, λοιπόν, συγκεκριμένα. Το άρθρο 3 αποτυπώνει τις σχέσεις Εκκλησίας - Πολιτείας όπως αυτές έχουν διαμορφωθεί ιστορικά. Τις ειδικότερες πτυχές της, ανέλυσε ο γενικός αγορητής μας, ο Ανδρέας Λοβέρδος. Είναι πάντως υπεκφυγή να λέμε ότι τα περί επικρατούσας θρησκείας έχουν απλώς ιστορικό - διαπιστωτικό χαρακτήρα.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, δεν υπάρχει συνταγματική διά-

ταξη που να στερεείται κανονιστικής ισχύος. Έτσι ακριβώς συμβαίνει και με την περί επικρατούσας θρησκείας διάταξη, η οποία αναπτύσσει έμμεση, αλλά πάντως αποφασιστική επιρροή. Δείτε πώς το Συμβούλιο της Επικρατείας ερμηνεύει την παράγραφο 2 του άρθρου 16 εκεί όπου προβλέπεται η ανάπτυξη της θρησκευτικής συνείδησης: Μόλις προ ολίγων εβδομάδων χρησιμοποίησε ερμηνευτικά τον όρο «επικρατούσα θρησκεία» προκειμένου να μας πει ότι στο άρθρο 16 παράγραφος 2 ο συντακτικός νομοθέτης καθιερώνει μάθημα Θρησκευτικών ομολογιακού χαρακτήρα. Ο ΣΥΡΙΖΑ όμως φοβήθηκε -κακώς φοβήθηκε όμως γιατί δεν υπήρχε λόγος- ότι αν πηγαίναμε κατευθείαν στο άρθρο 16 παράγραφος 2 θα ανοίγαμε τον δρόμο στην καθιέρωση ιδιωτικών ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Αυτά βρίσκονται σε άλλη παράγραφο του άρθρου 16.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, θα συμφωνήσω με τον εισηγητή της Μείζονος Αντιπολίτευσης, που είπε στην επιτροπή ότι είναι απαράδεκτο στον 21^ο αιώνα ο Υπουργός Παιδείας να είναι κριτής των ενστάσεων όταν εκλέγεται ο Αρχιεπίσκοπος ή διορίζεται ο μητροπολίτης με προεδρικό διάταγμα.

Και πάλι όμως εδώ τον ΣΥΡΙΖΑ τον κυνηγάει η πρακτική του, γιατί στις σχέσεις Κράτους – Εκκλησίας η πολιτική του ήταν η πλήρης απάρνηση των θέσεών του. Και επειδή ακούσαμε και σήμερα μέσα στην Αίθουσα αυτή διάφορα βαρύγδουπα για μάχες ιδεών και για το Σύνταγμα ως συμπύκνωση ιδεολογικών συγκρούσεων, καλό είναι να θυμόμαστε ότι οι πραγματικές ιδεολογικές μάχες δίνονται στο πεδίο της καθημερινής πολιτικής και τη συνέπεια του καθενός τη μετράμε με ακρίβεια όταν αυτός κατ'εξοχήν καλείται να εφαρμόσει τις ιδέες του εμπράκτως πια ως κυβέρνηση, όχι όταν εκ των υστέρων και εκ του ασφαλούς ρητορεύει στο πλαίσιο μιας συνταγματικής Αναθεώρησης, γνωρίζοντας πολύ καλά ότι αυτά που λέει δεν πρόκειται να τα υιοθετήσει η πλειοψηφία.

Επιτρέψτε μου να κάνω μια ειδικότερη μνεία στην αναθεώρηση της παραγράφου 2 του άρθρου 5 του Συντάγματος. Η συνταγματική κατοχύρωση του γενετήσιου αυτοπροσδιορισμού και της ταυτότητας φύλου αποτελεί ειδικότερη έκφανση της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας που κατοχυρώνεται στην πρώτη παράγραφο του άρθρου 5. Αυτή η διάταξη όμως του άρθρου 5 παράγραφος 1 περιλαμβάνει έναν περιορισμό που πρέπει στη συγκεκριμένη περίπτωση να τον αποφύγουμε. Ενώ να τη χρηστούμε, που είναι μια γενική ρήτρα που μπορεί ανάλογα με τη συγκυρία να οδηγήσει σε πλήρη υποβάθμιση ειδικές εκφάνσεις της προσωπικότητας, ιδίως εκείνες που ερεθίζουν τα συντηρητικά αντανακλαστικά της κοινωνίας.

Ποιο είναι στην πραγματικότητα το νόημα της παραγράφου 2 στο άρθρο 5; Είναι ότι αφού αυτοκαθοριστείς με βάση την παράγραφο 1, απαγορεύεται να υφίστασαι διακρίσεις γι' αυτό που επέλεξε να είσαι.

Και η κατοχύρωση, λοιπόν, της απόλυτης προστασίας της ζωής, της τιμής και της ελευθερίας χωρίς διάκριση φύλου, σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου είναι κάτι που σήμερα πια συμβαδίζει πλήρως με την κοινωνική εξέλιξη, όχι μόνο γιατί γυναίκες και άντρες προσεγγίζουν το καθεστώς της πλήρους ισότητας, αλλά επειδή και τα άτομα μέλη της ΛΟΑΤΚΙ κοινότητας μπορούν πια να αναπτύξουν την προσωπικότητά τους περισσότερο ελεύθερα σε σχέση με το παρελθόν.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, θα ήθελα να αναφερθώ και στη συνταγματική κατοχύρωση ενός αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης μέσω της κατοχύρωσης του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος. Το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα μπορούμε να το δούμε τόσο από μια πολιτική όσο και από μια συνταγματική οπτική.

Ως προς την πολιτική οπτική, το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα μπορεί να έχει ευεργετικές επιπτώσεις τόσο στην απάμβλυνση των συνεπειών της ακραίας φτώχειας όσο και στην επανένταξη όσων βιώνουν τον κοινωνικό αποκλεισμό. Για να έχει πάντως το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα πραγματικό αντίκρυσμα, χρειάζεται μια δυναμική οικονομία και ένα στιβαρό κοινωνικό κράτος.

Σήμερα, όμως, η μεν ελληνική οικονομία μόλις τώρα προσπαθεί να συνέλθει από τις επιπτώσεις της δεκαετούς κρίσης, ενώ το κοινωνικό κράτος, εκτός του ότι φέρει κι αυτό όλες τις πληγές της ελληνικής δημόσιας διοίκησης, χρησιμοποιήθηκε από το πο-

λιτικό μας σύστημα ως ένας πυλώνας πελατειασμού κυρίως, μέσω της άκρατης χορήγησης πάσης φύσεως επιδομάτων σε δικαιούχους και μη δικαιούχους αδιακρίτως.

Η κατοχύρωση ενός αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης ενισχύεται βεβαίως από το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα. Δεν επιτρέπεται, όμως, να καθηλωθεί σε αυτό. Το κράτος πρόνοιας δεν ταυτίζεται με την εισοδηματική παροχή, είναι κάτι πολύ ευρύτερο. Συνδέεται πρωτίστως με την παροχή υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας και μάλιστα, η σύγχρονη τάση είναι μέσα από τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Ως πρώην δήμαρχος αισθάνομαι την υποχρέωση να θυμίσω ότι κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης οι δήμοι βρέθηκαν στην πρώτη γραμμή του κοινωνικού κράτους και του κράτους πρόνοιας, προσπαθώντας κατά κανόνα όλοι να βοηθήσουν Έλληνες και αλλοδαπούς αδιακρίτως, όλους εκείνους που αντιμετώπιζαν το φάσμα της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Κι αυτός είναι απλώς ένας μόνο από τους πολλούς λόγους για τους οποίους επέμεινα χθες στον έναν από τους τρεις μεγάλους απόντες αυτής της αναθεώρησης που είναι η τοπική αυτοδιοίκηση. Οι άλλοι δύο είναι η παιδεία και η δημόσια διοίκηση.

Αξίζει στο σημείο αυτό να θυμίσω στο Σώμα ότι η συνταγματική αναθεώρηση του άρθρου 21 παράγραφος 1 είχε περιληφθεί ως πρόταση ήδη από τον Δεκέμβριο του 2014, όταν στο Υπουργείο Εργασίας -ο Βασίλης Κεγκέρογλου θα το θυμάται αυτό- είχε απορριχθεί το εθνικό στρατηγικό πλαίσιο για την κοινωνική ένταξη, το οποίο ήταν ένα ολοκληρωμένο σχέδιο που αποσκοπούσε στην απάμβλυνση των ανισοτήτων, τον εκσυγχρονισμό των δημόσιων πολιτικών ένταξης και την αναβάθμιση του πλαισίου συνεργασίας κράτους, κοινωνίας των πολιτών και αγοράς.

Η πρόβλεψη για ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα εντασσόταν στους πυλώνες της εθνικής στρατηγικής που αφορούσαν την καταπολέμηση της φτώχειας, την πρόσβαση σε υπηρεσίες και την αγορά εργασίας χωρίς αποκλεισμούς. Οφείλουμε, λοιπόν, να κατοχυρώσουμε το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα, όχι με τους όρους μιας παγίδας φτώχειας, αλλά με όρους κοινωνικής, οικονομικής και πολιτικής ένταξης των ωφελουμένων.

Σας ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα του Κινήματος Αλλαγής)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Γεώργιος Λαμπρούλης): Ευχαριστούμε τον κ. Καμίνη.

Τον λόγο έχει ο κ. Ευάγγελος Αποστόλου από το ΣΥΡΙΖΑ. Μετά είναι ο κ. Γιόγιακας, ο κ. Μαραβέγιας και ο κ. Οικονόμου.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ: Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, θα σταθώ στις σχέσεις Πολιτείας και Εκκλησίας, ένα θέμα που απασχολεί κατά καιρούς τη χώρα μας εδώ και διακόσια χρόνια, παρ' ότι με το βασιλικό διάταγμα του 1833 η Εκκλησία ανακηρύχθηκε αυτοκέφαλη.

Και δυστυχώς, αντί αυτή η απόσπαση από το Οικουμενικό Πατριαρχείο να λειτουργήσει ως όχημα για την αυτόνομη λειτουργία της, η τότε κρατική διοίκηση άρχισε σιγά-σιγά να τη βλέπει και να τη χρησιμοποιεί ως δικό της μηχανισμό για την άσκηση της εξουσίας και αυτό ακολουθήθηκε όλη την επόμενη περίοδο.

Στη νεότερη ιστορία της χώρας μας έχουμε πολλά παραδείγματα χρησιμοποίησης της Εκκλησίας ως πολιτικό όργανο από το «Ανάθεμα» του Βενιζέλου μέχρι τη χούντα με το σύνθημα «Ελλάς Ελλήνων Χριστιανών». Αυτό προτείναμε εμείς να αλλάξει. Δεν το δεχθήκατε, συνάδελφοι της Νέας Δημοκρατίας.

Κι επειδή η συνταγματική Αναθεώρηση πρέπει να έχει σχέση με την πραγματικότητα, όπως διαμορφώνεται, θα σταθώ σε ένα από τα πιο ακανθώδη θέματα στη σχέση Εκκλησίας - Κράτους που σέρνεται εδώ και διακόσια χρόνια. Είναι μια περιουσία γνωστή ως εκκλησιαστική που αποτελείται από τριακόσιες εξήντα επτά χιλιάδες στρέμματα δάσους, επτακόσιες πενήντα τρεις χιλιάδες στρέμματα βοσκοτόπων, εκατόν ενενήντα χιλιάδες στρέμματα αγροτικών εκτάσεων και συνολικά, ένα εκατομμύριο τριακόσιες δέκα χιλιάδες στρέμματα.

Η περιουσία αυτή με την τελευταία συμφωνία το 2018 μεταξύ του ελληνικού δημοσίου που εκπροσωπούσε ο τότε Πρωθυπουργός και της Αρχιεπισκοπής ο Αρχιεπίσκοπος επιχειρήθηκε να αξιοποιηθεί με στόχο να συνδράμει στην οικονομική λειτουργία

της Εκκλησίας, αλλά δυστυχώς, απορρίφθηκε από την ιεραρχία της.

Αγαπητοί συνάδελφοι, για την νομή αυτών των εκτάσεων δεν υπήρξε και δεν υπάρχει καμμία διαφωνία, όμως υπάρχει για την κυριότητα. Και για να μην γίνονται λανθασμένες εκτιμήσεις, η συζήτηση για την εμπράγματη θέση αυτής της περιουσίας ξεκινά από μια παραδοχή, ότι ο γεωγραφικός χώρος της χώρας μας περιλαμβάνει εκτάσεις που σταδιακά προσαρτήθηκαν στο νεοελληνικό κράτος, όπως ρητά περιγράφεται στο Πρωτόκολλο του Λονδίνου του 1830, στη Συνθήκη απελευθέρωσης της Κωνσταντινούπολης του 1832 και στις μετέπειτα συνθήκες προσαρτήσεων των απελευθερωμένων ελληνικών εδαφών.

Αυτό δυστυχώς, το αγνοούσαν και το αγνοούν οι υπάρχουσες τότε μονές, όταν προβάλλουν αξιώσεις επί γαιών. Κανείς δεν μπορεί να αμφισβητήσει την προσφορά των μοναχών στον απελευθερωτικό αγώνα της χώρας μας ούτε τις κακουχίες που υπέστησαν από το οθωμανικό κράτος, αλλά αυτό δεν έχει να κάνει με τη διαφοροποίηση που ζητούν οι μονές στην αντιμετώπιση ζητημάτων κυριότητας σε αυτές τις εκτάσεις.

Οι μονές αντιμετωπίζονταν επί οθωμανικής κυριαρχίας ως ευαγή σχεδόν ιδρύματα, δηλαδή όπως τα τζαμιά. Δεν θεωρήθηκε, όμως, κατά την απελευθέρωση, ότι τα κτήματα που νέμονταν έπρεπε να αποτελέσουν κατά τις διαπραγματεύσεις και αντικείμενο ειδικής ρύθμισης, όπως αποτέλεσαν τα βακούφια.

Ο Καποδίστριας και ο Όθωνας όχι μόνο δεν έκαναν καμμία διάκριση στην αντιμετώπιση των υπάρχουσών τετρακοσίων τριάντα μονών, αλλά και διέλυσαν όσες είχαν δύναμη κάτω των έξι απόμων, παίρνοντας ταυτόχρονα και την περιουσία τους. Οι υπόλοιπες εκατόν πενήντα τρεις συνέχισαν να λειτουργούν, αλλά το 1834 τα περιουσιακά τους στοιχεία μπήκαν σε ειδικό καθεστώς διοίκησης και διαχείρισης στο εκκλησιαστικό ταμείο που συστάθηκε γι' αυτόν τον σκοπό.

Όσον αφορά δε στο μεταβατικό καθεστώς των γαιών, από αυτό του οθωμανικού κράτους σε αυτό του νεοελληνικού, αυτό ρυθμίστηκε για όλες τις περιπτώσεις με δύο βασικά διατάγματα, του 1833 και του 1836. Σύμφωνα με αυτά, οι μονές της ελεύθερης Ελλάδας, αν προέβαλαν αξιώσεις, όφειλαν να προσκομίσουν επίσημα τουρκικά έγγραφα, ταπιά, που να αποδεικνύαν την εκχώρηση προς αυτές από το επίσημο τουρκικό κράτος της αποκλειστικής οιονεί νομής επικαρπίας σε τέτοιες εκτάσεις, πράγμα που δεν έκαναν. Τι έκαναν την επόμενη περίοδο; Η εκκλησία προχωρούσε σε εκποιήσεις, χωρίς καμμία συνεννόηση με την πολιτεία, η οποία από τη δική της πλευρά προχωρούσε και αυτή σε απαλλοτριώσεις, αλλά για υπαρκτές ανάγκες αποκατάστασης ακτημόνων και προσφύγων.

Η λειτουργία αυτή δημιούργησε ένα κλίμα διαρκών αμφισβητήσεων και από τις δύο πλευρές μέχρι το 1952, που το Σύνταγμα εξουσιοδότησε την τότε κυβέρνηση να απαλλοτριώσει γη προς όφελος των άκληρων και κτηνοτρόφων, μέσω μιας μεταβατικής διάταξης, με την οποία η Ελληνική Ορθόδοξη Εκκλησία και το δημόσιο συνήψαν μια συμφωνία, η οποία κυρώθηκε από το δημόσιο με διάταγμα, στο οποίο το δημόσιο δήλωνε κατ' ουσίαν ότι παραιτείτο «του λοιπού από τα συνταγματικά δικαιώματα του άρθρου 104 του Συντάγματος, αναφορικά με την απαλλοτρίωση ή την αναγκαστική μίσθωση περιουσίας της Εκκλησίας», αλλά με βάση όμως αυτή τη συμφωνία οι μονές θα έδιναν με πώληση τα 4/5 των γεωργικών τους κτημάτων και τα 2/3 των βοσκοτόπων τους και θα ελάμβαναν το 1/3 της αξίας τους. Δεν υλοποιήθηκε στο σύνολό της ούτε αυτή η συνταγματική ρύθμιση.

Έκτοτε ακολούθησαν δύο σημαντικές προτάσεις που έβαλαν στις σχέσεις Εκκλησίας και Κράτους την παράμετρο της αξιοποίησης της ακίνητης εκκλησιαστικής περιουσίας. Η πρώτη ήταν οι ρυθμίσεις του νόμου Τρίτης και η δεύτερη ήταν η πρόσφατη συμφωνία που δεν περπάτησε. Ο νόμος Τρίτης ισχύει, αγαπητοί συνάδελφοι. Αυτό είναι το παράξενο. Και θα έβρισκε εφαρμογή αν υλοποιούταν η σύμβαση που υπέγραψαν η πολιτεία και οι εκατόν σαράντα εννιά από τις εκατόν πενήντα τρεις μονές. Ούτε αυτή η σύμβαση υλοποιήθηκε.

(Στο σημείο αυτό κτυπάει προειδοποιητικά το κουδούνι λήξεως του χρόνου ομιλίας του κυρίου Βουλευτού)

Τελειώνω, κύριε Πρόεδρε.

Όμως, αγαπητοί συνάδελφοι, κάποια στιγμή, και μάλιστα εν όψει του Εθνικού Κτηματολογίου, θα κληθούν όλοι, θα κληθούν και οι μονές, οι παλιές, οι εκατόν πενήντα τρεις, αλλά και οι νέες, να προσκομίσουν τίτλους ή επίσημα έγγραφα, τα οποία πρέπει να θεμελιώνουν αξιώσεις επί των πάσης φύσεως ακινήτων τους. Δυστυχώς, πέρασαν ήδη διακόσια χρόνια χωρίς να το κάνουν. Μήπως τελικά η λύση είναι μόνο μία και είναι αυτή του εξωδικαστικού συμβιβασμού; Αυτό όμως, αγαπητοί συνάδελφοι, προϋποθέτει έναν διάλογο ουσιαστικό και έναν διάλογο ο οποίος θα κλείσει με μια απόφαση που θα συνδεθεί με μια ισχυρή θεσμική παρέμβαση.

Σας ευχαριστώ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα του ΣΥΡΙΖΑ)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Γεώργιος Λαμπρούλης): Επόμενος ομιλητής είναι ο κ. Γιόγιακας Βασίλειος από τη Νέα Δημοκρατία.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΓΙΟΓΙΑΚΑΣ: Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, η Νέα Δημοκρατία προσήλθε από την αρχή στη συζήτηση για την Αναθεώρηση του Συντάγματος με αίσθημα ευθύνης, με σεβασμό στον αυστηρό χαρακτήρα του Συντάγματος, αλλά και στις αυστηρές προϋποθέσεις της αναθεωρητικής διαδικασίας. Είναι κρίμα που μια τόσο σημαντική λειτουργία της Βουλής και της Κοινοβουλευτικής Δημοκρατίας μας αντιμετωπίστηκε τόσο κοντόφθαλα από την προηγούμενη κοινοβουλευτική Πλειοψηφία ως άσκηση προοδευτισμού, ως επίδειξη αριστεροσύνης, ως ξεγέλασμα, που θα διασκεδάζε τις εντυπώσεις από τις χαμηλές πτήσεις της ως κυβέρνηση.

Με αυτήν τη λογική η προηγούμενη Πλειοψηφία αναλώθηκε σε προτάσεις που ήταν κομμένες και ραμμένες στις δικές τις ιδεολογικές και πολιτικές αντιλήψεις. Δεν έκανε δεκτές προτάσεις της αντιπολίτευσης, όπως αυτές της Νέας Δημοκρατίας για το οικονομικό Σύνταγμα, για το άρθρο 16 και τη δυνατότητα ίδρυσης μη κρατικών πανεπιστημίων ή για το άρθρο 24 και την προστασία του περιβάλλοντος. Την ίδια στιγμή, επέμενε ότι οι κατεχόμενες των δικών της προτάσεων ήταν δεσμευτικές για την επόμενη, τη σημερινή δηλαδή Βουλή, αφού είχε καταλάβει ότι δεν θα είχε την πλειοψηφία για να ελέγξει το αποτέλεσμα της αναθεώρησης. Όμως, και η περίφημη κοινωνική διαβούλευση, που θα ξεκινούσε μήνες πριν, με την εποπτεία μιας διορισμένης από την κυβέρνηση επιτροπής διαλόγου, απέτυχε πανηγυρικά. Ούτε οι πολίτες ενδιαφέρθηκαν ούτε κάποια χρήσιμα συμπεράσματα προέκυψαν ούτε φάνηκε να επηρέασε τις προτάσεις της τότε κυβέρνησης. Κάπως έτσι, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, η προηγούμενη κοινοβουλευτική Πλειοψηφία οδήγησε τα πράγματα σε μία Αναθεώρηση μειωμένων προσδοκιών, μία Αναθεώρηση που όλοι παραδεχόμαστε ότι δεν απηχεί τις διάφορες ανάγκες της χώρας, της κοινωνίας, της οικονομίας, των θεσμών.

Παρ' όλα αυτά, έστω κι έτσι, αποτελεί επιτυχία το γεγονός ότι η Επιτροπή Αναθεώρησης του Συντάγματος κατέληξε σε ορισμένες σημαντικές προτάσεις αλλαγών στον Καταστατικό Χάρτη της χώρας, με διάθεση συνεννόησης και με πολιτικό πολιτισμό, αυτά που ο ΣΥΡΙΖΑ προσπάθησε τη χθεσινή πρώτη μέρα της συζήτησης να δυναμιτίσει. Η διευκόλυνση της ψήφου των Ελλήνων του εξωτερικού, ο διαχωρισμός της εκλογής Προέδρου της Δημοκρατίας από τις βουλευτικές εκλογές, ο περιορισμός της βουλευτικής ασυλίας είναι μερικές από αυτές τις αλλαγές που κάνουν τη διαφορά, όπως σημαντική είναι η πρότασή μας για τη συνταγματική κατοχύρωση του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος. Είναι η ρητή αναφορά σε μία παροχή που μπορεί να λειτουργήσει ως δίχτυ ασφαλείας για εκείνους που ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας, αλλά και για εκείνους που αντιμετωπίζουν σοβαρά τον κίνδυνο της φτώχειας, μια αναφορά σε ένα εργαλείο κοινωνικής προστασίας, που -θυμίζω- κάποτε ο ΣΥΡΙΖΑ χαρακτήριζε «παγίδα φτώχειας». Είναι ευτύχημα που τελικά φαίνεται ότι θα συναινέσει στην πρότασή μας. Στηρίζοντας το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα, θέλουμε να στηρίξουμε όλους εκείνους τους συμπολίτες μας που πραγματικά έχουν μεγαλύτερη ανάγκη.

Την ίδια στιγμή όμως, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, γνωρίζουμε τις προκλήσεις μιας σωστής και δίκαιης εφαρμογής του επιδόματος αυτού. Γνωρίζουμε ότι ο σκοπός της αξιοπρεπούς διαβίωσης για όλους, όχι για τους λίγους ούτε για τους πολλούς, δεν είναι ζήτημα απλά και μόνο ενός επιδόματος, ότι η αξιοπρε-

πής διαβίωση χρειάζεται μια ισχυρή ιδιωτική οικονομία, χρειάζεται ακμάζουσες επιχειρήσεις που θα δίνουν θέσεις εργασίας και θα στηρίζουν με τους φόρους τις ποιοτικές υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας. Καλύτερη κοινωνική φροντίδα και περισσότερες ευκαιρίες για δουλειά είναι τα απαραίτητα συμπληρώματα για να βγουν περισσότεροι από τη φτώχεια και το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα είναι για μας το πρώτο σκαλοπάτι προς αυτόν τον σκοπό.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, είπα για το πώς ο ΣΥΡΙΖΑ θέλησε να χωρέσει διάφορες ιδεολογικές και πολιτικές του θέσεις στη συνταγματική Αναθεώρηση, να τους δώσει υπόσταση θεμελιώδους κανόνα συγκρότησης και λειτουργίας της πολιτείας. Αυτό επιχειρεί και με την πρότασή του να διευκρινιστεί ότι το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης θα είναι αποκλειστικά δημόσιο και αναδιανεμητικό. Συμπεριφέρεται σαν να μη γνωρίζει και κάνει σαν να μην παραδέχεται τα προβλήματα και τις αδυναμίες του ασφαλιστικού μας συστήματος, σαν να μην ακούει αυτά που εδώ και χρόνια λένε οι ειδικοί, αυτά που έλεγε η Επιτροπή των Σοφών και τα οποία η προηγούμενη κυβέρνηση αγνόησε, με αποτέλεσμα να φέρει τον νόμο τετρατούργημα του κ. Κατρούγκαλου.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι της Αντιπολίτευσης, η μέριμνα του κράτους για κοινωνική ασφάλιση είναι δεδομένη και αδιαπραγμάτευτη. Από κει και πέρα, ο κοινός νομοθέτης πρέπει να συνεχίσει να αποφασίζει για το μήγμα και τη διάρθρωση των κοινωνικοασφαλιστικών παροχών, λαμβάνοντας υπ' όψιν τις συνθήκες, τρέχουσες και μελλοντικές.

Η κοινωνία, άλλωστε, είναι πιο ώριμη παρά ποτέ να αγκαλιάσει ένα σύστημα κοινωνικής ασφάλισης τριών πυλώνων, ένα συνταγματικά κατοχυρωμένο με δημόσιο, καθολικό, υποχρεωτικό και αναδιανεμητικό χαρακτήρα, έναν πυλώνα ασφαλιστικής προστασίας μέσα από τα ταμεία επαγγελματικής ασφάλισης και έναν τρίτο, μιας μη υποχρεωτικής συνταξιοδότησης εξασφάλισης μέσα από αποταμιεύσεις για ατομικά, ιδιωτικά προγράμματα ασφάλισης.

Είναι έτοιμη η κοινωνία, γιατί δεν επιθυμεί στο μέλλον ούτε άδεια ασφαλιστικά ταμεία ούτε συντάξεις πείνας. Και, βέβαια, δεν θέλει ένα ασφαλιστικό που θα είναι «βόμβα» για την οικονομία της χώρας.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, κλείνω την τοποθέτησή μου με μία αναφορά στο άρθρο 3 για τις σχέσεις Εκκλησίας και Πολιτείας. Η πρόταση του ΣΥΡΙΖΑ για ρήτρα θρησκευτικής ουδετερότητας είναι αχρείαστη. Υπάρχει το άρθρο 13 του Συντάγματος που προστατεύει τη θρησκευτική ελευθερία όλων των πολιτών, ανεξάρτητα από το τι πιστεύουν.

Η έννοια, μάλιστα, της θρησκευτικής ελευθερίας είναι φιλελεύθερη, είναι προσοδευτική, γιατί σημαίνει όχι απλά ανοχή σε κάθε θρησκεία, αλλά ότι η πολιτεία αναλαμβάνει πρωτοβουλίες, προκειμένου όλοι οι πολίτες της να ασκούν ανεμπόδιστα τα θρησκευτικά τους καθήκοντα, εφόσον βέβαια δεν παραβιάζουν τους νόμους.

Σημαντικό, επίσης, είναι να θυμόμαστε ότι η αναγνώριση της επικρατούσας θρησκείας είναι κομμάτι της συνταγματικής ιστορίας του έθνους μας, κομμάτι της συγκρότησης του νεότερου ελληνικού κράτους.

Πολύ περισσότερο με την αναφορά στη θρησκεία της Ανατολικής Ορθόδοξης Εκκλησίας του Χριστού, αυτή αναγνωρίζεται ως κύριο στοιχείο μαζί με τη γλώσσα της εθνικής μας ταυτότητας. Και με αυτό συμφωνεί η συντριπτική πλειονότητα των Ελλήνων που έχουν καταλάβει ότι οι αλλαγές στον πυρήνα του καταστατικού χάρτη της χώρας μας είναι πολύ σοβαρό ζήτημα για να καταντήσει στα χέρια σας ένα παιχνίδι εντυπώσεων.

Σας ευχαριστώ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα της Νέας Δημοκρατίας)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Γεώργιος Λαμπρούλης): Τον λόγο έχει ο κ. Μαραβέγιας Κωνσταντίνος από τη Νέα Δημοκρατία.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΑΡΑΒΕΓΙΑΣ: Κύριε Πρόεδρε, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, η διαδικασία Αναθεώρησης του Συντάγματος κάθε κοινοβουλευτικής δημοκρατίας πρέπει να χαρακτηρίζεται από δύο στοιχεία. Πρώτα απ' όλα, από την προσπάθεια εξεύρεσης όσο το δυνατόν περισσότερων κοινών τόπων ανάμεσα στα κοινοβουλευτικά κόμματα. Και αν είναι δυνατόν, από την επίτευξη

διακομματικής συναίνεσης στα θεμελιώδη.

Το δεύτερο στοιχείο είναι αυτό ακριβώς, ο ορισμός των θεμελιωδών εννοιών και η συναντίληψη για το ποια είναι τα μείζονα και ποια τα ελάσσονα θέματα που περιλαμβάνει ένα Σύνταγμα.

Το Σύνταγμα δεν είναι θρησκευτικό βιβλίο, για να περιέχει μόνο αναλλοίωτες αλήθειες, ούτε είναι βέβαια μια ιδεολογική διακήρυξη που γράφεται για προπαγανδιστικούς σκοπούς.

Αυτό το λέω με σεβασμό στους ιδεολογικούς στοχασμούς των συναδέλφων του ΣΥΡΙΖΑ, για να επισημάνω κάτι βασικό, τελειώς πρακτικό και καθόλου, μα καθόλου, θεωρητικό: Το Σύνταγμα πρέπει, εκτός από πεδίο μεγάλων συναινέσεων, όπως προανέφερα, να αντικατοπτρίζει τη κοινωνική και εθνική πραγματικότητα.

Άρα δεν μπορεί να είναι μία ιδεολογική αφαίρεση, ένα κατασκευάσμα του μυαλού μας ή μία έκθεση ιδεών, που δεν απηχούν τα πιστεύω της μεγάλης πλειοψηφίας του ελληνικού λαού.

Ένα τέτοιο χαρακτηριστικό παράδειγμα αναθεωρητικής αντινομίας βρίσκουμε, δυστυχώς, στην πρόταση του ΣΥΡΙΖΑ για την αλλαγή του άρθρου 3 για τις σχέσεις Εκκλησίας και Πολιτείας. Ο ΣΥΡΙΖΑ έχει προχωρήσει μόνος του, μακριά από τη κοινωνία, στην ιδεολογική εφεύρεση του ουδετερόθρησκου κράτους. Με καθυστέρηση, δηλαδή, μερικών αιώνων ανακαλύπτει το «état laïque» της Γαλλικής Επανάστασης, το οποίο, για να μην φανεί η τεράστια χρονική απόσταση του από τον 21ο αιώνα, το ονομάζει «ουδετερόθρησκο».

Εδώ, θα μπορούσε κάποιος να ασκήσει πολλή και εύκολη κριτική, γιατί αυτή η απόπειρα του ΣΥΡΙΖΑ είναι ουσιαστικά προς την κατεύθυνση απομόνωσης της Εκκλησίας από την Πολιτεία. Θα μπορούσαμε, για παράδειγμα, να πούμε ότι αυτή η πρόταση υποκρύπτει έναν αντικληρικαλισμό και μία προσπάθεια δημιουργίας κοσμικού κράτους.

Ξέρουμε, όμως, πολύ καλά ότι δεν είναι έτσι. Και το ξέρουμε, γιατί υπάρχουν και τα τεσσεράμισι χρόνια κυβερνητικής θητείας του ΣΥΡΙΖΑ. Θυμίζω την προσπάθειά του να εναγκαλιστεί κάθε θρησκευτική αρχή, από την ορθόδοξη εκκλησία ως τους μουφτήδες της Θράκης.

Στη θεωρητικά, λοιπόν, άθρησκη πολιτική του υπήρξε μόνο η προσπάθεια υποβάθμισης της διδασκαλίας των Θρησκευτικών στα σχολεία και τίποτε περισσότερο.

Άρα πρέπει να αναρρωτηθούμε τι θέλει πραγματικά να κάνει ο ΣΥΡΙΖΑ με τις θρησκείες, από τη στιγμή, μάλιστα, που ακόμα και εκείνος παραδέχεται την Ορθοδοξία ως επικρατούσα πίστη στη χώρα μας;

Προς το όλο αυτός ο συνταγματικός βερμαλισμός και η επαναστατική «γυμναστική» για δημιουργία ενός ουδετερόθρησκου μη ορθόδοξου κράτους; Βγαίνει κάποιο νόημα απ' όλη αυτή την ιδεολογική «τρικυμία εν κρανίω»;

Η απάντηση, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, είναι απλή. Το φαινόμενο αυτό δεν είναι καινούργιο και το έχουμε ξαναδεί στην περίοδο διακυβέρνησης από τους ΣΥΡΙΖΑΝΕΛ, αλλά και σε ανύποπτο χρόνο, όταν συνέβαιναν διάφορα απίστευτα «θαύματα», με πρωταγωνιστή ακόμα και τον ίδιο τον πρώην Πρωθυπουργό.

Ο, κατά δήλωσή του, άθρησκος Πρόεδρος του ΣΥΡΙΖΑ, ο διαπρύσιος κήρυκας του διαλεκτικού υλισμού, ο άνθρωπος που κηρύττει την ουδετεροθρησκεία βρέθηκε στο Άγιο Όρος και ζήτησε από τους μοναχούς να μείνει δέκα λεπτά μόνος του με την εικόνα του Άξιον Εστί.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΒΟΥΤΣΗΣ: Εσάς τι σας ενδιαφέρει, κύριε συνάδελφε;

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ (ΠΑΝΟΣ) ΣΚΟΥΡΟΛΙΑΚΟΣ: Δεν σας ρώτησε! **ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΒΟΥΤΣΗΣ:** Κύριε Πρόεδρε, τι είναι αυτά τα πράγματα;

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Γεώργιος Λαμπρούλης): Μη διακόπτετε, κύριοι συνάδελφοι.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΒΟΥΤΣΗΣ: Σας παρακαλώ, κύριε συνάδελφε!

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Γεώργιος Λαμπρούλης): Συνεχίστε, κύριε Μαραβέγια.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΑΡΑΒΕΓΙΑΣ: Εγώ προσωπικά πιστεύω στον Χριστό, άρα δεν μου επιτρέπεται να χαρακτηρίσω μία τέτοια συμπεριφορά υποκριτική. Έτσι κι αλλιώς, όμως, το έχει κάνει ήδη το Κομμουνιστικό Κόμμα για λογαριασμό όλων μας, που ως θε-

ματοφύλακας της άλλης πίστης μίλησε πρώτο για τη τυχοδιωκτική, οπορτουνιστική, όπως χαρακτηριστικά την αναφέρει στο μαρξιστικό ιδιόλεκτο, στροφή του ΣΥΡΙΖΑ προς στιδήποτε τον βολεύει. Άρα πολύ απλά δεν πρόκειται για θέμα πεποίθησης, γιατί τέτοια δεν υπάρχει όσο και να ψάξουμε. Δεν είναι πολιτική επιλογή κατά των θρησκευομένων.

Το ουδετερόθρησκο κράτος του ΣΥΡΙΖΑ είναι πολύ απλά μία διαφημιστική ατάκα. Είναι μία ετικέτα ενός προϊόντος χωρίς περιεχόμενο, γιατί ο ΣΥΡΙΖΑ με τον συνταγματικό ακτιβισμό του δεν πιασάρες τίποτε άλλο, παρά ένα άδειο κουτί σε αριστερό ακροατήριο.

Λόγια χωρίς πεποίθηση ή, όπως θα έλεγε και ο σοφός λαός μας, επιχειρούν να είναι «και με τον αστυφύλαξ και με τον χωροφύλαξ», «με τη λαμπάδα στο ένα χέρι και με το κόκκινο σημαίκι στο άλλο». Όλα τα υπόλοιπα για δήθεν κοσμικό κράτος, ουδετεροθρησκεία και άλλα ισχυρά συναφή είναι για κατανάλωση από μερίδα οπαδών του.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, αυτή είναι, λοιπόν, η αναθεωρητική φιλοσοφία του ΣΥΡΙΖΑ και κρύβεται πίσω από τις προτάσεις. Μπορεί και κάνει τα πάντα ελεύθερα, χωρίς συνταγματικές ή άλλες δεσμεύσεις και, μάλιστα, πολύ συχνά κάνει και ακριβώς τα αντίθετα από όσα έχει διακηρύξει.

Χαρακτηριστικότερο παράδειγμα δεν είναι άλλο από τις προτάσεις του ΣΥΡΙΖΑ για την αναθεώρηση και του άρθρου 22 για τις συντάξεις. Έτσι, εδώ έχουμε τον ΣΥΡΙΖΑ να θέλει να μας προστατεύσει από τον ίδιο του τον εαυτό.

Το κόμμα που πρωταγωνίστησε στην αφαίμαξη των συνταξιούχων με τη μείωση κύριων και επικουρικών συντάξεων του νόμου Κατρούγκαλου και με την ψήφιση νέων ευφάνταστων κρατήσεων απ' όλες τις συντάξεις, με τον μη επαναυπολογισμό ή λανθασμένο πάντα προς τα κάτω, βέβαια, υπολογισμό των συντάξεων, αυτός ο ίδιος ΣΥΡΙΖΑ έρχεται με την παράγραφο 5 του άρθρου 22 να προτείνει ένα σύστημα μελλοντικής προστασίας μας από αδόστατους λαϊκιστές, που μόλις ανέβουν στην εξουσία ενδέχεται να ξαναθελήσουν να κόψουν τις συντάξεις.

Επειδή ο ΣΥΡΙΖΑ γνωρίζει άριστα το ζήτημα, θέλει να βάλει στο Σύνταγμα εγγύηση ανταποδοτικότητας, μην τύχει και βρεθεί κάποια στιγμή νομοθέτης να κάνει αυτά που έκανε η προηγούμενη κυβέρνηση με τα κουρεμένα ποσοστά αναπλήρωσης και τα οποία αποδοκίμασε πρόσφατα και το Συμβούλιο της Επικρατείας.

Κύριε Πρόεδρε, αν δεν ήμασταν, λοιπόν, στη Βουλή και στη σπουδαιότερη ίσως διαδικασία της, αυτή της συνταγματικής Αναθεώρησης, θα έλεγε κάποιος ότι βλέπουμε ένα θέατρο παράλογου. Παρακολουθούμε μία πλειοδοσία λαϊκισμού και πολιτικού αμοραλισμού εκ μέρους ενός κόμματος που κυβέρνησε με τον ίδιο τρόπο για τεσσαράμισι χρόνια τη χώρα.

Σήμερα, το κόμμα αυτό επιλέγει να συνεχίσει στον ίδιο δρόμο, με τον ίδιο τρόπο και χωρίς ίχνος αυτοκριτικής, χωρίς διάθεση να θυσιάσει μία έστω από τις διαφημιστικές ατάκες που έφεραν κάποτε τον ΣΥΡΙΖΑ στην εξουσία, αλλά και ούτε ένα από τα στελέχη του, τα οποία φέρουν τεράστιες ευθύνες για τη θεσμική κατρακύλα της πατρίδας μας.

Ο ΣΥΡΙΖΑ, όπως απέδειξε η ιδιοτελής πολιτεία του από το 2012 και μετά, δεν θυσιάζεται για τίποτα και για κανέναν. Σας θυμίζω, όμως, τι είπε κάποτε και ο μεγάλος Έζρα Πάουντ για τέτοιες περιπτώσεις. Είπε: «Αν δεν κάνεις θυσίες για τις ιδέες σου ή δεν αξίζεις εσύ ή δεν αξίζουν οι ιδέες σου». Φοβάμαι πως η μοναδική περίπτωση του ΣΥΡΙΖΑ επιβεβαιώνει και τα δύο ταυτοχρόνως.

Σας ευχαριστώ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα της Νέας Δημοκρατίας)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Γεώργιος Λαμπρούλης): Επόμενος ομιλητής είναι ο κ. Ιωάννης Οικονόμου από τη Νέα Δημοκρατία.

Θα ακολουθήσει ο Υπουργός κ. Βρούτσης και μετά τον Υπουργό, η κ. Ξενογιαννακοπούλου, η Κοινοβουλευτική Εκπρόσωπος του ΣΥΡΙΖΑ.

Ορίστε, κύριε Οικονόμου, έχετε τον λόγο.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ: Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, είναι προνόμιο, αλλά και τιμή, για έναν Βουλευτή -και, κυρίως, για έναν νέο Βουλευτή- να συμ-

μετέχει σε αυτήν την κορυφαία κοινοβουλευτική διαδικασία, όπως είναι η Αναθεώρηση του Συντάγματος. Είναι προνόμιο γιατί κάθε θετική και όσο το δυνατόν ευρύτερα αποδεκτή παρέμβαση στο Σύνταγμα ανατροφοδοτεί τη δημοκρατική και κοινοβουλευτική μας παράδοση και, κυρίως, ενισχύει το αίσθημα εμπιστοσύνης των πολιτών στο κράτος και στην πολιτική, στο κράτος και στο πολίτευμα.

Επέλεξα να τοποθετηθώ σήμερα στη συζήτηση για το άρθρο 3, γιατί κατά τη γνώμη μου είναι ένα από αυτά όπου προκύπτουν καθαρά οι ιδεολογικές διαφορές ανάμεσα στη φιλελεύθερη ελληνική κεντροδεξιά και στον ΣΥΡΙΖΑ και ό,τι φωτίζει αυτές τις διαφορές στο πλαίσιο της πολιτικής συζήτησης. Μάλιστα, σε μία κορυφαία κοινοβουλευτική δημοκρατία θεωρώ ότι αναζωογονεί και τον κοινοβουλευτισμό και τη δημοκρατία.

Συνηθίζεται όταν αναφερόμαστε στις σχέσεις Κράτους και Εκκλησίας, οι οπαδοί του διαχωρισμού και του ουδετερόθρησκου να τονίζουν πως ομιλούν με όρους προόδου και εξέλιξης, κατηγορώντας όσους έχουν διαφορετική άποψη ότι παραμένουν προσκολλημένοι στο παρελθόν και αδυνατούν να αντικρίσουν με αυτοπεποίθηση τη νέα εποχή.

Κυρίες και κύριοι, θα επιχειρήσω να υπερασπιστώ τη διατήρηση της υπάρχουσας σχέσης μεταξύ της Ορθόδοξης Εκκλησίας και του Κράτους με όρους μέλλοντος, με την αποδοχή της πραγματικότητας που αναδύεται και, κυρίως, ως εχέγγυο για τη διατήρηση ύπαρξης ενός ανεκτού, ανεκτικού, φιλελεύθερου και κοσμικού κράτους. Άλλωστε, το παρελθόν της υπό συζήτηση σχέσης δεν νομίζω πως χρειάζεται κάποιον ιδιαίτερα ικανό συνηγόρο. Ελληνισμός και χριστιανισμός διαπλέκονται στενά, αλληλοεπηρεάζονται καθοριστικά και συνυπάρχουν μέσα από μία πολλές φορές επεισοδική σχέση εδώ και πάνω από δύο χιλιετίες, στη διάρκεια των οποίων υπήρξε και μία σφοδρή μεταξύ τους αντιπαράθεση.

Κοιτάζοντας, όμως, τη μεγάλη εικόνα, δεν μπορεί παρά να μην αποδεχθεί ο κάθε καλοπροαίρετος την πολύτιμη εθνική συνεισφορά της εκκλησίας σε όλα τα πεδία, κυρίως σε δύσκολες εποχές, σε σκοτεινούς αιώνες, αλλά και σήμερα και στο πνευματικό και κοινωνικό επίπεδο.

Γι' αυτό, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, όποιος τελειώνει το σχολείο στην Ελλάδα οφείλει να ξέρει κάποια βασικά πράγματα για τον ορθόδοξο χριστιανισμό. Αλλιώς αδυνατεί να καταλάβει τη χώρα την οποία ζει και την υποχρεωτική εκπαίδευση της οποίας παρακολουθεί. Έλλειψη τέτοιων γνώσεων για όποιον ζει στην Ελλάδα σήμερα συνιστά, κατά την άποψή μου, ελλιπή εγγραμματοσύνη, σαν να μην ξέρει πού πέφτει η Λαμία ή πώς λύνονται οι πρωτοβάθμιες εξισώσεις ή τι έγινε στους Περσικούς Πολέμους. Είναι γνώσεις που οφείλει ο καθένας να έχει, ανεξάρτητα σε ποιον θεό πιστεύει ή αν δεν πιστεύει σε κανέναν θεό.

Ας ξαναγυρίσουμε, όμως, στους όρους μέλλοντος, στους όρους διαφύλαξης του κοσμικού και ανεκτικού για την κάθε πίστη των πολιτών ή για την αθεία τους χαρακτηρισμό του κράτους μας. Θα επικεντρωθώ σε δύο σημεία. Το πρώτο σημείο αφορά την αρχιτεκτονική του σύγχρονου κόσμου. Σήμερα, σε παγκόσμιο επίπεδο τα δίκτυα αποτελούν καθοριστικό παράγοντα της επιτυχίας και της ευημερίας και προκειμένου για μικρές πληθυσμιακές οντότητες, όπως είναι η χώρα μας, αποτελούν, κατά την άποψή μου, εκ των ουκ άνευ όργανα για την επιβίωση και τη διατήρηση της ιδιαίτερης ταυτότητάς τους. Δύο από τα δίκτυα που διαθέτει ο ελληνισμός είναι η διασπορά και η Ορθόδοξη Εκκλησία και, μάλιστα, είναι δίκτυα που συνδέονται απόλυτα, αφού διασπορά χωρίς ορθόδοξια δεν υφίσταται σε βάθος χρόνου.

Τι είναι, άραγε, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, αυτό που ενοποιεί σε ένα ενιαίο σύνολο τον τρίτης γενιάς Έλληνα που δεν μιλάει καθόλου ελληνικά και που ζει σε μία πολιτεία της Βορείου Αμερικής, με τον απόγονο Μικρασιάτη που κατοικεί στο Λίβανο, με τους Έλληνες της Κύπρου, με τον Ελληνοπόντιο, με τους Έλληνες της Αυστραλίας, με τους Έλληνες που μετανάστευσαν μέσα στην κρίση; Τι είναι αυτό που τους καθιστά μέλη ενός ενιαίου συνόλου;

Κατά τη γνώμη μου είναι η Ορθόδοξη Εκκλησία με το λειτουργικό, λατρευτικό και πολιτισμικό της υπόδειγμα, το οποίο σε πείσμα των καιρών εξακολουθεί να είναι ελκυστικό. Εξακολουθεί να

προσελκύει και να ακτινοβολεί. Είναι η κολοσσιαία σημασία διατήρησης της ευαγγελικής ελληνικής γλώσσας. Είναι η μεγάλη καθοριστική επιρροή που ασκεί ο ελληνισμός στην Ορθοδοξία διαμέσου του Οικουμενικού Πατριαρχείου, αλλά και των υπολοίπων Πατριαρχείων.

Θα ήταν λάθος χαρακτήριζο, κατά τη γνώμη μου, αν τη δύναμη και τη δυναμική αυτών των δικτύων ερχόμασταν να την εμποδίσουμε ή να την ανακόψουμε, υψώνοντας τείχη. Η πατρίδα θα ήταν αυτή που θα ζημιωνόταν, το έθνος θα έχανε και όχι η Ορθοδοξία.

Το δεύτερο σημείο, κυρίες και κύριοι, αφορά τη σύγχυση που πολλές φορές υπάρχει στον δημόσιο διάλογο μεταξύ του διαχωρισμού Εκκλησίας και Κράτους και Εκκλησίας και κοινωνίας. Νομίζουν πολλοί ότι ο θεσμικός χωρισμός θα οδηγήσει σε περιθωριοποίηση, σε ιδιώτευση της Εκκλησίας, ώστε, λόγω χάριν, να μην πολιτικολογεί ο παπάς από άμβωνος.

Κατά τη γνώμη μου πρόκειται για ένα λογικό σφάλμα, το οποίο θα φέριε τα ακριβώς αντίθετα αποτελέσματα. Θα επιφέρει, δηλαδή, μία πρωτόγνωρη για την Εκκλησία ελευθερία κινήσεων στον δημόσιο βίο, εκτός κάθε υφιστάμενου κρατικού ελέγχου, λογοδοσίας και διαφάνειας. Αν το αναθεωρητικό ζητούμενο για την Αριστερά είναι η πολιτική περιθωριοποίηση, η αποδυνάμωση της Εκκλησίας μέσω του διαχωρισμού, νομίζω ότι το θεσμικό διαζύγιο δεν πρόκειται να οδηγήσει σε αυτό το αποτέλεσμα. Δείτε, πολλές περιπτώσεις των σχέσεων κράτους και εκκλησίας από την πλευρά της Εκκλησίας έχουν καθαρά μία εθμική διάσταση. Σας αναφέρω τις εικόνες στα δημόσια κτήρια ή την παρουσία ιερωμένων στις εθνικές γιορτές.

Από την άλλη πλευρά, όμως, η θεσμοθετημένη σχέση και παρέμβαση του Κράτους στην Εκκλησία έχει μεγαλύτερη βαρύτητα, μεγαλύτερη σπουδαιότητα. Η εκλογή του Αρχιεπισκόπου Αθηνών γίνεται και είναι έγκυρη εφόσον υπάρχει παρουσία του Υπουργού Παιδείας στη Σύνοδο. Η Εκκλησία δεν μπορεί να ιδρύσει και να φτιάξει δικά της νεκροταφεία. Μόνο οι δήμοι μπορούν. Ο Υπουργός Παιδείας συμμετέχει στις επιτροπές που διοργανώνουν την αδυναμία μητροπολίτη να διατελέσει τα καθήκοντά του. Ακόμα, οι νέοι μητροπολίτες δίνουν τη διαβεβαίωσή τους στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας ότι θα τηρούν τους ιερούς κανόνες.

Η Εκκλησία στην Ελλάδα, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, δεν είναι ένας απλός σύλλογος ομοϊδεατών ούτε μία απλή πολιτισμική οργάνωση. Η αυτονομία της στο πλαίσιο ενός θεσμικού διαζυγίου με το κράτος θα της έδινε μία ακόμα μεγαλύτερη πολιτική δύναμη, με δικό της δίκαιο και δικό της εκτελεστικό μηχανισμό, αναγκάζοντας το κράτος να ψάξει άλλους τύπους σχέσεων μεταξύ τους. Ήδη, για να είμαστε ειλικρινείς, η πολιτεία πολλές φορές αρνούμενη να επιτελέσει τον θεσμικό της ρόλο, «επιτρέπει» -εντός εισαγωγικών- στην εκκλησία να αναμειγνύεται στον κοσμικό πολιτικό διάλογο και να επιχειρεί μία επιρροή παραπάνω απ' αυτήν που θα της αντιστοιχούσε. Ας αναλογιστούμε τι θα γίνει αν αναθεωρηθεί, αν η πολιτεία δεν έχει πλέον καμμία επιρροή πάνω σε αυτή την Εκκλησία.

Ας μην ακούμε, λοιπόν, σειρήνες του δήθεν μοντερνισμού, που στην πραγματικότητα, κατά τη γνώμη μου, είναι προπομποί του σκοταδισμού. Το ότι ο χωρισμός εκκλησίας και κράτους λειτουργεί σε ορισμένα κράτη της Ευρώπης συμβαίνει επειδή κατά κύριο λόγο στις χώρες αυτές υπάρχουν περισσότερες εκκλησίες, οι οποίες έχουν ίση, ίδια ή ανάλογη αντιστοιχία στον πληθυσμό ή μεγάλο κομμάτι του πληθυσμού δεν είναι εκκλησιαστικά δεσμευμένο. Κάτι τέτοιο δεν ισχύει στην Ελλάδα.

Κατά τη γνώμη μου, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, Εκκλησία και Κράτος πρέπει να συνεχίσουν να έχουν μία άρρηκτα συνδεδεμένη σχέση. Άλλωστε, το άρθρο 13 διασφαλίζει την ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης για όλους τους Έλληνες πολίτες. Οτιδήποτε άλλο, εκτός από θεσμικά αδόκιμο, θα ήταν κατά την άποψή μου και ξένο προς τη συλλογική μας αυτοκατανόηση, αφού η Ορθοδοξία για τους Έλληνες δεν είναι μία απλή κατασκευή, είναι ένα αναπόσπαστο κομμάτι της ταυτότητάς μας, όπως έχει προκύψει από την ιστορική μας διαδρομή και όπως εδράζεται στην παράδοσή μας, λαϊκή, αλλά και λόγια.

Σας ευχαριστώ πολύ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα της Νέας Δημοκρατίας)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Γεώργιος Λαμπρούλης): Θα δώσουμε τον λόγο τώρα στον Υπουργό Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων κ. Βρούτση. Μετά, όπως είπαμε, θα ακολουθήσει η κ. Ξενογιαννακοπούλου, ο κ. Μπογδάνος, ο κ. Σιμόπουλος από τον κατάλογο των ομιλητών και μετά ο κ. Βούτσης.

Ορίστε, κύριε Υπουργέ, έχετε τον λόγο.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΡΟΥΤΣΗΣ (Υπουργός Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων): Κύριε Πρόεδρε, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, έχω την ιδιαίτερη τιμή και χαρά ταυτόχρονα, να εισηγούμαι εκπροσωπώντας την Κυβέρνηση ενώπιον της Εθνικής Αντιπροσωπείας τη συνταγματική κατοχύρωση στην Αναθεωρητική Βουλή μας του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος. Πρόκειται για μία μεγάλη κοινωνική παρέμβαση. Πρόκειται για κάτι το οποίο θα αλλάξει στο μέλλον την κοινωνική πολιτική στη χώρα μας όπως την ξέραμε.

Επιτρέψτε μου, όμως, να πω ότι είναι και κάτι με το οποίο συνδέομαι προσωπικά. Ήταν η περίοδος του 2012 - 2014, όταν τότε μέσα στην καρδιά της περιόδου της κρίσης, παρακολουθώντας και αναλύοντας τις κοινωνικές πολιτικές που ασκούσαμε ως ελληνικό κράτος, διαπιστώθηκε, δυστυχώς, ότι η άσκηση κοινωνικής πολιτικής όλα τα προηγούμενα χρόνια, όσο και καλή πρόθεση να είχε, όσους πόρους και αν διέθετε -που πράγματι δίνουμε πόρους ως ποσοστό του ΑΕΠ σε σύγκριση με τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες- τελικά το αποτέλεσμα ήταν πολύ κάτω από την οποιαδήποτε προσδοκία, γιατί υπήρχαν αλληλεπιδράσεις και κατακερματισμός του συστήματος. Μιλάμε για ένα σύστημα που δεν έβλεπε το ένα το άλλο, με αποτέλεσμα οι πόροι να πηγαίνουν χαμένοι υπό την έννοια ότι οδηγούνταν τελικά σε πρόσωπα που δεν είχαν ανάγκη τα λεφτά και αυτοί που πραγματικά τα είχαν, να μην είναι ωφελημένοι. Έτσι λοιπόν ήδη από το 2012, με την επιμονή μας και την παρακολούθηση πάνω στο πρόβλημα της κοινωνικής πολιτικής δημιουργήθηκε η πεποίθηση αλλά και η βούληση ότι το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα μπορεί να αποτελέσει τομή στην κοινωνική ένταξη και έναν από τους βασικότερους πυλώνες της κοινωνικής αλληλεγγύης στην Ελλάδα του αύριο.

Το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα προτάθηκε για πρώτη φορά στην Ελλάδα με τον ν.4093 του 2012. Το πρώτο ιστορικό βήμα αυτής της κοινωνικής καινοτομίας πραγματοποιήθηκε με την έκδοση της ιστορικής -το τονίζω, ιστορικής- υπουργικής απόφασης υπ' αριθμόν 39892 του 2014, την οποία υπέγραψαν ο Γκίκας Χαρδούβελης, ο Χρήστος Σταϊκούρας, ο Γιώργος Ντόλιος, ο Βασίλης Κεγκέρογλου και εγώ, ο Γιάννης Βρούτσης, ως Υπουργός, και με την οποία υπουργική απόφαση αποσαφηνίστηκε το νομοθετικό πλαίσιο ως προς τους δικαιούχους, το ύψος, η διαδικασία και τα αρμόδια για την καταβολή όργανα του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος, καθώς και κάθε άλλο σχετικό θέμα για την εφαρμογή αυτού του προγράμματος εισοδηματικής ενίσχυσης σε ορισμένες, αρχικά, περιοχές της ελληνικής επικράτειας. Το πρώτο βήμα ήδη είχε γίνει.

Η κρίση φάνερωσε εμφαντικά τις στρεβλώσεις του συστήματος κοινωνικής προστασίας και την επιτακτική ανάγκη για τη θέσπιση ενός ελάχιστου ορίου εγγυημένου εισοδήματος, που θα διασφαλίζει πρώτα και κύρια την ανθρώπινη υπόσταση. Το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα δεν αποτελεί απλά έναν μηχανισμό ανάσχεσης της ακραίας φτώχειας, αλλά εντάσσεται σε ένα ευρύτερο υποστηρικτικό πλέγμα κοινωνικής προστασίας που συνδυάζεται από υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας και μέτρα επανένταξης στην αγορά εργασίας, γιατί αυτός είναι ο πιο σημαντικός του στόχος.

Εγκαινιάζοντας τώρα το 2014 τον θεσμό του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος ως το πιο καινοτόμο εργαλείο κοινωνικής πολιτικής που είχε ποτέ η χώρα απαντήσαμε στις στρεβλώσεις, τα κενά και τις αντιφάσεις του συστήματος κοινωνικής προστασίας στην Ελλάδα, το οποίο ήταν κοινωνικά άδικο και κυρίως οικονομικά και κοινωνικά αναποτελεσματικό.

Σήμερα ολοκληρώνουμε αυτήν την παρέμβαση πραγματοποιώντας το δεύτερο και πιο σημαντικό και πιο ουσιαστικό ιστορικό βήμα, προτείνοντας τη συνταγματική του κατοχύρωση. Η πρόταση για τη συνταγματική κατοχύρωση αποτελεί μία εμβληματική χαρακτηριστική στην κοινωνική προστασία και τη θέσπιση των κοινωνικών δικαιωμάτων, που έχει ως στόχο την εν-

δυνάμωση, την υποστήριξη των οικονομικά αδυνάμων συμπολιτών μας που επλήγησαν από την οικονομική κρίση. Με τον τρόπο αυτόν οι πιο αδύναμοι, που έχουν πληγεί σκληρά από την οικονομική κρίση, αποκτούν ένα επιπλέον δικαίωμα και γίνονται για πρώτη φορά ορατοί και στη συνταγματική τάξη, ενώ παράλληλα ενισχύονται η ισότητα, η αναλογικότητα, τα κοινωνικά δικαιώματα και η ασφάλεια δικαίου.

Το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα έχει ήδη ερείσματα στο άρθρο 21 παράγραφος 3 του Συντάγματος «αρχή του κοινωνικού κράτους», και στο άρθρο 2 του Συντάγματος «σεβασμός της αξίας του ανθρώπου», ενώ εμφανίζεται όλο και πιο συχνά σε διεθνή κείμενα: άρθρο 13 του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη, άρθρο 30 του Αναθεωρημένου Χάρτη, άρθρο 34 παράγραφος 3 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Σήμερα η Νέα Δημοκρατία με την πρότασή της στην Αναθεωρητική συνεδρίαση της Βουλής για τη συνταγματική κατοχύρωση του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος επιχειρεί να θωρακίσει την προστασία της αξιοπρεπούς διαβίωσης, διασφαλίζοντας παράλληλα την ίδια την ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Συγκεκριμένα, στο άρθρο 21 παράγραφος 1 του Συντάγματος, το οποίο αναφέρεται στα κοινωνικά δικαιώματα, η Νέα Δημοκρατία προτείνει την προσθήκη: «Το κράτος μεριμνά για τη διασφάλιση συνθηκών αξιοπρεπούς διαβίωσης όλων των πολιτών μέσω ενός συστήματος ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος.» Με τον τρόπο αυτό φιλοδοξούμε να ενισχύσουμε τα κοινωνικά δικαιώματα, εμπλουτίζοντας το Σύνταγμα με ένα επιπλέον δικαίωμα που αποτελεί ένα από τα πλέον σύγχρονα μέτρα κοινωνικής προστασίας, σε συνδυασμό με την ενδυνάμωση των άλλων πυλώνων κοινωνικής προστασίας, όπως ο θεσμός της οικογένειας και η πρόσβαση όλων στην αγορά εργασίας.

Το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα απέκτησε μία δεσποζούσα θέση -λόγω της οικονομικής κρίσης- θεσμοθετώντας για όλα τα μέλη της οικογένειας μία ελάχιστη οικονομική ασφάλεια, η οποία αποτελεί τη βάση συνοχής κάθε κοινωνίας. Παράλληλα όμως συνιστά μία ολοκληρωμένη παρέμβαση στον κοινωνικό ιστό καθώς συνοδεύεται από ένα ευρύ πλέγμα υποστηρικτικών υπηρεσιών με σκοπό την ενεργό επανένταξη των πολιτών στην οικονομική και κοινωνική ζωή.

Σήμερα το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα αφορά σε διακόσιες σαράντα χιλιάδες νοικοκυριά και καλύπτει συνολικά τετρακόσιες πενήντα χιλιάδες άτομα. Από αυτούς οι εκατόν πενήντα έξι χιλιάδες είναι άνεργοι. Ειδικότερα, καλύπτονται είκοσι χιλιάδες μονογονεϊκές οικογένειες και πάνω από πενήντα έξι χιλιάδες νοικοκυριά με παιδιά. Από το σύνολο των οικογενειών διακόσιες τριάντα έξι χιλιάδες έχουν εισόδημα κάτω από 5.000 ευρώ, ενώ οι εκατόν τριάντα χιλιάδες έχουν μηδενικό εισόδημα. Για φέτος υπολογίζεται ότι θα καταβληθούν 670 εκατομμύρια ευρώ. Ο μέσος όρος παροχής ανά νοικοκυριό είναι 213 ευρώ μηνιαίως.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, τώρα είναι η χρυσή ευκαιρία για όλες τις πολιτικές δυνάμεις να συμφωνήσουμε με τη μεγάλη αυτή συνταγματική αλλαγή που θα θωρακίσει για πρώτη φορά τους αδύναμους συμπολίτες μας. Θεωρώ ότι είναι στα θετικά ότι και η πλευρά του ΣΥΡΙΖΑ, παρά την κριτική η οποία υπήρχε στην αρχή της εφαρμογής του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος, διατήρησε το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα, με άλλο όνομα, αλλά το διατήρησε. Και σήμερα είμαστε όλοι εδώ για να πάρουμε αυτή τη μεγάλη απόφαση υπέρ των Ελλήνων πολιτών και της χώρας μας. Σας καλώ να υπερψηφίσετε την πρόταση της Κυβέρνησης.

Σας ευχαριστώ πολύ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα της Νέας Δημοκρατίας)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Γεώργιος Λαμπρούλης): Ακολουθεί η κ. Ξενογιαννακοπούλου, Κοινοβουλευτική Εκπρόσωπος του ΣΥΡΙΖΑ.

ΜΑΡΙΛΙΖΑ ΞΕΝΟΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΥ: Ευχαριστώ πολύ, κύριε Πρόεδρε.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, η συζήτηση για την Αναθεώρηση του Συντάγματος είναι μία κορυφαία στιγμή για την Εθνική Αντιπροσωπεία και για την κοινοβουλευτική διαδικασία. Είναι μια στιγμή που καλούμαστε όλοι να εξετάσουμε πώς μπορεί να αποκρυσταλλωθεί στο Σύνταγμα η εξέλιξη των θεσμών και του πολιτεύματος, η αποτίμηση της λειτουργίας των θεσμών και των

διατάξεων του Συντάγματος. Είναι και μία στιγμή που αποτυπώνεται ο πολιτικός και κοινωνικός συσχετισμός, όπως κάθε φορά εκφράζεται από τη λαϊκή κυριαρχία.

Όπως ανέφεραν και άλλοι συνάδελφοι προηγουμένως, είναι η πρώτη φορά στη Μεταπολίτευση που μεταξύ της προτείνουσας και της Αναθεωρητικής Βουλής οι εκλογές, που μεσολάβησαν έχουν αναδείξει μία διαφορετική πλειοψηφία. Αυτό δημιουργεί συγκεκριμένα διαφορετικά δεδομένα σε αυτή την διαδικασία Αναθεώρησης. Ειδικά σε αυτή τη διαδικασία Αναθεώρησης -παρ' ότι κάθε φορά η ιστορική συλλογική εμπειρία λαμβάνεται υπ' όψιν- από την Αναθεώρηση του 2008 μέχρι σήμερα, το 2019, δεν μπορούμε παρά να λάβουμε υπ' όψιν τη μεγάλη τραυματική και δραματική συλλογική εμπειρία της κρίσης και της επιβολής των μνημονίων. Η κρίση οι μνημονιακές πολιτικές σε όλη την Ευρώπη και στη χώρα μας, που το ζήσαμε με δραματικό τρόπο, είχε άμεσες επιπτώσεις στη λειτουργία των θεσμών, στη λειτουργία του Κοινοβουλίου. Οδήγησε στην αποδυνάμωση των θεσμικών λειτουργιών συνολικά και της εμπιστοσύνης του λαού, των πολιτών στους δημοκρατικούς θεσμούς, ενώ ένα από τα μεγαλύτερα θύματα αυτής της περιόδου ήταν το κοινωνικό κράτος και τα κοινωνικά δικαιώματα τα οποία Οφείλουμε, λοιπόν, σήμερα στη συζήτησή μας να τα συμπεριλάβουμε.

Αυτή η ενότητα είναι από τις πιο σημαντικές. Δυστυχώς, παρ' ότι και από την Κοινοβουλευτική Ομάδα του ΣΥΡΙΖΑ, ήδη από την προτείνουσα Βουλή, αλλά και από άλλα κόμματα της Αντιπολίτευσης έχουν κατατεθεί σημαντικές διατάξεις και για τα δικαιώματα συνολικά και ιδιαίτερα για τα κοινωνικά δικαιώματα, βλέπουμε από τη μεριά της Πλειοψηφίας να μην υπάρχει η βούληση -και θα αναφερθώ και στα επιχειρήματα, που ακούστηκαν σε αυτή την Αίθουσα- παρά μόνο για την πρόταση για το άρθρο 21, που έχει κατατεθεί από την Πλειοψηφία την πρόταση που ανέπτυξε προηγουμένως και ο Υπουργός Εργασίας, περί ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος.

Πιστεύω, κατ' αρχάς, αγαπητοί συνάδελφοι, ότι όσον αφορά το άρθρο 3, το άρθρο 13 και το άρθρο 5 η στάση της Πλειοψηφίας είναι ανακόλουθη, όχι απέναντι σε μία αριστερή πρόταση -δεν είναι εδώ αυτό το θέμα - αλλά απέναντι σε στοιχειώδεις φιλελεύθερες διατάξεις, την ώρα μάλιστα που η Πλειοψηφία αυτοπροσδιορίζεται ως ένα ευρωπαϊκό κόμμα, και μιλά για τον δημοκρατικό εκσυγχρονισμό όσον αφορά το συνταγματικό μας πλαίσιο και τις διατάξεις που συμπεριλαμβάνονται. Δηλαδή, όταν στο άρθρο 3 λέμε ότι έχει έρθει η ώρα να υπάρξει εξορθολογισμός -το είπαν πολύ καλά και ο γενικός μας εισηγητής και η ειδική μας εισηγήτρια- ανάμεσα στις σχέσεις Κράτους και Εκκλησίας, αυτό αποτελεί μία στοιχειώδη δημοκρατική πρόταση εκσυγχρονισμού του συνταγματικού μας πλαισίου.

Όσον αφορά τη συμπερίληψη της παραδοχής περί επικρατούσας θρησκείας, αυτό σε καμία περίπτωση -έχει φύγει ο κ. Καμίνης- δεν έχει κανονιστική διάσταση. Γι' αυτόν τον λόγο υπάρχει η ερμηνευτική δήλωση, που αποσαφηνίζει πλήρως ότι δεν υπάρχει κανονιστική διάσταση πίσω απ' αυτή τη διατύπωση, προτείνεται για καθαρά ιστορικούς και διαπιστωτικούς λόγους.

Άρα, υπ' αυτή την έννοια, θεωρούμε ότι είναι μία δημοκρατική εξέλιξη και για το δικό μας Σύνταγμα και συνακόλουθα, ο πολιτικός όρκος και ο όρκος του Προέδρου της Δημοκρατίας.

Εκεί που θεωρούμε τελείως ανακόλουθη την Πλειοψηφία είναι όσον αφορά στο άρθρο 5, γιατί εδώ μιλάμε για τη στοιχειώδη αρχή, τον εμπλουτισμό και την επικαιροποίηση ενός στοιχειώδους ατομικού δικαιώματος, που είναι η ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας του ατόμου. Δηλαδή, είναι η βάση των αστικών Συνταγμάτων, δεν έχει να κάνει με ιδεολογική αναμέτρηση. Αντίθετα, δείχνει συντηρητισμό, από την πλευρά της Νέας Δημοκρατίας ο οποίος δεν δικαιολογείται από ένα φιλελεύθερο κόμμα, που έχει νεοφιλελεύθερες απόψεις, άλλο εάν εμείς διαφωνούμε με τη νεοφιλελεύθερη διάσταση της πολιτικής σας. Η πρόταση που αναφέρουμε και έχουμε υποβάλει αφορά στο να υπάρχει η απόλυτη προστασία και να μη γίνονται διακρίσεις λόγω φύλου, ταυτότητας φύλου και σεξουαλικού προσανατολισμού Αυτό είναι κάτι το οποίο και εσείς, αγαπητοί συνάδελφοι της Πλειοψηφίας, το έχετε ήδη ψηφίσει στο πλαίσιο της Συνθήκης της Λισαβόνας το 2008, όσον αφορά τη Χάρτα των Θεμελιωδών

Δικαιωμάτων. Είναι η παράγραφος 21 της Χάρτας των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, που έχει ενσωματωθεί πλήρως και παράγει τα ίδια αποτελέσματα με τη Συνθήκη της Λισαβόνας, όπου με σαφήνεια αναφέρει ότι «απαγορεύεται κάθε διάκριση ιδίως λόγω φύλου και γενετήσιου προσανατολισμού».

Εδώ δεν χωρεί το επιχείρημα: «Μα, δεν μπορούμε να ενσωματώνουμε στο Σύνταγμά μας καθετί το οποίο βάζουμε ή έχουμε αποδεχθεί στις ευρωπαϊκές συνθήκες». Αυτό θα μπορούσε να ειπωθεί όσον αφορά συγκεκριμένες εξειδικεύσεις πολιτικών, όπως είναι για παράδειγμα οι πολιτικές της Ευρωζώνης, όπου εκεί όντως δεν χρειάζεται να κατοχυρωθούν στο Σύνταγμα. Όμως, σε ό,τι αφορά τη βάση ενός Συντάγματος, δηλαδή τα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα, εκεί δεν χωρεί αυτό το επιχείρημα. Άρα, εμείς πιστεύουμε ότι μέχρι να φτάσουμε στην ψηφοφορία θα πρέπει να το εξετάσετε ξανά αυτό το θέμα.

Έρχομαι τώρα στο πιο κρίσιμο απ' όλα τα ζήτημα, που είναι τα κοινωνικά δικαιώματα. Η αλήθεια είναι ότι ήδη από τη δεκαετία του 1990, από το 1989 και μετά, με την πλήρη επικράτηση μιας άναρχης παγκοσμιοποίησης χωρίς κανόνες, είδαμε σταδιακά το χρηματοπιστωτικό σύστημα, τις αγορές και την οικονομία να επικρατούν της πολιτικής. Είδαμε, όμως, και κάτι άλλο πιο σοβαρό και εδώ θέλω να απαντήσω στα συγκεκριμένα επιχειρήματα, που ακούστηκαν από την πλευρά των ομιλητών της Πλειοψηφίας. Είδαμε να θεσμοποιείται μία πολιτική οικονομική άποψη, όπως ήταν τη δεκαετία του 1970 και του 1980 ο νεοφιλελευθερισμός, που τότε ήταν μία οικονομική άποψη και ούτε καν η επικρατούσα.

Είδαμε, λοιπόν, να θεσμοποιείται και, μάλιστα, την περίοδο της κρίσης η απάντηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης ήταν να τη θεσμοποιήσει με αποσπασματικό τρόπο στο πλαίσιο της λειτουργίας της Ευρωζώνης, πολλές φορές και σε σύγκρουση με τη Συνθήκη της Λισαβόνας. Ταυτόχρονα, είδαμε να αποσυνταγματοποιούνται, όσον αφορά τη δεσμευτικότητα και να μένουν σε επίπεδο αρχών και διακηρύξεων, το κοινωνικό κράτος και τα κοινωνικά δικαιώματα, που ήταν η μεγάλη κατάκτηση του κοινωνικού συμβολαίου, που ακολούθησε τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο με την επόμενη γενιά των κοινωνικών δικαιωμάτων.

Αυτή είναι κρίσιμη εισαγωγή όσον αφορά τις συγκεκριμένες προτάσεις μας, που παρουσίασαν και ο συνάδελφος κ. Κατρούγκαλος και η συνάδελφος κ. Αχτσιόγλου, για να απαντήσουμε στα επιχειρήματα, που ακούστηκαν όσον αφορά αυτές τις προτάσεις μας και τα αναφέρω ένα-ένα.

Πρώτο επιχείρημα. Το ακούσαμε από τον κ. Τζαβάρα, που πάντα μιλάει πολύ όμορφα και τεκμηριωμένα, τον γενικό εισηγητή της Νέας Δημοκρατίας, που είπε: «Μα, γιατί χρειάζεστε την επιπλέον κατοχύρωση; Το Σύνταγμα το 1975 τα έχει κατοχυρώσει.».

Αυτό είναι η μία άποψη, που ακούστηκε πολλές φορές από την Πλειοψηφία. Κανείς δεν αρνείται ότι το Σύνταγμα του 1975 ήταν προωθημένο σε σχέση με πολλά άλλα Συντάγματα όσον αφορά τα κοινωνικά δικαιώματα. Όμως, έχουμε πλέον μία άλλη συγκυρία, μία άλλη εμπειρία και γι' αυτό τον λόγο δεν μπορούμε να μένουμε στο ότι τότε ήταν προωθημένο, αλλά στο τι ζήσαμε αυτά τα δέκα χρόνια και τι αποδείχθηκε όσον αφορά τα κοινωνικά δικαιώματα. Αυτό που αποδείχθηκε, αγαπητοί συνάδελφοι, είναι ότι τα κοινωνικά δικαιώματα δεν ήταν θωρακισμένα.

Το δεύτερο επιχείρημα το άκουσα από την πλευρά του γενικού εισηγητή του Κινήματος Αλλαγής, κ. Λοβέρδου, είναι ότι δεν πρέπει να συμπεριλαμβανούμε ευχολόγια στο Σύνταγμα.

Πρέπει να αναφέρω ότι η δραματική εμπειρία των μνημονίων της τρόικας και των θεσμών ήταν απέναντι στις ασφυκτικές και εκβιαστικές πιέσεις, που δέχονταν όλες οι κυβερνήσεις που εφάρμοσαν μνημόνια, υπήρχε ένα σημαντικό ανάχωμα, όταν οι Υπουργοί συνομιλούσαν με τους τρούκανους και μετά με τους θεσμούς. Και αυτό το ανάχωμα ήταν οι διατάξεις του Συντάγματος.

Άρα, λοιπόν, καταρρίπτεται και το δεύτερο επιχείρημα περί ευχολογίου, με την έννοια ότι επειδή ακόμα και η τρόικα που είχε έλλειψη δημοκρατικής νομιμοποίησης και όπως λειτουργούσαν οι εταίροι σε όλα τα ζητήματα, όταν αναφέρονταν θέμα συνταγματικής ρύθμισης, επειδή και αυτοί εκπροσωπούσαν ένα ευρω-

παϊκό σύστημα συνταγματικής θεσμικής αντίληψης, το Σύνταγμα ήταν ένα σημείο στη διαπραγμάτευση.

Καταρρίπτεται, λοιπόν, και αυτό. Δεν είναι ευχολόγια. Όταν υπάρχει ρητή διάταξη στο Σύνταγμα, ενισχύει και κανονιστικά την εφαρμογή αυτών των δικαιωμάτων, αλλά και διαπραγματευτικά με βάση την πρόσφατη εμπειρία, της χώρας. Ας μην κλείνουμε τα μάτια σαν να είμαστε στο 2008 και στην προηγούμενη Αναθεώρηση. Μεσολάβησαν έντεκα δραματικά χρόνια. Θα εθελοτυφλούσαμε, πιστεύω, εάν εδώ δεν υπολογίζαμε απ' αυτήν την εμπειρία, για να διασφαλίσουμε τα κοινωνικά δικαιώματα. Εκτός βέβαια -και αυτό είναι η πραγματικότητα και η ουσία της ιδεολογικής και πολιτικής διαφοράς- εάν είναι πρόφαση τα συνταγματικά επιχειρήματα. Να πείτε τότε από την πλευρά σας ότι διαφωνείτε στην ουσία, ότι έχετε άλλη ιδεολογική τοποθέτηση και προσανατολισμό. Από την πλευρά μου απάντησα στα θεσμικά επιχειρήματα.

Όσον αφορά στο τρίτο επιχείρημα, που το απάντησε και η συνάδελφος, η Έφη Αχτσιόγλου. Ακούσαμε από την Πλειοψηφία και από κάποια κόμματα της Αντιπολίτευσης το ερώτημα: «Πώς μπορεί να τίθενται στο Σύνταγμα κοινωνικά δικαιώματα, όταν αυτά είναι σε συνάρτηση με τις δημοσιονομικές δυνατότητες της χώρας;».

Μα, αυτό είναι η αντιστροφή του επιχειρήματος. Ακριβώς το επιχείρημα είναι ότι θεσμοθετήθηκαν ο νεοφιλελευθερισμός και η πολιτική της λιτότητας σε ευρωπαϊκό επίπεδο, και επιχειρήθηκε από την Πλειοψηφία, αλλά απετράπη από την προτεινόμενη Βουλή, να υπάρξουν οι αντίστοιχες ρυθμίσεις της Ευρωζώνης όσον αφορά τον προϋπολογισμό και στο Σύνταγμά μας, κάτι που θα ήταν η πλήρης συνταγματική καθιέρωση μιας νεοφιλελεύθερης περιοριστικής πολιτικής. Το αντίστροφο λοιπόν ισχύει, τα δικαιώματα υπάρχουν και όπως εξηγήθηκε, μπορεί σε περιόδους οικονομικών δυσχερειών να υπάρξει μία σχετικοποίηση της εφαρμογής τους, αλλά δεν μπορεί να καταργούνται. Δεν μπορεί να αναιρούνται τα κοινωνικά δικαιώματα.

Αυτή η εισαγωγή, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, είναι απαραίτητη και κρίσιμη, για να εξηγήσουμε γιατί από την πλευρά μας επιμένουμε στην κατοχύρωσή τους στο Σύνταγμα και θεωρούμε ότι η δική σας άρνηση έχει κυρίως να κάνει με διαφορετική ιδεολογική και πολιτική τοποθέτηση και όχι με μία διαφορετική θεσμική συνταγματική θεώρηση.

Αυτό έγινε κατανοητό ότι ο κύριος Υπουργός Εργασίας παρουσίασε πριν την πρόταση για το «ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα». Εμείς προβάλλουμε τη δική μας πρόταση για ένα επίπεδο αξιοπρεπούς διαβίωσης στο πλαίσιο ενός καθολικού κοινωνικού κράτους, με καθολικές κοινωνικές υπηρεσίες. Ποιος είναι ο κίνδυνος, η εμπειρία και η σκοπιμότητα πίσω από αυτή τη διαφοροποίηση; Όπου επικράτησε ο καθαρόαιμος νεοφιλελευθερισμός, επειδή έπρεπε να αντιμετωπιστούν οι επιπτώσεις του, η ακραία φτώχεια οι θεαματικές ανισότητες και η ανεργία και η κατάλυση του κοινωνικού κράτους. Εμείς υποστηρίζαμε ένα καθολικό κοινωνικό κράτος, το οποίο εγγυάται την αξιοπρεπή διαβίωση των πολιτών.

Δεν μας καλύπτει η προσέγγιση του ελαχίστου εγγυημένου εισοδήματος και εξηγούμε τους λόγους. Στη συζήτηση που έγινε στην Επιτροπή Αναθεώρησης του Συντάγματος -έγινε πολύ μεγάλη συζήτηση- διαφάνηκε από την πλευρά της Πλειοψηφίας μία δυνατότητα εμπλουτισμού της πρότασής της. Θα δούμε αν θα κατατεθεί από τον κ. Τζαβάρα μία ολοκληρωμένη πρόταση. Σε κάθε περίπτωση, μέχρις ότου να δούμε τις προθέσεις της Πλειοψηφίας, όσον αφορά συμπεριληψής της καθολικότητας των κοινωνικών υπηρεσιών, εμείς παραμένουμε επιφυλακτικοί, και υποστηρίζουμε την αρχική μας πρόταση που ανέφερα προηγουμένως.

Θέλω να αναφέρω και κάτι άλλο στους συναδέλφους της Πλειοψηφίας, που ομνύετε στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Στην αναστολή των κοινωνικών δικαιωμάτων η πρώτη παραβίαση έγινε σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

(Στο σημείο αυτό κτυπάει το κουδούνι λήξεως του χρόνου ομιλίας της κυρίας Βουλευτού)

Με το που ξεκίνησε η κρίση το 2008 -και ολοκληρώνω με αυτή τη φράση- το πρώτο κεφάλαιο, που απενεργοποιήθηκε από τη

Συνθήκη της Λισαβόνας, ήταν όσον αφορά τα κοινωνικά δικαιώματα. Ζήσαμε μια άτυπη θεσμική εκτροπή. Ενώ αντίθετα στην Ευρωζώνη είδαμε να υπερισχύουν παραθεσμικά όργανα, όπως είναι το Eurogroup που δεν προβλέπεται από τις συνθήκες, και να θεσπίζονται αποσπασματικές διατάξεις στη λειτουργία της Ευρωζώνης εις βάρος της ίδιας της συνθήκης και των δημοκρατικών και κοινωνικών αρχών.

Άρα, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι έχουμε υποχρέωση απέναντι στον ελληνικό λαό και στις θυσίες που έκανε όλα αυτά τα χρόνια να μπορέσουμε με αυτή την Αναθεώρηση του Συντάγματος να υπολογίσουμε τα διδάγματα της κρίσης και να κατοχυρώσουμε πραγματικά την κοινωνική πολιτική ξανά, θωρακίζοντας, επικαιροποιώντας και ενισχύοντας τα κοινωνικά δικαιώματα στο Σύνταγμα.

Ευχαριστώ πολύ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα του ΣΥΡΙΖΑ)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Γεώργιος Λαμπρούλης): Επόμενος ομιλητής είναι ο κ. Μπογδάνος Κωνσταντίνος από τη Νέα Δημοκρατία

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΟΓΔΑΝΟΣ: Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, συζητάμε σήμερα δύο θεματικές ενότητες άρθρων, οι οποίες σε μεγάλο βαθμό αποκαλύπτουν την απaráδεκτα εργαλειακή και ιδεοληπτική εκμετάλλευση από την προηγούμενη κοινοβουλευτική Πλειοψηφία της ιερής αυτής για το πολίτευμα διαδικασίας για την Αναθεώρηση του Καταστατικού Χάρτη της πατρίδας, μιας διαδικασίας που εκκινήθηκε από την τότε πλειοψηφία -για να πούμε τα πράγματα με το όνομά τους- για δύο βασικούς λόγους:

Ο πρώτος είναι για να μπλοκαριστεί για αρκετά χρόνια η αναγκαία και ώριμη αναθεώρηση του άρθρου 16. Και δυστυχώς, δεν είναι η πρώτη φορά που βλέπουμε να συμβαίνει αυτό ακριβώς στα κοινοβουλευτικά χρονικά της χώρας.

Ο δεύτερος λόγος είναι για να λειτουργήσει ως ιδεολογικός ενδείκτης, ως ένας ανέξοδος τρόπος για να απευθυνθεί η τότε πλειοψηφία στα κομματικά της ακροατήρια, ανεμίζοντας τη δήθεν προοδευτικότητα της. Και για να εξυπηρετηθεί αυτή η στόχευση, επιτραπτεύθηκαν βεβαίως τα γνωστά μέσα. Αφ' ενός ο συνταγματικός βερμπαλισμός, δηλαδή η προσπάθεια να φορτωθεί το Σύνταγμα με άχρηστες επιπλέον λέξεις, που όχι μόνο δεν βοηθούν, αλλά δημιουργούν και περαιτέρω προβλήματα. Και αφ' ετέρου η επίθεση στην ιδέα του έθνους, στην εθνική συνείδηση και ταυτότητα, η αντιθρησκευτικότητα και ο αντικληρικαλισμός, δηλαδή οι συνήθειες παιδικές ασθένειες της δήθεν προοδευτικότητας.

Δείτε, μάλιστα, ως πού φτάνει η εργαλειακή και βαθιά ιδεοληπτική εκμετάλλευση αυτής της αναθεωρητικής διαδικασίας. Πρότείνε ο ΣΥΡΙΖΑ με στόφο την αναθεώρηση του άρθρου 3 στο όνομα δήθεν της ουδετεροθρησκίας. Την ίδια ώρα γνωρίζουν οι προτείνοντες ότι το προοίμιο του Συντάγματος «Εις το Όνομα της Αγίας και Ομοουσίου και Αδιαίρετου Τριάδος» θα παραμείνει αμετάβλητο διότι είναι μη αναθεωρήσιμο. Και ακόμη πιο πονηρά -έχει ήδη επιστημανθεί, αλλά δεν βλέπτε άλλη μία φορά- άφησαν στο απυρόβλητο το άρθρο 16, που ορίζει στην παράγραφο 2 ως στόχο της εκπαίδευσης την ανάπτυξη της θρησκευτικής συνείδησης των Ελλήνων, φοβούμενοι ευλόγως ότι η επόμενη πλειοψηφία, της Νέας Δημοκρατίας, θα αναθεωρούσε το άρθρο 16 και έτσι θα επιτρεπόταν επιτέλους η λειτουργία ιδιωτικών πανεπιστημίων στη χώρα.

Αυτά είναι απaráδεκτα παιχνίδια με τους θεσμούς. Είναι ξεκάθαρος εμπαιγμός των Ελληνίδων και των Ελλήνων πολιτών, είτε αυτοί συμμερίζονται τον δήθεν στόχο της ουδετεροθρησκίας είτε όχι.

Επιτρέψτε μου, όμως, να μπω στη βαθύτερη ουσία του ζητήματος. Δικαίωμα ουδετεροθρησκίας του κράτους δεν υφίσταται. Αντιθέτως, υφίστανται τα ιερά ατομικά δικαιώματα της θρησκευτικής ελευθερίας και της ισονομίας των Ελλήνων πολιτών, ανεξάρτητα από τη θρησκευτική τους πίστη, δικαιώματα τα οποία προστατεύονται επαρκώς και ισχυρά από τις ήδη υφιστάμενες διατάξεις του Συντάγματος. Ούτε, βεβαίως, έχει κανείς από εμάς την υποχρέωση -πολύ δε μάλλον το δικαίωμα- να επιχειρεί να μεταβάλει κατά το δοκούν διά της πολιτικής εξουσίας το περιεχόμενο της εθνικής ταυτότητας και συνείδησης, όπως ισχυρί-

στηκε στην αρμόδια επιτροπή η κυρία εισηγήτρια του ΣΥΡΙΖΑ, ακόμη κι αν προς τούτο η εκάστοτε πλευρά επικαλείται κάποιον τάχα παιδαγωγικό ρόλο.

Επειδή, μάλιστα, η κυρία εισηγήτρια του ΣΥΡΙΖΑ επικαλέστηκε και την ιδιότητά της ως ιστορικού, επιτρέψτε μου να υπενθυμίσω ότι η ελληνική εθνική ταυτότητα και συνείδηση αποτέλεσε έναν από τους δύο βασικούς πυλώνες της συγκρότησης του νέου ελληνικού έθνους μαζί με τη γλώσσα. Μάλιστα, η θρησκεία έχει κατά τι σημαντικότερο ρόλο, διότι το κριτήριο της γλώσσας δεν αφορούσε στην ομιλούμενη γλώσσα, αλλά στη λειτουργική γλώσσα, δηλαδή αν η Θεία Λειτουργία τελείτο στα ελληνικά ή σε κάποια άλλη γλώσσα. Αυτό σήμαινε να μιλούν ελληνικά.

Το πρώτο, λοιπόν, επιχείρημα απέναντι στην προτεινόμενη από τον ΣΥΡΙΖΑ συνταγματική κατοχύρωση της ουδετεροθρησκίας του κράτους αφορά στον σεβασμό μίας όχι απλώς ιστορικής αλήθειας, αλλά της ίδιας της διαδικασίας εθνογένεσης του νέου ελληνισμού.

Το δεύτερο επιχείρημα αφορά το γεγονός ότι το έθνος μας διαχρονικά ενσωματώνει χωρίς πρόβλημα Έλληνες άλλων ομολογιών, άλλης θρησκευτικής πίστης, άθεους, με το κράτος να εγγυάται τη θρησκευτική ελευθερία και ισονομία κι όπου μάλιστα χρειάζονται περαιτέρω εγγυήσεις, αυτό έχει αποδειχθεί ότι είναι θέμα του απλού νομοθέτη -βλέπε αντιρατσιστικός νόμος.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΦΙΛΗΣ: Τους παλαιοιημερολογίτες να ρωτήσετε.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΟΓΔΑΝΟΣ: Προστατεύονται από τους νόμους και από το Σύνταγμα απολύτως, κύριε Φίλη.

Τρίτο επιχείρημα, το γεγονός ότι τέτοιες δήθεν μεταρρυθμιστικές προτάσεις βρίσκουν απέναντί τους τη συντριπτική πλειονότητα των Ελλήνων πολιτών, κι εδώ θα τολμήσω να πω ορθοδόξους και όχι.

Η Ελλάδα, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, είναι μια χώρα με ιδιαίτερη ταυτότητα και αποστολή. Είναι φορέας ιστορίας, αξιών και πολιτισμού. Αναγεννήθηκε πριν από εκατόν ενενήντα οκτώ χρόνια πάνω στο όραμα το νέο ελληνικό κράτος να λειτουργήσει ως φάρος ελευθερίας και ως προνομιακός θεματοφύλακας της διπλής ανεκτίμητης παρακαταθήκης του αρχαίου ελληνικού πνεύματος και της ορθοδόξου πίστεως. Κι αυτή την ιδιαίτερη ταυτότητα και αποστολή η συντριπτική πλειονότητα των Ελλήνων την αναγνωρίζει και τη σέβεται. Η συντριπτική πλειονότητα των Ελλήνων είμαστε περήφανοι για το βαρύ αξιακό βάρος της εθνικής μας ταυτότητας, και αυτή η πίστη και η περηφάνια είναι που κρατά όρθια την κοινωνία μας ακόμη και στις δυσκολότερες περιπέτειες.

Είναι, λοιπόν, κακοχωνεμένος προοδευτισμός η αξίωση που διατυπώθηκε στο πλαίσιο αυτής της συζήτησης οι Έλληνες να μη θρησκευόμαστε δημοσίως.

Είναι κακοχωνεμένος προοδευτισμός η άκριτη εισαγωγή ιδεολογημάτων, όπως αυτό της κοσμικότητας, που αρμόζουν σε έθνη με διαφορετική διαδικασία γενέσεως, διαφορετικά, απολύτως σεβαστά, αξιακά φορτία.

Είναι κακοχωνεμένος προοδευτισμός και συνιστά και προσβολή απέναντι στην συντριπτική πλειονότητα των Ελλήνων, ορθοδόξων και μη, θρησκευομένων και μη, αγνωστικιστών, άθεων η επηρμένη αξίωση να διαγραφεί με μία μονοκουτυλιά ένα από τα πολυτιμότερα στοιχεία της πολιτειακής μας ιστορίας και παράδοσης.

Αντίθετα, αληθινά προοδευτική είναι η ολοένα και βαθύτερη, πιο ουσιαστική κατοχύρωση των δικαιωμάτων και των ελευθεριών όλων των πολιτών ανεξαιρέτως.

Η αξίωση -και κλείνω με αυτό- να κρύψουμε -είτε είμαστε η πλειονότητα είτε είμαστε η μειονότητα- αυτό που είμαστε και αυτό που πιστεύουμε, να σκεπάσουμε όλα όσα μας κάνουν περήφανους, να καλύψουμε την ταυτότητά μας προς όφελος κάποιων που -υποτίθεται- ότι προσβάλλονται από αυτή, δεν είναι αξίωση φιλελεύθερη, δεν είναι αξίωση διαφωτιστική. Αντίθετα, είναι αξίωση βαθιά σκοταδιστική. Και στην Ελλάδα, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, αρμόζει το φως!

Ευχαριστώ πολύ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα της Νέας Δημοκρατίας)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Γεώργιος Λαμπρούλης): Κύριοι συνάδελφοι, είχαμε ανακοινώσει ότι θα ακολουθήσει ο κ. Σιμόπουλος και μετά

ο πρώην Πρόεδρος της Βουλής, ο κ. Βούτσος. Ζήτησε να προηγηθεί ο Κοινοβουλευτικός Εκπρόσωπος της Ελληνικής Λύσης, διότι θέλει να πάει σε κάποια επιτροπή.

Αν δεν υπάρχει αντίρρηση, προτείνω να του δώσουμε τον λόγο και να συνεχίσουμε, όπως ανακοινώθηκε ο κατάλογος. Δεν φαίνεται να έχει κάποιος συνάδελφος αντίρρηση.

Κύριε Βιλιάρδο, έχετε τον λόγο.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΒΙΛΙΑΡΔΟΣ: Ευχαριστώ πολύ, κύριε Πρόεδρε.

Κύριε Υπουργέ, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, στην πρώτη ομιλία μας αναφέραμε πως η συζήτηση για την Αναθεώρηση του Συντάγματος είναι προσχηματική και για τα μάτια του κόσμου, αφού η μοναδική, ουσιαστική αλλαγή είναι η ψήφος των Ελλήνων του εξωτερικού, πόσο μάλλον όταν η συζήτηση διεξάγεται σε μία εποχή που η Ελλάδα είναι κάτι περισσότερο από χρεωκοπημένη, υπό την επιτήρηση των πιστωτών της, τουλάχιστον, ως το 2100 και με κυβερνήσεις που θα ξεπουλήσουν τα πάντα σε εξευτελιστικές τιμές, τόσο τη δημόσια, όσο και την ιδιωτική περιουσία.

Δεν έχουν διστάσει καν να υποθηκεύσουν ό,τι έχουμε και δεν έχουμε με το εγκληματικό PSI. Παρανόμησαν ως προς το Σύνταγμα, αντιστρέφοντας το δημοψήφισμα. Ξεπούλησαν το όνομα της Μακεδονίας χωρίς καν τη διεξαγωγή δημοψηφίσματος και εγκατέλειψαν ανοχύρωτα τα σύνορά μας, με αποτέλεσμα τα νησιά μας να βουλιάζουν από τους παράνομους μετανάστες, με τον εποικισμό της πατρίδας μας στο ξενίθ από ανθρώπους, που ασφαλώς δεν θέλουν να αφομοιωθούν, όπως πιστεύει ο Υπουργός Προστασίας του Πολίτη, αλλά να μας αφομοιώσουν.

Τα Συντάγματα, πάντως, των Ελλήνων, σύμφωνα με γνωστό νομικό, γεννήθηκαν μέσα στις φλόγες της Ελληνικής Επανάστασης, αφού προηγούμενες εκκολάφθηκαν από τα οράματα του ελληνικού Διαφωτισμού.

Ειδικότερα, από το ξεκίνημα του αγώνα της ανεξαρτησίας, οι Έλληνες έσπευσαν, με συγκλονιστικό τρόπο, να εκδηλώσουν τη βούλησή τους για μια πραγματική, δημοκρατική διακυβέρνηση. Έτσι, κατά τη διάρκεια της επανάστασης θέσπισαν τρία δημοκρατικά Συντάγματα. Δυστυχώς, όμως, αναγκάστηκαν να τα εγκαταλείψουν χάριν της επιβίωσης.

Στη συνέχεια, διαδοχικές εξεγέρσεις οδήγησαν στη θέσπιση πέντε Συνταγμάτων: τα έτη 1844, 1864, 1911, 1925 και 1927. Έτσι, η χώρα μας οδηγήθηκε σταδιακά στην πρώτη Ελληνική Δημοκρατία με τα Συντάγματα του 1925 και του 1927. Εντούτοις, μόλις οχτώ έτη μετά το Σύνταγμα του 1927, η μοναρχία επανέκαμψε εκ νέου, ενώ ο πόλεμος, η γερμανική κατοχή και ο Εμφύλιος οδήγησαν την Ελλάδα πίσω στην παλινόρθωση του αυταρχισμού με το Σύνταγμα του 1952 και τη δικτατορία του 1967.

Μετά την πτώση της δικτατορίας τώρα, η Ελλάδα είχε τη μεγάλη ευκαιρία για μία πραγματική δημοκρατική μεταρρύθμιση, καθώς, επίσης για μία ριζική ανανέωση της πολιτικής ζωής, χωρίς, όμως, να τα καταφέρει, αφού επανήλθαν στην εξουσία οι ίδιες οικογένειες, με την πολιτική βοήθεια της γενιάς του Πολυτεχνείου, μαζί με το παλιό Σύνταγμα του 1952 κατά το μεγαλύτερο μέρος του.

Ακολούθησε το αναχρονιστικό Σύνταγμα του 1975, που έγινε ακόμη χειρότερο με τις μετέπειτα αναθεωρήσεις του, ένα Σύνταγμα, που επέτρεψε τη δημιουργία του τέρατος της Μεταπολίτευσης, το οποίο έζησε -και ζει- παρασιτικά, κατασπαράζοντας το δημόσιο πλούτο μας.

Το τελικό αποτέλεσμα ήταν να οδηγηθεί η Ελλάδα στην υπερχρέωση του 2009, στη χρεοκοπία του 2012 και στην απώλεια της εθνικής της κυριαρχίας, χωρίς κανέναν απολύτως λόγο, ενώ το μέλλον που διαγράφεται μπροστά μας είναι πολύ πιο σκοτεινό απ' ό,τι φανταζόμαστε, αν και υπάρχουν πολλές λύσεις στη διάθεσή μας.

Σε κάθε περίπτωση, η ιστορία μας έχει τεκμηριώσει πως τα Συντάγματα αλλάζουν μόνο με επαναστάσεις και ποτέ από αυτούς που τα χρησιμοποιούν για να απομυζούν όλους τους υπόλοιπους. Ας ελπίσουμε, βέβαια, πως δεν θα χρειαστεί να συμβεί ξανά κάτι ανάλογο, αφού όλοι θα έπρεπε να έχουν διδαχθεί από τις εμπειρίες τους, κάτι που μένει να αποδειχθεί στην πράξη.

Περαιτέρω, οφείλουμε να γνωρίζουμε ότι το πολιτικό σύστημα αποτελείται από δύο πράγματα: από τους θεσμούς και από τα πολιτικά πρόσωπα που λειτουργούν με βάση αυτούς τους θε-

σμούς. Από τη στιγμή που οι θεσμοί είναι χαλαροί και δεν υπάρχουν θεσμικές δικλίδες ασφαλείας, τότε οι πολιτικοί, οι οποίοι είναι άνθρωποι με ελαττώματα, όπως όλοι μας, ξεφεύγουν από το καθήκον που επιβάλλει την προάσπιση του εθνικού και κοινωνικού συμφέροντος.

Ως εκ τούτου, χρειαζόμαστε θεσμικές δικλίδες ασφαλείας, έτσι ώστε τα πολιτικά πρόσωπα να λειτουργούν αποκλειστικά με γνώμονα το εθνικό και κοινωνικό συμφέρον. Τέτοιες θεσμικές δικλίδες, όμως, δεν έχει η Ελλάδα, όπως για παράδειγμα τα εξής:

Πρώτον, δεν διαθέτουμε συνταγματικό δικαστήριο για γρήγορη και καθολική ακύρωση ενός αντισυνταγματικού νόμου. Επομένως, η εκάστοτε κυβέρνηση είναι εύκολο να θεσπίσει αντισυνταγματικούς νόμους, εξυπηρετώντας διάφορα συμφέροντα. Κανένας μας δεν καταλαβαίνει, γιατί η χώρα μας είναι η μοναδική, σχεδόν, στην Ευρώπη, που δεν διαθέτει ένα συνταγματικό δικαστήριο. Ποιος, αλήθεια, το εμποδίζει;

Δεύτερον, δεν έχουμε δημοψηφίσματα με πρωτοβουλία των πολιτών, έτσι ώστε η εκάστοτε κυβέρνηση να φοβάται πως μπορεί να βρεθεί αντιμέτωπη με τους πολίτες εάν λειτουργήσει εναντίον τους.

Τρίτον, δεν έχουμε εκλογή του Προέδρου της Δημοκρατίας από τους πολίτες, έτσι ώστε να μπορεί να σταθεί εμπόδιο απέναντι σε σκόπιμα ή μη λανθασμένες επιλογές μιας κυβέρνησης. Πρόσφατο παράδειγμα, εν προκειμένω, είναι ο Πρόεδρος της Ισλανδίας, ο οποίος τη διέσωσε από μία ανάλογη με την Ελλάδα μοίρα.

Τέταρτον, δεν έχουμε διάκριση μεταξύ εκτελεστικής, νομοθετικής και δικαστικής εξουσίας. Όλες οι εξουσίες είναι υπερσυγκεντρωμένες στα χέρια ενός παντοδύναμου Πρωθυπουργού, κυριολεκτικά ενός αιρετού μονάρχη, κάτι που αποτελεί ντροπή για όλους μας.

Πέμπτον, η Βουλή, δηλαδή η εκάστοτε κυβερνητική πλειοψηφία, εξακολουθεί να είναι αποκλειστικά αρμόδια για τα εγκλήματα των Υπουργών και Πρωθυπουργών, όχι η τακτική δικαιοσύνη ως όφειλε.

Έκτον, εξακολουθεί να αφαιρείται αμέσως από τα χέρια της δικαιοσύνης η οποιαδήποτε διερεύνηση εγκλήματος μόλις αναφερθεί το όνομα κάποιου Υπουργού. Δεν αντέχει το πολιτικό σύστημα έστω να ολοκληρωθεί η ανάκριση. Με λίγα λόγια, το άρθρο 86 εξακολουθεί να λειτουργεί για τη συγκάλυψη τυχόν εγκλημάτων των Υπουργών. Τίποτα δεν αλλάζει με αυτά που προτείνονται.

Θα μπορούσαμε να προσθέσουμε πολλά ακόμα, αλλά θα χρειαζόταν αρκετός χρόνος, που δεν έχουμε. Θα θέλαμε μόνο να προσθέσουμε, πως ακούγοντας το συνάδελφο μας από το ΣΥΡΙΖΑ να ισχυρίζεται πως δεν φταίει το Σύνταγμα για την κρίση στη χώρα, αλλά ότι είναι και αυτό θύμα της κρίσης, καθώς, επίσης, πως με την κρίση δημιουργήθηκε ένα «παρασύνταγμα», με τα μνημόνια κ.λπ., δίπλα στο Σύνταγμα, ειλικρινά απογοητευτήκαμε.

Απλούστατα, με κριτήριο όσα αναφέραμε προηγουμένως, το Σύνταγμα δεν ήταν το θύμα της κρίσης, αλλά το ίδιο συνέβαλε τα μέγιστα στη δημιουργία της κρίσης, ενώ στη συνέχεια δεν θα μπορούσε να συμβάλλει στη διάσωση της χώρας μας.

Για παράδειγμα, όταν ο ΣΥΡΙΖΑ παραβίαζε το δημοψήφισμα του Ιουλίου του 2015 και έκανε το «όχι» των πολιτών «ναι» για τους δανειστές, πού ήταν το Σύνταγμα για να ακυρώσει αυτή την ενέργεια και να τιμωρήσει τους υπευθύνους; Πού ήταν το Σύνταγμα για να ακυρώσει τα μνημόνια και την υποδούλωση της χώρας για έναν αιώνα, τιμωρώντας τους υπευθύνους; Πού ήταν το Σύνταγμα για να ακυρώσει τη Συμφωνία των Πρεσπών και να τιμωρήσει τους υπεύθυνους; Πού είναι η δυνατότητα των πολιτών να προκαλέσουν δημοψήφισμα για να βάλουν τάξη στη χώρα; Πού είναι ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, με τη δύναμη της εκλογής από τους πολίτες, για να ζητήσει εξηγήσεις από την κυβέρνηση; Πού είναι, λοιπόν, το Σύνταγμα που τα προέβλεπε όλα αυτά;

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα της Ελληνικής Λύσης)

Επομένως, ας μην ασχολούμαστε εδώ με άρθρα που δεν πρόκειται να αλλάξουν απολύτως τίποτα, όπως αυτά που αναφέρονται. Ας κάνουμε αυτό που πρέπει, εάν θέλουμε να είμαστε αντά-

ξιοι των Ελλήνων και της ιστορίας τους. Ας πάψουμε να τους κοροϊδεύουμε με προσχηματικές αλλαγές. Ας κάνουμε κάτι, που θα ωφελήσει πραγματικά την πατρίδα μας, η οποία βιώνει μια μοναδική, στην παγκόσμια ιστορία, κρίση.

Σχετικά τώρα με τα άρθρα της πρώτης θεματικής ενότητας του Συντάγματος που διαπραγματευόμαστε σήμερα, θέλω να πω τα εξής: Η ουδετερότητα δεν ταυτίζεται με την ελευθερία. Επομένως, η έννοια της θρησκευτικής ουδετερότητας δεν ταυτίζεται με τη θρησκευτική ελευθερία. Το Σύνταγμα μας, όμως, προστατεύει τη θρησκευτική ελευθερία στο άρθρο 13 παράγραφος 1, το οποίο, μάλιστα, με βάση το άρθρο 110 παράγραφος 1 του Συντάγματος, δεν αναθεωρείται.

Εκτός αυτού, η διάταξη του άρθρου 3, έτσι όπως είναι διαμορφωμένη, δεν συνάγεται ότι προσδιορίζει θρησκευτικά την ελληνική πολιτεία. Ο όρος «επικρατούσα θρησκεία» έχει πραγματική διάσταση. Αναφέρεται ως επικρατούσα με την έννοια του ότι το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού είναι χριστιανοί ορθόδοξοι, όχι με την έννοια του ότι υπερτερεί, πως προηγείται, καθ' οιονδήποτε τρόπο, σε επίπεδο θρησκευτικής συνείδησης.

Στο Μέρος Τρίτο του Συντάγματος, την οργάνωση και λειτουργία της πολιτείας, ειδικότερα στο Τμήμα Β', ρυθμίζονται θέματα που έχουν να κάνουν με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Το άρθρο 33 παράγραφος 2 του Συντάγματος προβλέπει ρητά ότι ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας δίδει θρησκευτικό όρκο με συγκεκριμένο περιεχόμενο.

Η Ελληνική Λύση πιστεύει πως ο Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας πρέπει να δίνει θρησκευτικό και μόνο όρκο πριν την ανάληψη των καθηκόντων του. Τα καθήκοντα του Προέδρου της Δημοκρατίας προσδίδουν κύρος και ύψιστη ευθύνη, που εξ ορισμού μόνο θρησκευτικό όρκο συνεπάγονται.

Κάτι ανάλογο πιστεύουμε και για το άρθρο 59 παράγραφος 1 του Συντάγματος, που προβλέπει το θρησκευτικό όρκο για τους Βουλευτές που αναλαμβάνουν καθήκοντα.

Με βάση όλα τα παραπάνω, υποστηρίζουμε ότι τα άρθρα 3, 13 παράγραφος 5, 33 παράγραφος 2, 59 παράγραφος 1 και 59 παράγραφος 2 του Συντάγματος πρέπει να παραμείνουν ως έχουν.

Τώρα, επί της δεύτερης θεματικής ενότητας θέλω να πω τα εξής: Η συγκεκριμένη διάταξη του Συντάγματος γράφει ξεκάθαρα «...για απόλυτη προστασία ζωής, τιμής και ελευθερίας». Γράφει, «...όλοι όσοι βρίσκονται στην ελληνική επικράτεια». Η φράση «...όλοι όσοι...» κ.λπ., προφανώς αναφέρεται σε όλους, ανεξαρτήτως φύλου, γένους, ηλικίας ή οτιδήποτε άλλο. Ο συντακτικός νομοθέτης δεν θέλησε να προσδιορίσει με επιθετικούς προσδιορισμούς τους «όλους», ακριβώς για να μην περιορίσει, να μην εξαιρέσει κάτι. Σε κάθε περίπτωση, η διάταξη αναφέρεται σε θεμελιώδη δικαιώματα. Άρα, πρέπει εξ ορισμού η φρασεολογία να είναι λιτή και γενική, για να εξασφαλίζει απόλυτη προστασία.

Κλείνοντας, θέλω να τονίσω ακόμη μία φορά, ότι η πρώτη προτεραιότητά μας πρέπει να είναι η ίδρυση ενός συνταγματικού δικαστηρίου. Τουλάχιστον για την Ελληνική Λύση αυτό αποτελεί την πρώτη προτεραιότητα. Θα αναφέρω εδώ ορισμένα μόνο Συντάγματα και πώς ακριβώς λειτουργούν.

Για παράδειγμα, το γαλλικό Σύνταγμα στο άρθρο 61 γράφει πως οι νόμοι πριν δημοσιευθούν και πριν τεθούν σε εφαρμογή, πρέπει να υποβληθούν στο συνταγματικό συμβούλιο που αποφαίνεται για τη συμφωνία τους με το Σύνταγμα.

Το ίδιο ισχύει στο βελγικό στο 142: «Το διοικητικό δικαστήριο αποφαινεται για την παράβαση των άρθρων του Συντάγματος από νομοδιάταγμα...» κ.λπ.. Στο συγκεκριμένο δικαστήριο μπορεί να προσφύγει κάθε αρχή που ορίζει ο νόμος, κάθε πρόσωπο που έχει έννομο συμφέρον ή προδικαστικώς κάθε δικαιοδοτικό άτομο.

Στο ελβετικό σύνταγμα έχουμε το άρθρο 108, όπου κάθε Ελβετός πολίτης, εκλόγιμος του εθνικού συμβουλίου, μπορεί να διοριστεί στο ομοσπονδιακό δικαστήριο.

Στο γερμανικό δεν έχουμε συνταγματικό δικαστήριο μόνο στο ομοσπονδιακό κράτος, αλλά σε κάθε ένα ομοσπονδιακό κρατίδιο.

Μέχρι και στα Σκόπια υπάρχει συνταγματικό δικαστήριο, το

οποίο αποτελείται από εννέα μέλη μεταξύ εξεχόντων μελών του νομικού επαγγέλματος.

Μόνο η Ελλάδα δεν έχει συνταγματικό δικαστήριο. Άρα, κάποιος το εμποδίζει.

Σας ευχαριστώ πολύ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα της Ελληνικής Λύσης)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Γεώργιος Λαμπρούλης): Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, πριν δώσουμε τον λόγο στον κ. Σιμόπουλο επιτρέψτε μου μια ανακοίνωση.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, έχω την τιμή να ανακοινώσω στο Σώμα ότι τη συνεδριάσή μας παρακολουθούν από τα άνω δυτικά θεωρεία, αφού προηγουμένως ξεναγήθηκαν στην έκθεση της αίθουσας «ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ» και ενημερώθηκαν για την ιστορία του κτηρίου και τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας της Βουλής, οκτώ Βέλγοι επισκέπτες.

Η Βουλή σας καλωσορίζει.

(Χειροκροτήματα από όλες τις πτέρυγες της Βουλής)

Κύριε Σιμόπουλε, έχετε τον λόγο.

ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΣ (ΣΤΡΑΤΟΣ) ΣΙΜΟΠΟΥΛΟΣ: Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε.

Κυρίες και κύριοι, πραγματικά σήμερα χαίρομαι τη διαδικασία. Και τη χαίρομαι, γιατί είναι μια βαθιά πολιτική διαδικασία, μια διαδικασία που μας δίνει τη δυνατότητα να αντιπαρατεθούμε ιδεολογικά, να αναδείξουμε τις διαφορές μας. Γιατί ο τρόπος με τον οποίο προσεγγίζουμε την Αναθεώρηση του Συντάγματος, αναδεικνύει τις διαφορές μας και είναι μια απάντηση σε αρκετούς που πιστεύουν ότι τα κόμματα μεταξύ τους δεν έχουν διαφορές.

Νομίζω ότι αυτό είναι πολύ καλό για τη δημοκρατία μας.

Πολιτικά, λοιπόν, θα μιλήσω και όχι συνταγματολογικά. Άλλωστε, δεν είμαι καν νομικός. Είμαι μηχανικός.

Ξεκινάω από τρεις έννοιες, τις οποίες ανέφερε πριν μία συνάδελφος από τον ΣΥΡΙΖΑ: πατρίδα, θρησκεία, οικογένεια. Πεποίθησή μου είναι ότι οι τρεις αυτές έννοιες κράτησαν το έθνος μας όρθιο, ειδικά την τελευταία δεκαετία, μέσα στην κρίση. Άρα είναι έννοιες οι οποίες διατρέχουν το μεγαλύτερο τμήμα του ελληνικού λαού, ανεξάρτητα από κομματικές πεποιθήσεις.

Ερχόμενος τώρα στη συνταγματική Αναθεώρηση, κατ' αρχάς πρέπει να δώσω συγχαρητήρια στην Αριστερά, η οποία έχει έναν τρόπο να δημιουργεί σύμβολα, είτε αυτά τα σύμβολα είναι πρόσωπα, είτε γεγονότα, είτε πολιτικές διαμάχες, πεδίο στο οποίο η κεντροδεξιά δεν έχει να επιδείξει σημαντικές επιτυχίες. Ταυτόχρονα, η Αριστερά εύκολα δημιουργεί και πολιτικούς εχθρούς - σύμβολα.

Για τα πρόσωπα δεν χρειάζεται να αναφερθώ επί μακρόν. Πολλά είναι αυτά τα οποία έχουν ηρωοποιηθεί. Από τη δική μας παράταξη είναι ελάχιστα, ίσως και κανένα. Υπάρχουν; Φυσικά. Χωρίς να βάζω κομματικές ετικέτες, αν τα θύματα της Μαρίν είχαν σχέση με την Αριστερά, σήμερα στο διπλανό πάρκο ίσως να υπήρχαν και αδριάντες.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΦΙΛΗΣ: Ήμαρτον!

ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΣ (ΣΤΡΑΤΟΣ) ΣΙΜΟΠΟΥΛΟΣ: Θα αναφερθώ, όμως, σε γεγονότα και πολιτικές διαμάχες και, βέβαια, θα ξεκινήσω από την πιο πρόσφατη.

Με την καθιερωμένη πορεία του Πολυτεχνείου έχουμε περίπου τα ίδια. Για την Αριστερά, ακόμα και σήμερα...

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Γεώργιος Λαμπρούλης): Κύριε Σιμόπουλε, για το Σύνταγμα έχετε να πείτε κάτι; Εντάξει, να πείτε και για το Πολυτεχνείο...

ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΣ (ΣΤΡΑΤΟΣ) ΣΙΜΟΠΟΥΛΟΣ: Για το Σύνταγμα μιλάω. Αφήστε με να ολοκληρώσω και θα το καταλάβετε.

(Θόρυβος από την πτέρυγα του ΣΥΡΙΖΑ)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Γεώργιος Λαμπρούλης): Για το Σύνταγμα να μιλήσετε. Κάνουμε εφ' όλης της ύλης...

ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΣ (ΣΤΡΑΤΟΣ) ΣΙΜΟΠΟΥΛΟΣ: Δεν είναι εφ' όλης της ύλης.

(Θόρυβος από την πτέρυγα του ΣΥΡΙΖΑ)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Γεώργιος Λαμπρούλης): Δεν αναφέρομαι σε εσάς. Παρακαλώ, μη διακόπτετε.

ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΣ (ΣΤΡΑΤΟΣ) ΣΙΜΟΠΟΥΛΟΣ: Με την καθιερωμένη πορεία του Πολυτεχνείου έχουμε περίπου τα ίδια. Για την Αριστερά, ακόμη και σήμερα, συμβολίζει τη μάχη για περισσότερη

δημοκρατία, άσχετα αν πενήντα χρόνια μετά η δημοκρατία μας είναι βαθιά και στέρεη.

Βέβαια, ειδικά αν στην εξουσία βρίσκεται κεντροδεξιά κυβέρνηση, η οποία εξ ορισμού εξυφάνει σκοτεινά σχέδια εναντίον των λαϊκών κατακτήσεων, τότε το Πολυτεχνείο αποκτά και αντικυβερνητική διάσταση. Το έκανε, άλλωστε, χθες ο Αρχηγός της Αξιωματικής Αντιπολίτευσης.

Πλέον, όμως, ένα πολύ μικρό ακροατήριο διαθέτει ευήκοα ώτα, διότι το «Ψωμί, Παιδεία, Ελευθερία» των δεκαετιών του 1960 και του 1970 για τους περισσότερους Έλληνες, κύριε Πρόεδρε, σημαίνει περισσότερες και καλύτερα αμειβόμενες δουλειές, σύμφωνα με το άρθρο 24 του Συντάγματος, το οποίο δεν αναθεωρείται. Πανεπιστήμια, που είναι κέντρα παραγωγής γνώσης και όχι ορμητήρια αντιεξουσιαστών ή κέντρα παρεμπορίου. Άρθρο 16 και με τα ιδιωτικά πανεπιστήμια. Διεύρυνση της δυνατότητας του πολίτη να έχει περισσότερες επιλογές, όταν αναφέρεται στην υγεία, την παιδεία, την πρόνοια και τον πολιτισμό.

Όποιος από εσάς, κυρίες και κύριοι, έχει διαβάσει «Το τέλος του κόκκινου ανθρώπου», εκεί θα δει ότι το κύριο πρόβλημα στα καθεστώτα, τα οποία είχαν μια κρατικίστικη αντίληψη για την οικονομία, ήταν η έλλειψη επιλογών.

Γι' αυτό, λοιπόν, όσον αφορά και τα δημόσια αγαθά, πιστεύω ότι οι πολίτες πρέπει να έχουν τη δυνατότητα των επιλογών. Γι' αυτό, λοιπόν, πιστεύω ότι έπρεπε πραγματικά να αναθεωρήσουμε το άρθρο 16. Γι' αυτό πιστεύω ότι πρέπει να είναι ελεύθερες οι αγορές ενέργειας και οι δημόσιες συγκοινωνίες, με ρυθμιστικό, βέβαια, ρόλο του κράτους. Γι' αυτό πιστεύω ότι το νερό είναι δημόσιο αγαθό και οι εταιρείες υδάτων πρέπει να το πληρώνουν στο κράτος, αλλά η διανομή θα μπορούσε να μην είναι. Είναι θέμα καθαρά ρυθμιστικών αρχών.

Έρχομαι τώρα στην εμμένη του ΣΥΡΙΖΑ για τη θρησκευτική ουδετερότητα. Δεν θέλω να ασπαστώ την άποψη, ότι η Αριστερά παραδοσιακά σκέφτεται την Εκκλησία ως μια οντότητα, η οποία με το φιλανθρωπικό έργο και το πνευματικό της, δηλαδή με την ύπαρξη ζωής και μετά θάνατον, αποτρέπει τους πιστούς από το να προχωρήσουν εδώ και τώρα στη λαϊκή επανάσταση. Δεν πιστεύω ότι ισχύει αυτό.

Πιστεύω ότι, κυρίως, είναι ο διεθνισμός που σας διατρήσει ως συστατικό στοιχείο της πολιτικής σας ύπαρξης, ένας διεθνισμός που ακόμη και σε θέματα γλώσσας μπορεί να κάνετε κάποιες υποχωρήσεις.

Γι' αυτό θεωρείτε κορυφαία τη μάχη για το συγκεκριμένο άρθρο. Γι' αυτό δεν θα υποστείτε τη σημαία αν κρύβεστε πίσω από τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Όσον αφορά τον συνταγματικό πατριωτισμό, τον οποίο άκουσα με προσοχή, ανήκω σε αυτούς που λένε ότι υπάρχουν έθνη και υπάρχουν χώρες και δεν είναι οι χώρες, τόποι και τα έθνη, λαοί.

Άρα, θα είμαι απέναντι στην άποψη περί συνταγματικού πατριωτισμού. Πιστεύω σε έναν σύγχρονο πατριωτισμό, ο οποίος, βέβαια, μπορεί και να διατρήσει όλα τα κόμματα.

Τέλος, θα απευθυνθώ σε όσους αυτοπροσδιορίζονται ότι ανήκουν στην ευρύτερη κεντροδεξιά παράταξη, αλλά πάντα βρίσκουν μία δικαιολογία, ώστε να μη συνταχθούν με τη Νέα Δημοκρατία. Η Νέα Δημοκρατία σήμερα αποκρούει την προσπάθεια του ΣΥΡΙΖΑ για τον συνταγματικό ορισμό του ελληνικού κράτους ως ουδετερόδοξου.

(Στο σημείο αυτό κτυπάει το κουδούνι λήξεως του χρόνου ομιλίας του κυρίου Βουλευτή)

Τελειώνω, κύριε Πρόεδρε.

Η Νέα Δημοκρατία επανέφερε στις σωστές βάσεις το μάθημα της Ιστορίας, στα σχολεία την αριστεία για τους σημαιοφόρους των παρελάσεων. Η Νέα Δημοκρατία ξεδιπλώνει μία διαφορετική πολιτική αντιμετώπισης του προσφυγικού με περισσότερες περιπολίες στα σύνορα, ταχύτερες διαδικασίες απονομής ασύλου και κλειστά προαναχωρησιακά κέντρα.

Ευχαριστώ πολύ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα της Νέας Δημοκρατίας)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Γεώργιος Λαμπρούλης): Τον λόγο έχει ο κ. Βούτσης Νικόλαος, τέως Πρόεδρος της Βουλής.

Παρακαλώ, κύριε Πρόεδρε, έχετε τον λόγο.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΒΟΥΤΣΗΣ: Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, δεν θα αφήσω ασχολίαστο ότι όλοι γνωρίζουμε πως η δικτατορία, η οποία είχε ενδυθεί το ένδυμα από την πλευρά της και αξιοποιούσε κάποιες παραδόσεις του «Ελλάς Ελλήνων Χριστιανών» και του «Πατρίς, Θρησκεία, Οικογένεια», έπεσε από το «Ψωμί, Παιδεία, Ελευθερία». Αυτό έχει γράψει η ιστορία. Αυτό τιμάει κάθε χρόνο και τιμήσαν και προχθές δεκάδες, χιλιάδες κόσμου.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα του ΣΥΡΙΖΑ)

Γι' αυτό να μην είμαστε αναθεωρητικοί της ιστορίας, ακόμα και για τα πρόσφατα γεγονότα, τα οποία τα ξέρουμε πάρα πολύ καλά.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, θα κάνω μερικές παρατηρήσεις σε κρίσιμα ζητήματα, διότι επί της ουσίας, της συνταγματικής, αυτά που έχουν ακουστεί από τους εισηγητές μας, από τους ειδικούς αγορητές, από την Κοινοβουλευτική Εκπρόσωπο νομίζω ότι ήταν πάρα πολύ σαφή.

Θα ξεκινήσω από αυτό που είχε πει ο Μοντεσκιέ και μας το είπε ο κ. Τζαβάρας πρωί-πρωί, ότι τα πράγματα οδηγούν στην κατάσταση μίας ωρίμανσης και ανταπόκρισης πάνω στα πράγματα και τις εξελίξεις, με τη συνταγματοποίηση πάνω σε αυτές τις ανάγκες.

Άκουσα με θετική έκπληξη αυτά που είπε ο κ. Τζαβάρας. Και περίμενα αμέσως ύστερα να πει ποια είναι τα πράγματα μέσα στη δεκάχρονη κρίση, δηλαδή τι ήρθε ως ανάγκη σε όλους αυτούς τους τομείς, ιδιαίτερα στον τομέα των ελευθεριών, των δικαιωμάτων, του κοινωνικού κράτους, των μεγάλων αλλαγών που υπήρξαν στο διεθνή περίγυρο, των αδιεξόδων μπροστά στα οποία βρέθηκε η Ευρωπαϊκή Ένωση, του θέματος του προσφυγικού - μεταναστευτικού που έφερε στην επιφάνεια με ορμητική τρόπο αξίες αλληλεγγύης, ανθρωπισμού κ.λπ., με τις οποίες επιβίωσαμε και μέσα στην κρίση. Διότι περί αυτού πρόκειται.

Περίμενα ακριβώς να πει ότι πάνω σε αυτά πρέπει να συσχεφτούμε, να αναστοχαστούμε, να αντιπαρεθεθούμε, προφανώς με τις ιδιαίτερες πολιτικές και ιδεολογικές μας απόψεις, και να νομοθετήσουμε το Σύνταγμα.

Αντ' αυτού, μετά από αυτή τη διαπίστωση, γυρίσαμε πίσω σαν να μην είχε συμβεί τίποτα για δέκα χρόνια, και ακούσαμε, παραδείγματος χάριν, ότι δεν είναι το κοινωνικό κράτος δικαίου αυτό το οποίο εγγυάται την επιβίωση και τη διαβίωση και το ελάχιστο εισόδημα κ.λπ., αλλά είναι η οικογένεια, η οποία μέσα στα δέκα χρόνια επέδειξε ότι ήταν το στοιχείο το ενοποιητικό και της επιβίωσης μέσα στις κρίσιμες συνθήκες του ελληνικού κράτους.

Δεν είναι έτσι. Η οικογένεια βοήθησε, όπως βοηθάει διαχρονικά. Παραδείγματος χάριν, στα νοσοκομεία μας, όταν δεν έχουν οι άνθρωποι -και το ξέρουμε πολύ καλά- να πληρώσουν για να μείνουν το βράδυ ιδιαίτερες νοσοκόμες, είναι η οικογένεια που κάθεται δίπλα. Είναι κάποια πράγματα τα οποία τα γνωρίζουμε όλοι μας.

Όμως, ποιο είναι το στοιχείο το οποίο οδήγησε στην επιβίωση μέσα στη δεκαετία; Είναι προφανές, το οριζόντιο -και εκεί έχει και η Εκκλησία τη δική της συνεισφορά- κίνημα και κύμα αλληλεγγύης, ανθρωπισμού, οι αξίες πάνω στις οποίες μπόρεσε όρθια, με αξιοπρέπεια να μείνει αυτή η κοινωνία, αυτός ο λαός. Αλίμονο εάν είναι το «Ελλάς Ελλήνων Χριστιανών»! Από πού ακούστηκαν αυτά τα πράγματα;

Επιτρέψτε μου να σας πω δε ότι η θεωρία περί ιδεοληψιών την οποία την ακούμε από χθες είναι πάρα πολύ αμύχανη, διότι τι καταδεικνύει; Καταδεικνύει μία διάθεση καθεστωτική, ότι δηλαδή υπάρχει μία ιδέα, μία άποψη και αυτή είναι της κανονικότητας, είναι η βαθιά συντηρητική άποψη. Δεν υπάρχει οτιδήποτε άλλο, οτιδήποτε εκφεύγει. Και μάλιστα, αν δείτε και από τα Πρακτικά ομιλίες συναδέλφων, λένε ότι τα άλλα είναι των προοδευτικών -δηλαδή της μισής Ελλάδας και παραπάνω, μετά και τον Εμφύλιο πάρα πολλές φορές παραπάνω- και μιλούν με έναν τρόπο, που δείχνει ότι υπάρχει η άποψη η οποία είναι αυτή, αμετακίνητη και ως έχουμε περάσει τα μετεμφυλιακά, τη χούντα, την κρίση, τη χρεοκοπία. Η άποψη, όμως, είναι αυτή, η οποία επανέρχεται τώρα για να συνταγματοποιηθεί και τα άλλα είναι διάφορες αναζητήσεις επικίνδυνες, εθνομηδενιστικές.

Πραγματικά μένω κατάπληκτος από το ότι δεν αντιληφθήκαμε τίποτα ίσως από αυτή την κρίση.

Για το σύνολο των δικαιωμάτων τώρα, προσέξτε: Αντί της σύμπτυξης των απόψεων του φιλελεύθερου κράτους πάνω στο οποίο ομνύει και η παράταξή σας και του πολιτικού φιλελευθερισμού και του κοινωνικού κράτους δικαίου που αποτελεί ένα προχώρημα, μία ωρίμανση -και ο Πρόεδρος κ. Στυλιανίδης είπε νομίζω μερικά πράγματα για αυτό το θέμα, πώς έχει περάσει να αποτελεί μία κορωνίδα και σε κλίμακα Ευρώπης των εγγυήσεων για τα κοινωνικά δικαιώματα- αντ' αυτού, δηλαδή αντί της συμπίκνωσης αυτών των δύο εννοιών, που θα παράξουν τις εγγυήσεις, τις ρυθμίσεις, τη διεύρυνση, το βάθος σε σχέση με τα δικαιώματα, είναι προφανές πως έχουμε την κατάρρευση μίας βαθύτατα νεοφιλελεύθερης αντίληψης και μίας κοινωνικά συντηρητικής αντίληψης. Περί αυτού πρόκειται, σε απόσταση και από τα πρώτα άρθρα που μας είχατε φέρει και νομίζω ότι ο κ. Παυλόπουλος ήταν επικεφαλής της Επιτροπής Αναθεώρησης Συνταγματος πριν από την πτώση της προηγούμενης κυβέρνησης, της κυβέρνησης Σαμαρά.

Επιτρέψτε μου να σας πω κάτι σε σχέση με τα εκκλησιαστικά. Με συγχωρείτε, πού ζούμε, από τότε μάλιστα που από το ΠΑΣΟΚ έγιναν βήματα σε αυτόν τον τομέα; Τι έχουμε καταλάβει αυτά τα τελευταία χρόνια;

Εσάς, κύριε Μπογδάνο, σας έχω δώσει συνέντευξη στο ραδιόφωνο. Με συγχωρείτε, είναι εδώ ο κ. Μπογδάνος; Έδειξα προ τα εκεί, με συγχωρείτε, κύριε Οικονόμου. Θα τα ακούει. Του έδωσα συνέντευξη στο ραδιόφωνο, με κυνηγούσε με πάθος τότε, ήταν πολύ πιο νέος, όταν παλεύαμε εδώ να περάσουμε σε τρίτη φάση την αποτέφρωση νομοθετικά. Ενώ ήδη είχε περάσει ομοφώνως πριν από δώδεκα χρόνια, πριν από έναν μήνα έγινε το αποτεφρωτήριο από ιδιώτες στη Ριτσώνα. Και παλεύαμε, το φέρναμε, το ξαναφέρναμε το ζήτημα και δώστομο προσκόμματα! Βιβλίο, διδακτορικό μπορεί να γραφτεί για το ποιοι και πώς περιορίζαν τους δήμους, τις νομαρχίες. Τα ξέρει ο κ. Καμίνης άριστα, ο κ. Μπουτάρης, προηγούμενα ο κ. Σκοτινιώτης. Γι' αυτό σας λέω ότι θυμάμαι ότι ο κ. Μπογδάνος μου είχε τηλεφωνήσει για να δημοσιοποιήσει το πώς παρενέβησαν θρησκευτικοί παράγοντες σε αυτή την υπόθεση.

Δεν ξέρουμε από πού πέρασαν, κύριε Λοβέρδο, όσοι θέλησαν επί είκοσι, τριάντα χρόνια και κυρίως τα πρώτα χρόνια τα δικά σας να κάνουν πολιτικό γάμο; Δεν ξέρουμε από πού πέρασαν τα παιδιά μας, όταν θελήσαμε να τα ονοματοδοτήσουμε; Δεν ξέρουμε για την πολιτική κηδεία, πώς τώρα αρνούνται σε όσους κάνουν πολιτική κηδεία να τους φιλοξενήσουν -γιατί, τα νεκροταφεία ανήκουν σε άλλο κράτος;- σε τάφους στα νεκροταφεία; Τριάντα χρόνια!

Για την περιουσία δεν ακούστηκαν; Έλεγα προηγουμένως ότι θα δώσω τα στοιχεία που μου έδωσαν προχθές από την Πιερία άνθρωποι που έχουν κάνει δεκαπέντε χρόνια δουλειά για το πώς είναι χιλιάδες στρέμματα μέχρι τον Μύτικα πάνω στην Ολυμπία αδιευκρίνιστα -τάχα- με οθωμανικές βούλες και πήγαν οι άνθρωποι και στην Άγκυρα και πήραν από τα εκεί -δεν ξέρω πώς λέγονται, όχι ληξιαρχεία πάντως που μου ήρθε να πω- υποθηκοφυλακεία ότι δεν ανήκουν στους Τούρκους. Και μου έχουν δώσει όλο το ντοσιέ για να έρθει στον κοινοβουλευτικό έλεγχο.

Δεν είναι παρόντα στοιχεία αυτά στη σημερινή κοινωνία; Αφήνω τα θεωρητικά, αφήνω τα αντικληρικαλιστικά που ακούστηκαν και τα λοιπά.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΟΒΕΡΔΟΣ: Ο προσηλυτισμός...

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΒΟΥΤΣΗΣ: Ο προσηλυτισμός!

Αγαπητέ Πρόεδρε, κύριε Στυλιανίδη, δεν περίμενα από εσάς -διότι έχει σημασία, είστε μελετημένος, τα ξέρετε τα ζητήματα, παίζετε και αυτό τον ρόλο του Προέδρου και τον παίζετε καλά- να δώσετε το σήμα, διότι άκουσα ύστερα και άλλους συναδέλφους, για το περίφημο 98% που είναι Έλληνες ορθόδοξοι. Δεν ξέρω, μπορεί να είναι 85%, 90%, μπορεί και 98% και 100% πιθανόν με ιδιαίτερα το Πάσχα και λέμε και τους ύμνους και τα λοιπά. Δεν μιλάμε για αυτό.

Με συγχωρείτε πάρα πολύ! Δεν υπάρχει μία δημοσκόπηση τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια που να μην είναι από 30% μέχρι 60% μέσα στον ελληνικό λαό -προφανώς σε θρησκευόμενους κατά το πλείστον- υπέρ της διάκρισης και του διακριτού ρόλου ανάμεσα στο Κράτος και στην Εκκλησία. Γιατί τα μπλέκετε; Για να

δημιουργήσετε ιδεολογικό μέτωπο; Αυτή είναι ιδεοληψία, επιτρέψτε μου να σας πω!

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα του ΣΥΡΙΖΑ)

Φέρνετε τον ΣΥΡΙΖΑ εξ απαλών ονύχων με ένα επιχείρημα, κύριε Πρόεδρε, το οποίο σας λέω ότι το είπατε πρωί-πρωί και το ακολούθησαν και άλλοι συνάδελφοι. Δηλαδή η προσπάθεια, που γίνεται για το άρθρο 3 και για τα άλλα άρθρα, όχι μόνο από τον ΣΥΡΙΖΑ -από το Κίνημα Αλλαγής έχει γίνει, από το Ποτάμι την προηγούμενη φορά, από πτέρυγες της Βουλής- απαξιώνει το 98% του ελληνικού λαού; Από πού και ως πού; Από πού προκύπτει; Γιατί το χρησιμοποιήσετε αυτό το επιχείρημα; Είναι κάτι το πολύ διαφορετικό, έχει σχέση με τη συγκρότηση του κράτους και τις σχέσεις του Κράτους με την Εκκλησία, πόσω μάλλον με τη θρησκεία, πόσω μάλλον με τους θρησκευόμενους. Είναι διαφορετικά πράγματα. Έτσι δημιουργούνται, όμως, οι φανατισμοί ανάμεσά μας!

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ ΣΤΥΛΙΑΝΙΔΗΣ: Μου επιτρέπετε, κύριε Πρόεδρε; **ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΒΟΥΤΣΗΣ:** Ναι, σε ό,τι με αφορά, βεβαίως, διά του Προέδρου.

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ ΣΤΥΛΙΑΝΙΔΗΣ: Εγώ μία επισήμανση θέλω να κάνω. Όταν σεβόμαστε τη διαφορετικότητα γιατί είμαστε προσηλωμένοι στην απόλυτη αξία της θρησκευτικής ελευθερίας, δεν χρειάζεται να την καταργούμε. Οι διακριτοί ρόλοι είναι δεδομένοι.

Εμείς, λοιπόν, προσεγγίζουμε το ζήτημα με σεβασμό στο άλλο δόγμα ή και στον άθεο, εσείς λέτε να το καταργήσουμε. Αυτή είναι και η διαφορά της φιλοσοφίας μας.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΒΟΥΤΣΗΣ: Μάλιστα. Μόνο που το πρωί είπατε -και σας το είπα- περί του 98%, ότι όποιος λέει κάτι άλλο είναι απέναντι στο 98% -είναι γραμμένο στα Πρακτικά- και ακολούθησαν τέσσερις συνάδελφοι που έφτασαν μέχρι το Άγιο Όρος, ο συνάδελφος από τη Μαγνησία. Έφτασαν μέχρι τον πρώην Πρωθυπουργό και το Άγιο Όρος.

Δεν καταλαβαίνετε ότι έτσι φτιάχνουμε στρατόπεδα, φτιάχνουμε σκληρές συγκρούσεις;

Τελευταίο: Άκουσα με έκπληξη στην Επιτροπή Αναθεώρησης του Συντάγματος -όπου εγώ δεν ήμουν- τον αγαπητό κ. Λοβέρδο, αλλά με κατάπληξη σήμερα εδώ να αναφέρεται -και δεν μπορώ να το αφήσω ασχολίαστο, είχε τύχει να είμαι και Υπουργός Εσωτερικών τότε, βλέπω και τον κ. Καστανίδη, ήταν πριν από λίγο εδώ- και να μιλάει περί νόθου και παρανόμου δημοψηφίσματος του 2015. Πίστευα ότι ήταν στο πλαίσιο της επιτροπής, στο πλαίσιο μιας άνετης συζήτησης, αλλά επανελήφθη.

Προφανώς για αυτό το δημοψήφισμα έχουν γίνει μεταπτυχιακά, διδακτορικά, έχει πει τη γνώμη του ο κ. Γιούνκερ. Έγιναν εκλογές έναν μήνα μετά ακριβώς, για να ξέρει ο λαός εάν υπήρξε αυτό που διάφοροι λένε «απαξίωση του αποτελέσματος» ή αν ίσα-ίσα τελικά ήρθε μία καλύτερη συμφωνία ή κάτω από ποιους όρους ήρθε μία καλύτερη συμφωνία. Επί της ουσίας, λοιπόν, του ερωτήματος, πώς ήταν διατυπωμένο και λοιπά, έχει αναπτυχθεί επί τεσσάρων χρόνων μία ολόκληρη -όχι φιλολογία- πολιτική αντιπαράθεση και με διεθνείς αναφορές.

Θέλω να σας διαβεβαιώσω -και μιλάω από αυτό το Βήμα- ότι για αυτό το δημοψήφισμα δεν υπήρξε η παραμικρή ένσταση από τη διακομματική επιτροπή η οποία λειτούργησε για μία εβδομάδα και λειτουργούσε πρωί, μεσημέρι, βράδυ στο Υπουργείο Εσωτερικών, για οποιαδήποτε πτυχή του -και έγινε μέσα σε καθεστώς capital controls, όπου δεν είχαμε να πληρώσουμε ούτε τους δικαστικούς οι οποίοι έφευγαν, δηλαδή είχαμε και τεχνικά ζητήματα, τεχνικά προβλήματα- δεν υπήρξε η οποιαδήποτε ένσταση.

Στη Βουλή -Σάββατο το είχαμε εισηγηθεί από το Βήμα- είχε τεκμηριωθεί η συνταγματικότητα της πράξης έτσι όπως τεκμηριώνεται κάθε φορά η συνταγματικότητα ή η αντισυνταγματικότητα των νομοθετημάτων και ουδείς από εκεί και ύστερα έχει μίλησε περί παρανόμου, πόσω μάλλον περί νόθου, έστω και κατά μία ψήφο. Είναι άκρως επικίνδυνο. Θα κάνουμε αναθεώρηση της πολύ πρόσφατης ιστορίας;

Μπορεί ο καθένας πολιτικά να πει ό,τι θέλει, για τον ΣΥΡΙΖΑ, για τον Τσίπρα, γι' αυτούς που ψήφισαν τότε. Αλίμονο! Μήπως το 62% ήταν ΣΥΡΙΖΑ; Το καταλαβαίνουμε. Πήγαμε σε εκλογές. Πολιτικά όμως. Θα το βγάλουμε νόθο και παράνομο;

Και αφού μου δίνεται η ευκαιρία -και κλείνω με αυτό, κύριε Πρόεδρε- θα ήθελα να το πω από του Βήματος της Βουλής: Εκείνη την εβδομάδα μέσω του 90% των συστημικών media υπήρξε μια απίστευτη, απολύτως παράνομη εκπομπή. Παράνομη εννοώ σε σχέση με τον νόμο Καστανίδη, με βάση τον οποίο έγινε το δημοψήφισμα. Μην εξεγείρεστε, διότι τεκμηριωμένα μπορώ να σας πω τι λέει αυτός ο νόμος σε σχέση με τα media και τις δύο επιτροπές, πώς θα έπρεπε να δείχνουν τις συγκεντρώσεις κ.λπ.. Υπέστημεν επί έξι ημέρες -ακόμη και το Σάββατο, πριν πάει να ψηφίσει ο κόσμος- απίστευτα πράγματα από αυτό το μπλοκ που συναποτελέσε ύστερα το αντί-ΣΥΡΙΖΑ μέτωπο. Αυτό ήταν εκείνο που συνέβη εκείνη την εβδομάδα και ήταν εκτός νόμου ή θα μπορούσε να οδηγήσει σε μία νοθεία της θέλησης του ελληνικού λαού. Ευτυχώς ο ελληνικός λαός πέρασε πάνω από αυτό. Ευχαριστώ πολύ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα του ΣΥΡΙΖΑ)

ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΟΒΕΡΔΟΣ: Κύριε Πρόεδρε, θα ήθελα τον λόγο επί της διαδικασίας. Με την προεδρία συναδέλφου σας είχαμε προσπαθήσει να ρυθμίσουμε το θέμα των δευτερολογιών. Η διάσκεψη των Προέδρων δεν είχε πάρει τέτοια απόφαση, αλλά επειδή τίθενται θέματα, είχα προτείνει σήμερα που έχουμε τις πρώτες διατάξεις υπό συζήτηση, να δώσετε το δικαίωμα στους εισηγητές κάποια στιγμή να μιλήσουν για πέντε λεπτά.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Γεώργιος Λαμπρούλης): Μέχρι το βράδυ έχουμε πολλές ώρες.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΟΒΕΡΔΟΣ: Ας το έχετε υπ' όψιν σας πάντως.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Γεώργιος Λαμπρούλης): Δεν νομίζω να στερθεί ο λόγος από κάποιον ο οποίος επιθυμεί να δευτερολογήσει επί κάποιων άρθρων.

Τον λόγο έχει η Η' Αντιπρόεδρος της Βουλής κ. Σοφία Σακοράφα.

ΣΟΦΙΑ ΣΑΚΟΡΑΦΑ (Η' Αντιπρόεδρος της Βουλής): Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε, και εσάς και τους συναδέλφους, που μου παραχώρησαν τη θέση τους για να μπορέσω να μιλήσω πριν ανέβω στην Έδρα.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, η συνεδρίαση αυτή που αφορά στη δεύτερη θεματική θα μπορούσε να έχει τίτλο «Η χαμένη ευκαιρία της συνταγματικής Αναθεώρησης». Σήμερα συζητάμε διατάξεις που δεν συγκέντρωσαν την απαιτούμενη πλειοψηφία των εκατόν ογδόντα ψήφων. Είναι διατάξεις πολύ σημαντικές γιατί αφορούν στα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα, διατάξεις που χαρακτηρίζουν την ποιότητα ενός φιλελεύθερου και δημοκρατικού Συντάγματος. Φιλελεύθερου όμως με την πραγματική του έννοια ως προς τις ελευθερίες, της αναγνώρισης στον πολίτη ενός οπλοστασίου ατομικών δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών, που θα τον προστατεύει από τη βίαιη επέμβαση της διοίκησης και της εξουσίας στον ελάχιστο ατομικό του χώρο. Δημοκρατικού γιατί τα κοινωνικά δικαιώματα πλουτίζουν την παραγωγική συγκρότηση της κοινωνίας με τη μεγαλύτερη δυνατή συμμετοχή της ευρύτερης λαϊκής πλειοψηφίας, μεγαλύτερη λαϊκή συμμετοχή στον οικονομικό, στον πολιτισμικό και κοινωνικό βίο, άρα και περισσότερη δημοκρατία στον πολιτικό βίο της χώρας.

Υπάρχει και τώρα η ευκαιρία να διευρυνθεί αυτό το φιλελεύθερο και δημοκρατικό στοιχείο του Συντάγματός μας με διατάξεις που προτείνουμε και εναρμονίζονται με τις νέες αντιλήψεις που διαμορφώνονται στην ελληνική και την ευρωπαϊκή κοινωνία, με διατάξεις που θα εναρμονίζονταν με την πολιτειακή μας ιστορία από την πρώτη συνταγματική συγκρότηση με το προσωρινό πολίτευμα της Επιδάουρου.

Οι επαναστατημένοι Έλληνες δύο αιώνες πριν δεν δίστασαν να αναγνωρίσουν μία εντελώς ριζοσπαστική, για όλη την Ευρώπη, γκάμα δικαιωμάτων και ελευθεριών με την επίδραση των κοινωνικών αιτημάτων της Επανάστασης, αλλά και του ελληνικού και ευρωπαϊκού Διαφωτισμού. Εμείς είμαστε εντελώς φοβικοί όταν πρόκειται να εναρμονιστούμε σε σύγχρονες προοδευτικές και δημοκρατικές αντιλήψεις.

Θα σταθώ σε δύο σημεία. Το πρώτο αφορά στη διεύρυνση του φιλελεύθερου προσήμου του Συντάγματός μας για τον ατομικό χώρο όπου απαγορεύεται η παρέμβαση της εξουσίας. Η άποψη της Πλειοψηφίας είναι να μην υπάρξει αλλαγή στο άρθρο 5 πα-

ράγραφος 2 του Συντάγματος για την απαγόρευση των διακρίσεων. Αλήθεια, πιστεύουμε ότι το άρθρο που υφίσταται σήμερα, μας ικανοποιεί; Δεν θα πρέπει να ληφθεί ιδιαίτερη μέριμνα για την απαγόρευση των διακρίσεων και σε ό,τι αφορά στο φύλο, στην ταυτότητα φύλου και στο δικαίωμα του σεξουαλικού προσανατολισμού, για την απόλαυση των δικαιωμάτων, που συνέχονται με την προστασία της ζωής, της τιμής και της ελευθερίας;

Η πραγματικότητα αποδεικνύει ότι η προστασία που σήμερα εξασφαλίζει το άρθρο αυτό είναι ανεπαρκής και έχουμε και πρόσφατα παραδείγματα. Μόλις προχθές, στο νομοσχέδιο του Υπουργείου Αθλητισμού ανεστάλησαν οι διατάξεις, που προέβλεπαν την εφαρμογή ποσόστωσης φύλου στα διοικητικά συμβούλια των αθλητικών ομοσπονδιών. Επίσης, η γενική διατύπωση του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 2 του άρθρου είναι ανεπαρκής για την εγγύηση των δικαιωμάτων των προσφύγων και των μεταναστών. Πρέπει να θυμόμαστε ότι η απόλαυση ίσων δικαιωμάτων για αλλοδαπούς και ημεδαπούς υπάρχει στη συνταγματική μας τάξη από τα συντάγματα της Επανάστασης. Η ελευθερία, που πολύ σωστά αυτό το άρθρο εγγυάται για τους αλλοδαπούς εντός της ελληνικής επικράτειας, μπορεί να περιοριστεί όταν δίνεται η δυνατότητα διασταλτικής ερμηνείας στις εξαιρέσεις που εισάγονται από το Διεθνές Δίκαιο, με αποτέλεσμα να ακυρώνεται στην πράξη.

Πρόσφατο καταλυτικό παράδειγμα η ενσωμάτωση της οδηγίας της 13^{ης} Δεκεμβρίου του 2011 του ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για το καθεστώς της διεθνούς προστασίας με ανεπιτήρητους και αντιανθρωπιστικούς περιορισμούς. Είναι επιτακτική ανάγκη να υπερψηφιστεί η αλλαγή αυτού του άρθρου, ώστε να διευρυνθεί η απόλαυση των δικαιωμάτων της ζωής, της ελευθερίας και της τιμής για όλους με ευρύτατη συναινέση. Η πρόταση του ΜέΡΑ25 καλύπτει ακριβώς αυτή την ανάγκη.

Η δεύτερη ευκαιρία που χάνουμε έχει να κάνει με την ατομία επιβεβαίωσης του δημοκρατικού προσήμου του Συντάγματος με την εμβάθυνση των κοινωνικών δικαιωμάτων, αφού η πρόταση της Πλειοψηφίας είναι να μην υπάρξει καμία αλλαγή. Τα προηγούμενα χρόνια χαρακτηρίστηκαν από τεράστια υποχώρηση των κοινωνικών δικαιωμάτων. Εργαλειοποιήθηκε το φοβικό αφήγημα του «καθεστώτος ανάγκης» χωρίς χρονικό ορίζοντα. Βρήκε και ανταπόκριση στη νομολογία των ανωτάτων δικαστηρίων.

Σήμερα τα κοινωνικά δικαιώματα έχουν, θα έλεγα, φύλλο σικκί. Είναι επιτακτική ανάγκη λοιπόν να επαναβεβαιωθούν μία σειρά από δικαιώματα για άλλη μία φορά: το δικαίωμα στην εργασία, την υγεία, την κοινωνική ασφάλιση, η εμβάθυνση της προστασίας της μητρότητας, του γάμου, της οικογένειας -και ιδίως της μονογονεϊκής οικογένειας-, της παιδικής ηλικίας και των ηλικιωμένων. Είναι επιτακτική ανάγκη η αναγνώριση και νέων κοινωνικών δικαιωμάτων, που έχουν ωριμάσει πλέον, στην εξελιγμένη κοινωνία που ζούμε, όπως το δικαίωμα στην ύδρευση, στην απόλαυση της ηλεκτρικής ενέργειας και στην προστασία της πρώτης κατοικίας. Βέβαια έτσι πώς θα προχωρήσετε στην πλήρη ιδιωτικοποίηση της ΔΕΗ, της ύδρευσης και των κόκκινων δανείων με το σχέδιο «ΗΡΑΚΛΗΣ»;

Συγγνώμη, το είχα ξεχάσει. Είναι πολύ εύκολο να αναγνωρίζουμε τα δικαιώματα. Δεν κοστίζει και τίποτα. Το δύσκολο είναι να εγγυόμαστε ότι τα δικαιώματα έχουν νόημα, περιεχόμενο και εφαρμογή για όλους. Παράδειγμα: Εγγυάστε την ψηφιακή διακυβέρνηση. Όμως κάποιος, που δεν έχει πρόσβαση στην ηλεκτροδότηση και την τηλεπικοινωνία, μπορεί να έχει πρόσβαση σε μία σειρά από βασικές δραστηριότητες μέσω του διαδικτύου;

Αναγνωρίζουμε το κοινωνικό δικαίωμα στην υγεία. Αυτό είναι σχετικά εύκολο. Το δύσκολο είναι να εγγυόμαστε και το δικαίωμα της υδροδότησης, που εξασφαλίζει ένα μίνιμουμ υγιεινής, αλλά και την ίδια την επιβίωση.

Ακόμα και αν ψηφίσουμε τις πιο επαναστατικές και ριζοσπαστικές προτάσεις για τα κοινωνικά δικαιώματα, πώς αυτά μπορούν να βρουν έδαφος εφαρμογής, αφού ο πολίτης αναγκάζεται να τα αποποιηθεί όταν τον πιέζει η ανάγκη της επιβίωσης μέσα στη φτώχεια και την εξαθλίωση; Τότε χρειάζεται συνταγματική προστασία.

Δεν έχω την ψευδαίσθηση ότι κάποια δυτική κοινωνία του σήμερα προτίθεται να εγγυηθεί στον πολίτη οκτάωρη εργασία για

την οποία θα μπορεί να διεκδικήσει αμοιβή ανάλογη με τις ανάγκες του. Ας εγγυηθούμε όμως σε όλους το ελάχιστο: το δικαίωμα στην επιβίωση, ένα ελάχιστο επίπεδο αξιοπρέπειας.

Ας το αποτυπώσουμε στο Σύνταγμα, ας θεσπίσουμε και εγγύηση για τις προνοιακές παροχές, για να μην μπορεί οποιοσδήποτε να τις απομεινώνει σε εξευτελιστικό βαθμό, όπως το βιώνουμε σήμερα.

Ας βεβαιώσουμε περισσότερο επιτακτικά το δικαίωμα στην εργασία και τις συλλογικές συμβάσεις, για να δρομολογηθεί μια άλλη ανάπτυξη με σχεδιασμό επενδύσεων έντασης εργασίας, με αλληλοπρεπείς συνθήκες και δίκαιες αποδοχές.

Στη διακήρυξη του κόμματός μας παραφράζουμε τον εθνικό μας ποιητή με τη φράση «Θέλει αρετή και τόλμη η ελευθερία των πολλών». Αυτό είναι και το νόημα της ρεαλιστικής παρέμβασής μας, σε ό,τι αφορά τις νέες προοδευτικές αντιλήψεις αποδεκτές σε όλη την Ευρώπη για την απαγόρευση των διακρίσεων. Αυτό είναι το νόημα της δημοκρατικής μας παρέμβασης για τα κοινωνικά δικαιώματα, που εκφράζει το όραμα της ελπίδας για μια κοινωνία που συμμετέχουν όσο το δυνατόν πιο πολλοί.

Σήμερα πρέπει να σταθούμε γενναίοι και όχι φοβικοί, για να μη χαθεί αυτή η ιστορική ευκαιρία. Σας καλώ να υπερψηφίσετε την πρόταση του ΜέΡΑ25, μια πρόταση που απαντά με έναν θαρραλέο και οραματικό «ναι» στη διεύρυνση και εμβάθυνση των κοινωνικών και ατομικών δικαιωμάτων.

Διότι ο ελληνικός λαός χρειάζεται περισσότερη ελευθερία και αξίζει περισσότερη δημοκρατία, δύο αξίες τις οποίες μεταλαμπάδεψε σε όλη την Ευρώπη η Επανάσταση του 1821 και η θωράκισή τους στη συνταγματική Αναθεώρηση θα είναι ο καλύτερος εορτασμός των διακοσίων χρόνων της.

Ευχαριστώ πολύ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα του ΜέΡΑ25)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Γεώργιος Λαμπρούλης): Τον λόγο έχει ο κ. Γεώργιος Παπαηλιού από τον ΣΥΡΙΖΑ.

(Στο σημείο αυτό την Προεδρική Έδρα καταλαμβάνει η Η' Αντιπρόεδρος της Βουλής κ. **ΣΟΦΙΑ ΣΑΚΟΡΑΦΑ**)

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΠΑΗΛΙΟΥ: Κύριε Πρόεδρε, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, θα αναφερθώ στην ενότητα για το κοινωνικό κράτος και τα κοινωνικά δικαιώματα, που αποτελεί και το κατ' εξοχήν πεδίο ιδεολογικής πολιτικής αντιπαράθεσης μεταξύ των πολιτικών δυνάμεων, εν προκειμένω κυρίως μεταξύ του ΣΥΡΙΖΑ και της Νέας Δημοκρατίας.

Η πρόταση του ΣΥΡΙΖΑ και βέβαια, έχει ιδεολογικό-πολιτικό πρόσημο. Η άποψη των συναδελφών της Νέας Δημοκρατίας και εν πολλοίς και του Κινήματος Αλλαγής ότι στο κεφάλαιο των κοινωνικών δικαιωμάτων με την πρότασή μας δεν εισφύεται κάτι ουσιαστικό, αλλά προτείνονται απλά επαναδιατυπώσεις, που δεν έχουν πρακτικό αντίκρισμα, ότι πρόκειται για βερμπαλισμό και για προσθήκη άχρηστων λέξεων και φράσεων δεν ευσταθεί.

Σε αντίστιξη προς τις ατομικές ελευθερίες, τα κοινωνικά δικαιώματα συγκροτούν ή συνιστούν σημαντικό στοιχείο του κοινωνικού κράτους. Με τη συνταγματική κατοχύρωσή τους τούς προσδίδεται αυξημένη τυπική ισχύς.

Η γένεση των κοινωνικών δικαιωμάτων συνδέεται με το γεγονός ότι η κοινωνική πλειοψηφία δεν έχει πρόσβαση σε βασικά αγαθά. Οι λίγοι και οι ισχυροί διαχειρίζονται και καρπούνται τον παραγόμενο πλούτο, αφού κατέχουν τα μέσα παραγωγής. Έτσι, τα κοινωνικά δικαιώματα αποσκοπούν στην εξασφάλιση κατά το δυνατόν ισότιμης συμμετοχής της κοινωνικής πλειοψηφίας στην οικονομική και κοινωνική ζωή.

Με την αναγνώρισή τους κατοχυρώνονται δικαιώματα, αλλά και θεσμοί-αντικειμενικές δικαιοτικές αρχές. Γι' αυτό και απευθύνονται όχι μόνο στα άτομα και σε συλλογικές οντότητες, αλλά και στο κράτος που υποχρεούται να ενεργεί προς συγκεκριμένες κατευθύνσεις και να ασκεί πολιτικές με αντίστοιχο περιεχόμενο.

Μέσω των κοινωνικών δικαιωμάτων ως δικαιωμάτων συλλογικής δράσης, ενεργοποιούνται ευρύτεροι χώροι στους οποίους αναπτύσσονται κοινωνικοί ανταγωνισμοί, όπου συγκρούονται συμφέροντα. Ενδεικτικά, οι χώροι της εργασίας, της κοινωνικής ασφάλισης, της εκπαίδευσης, της υγείας και άλλων κοινωνικών αγαθών το κράτος νομιμοποιείται να έχει, τουλάχιστον, τον πρώτο ή κυρίαρχο ή αποκλειστικό λόγο, με σκοπό την προστασία

του δημοσίου συμφέροντος και την κατά το δυνατόν κοινωνικά δικαιότερη διανομή του παραγόμενου πλούτου.

Η παρατεταμένη οικονομική και κοινωνική κρίση είχε και σοβαρές επιπτώσεις στα κοινωνικά δικαιώματα. Η πρωτοφανής ανεργία, ιδίως των νέων, η υποβάθμιση της προστασίας του κόσμου της εργασίας, η συρρίκνωση των πεδίων της κοινωνικής ασφάλισης και της υγείας, όπως και η κατάρρευση των συλλογικών διαπραγματεύσεων και των συλλογικών συμβάσεων εργασίας οδήγησαν στην αποδόμηση, την ουσιαστική κατάρρευση του κοινωνικού κράτους και συνακόλουθα, των όποιων κοινωνικών δομών προστασίας υπήρχαν.

Αυτό οδηγεί στην ανάγκη αποκατάστασης και ενίσχυσης των κοινωνικών δικαιωμάτων, στα οποία πρέπει να προσδοθεί νομική δεσμευτικότητα, πέραν του χαρακτήρα της καθαρά πολιτικής διακήρυξης που έχουν. Επιπλέον, επιζητείται και η αποτελεσματικότητα των κοινωνικών αρχών και δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται συνταγματικά, αφού η προστασία αυτών επιτυγχάνεται κυρίως με νομοθετικές θεσμικές παρεμβάσεις.

Η πρόταση του ΣΥΡΙΖΑ αναδεικνύει την προοδευτική αντίληψη για ένα κοινωνικό κράτος σταθερό και ενισχυμένο με δικαιώματα, που θα ισχύουν για όλους τους πολίτες. Σκοπός είναι να ενισχυθεί η κανονιστική πυκνότητα, αλλά και η αγωγιμότητα των κοινωνικών δικαιωμάτων.

Επιπλέον, με την πρότασή μας δεν ενισχύεται μόνο η καθολικότητα των κοινωνικών δικαιωμάτων, αλλά θωρακίζεται το κοινωνικό κράτος με τρόπο τέτοιο που να ελαχιστοποιείται ο κίνδυνος να βιώσει η ελληνική κοινωνία μια τέτοιου είδους και μεγέθους φτωχοποίηση, την οποία υπέστη κατά την διάρκεια των «μνημονιακών» πολιτικών.

Σε αυτό το πλαίσιο, ενδεικτικά στοιχεία, που συνθέτουν την πρότασή μας είναι τα εξής: Η διασφάλιση ενός αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης για όλους τους πολίτες, μέσω συγκεκριμένων παρεμβάσεων και πολιτικών, ο δημόσιος έλεγχος βασικών κοινωνικών αγαθών, το νερό και η ηλεκτρική ενέργεια, με τρόπο που να διασφαλίζεται ότι όλοι οι πολίτες θα έχουν πρόσβαση σε αυτά και ότι οι παρεχόμενες σχετικές υπηρεσίες θα είναι υψηλής ποιότητας και βέβαια, σε προσιτές τιμές -η θέση περί φθηνού νερού δείχνει δυστυχώς, τις προθέσεις της Κυβέρνησης- η κατοχύρωση του δικαιώματος στην υγεία ώστε να μην προβλέπεται μόνο η υποχρέωση του κράτους να προσφέρει υπηρεσίες υγείας, αλλά και το δικαίωμα των πολιτών να έχουν χωρίς εξαιρέσεις πρόσβαση σε αποτελεσματικές παροχές υγείας μέσω του εθνικού συστήματος υγείας, η εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης στον τομέα της εργασίας και συνακόλουθα, η απαγόρευση διακρίσεων κάθε είδους ακόμα και η διάκριση λόγω ηλικίας, η οποία κατά την περίοδο των μνημονίων ακυρώθηκε με την νομοθέτηση του υποκατώτατου μισθού για νέους εργαζόμενους μέχρι την ηλικία των είκοσι πέντε ετών.

Θέλω να υπογραμμίσω, όμως, και στο πρόσφατο νομοσχέδιο για την ενέργεια, που βρίσκεται στη φάση της συζήτησης στην αρμόδια επιτροπή, όπου καταλύεται αποκάλυπτα η αρχή της ίσης αμοιβής για ίση εργασία, με τη διάκριση μεταξύ παλαιών και νέων εργαζομένων.

Η διεύρυνση της προστασίας της εργασίας, των συλλογικών εργασιακών δικαιωμάτων και του δικαιώματος στην κοινωνική ασφάλιση είναι μία ακόμη από τις αρχές επί των οποίων στηρίζεται η πρότασή μας.

Η κατοχύρωση της συλλογικής αυτονομίας των ελεύθερων συλλογικών διαπραγματεύσεων, των συλλογικών συμβάσεων εργασίας και επιπλέον, των αρχών της εύνοιας και της μονομερούς προσφυγής στη διαιτησία είναι προτάσεις, που κρίνονται αναγκαίες, μετά την λαίλαπα των «μνημονιακών» ρυθμίσεων που αποδόμησαν το εργατικό δίκαιο και άφησαν τους εργαζόμενους στο έλεος της εργοδοτικής αυθαιρεσίας. Έτσι συμπληρώνεται το συνταγματικό πλαίσιο προστασίας των εργαζομένων.

Στον αντίποδα της πρότασης του ΣΥΡΙΖΑ, η νεοφιλελεύθερη αντίληψη που εκφράζει η Νέα Δημοκρατία, εκλαμβάνει τα κοινωνικά δικαιώματα ως απλά ευχολόγια που εφαρμόζονται από τα αρμόδια κρατικά όργανα κατά το δοκούν. Στην πραγματικότητα τα κοινωνικά δικαιώματα επιδιώκεται να αποτελέσουν, ένα είδος ελεημοσύνης.

Και ένα τελευταίο, όσον αφορά τα δικαιώματα ομαδικής δράσης στο χώρο της εργασίας. Η συνδικαλιστική δραστηριότητα και η άσκηση του δικαιώματος της απεργίας για την Κυβέρνηση θεωρούνται επικίνδυνα, με την προσχηματική επίκληση της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας, αλλά και των συντεχνιακών πρακτικών, όπως έγινε πρόσφατα από τον Πρωθυπουργό ο οποίος κατήγγειλε το δικαίωμα της απεργίας ως αιτία ταλαιπωρίας για τους πολίτες.

Η συνεχόμενες καταγγελίες αυτών των δικαιωμάτων από όλους τους ελεγχόμενους από τις αγορές προπαγανδιστικούς μηχανισμούς αποσκοπεί στη ριζική αποδυνάμωση της θέσης των εργαζομένων, ώστε εν τέλει να επικρατήσουν οι ατομικές συμβάσεις εργασίας.

Αυτή, δυστυχώς, αγαπητοί κύριοι συνάδελφοι της Αξιωματικής Αντιπολίτευσης, είναι η επιδίωξή σας. Η εκδοχή για τη συνταγματική Αναθεώρηση που προτείνετε διαπνέεται από τη μία και μοναδική αντίληψη που αναγνωρίζετε, αυτή του νεοφιλελευθερισμού.

Σας ευχαριστώ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα του ΣΥΡΙΖΑ)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΟΥΣΑ (Σοφία Σακοράφα): Κι εγώ, κύριε συνάδελφε.

Τον λόγο έχει ο συνάδελφος κ. Υψηλάντης από τη Νέα Δημοκρατία.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ - ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ: Ευχαριστώ πολύ, κυρία Πρόεδρε.

Κύριοι Υπουργοί, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, ξεκινώντας την παρέμβασή μου στην πρώτη ενότητα για το άρθρο 3 του Συντάγματος επιτρέψτε μου να αναφερθώ στην ιστορική προκήρυξη του Αλέξανδρου Υψηλάντη: «Μάχου υπέρ Πίστεως και Πατρίδος», έτσι ώστε να δούμε με ποιο τρόπο ο Αρχηγός της Επανάστασης του 1821 αναφερόταν με σεβασμό στη θρησκεία και τις σχέσεις στις οποίες στην πορεία θα οικοδομείτο το ελληνικό κράτος. Και πώς, βέβαια, ιστορικά όλα αυτά έρχεται και καταδεικνύεται ακριβώς με τα λόγια αυτά, όπου ο Αλέξανδρος Υψηλάντης έλεγε ότι «με την ένωση, ω συμπολίται, με το προς την ιερά θρησκεία σέβας, με την προς τους νόμους και τους στρατηγούς υποταγή, με την ευτομία και σταθερότητα η νίκη μας είναι βεβαία και αναπόφευκτος».

Αν αυτές, βέβαια, αποτελούν ιστορικές του έθνους παρακαταθήκες, δίχως χρωματισμούς και σλόγκαν και επιδίωξη ενσωμάτωσής τους έτσι ευκαιριακά, απλά και μόνο για την σημερινή μας συζήτηση, και οι οποίες αυτές παρακαταθήκες διαχρονικά έχουν αποτυπωθεί στα συνταγματικά κείμενα του ελληνικού κράτους, επιστρέφω στη σημερινή πραγματικότητα σχετικά με τη συζήτηση του άρθρου 3 και θα επιχειρηματολογήσω, κατά την άποψή μου, στο γιατί δεν πρέπει να αναθεωρηθούν οι εν λόγω διατάξεις.

Η Ελλάδα είναι θεσμικά και συνταγματικά ένα ευρωπαϊκό κράτος δικαίου. Οι σχέσεις πολιτείας και εκκλησίας είναι διακριτές και σαφείς. Αυτόσο, κάθε κράτος έχει ιστορική συνέχεια και συνέχεια και αυτό πρέπει να θεσμοθετείται αξιακά και κανονιστικά.

Μέσα από τις εν λόγω διατάξεις του άρθρου 3 διαρρυθμίστηκαν οι σχέσεις και των εκκλησιαστικών προσώπων μεταξύ τους σε παγιωμένα και σταθερά κρίσιμες περιστάσεις για το έθνος και τη συντριπτική πλειοψηφία του λαού, των Ελλήνων και των Ελληνίδων.

Αυτές, λοιπόν, οι σχέσεις δεν μπορούν να μείνουν συνταγματικά αρρύθμιστες στην έννομη τάξη, αλλά να στέκονται εγγυητικά με έναν διακριτικό παρεμβατισμό του κράτους υπό το αμφίδρομο πάντοτε πρίσμα της θρησκευτικής ελευθερίας του πληρέστατου άρθρου 13 του Συντάγματος.

Στο άρθρο 3, στην ουσία, το Οικουμενικό Πατριαρχείο συμβάλλεται και νομιμοποιείται, έστω αναδρομικά, με βάση τα ιστορικά γεγονότα εκείνης της περιόδου, συνεργατικά με την ελληνική έννομη τάξη, ενώ παράλληλα αναδεικνύεται και το αυτοκέφαλο της Εκκλησίας της Ελλάδος με όρους χρηστής διοίκησης και νομιμότητας σ' ένα ευρύτερο θεμιτό έλεγχο που υπόκειται στις επιφυλάξεις του εκάστοτε νόμου.

Ωστόσο, θα ήθελα να σταθώ στην παράγραφο 2 του άρθρου 3. Και εδώ θα ήθελα να μιλήσω και ως Βουλευτής Δωδεκανήσου. Η οποιαδήποτε κατάργηση ή περιοριστική του αναφορά θα επη-

ρέαζε, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, αρνητικά τα κεκτημένα του Οικουμενικού Πατριαρχείου σε επαρχίες, μητροπόλεις της Δωδεκανήσου, που υπάγονται απευθείας διοικητικά σε αυτό, διαταράσσοντας ενδεχομένως ακόμα και τον διεθνικό του χαρακτήρα, αλλά και την πνευματική, πολιτιστική του διασύνδεση με την Ελληνική Δημοκρατία.

Από την άλλη, πράγματι, στο άρθρο 3 παράγραφος 3 διακρίνουμε μία διάταξη κατάλοιπο των Ευαγγελικών της Αναθεώρησης του 1911 για τη μετάφραση και ερμηνεία ιερών κειμένων, θέτοντας περισσότερο μία θεσμική ιστορική εγγύηση υπέρ της ορθόδοξης Εκκλησίας, που διόλου δεν δύναται να διαταράξει τη διευρυμένη και σύγχρονη ελευθερία της έκφρασης που ισχύει εμφατικά σήμερα παντού, με τη βάση και πάλι της νομιμότητας.

Η θρησκευτική ουδετερότητα και η θρησκευτική ελευθερία του κράτους διαφυλάσσεται και διασφαλίζεται ευδιάκριτα: Πρώτον, από το 13 παράγραφος 1 του Συντάγματος. Δεύτερον, από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Τρίτον, από τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με υπερνομοθετική μάλιστα ισχύ μέσω του άρθρου 28 του Συντάγματος ως πρωτογενές δίκαιο.

Οποιαδήποτε προσθήκη είναι ανώφελη και θεσμικά επικίνδυνη πολλαπλά. Να σας υπενθυμίσω, εξάλλου, τη σχετική διάταξη για τις συνθήκες λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο άρθρο 17, που το ελληνικό Σύνταγμα βρίσκεται σε πλήρη ισορροπία, αίροντας την οποιαδήποτε αμφιβολία περί της μη αναγκαιότητας αναθεώρησης των συνταγματικών διατάξεων για τις σχέσεις Κράτους - Εκκλησίας.

Ειδικότερα, στις διατάξεις του καταγράφεται: Πρώτον, ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση σέβεται και δεν θίγει το καθεστώς που έχουν, σύμφωνα με το Εθνικό Δίκαιο, οι εκκλησίες και οι θρησκευτικές ενώσεις ή οι κοινότητες στα κράτη-μέλη. Δεύτερον, ότι σέβεται, επίσης, το καθεστώς που έχουν, σύμφωνα με το Εθνικό Δίκαιο, οι φιλοσοφικές και μη ομολογιακές οργανώσεις, ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση διατηρεί ανοικτό, διαφανή και τακτικό διάλογο με τις εκκλησιαστικές οργανώσεις αυτές, αναγνωρίζοντας την ιδιαίτερη ταυτότητα και συμβολή τους.

Η συνταγματική Αναθεώρηση, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, δεν είναι πολιτικό παιχνίδι εντυπώσεων. Πρέπει να εργαστούμε - και εργαστήκαμε πιστεύω και στην επιτροπή- με συνείδηση του κανονιστικού και του εφαρμοστικού χαρακτήρα του Συντάγματος ως θεμελιώδη κανόνα δικαίου με άξονα τη κοινωνική συνοχή και πρόοδο, με ιστορική επίγνωση και ζωντανή γνώση των περιστάσεων του σήμερα και των προκλήσεων του αύριο.

Όταν, λοιπόν, η ίδια η ευρωπαϊκή έννομη τάξη θέτει αυτόν τον συνταγματικό και θεσμικό σεβασμό στις θρησκευτικές συνθήκες των κρατών-μελών, η Ελλάδα ποιο λειτουργικό πρόβλημα έχει επί της αδιαπραγμάτευτης θρησκευτικής ελευθερίας, ώστε να προχωρήσει σε μία επικίνδυνη και περιττή αναθεώρηση;

Όσον αφορά, τέλος, τη δεύτερη ενότητα, αυτό που σαφώς αποφεύγουμε είναι την περιττή υπερβολή ή την ένοχη σιωπή, θα τολμούσα να πω, τον συνταγματικό λαϊκισμό, με ανώφελες και μόνο ρητορικές προσθήκες, επισημαίνοντας, εν κατακλείδι, ότι τη σωστή διάσταση και ως κατοχύρωση της ίδιας της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας αποτελεί η συνταγματική θεσμοθέτηση και συνταγματική προστασία του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος με τη ρητή διατύπωση στο άρθρο 25 παράγραφος 1.

Ευχαριστώ πολύ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα της Νέας Δημοκρατίας)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΟΥΣΑ (Σοφία Σακοράφα): Κι εγώ, κύριε συνάδελφε.

Τον λόγο έχει ο συνάδελφος κ. Γκιόλας από τον ΣΥΡΙΖΑ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΚΙΟΛΑΣ: Ευχαριστώ, κυρία Πρόεδρε.

Κυρίες και κύριοι Βουλευτές, έχουμε ήδη εισέλθει στην τελική συζήτηση για την ολοκλήρωση της κορυφαίας διαδικασίας αναθεώρησης διατάξεων του Συντάγματος, που ολοκληρώνεται τη Δευτέρα.

Θα ήθελα να επαναφέρω σήμερα ορισμένες σκέψεις με τη θεματική ενότητα των σχέσεων Κράτους και Εκκλησίας. Είναι γνωστό σε όλους ότι το άρθρο 3 του Συντάγματος αποτυπώνει την ιστορική πορεία του ελληνικού έθνους προς τη νεωτερικότητα.

Σήμερα, με τη συμπλήρωση διακοσίων περίπου χρόνων ελεύ-

θερου ελληνικού βίου, είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε πως η εν λόγω ελληνική νεωτερικότητα δεν είχε μόνο φωτεινές πλευρές. Ο αναστοχασμός γι' αυτές τις σκοτεινές πλευρές της επιβάλλεται και ο επαναπροσδιορισμός των σχέσεων Κράτους και Εκκλησίας αποτελεί κομμάτι από αυτό.

Αυτές οι εν λόγω σκοτεινές πλευρές «αντιμετωπίστηκαν» -το ρήμα εντός εισαγωγικών- από εμάς επαρκώς με την εισήγηση Αναθεώρησης της κυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ στην προτεινόμενη και παρελθούσα Βουλή.

Άρθρο 3, λοιπόν και σκέλος πρώτο της πρότασης ΣΥΡΙΖΑ. Ρητή διακήρυξη του ουδετερόρησκου του χαρακτήρα του κράτους. Ποια από τις δημοκρατικές δυνάμεις μπορεί να διαφωνεί με τη διακήρυξη αυτή σήμερα; Και κάνω κι ένα ερώτημα περισσότερο φιλολογικό που είναι το εξής: Ποιος πιστός πλήττεται από την καθιέρωση της ουδετεροθρησκείας; Ποιος χριστιανός ορθόδοξος πλήττεται; Πλήττεται η εκκλησία, στο πλαίσιο ενός κράτους, όπως το δικό μας, ευρωπαϊκής, νεωτερικής, δημοκρατικής υφής, στα σχολεία του οποίου ο μαθητικός πληθυσμός είναι σε ποσοστό 1/3 μη ορθόδοξος;

Αυτή η διακήρυξη συμπυκνώνει αναμφισβήτητα τις πιο φωτεινές στιγμές της ελληνικής νεωτερικότητας. Απηχεί το πνεύμα του Ρήγα Φεραίου. Όπως είχε δηλώσει και γράψει ο Αλβιζάτος «Το Σύνταγμα και οι εχθροί του», απηχεί το πνεύμα του Ρήγα Φεραίου, την αριστερή συνείδηση του Συντάγματος, αλλά και τόσων άλλων μεγάλων διανοητών, φιλελεύθερων αστών και αριστέρων διανοητών και η συμπεριλήψή του στο Σύνταγμα δεν είναι επιβεβλημένη, αλλά θα έπρεπε να είναι αυτονόητη. Και διαφέρει ουσιαστικά από το προστατευτικό περιεχόμενο άλλης διάταξης του Συντάγματος, αυτής του άρθρου 13, που προστατεύει τις θρησκευτικές ελευθερίες και πιθανόν να αφήνει την υπόνοια ότι το κράτος είναι απλώς ανεκτικό στις άλλες θρησκείες.

Ένα ουδέτερο κράτος, όμως, κύριοι συνάδελφοι, δεν είναι ανεκτικό. Ένα ουδέτερο κράτος είναι και πρέπει να είναι θρησκευτικά αδιάφορο στον δημόσιο χώρο και όχι στο τι κάνει η Εκκλησία στα του οίκου της.

Άρθρο 3 και σκέλος δεύτερο της πρότασης ΣΥΡΙΖΑ: ο όρος της επικρατούσας θρησκείας που εισήχθη στην ελληνική έννομη τάξη με το Σύνταγμα του κράτους ή της πολιτείας των Ιονίων Νήσων το 1817 και καθιερώθηκε συνταγματικά το 1824 υπό τον φόβο του ερχομού της έλευσης ενός ετερόδοξου μονάρχη που μπορεί να αποπειράτο να επιβάλει τη θρησκεία του. Μάλιστα, έχουν τέτοια μέριμνα οι άνθρωποι του '44 για τον όρο «επικρατούσα θρησκεία» που ο Νέγρης, πρωταγωνιστής τότε στα πράγματα, γράφει «Πρέπει να την ερμηνεύσουμε την επικρατούσα θρησκεία, γιατί εμείς θέλουμε στο κράτος μας και ανθρώπους οι οποίοι δεν είναι ορθόδοξοι, γιατί θέλουμε επιστήμονες, θέλουμε τεχνίτες». Άλλωστε, είχαν προσέλθει ήδη από τους φιλέλληνες, από τους Βαυαρούς και άλλες φυλές, στη μικρή μας χώρα.

Μεριμνούν για να κατοχυρώσουν αυτό που κατοχυρώνεται με τη διατήρηση της διατύπωσης και σήμερα στο Σύνταγμα, δηλαδή τον ιστορικό ρόλο και μόνο της θρησκείας. Ο όποιος φόβος που αναπαράγεται από τις συντηρητικότερες μερίδες της κοινωνίας ότι θα χαθούν τα θρησκευτικά σύμβολα ή οι επίσημες θρησκευτικές εορτές εκ της προτεινόμενης τροποποίησης -και θυμόμαστε και ορισμένα ευτράπελα, μέχρι αστειότητας, περί κατάργησης της φάτνης των Χριστουγέννων- είναι εντελώς παραλογισμός. Μήπως είδατε οι Γάλλοι, γνωστοί και ως εκπρόσωποι της λεγόμενης «επιθετικής εκκοσμίκευσης», να μη γιορτάζουν τις επίσημες θρησκευτικές εορτές τους;

Το «επικρατούσα θρησκεία» παραμένει, λοιπόν, για να δηλώνει την ιστορικότητα και εις ανάμνησιν αυτής της πορείας. Δεν το έβαλαν για να σηματοδοτήσουν την ελληνοχριστιανική κοινότητα. Ως εκ τούτου γίνεται πολύ σημαντική για μας η ερμηνευτική αποσαφήνιση της επικρατούσας θρησκείας.

Στην παραδοχή, λοιπόν, της ανάγκης αυτής είχαν ήδη προβεί και οι εκπρόσωποι του τότε ΠΑΣΟΚ συνταγματολόγοι κύριοι Βενιζέλος και Λοβέρδος κατά τη συζήτηση της Αναθεώρησης του 2008. Τον δρόμο προς την κατεύθυνση αυτή δείχνει επίσης και η σχετική απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας με αριθμό 660/2018, που ερμηνεύει τον όρο «επικρατούσα θρησκεία» υπό το φως της διάταξης του άρθρου 3 του Συντάγματος και όχι του

άρθρου 16 παράγραφος 2 που αφορά και μόνο στη θρησκευτική συνείδηση.

Το άρθρο 16 παράγραφος 2 αναφέρεται στη θρησκευτική συνείδηση. Η ταύτιση του «θρησκευτική» με το «ορθόδοξη και ομολογιακή» συνείδηση και εκπαίδευση είναι εντελώς διαφορετικό πράγμα και είναι υπό το φως της ερμηνείας του άρθρου 3, που αφορά, όπως είπα, την επικρατούσα θρησκεία, η οποία έχει σαφείς ιστορικούς λόγους ύπαρξης και διαπιστωτικό και μόνο περιεχόμενο. Αποδίδει το νόημα ότι όντως αυτός ο λαός στη συντηρητική του πλειοψηφία είναι ορθόδοξος.

Όμως, εδώ θέλω να απαντήσω επίσης και σε κάποια ερωτήματα εντελώς αστόχαστα για 98% και για υπερπλειοψηφίες.

Δεν κάνουμε κάποιο δημοψήφισμα, κύριοι συνάδελφοι. Νομοθετούμε και κατοχυρώνουμε Σύνταγμα. Σύνταγμα που ρυθμίζει θεσμούς, δικαιώματα και ελευθερίες. Δεν καθορίζει πώς διοικείται η Εκκλησία. Θα αναφερθώ και παρακάτω. Εκ του αντιθέτου, όμως, δεν έχει την έννοια της υπόθαλψης του ελληνοχριστιανικού ιδεολογήματος περί επικρατούσας θρησκείας, όπως μερικοί το μετέφρασαν. Και επανερχόμαστε και οφείλουμε να θυμηθούμε ζοφερές, δυστυχώς, στιγμές της ελληνικής νεωτερικότητας, όπως η εθνικοφοροσύνη, οι φυλακίσεις και τα ξερονήσια, καλυπτόμενης υπό τον μανδύα του δυσώνυμου «Ελλάς Ελλήνων Χριστιανών».

Κατά συνέπεια, ο όρος «επικρατούσα θρησκεία», σύμφωνα με την πρόταση του ΣΥΡΙΖΑ δεν αποτελεί αναγνώριση επίσημης κρατικής θρησκείας και νοηματοδοτείται με τη μη επέλευση όποιος δυσμενούς συνέπειας σε βάρος άλλων θρησκευμάτων ή και μη θρησκειούματων και γενικότερα στην απόλαυση του δικαιώματος της επιλογής -ελεύθερης ή μη- θρησκευτικής συνείδησης.

Άρθρο 3 και τρίτο σκέλος της πρότασης του ΣΥΡΙΖΑ: Τίθεται εκτός Συντάγματος ό,τι αφορά στην Ιερά Σύνοδο. Παραμένουν, όμως, όλα τα στοιχεία που δείχνουν την ιστορική διαδρομή και του κράτους και των σχέσεων του Κράτους- αυτοκέφαλης Εκκλησίας- Πατριαρχείου και ο Καταστατικός Χάρτης της Εκκλησίας και ο Πατριαρχικός Τόμος και η Συνοδική Πράξη του 1928. Και αυτό γιατί στις σκοτεινές πλευρές της ελληνικής ιστορίας, δυστυχώς θα θυμόμαστε και κάποιες αριστίνδων Ιερές Συνοδούς επί εποχής διχασμού, μετά έτη πραξικοπημάτων και όλα αυτά.

Άρα, αυτό που αφορά καθαρά στην Εκκλησία πρέπει να μείνει απ' έξω, γιατί επιβάλλεται και για την προστασία αυτής της ίδιας της Εκκλησίας. Το αυτοκέφαλο της ελληνικής Εκκλησίας είναι προϊόν της ελληνικής νεωτερικότητας, όπως είπα. Εμπεριέχει προοδευτικά στοιχεία και αλίμονο στους ιεράρχες που το λησμονούν!

(Στο σημείο αυτό κτυπάει το κουδούνι λήξεως του χρόνου ομιλίας του κυρίου Βουλευτή)

Μισό λεπτό, κυρία Πρόεδρε.

Δυστυχώς, δεν εκπλαγίκαμε που κυρίως η Νέα Δημοκρατία δείχνει να μην αντιλαμβάνεται την αναγκαιότητα καμμιάς εκ των ανωτέρω τροποποιήσεων που εισήχθη στο ΣΥΡΙΖΑ. Φαίνεται πως οι άριστοι και οι εκσυγχρονιστές της έχουν τέτοιο φόβο για τον πραγματικό εκσυγχρονισμό του κράτους και την εμβάθυνση της δημοκρατίας, που βλέπουν την πρόταση του ΣΥΡΙΖΑ, που σκοπό είχε να διευρύνει και το ερμηνευτικό πλαίσιο και να εναρμονίσει το Σύνταγμά μας με την τρέχουσα πραγματικότητα, ως μία πρόταση ρήξης. Προφανώς έχει ξεφύγει από την οπτική, αλλά και την ουσία των στοχεύσεών τους η διάθεση αντιστοίχισης βασικών επιταγών του Συντάγματος προς τον εκσυγχρονισμό και τον γνήσιο φιλελευθερισμό που διαπερνά το σύνολο σχεδόν των δημοκρατικών ευρωπαϊκών συνταγμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ευχαριστώ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα του ΣΥΡΙΖΑ)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΟΥΣΑ (Σοφία Σακοράφα): Κι εγώ, κύριε συνάδελφε.

Τον λόγο έχει τώρα έχει ο κ. Πνευματικός από τη Νέα Δημοκρατία και να ετοιμάζεται και ο κ. Χατζηβασιλείου επίσης από τη Νέα Δημοκρατία.

Ορίστε, κύριε Πνευματικέ, έχετε τον λόγο.

ΣΥΓΓΡΑΔΕΑΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ: Κυρία Πρόεδρε, κύριοι Υπουργοί, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, το σημερινό κομμάτι των ατο-

μικών και κοινωνικών δικαιωμάτων για τα οποία συζητάμε, είναι ίσως το κομμάτι εκείνο του Συντάγματος που έχει τον μεγαλύτερο αντίκτυπο στην καθημερινότητα των πολιτών μας.

Πιστεύω, λοιπόν, ότι έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον να συζητήσουμε όχι μόνο για τις αλλαγές αυτές που χρειάζονται, αλλά και γι' αυτές που δεν χρειάζονται, όπως αυτές που δεν τολμήσαμε να κάνουμε. Μία αλλαγή, λοιπόν, που έπρεπε να γίνει και πράγματι προχωρά είναι η συνταγματική κατοχύρωση του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος, ακολουθώντας έτσι πιστά το παράδειγμα πολλών ευρωπαϊκών κρατών. Το ουσιαστικό αυτό δίχτυ κοινωνικής προστασίας είναι μία έμπρακτη μορφή κοινωνικής αλληλεγγύης, η οποία αποκτά πλέον ισχυρότατο θεσμικό υπόβαθρο.

Όμως, μία αλλαγή που δεν χρειάζεται αφορά στην περίπτωση εκείνη που σχετίζεται με το θέμα της υγείας. Θα ήθελα λόγω της ιδιότητάς μου ως καθηγητής -τόσο στην Ιατρική Σχολή στην Αθήνα, όσο και στην Αμερική, αλλά και σε ένα μάχιμο νοσοκομείο-, να πω ότι κανένα από τα προβλήματα τα οποία αντιμετωπίζει η υγεία σήμερα στη χώρα μας δεν έχει να κάνει με το Σύνταγμα. Στόχος όλων μας είναι να δημιουργήσουμε ένα πολύ ισχυρό σύστημα υγείας, το οποίο να είναι προσίτο και να προσφέρει ποιοτικές υπηρεσίες στους πολίτες.

Αν θέλουμε, λοιπόν, να έχουμε ένα βιώσιμο σύστημα υγείας, θα πρέπει να το στηρίξουμε βασικά σε τρεις σημαντικούς πυλώνες. Πρώτα απ' όλα, πρέπει να ασχοληθούμε με το φάρμακο, πράγμα που έγινε στο πρόσφατο νομοσχέδιο που πέρασε η Κυβέρνησή μας πριν από λίγους μήνες. Θέλουμε ένα φάρμακο το οποίο να είναι φτηνό ή όσο πιο φτηνό γίνεται, να είναι το καλύτερο δυνατό και να είναι προσίτο για τον κόσμο.

Το δεύτερο κομμάτι πρέπει να έχει να κάνει με τη δομή και την τεχνολογική υποδομή που έχουμε στα νοσοκομεία μας. Ακόμα και η ξενοδοχειακή υποδομή είναι πολύ σημαντική γιατί προσφέρει στον κόσμο μία ευχάριστη διαμονή κατά τη διάρκεια της νοσηλείας του και οπωσδήποτε βελτιώνει την ποιότητα της νοσηλείας του.

Το βασικότερο όμως είναι η τεχνολογία, η οποία εξελίσσεται πολύ γοργά στη χώρα μας, αλλά και στον κόσμο όλο, με αποτέλεσμα η χώρα μας η οποία υποφέρει κατά κάποιον τρόπο από μια οικονομική δυσπραγία τα τελευταία χρόνια να μην μπορεί να ανταγωνιστεί όλη αυτή την εξέλιξη. Και ρεαλιστικά, αν θέλουμε, πιστεύουμε ότι αυτή η ραγδαία τεχνολογική εξέλιξη του τομέα της υγείας δεν μπορεί να υποστηριχτεί από το κοινωνικό μας κράτος.

Εδώ πέρα, λοιπόν, γιατί δεν θα πρέπει να σκεφτούμε ότι θα μπορούσε να υπάρχει μία σύμπραξη του ιδιωτικού φορέα σε πράγματα τέτοιας υφής, όπως η Κυβέρνησή μας εξήγγειλε στον προεκλογικό της αγώνα, όπως όταν, για παράδειγμα, ένα πολύ μεγάλο νοσοκομείο της χώρας μας χρειάζεται έναν μαγνητικό τομογράφο ο οποίος έχει ανάγκη από συντήρηση, κόστος και προσωπικό για να λειτουργήσει; Είναι μαθηματικός σίγουρο και βέβαιο ότι κάποια στιγμή δεν θα μπορέσει να ανταπεξέλθει το κράτος στη διατήρηση αυτού του μηχανήματος. Γιατί είναι παράλογο να ζητήσουμε από έναν ιδιωτικό φορέα να αγοράσει το μηχανήμα, να το προσφέρει στο νοσοκομείο, να αναλάβει την ευθύνη και να πληρώνεται κατά πράξη από το σύστημα, επιτρέποντας όμως στον πολίτη να έχει πλήρη πρόσβαση σε αυτό το σύστημα, με αποτέλεσμα να μπορεί ο κάθε φορολογούμενος πολίτης να έχει το δικαίωμα σε μία ποιοτική υγεία; Αυτό είναι ένα απλό παράδειγμα. Αυτό μπορεί να εξελιχθεί σε οτιδήποτε άλλο μας ενδιαφέρει για να κάνουμε κάτι με τα ζητήματα της υγείας.

Ιδιαίτερη σημασία πρέπει να δοθεί στην περιφέρεια. Η περιφέρεια είναι προβληματική και έχει πολύ μεγάλες δυσκολίες -πολύ μεγαλύτερες από την πρωτεύουσα- αφού υπάρχουν σημαντικές ελλείψεις τόσο στα νοσοκομεία όσο και στην πρόσβαση των ασθενών στα νοσοκομεία. Είναι πολύ δύσκολο στην εποχή μας να κατανοήσουμε ότι ακόμα και σήμερα μερικοί ασθενείς δεν καταφέρνουν να φτάσουν σε ένα μεγάλο νοσοκομείο. Τα έχουμε πει πάρα πολλές φορές, θα πρέπει να τα επαναλάβουμε για ακόμα μία φορά.

Η λύση είναι πολύπυχη και απαιτεί αναβάθμιση τριών πραγμάτων: Πρώτα απ' όλα, την πρωτοβάθμια φροντίδα, τον μηχανισμό

σμού της επείγουσας αντιμετώπισης των ασθενών και τέλος της άμεσης μεταφοράς τους σε ένα κατάλληλο νοσοκομείο. Έτσι πιστεύουμε ότι τότε και μόνο τότε θα σεβόμαστε το δικαίωμα κάθε ανθρώπου σε μια ποιοτική υγεία.

Τελευταίο είναι το επίπεδο του παρεχόμενων υπηρεσιών. Απαραίτητες προϋποθέσεις είναι να προσφέρουμε υψηλού επιπέδου εκπαίδευση στους εργαζόμενους στον νοσοκομειακό χώρο. Αυτό συμπεριλαμβάνει τους γιατρούς, αλλά και το νοσηλευτικό προσωπικό. Θα πρέπει να εξορθολογιστεί ο μισθός και οι αμοιβές αυτών των ανθρώπων, ούτως ώστε να ξεφύγουμε από μισθούς πείνας και να δίδονται αξιοπρεπείς αμοιβές και κίνητρα σε αυτούς τους ανθρώπους, ώστε να ανταποκρίνονται και στον εκπαιδευτικό και στον επαγγελματικό τους κόπο.

Αυτά τα περιθώρια ήδη τα έχει προσφέρει το Σύνταγμα που έχουμε και βάσει αυτού του Συντάγματος δημιουργήθηκε ο νόμος του ΕΣΥ που εντάσσεται πλέον στο λεγόμενο υγειονομικό κοινωνικό κεκτημένο και δεν μπορεί να καταργηθεί. Όμως, αυτό με μία βασική διαφορά, ότι δεν υπάρχει κανένας λόγος να περάσουμε σε ένα κρατικό μονοπώλιο.

Άρα, λοιπόν, η προτεινόμενη τροποποίηση της παραγράφου 3 του άρθρου 21 του Συντάγματος νομίζω ότι περισσότερο αποτελεί μία ιδεολογική ανησυχία παρά κάτι άλλο στην περίπτωση αυτή.

Για στο τέλος είναι αυτά που δεν είχαμε το θάρρος να κοιτάξουμε, να φροντίσουμε να τα αλλάξουμε στην παρούσα τροποποίηση του Συντάγματος. Και δεν μιλάω για κάτι άλλο παρά για το άρθρο 16 και την ίδρυση των ιδιωτικών μη κερδοσκοπικών πανεπιστημίων στη χώρα μας. Πρόκειται για μία συζήτηση η οποία έχει γίνει πάρα πολλά χρόνια και όπως φαίνεται είχε τη στήριξη της πλειοψηφίας των πολιτών, αλλά δεν έφτασε ποτέ η συζήτηση σ' αυτή τη Βουλή.

Δεν είναι το ένα ή το άλλο, δεν είναι δηλαδή να συζητάμε για ιδιωτική παιδεία ή για δημόσια υγεία και το ένα να αναιρεί το άλλο. Νομίζω ότι η σύμπραξη και των δύο είναι πάρα πολύ σημαντική, δημιουργώντας ένα πολύ ανταγωνιστικό και μεγάλο περιβάλλον, ούτως ώστε να έχουμε περισσότερες επιλογές. Όλα αυτά βέβαια θα γίνονται με την εποπτεία του κράτους, όπως γίνεται στον υπόλοιπο κόσμο.

Μ' αυτόν τον τρόπο τα παιδιά μας δεν θα χρειαζόταν να φύγουν, να πάνε στο εξωτερικό να σπουδάσουν, οι δάσκαλοι δεν θα έπρεπε να πάνε σε πανεπιστήμια του εξωτερικού να βρουν εργασία και στο τέλος και εμείς οι ίδιοι θα μπορούσαμε να μαζέψουμε κόσμο από το εξωτερικό και να προσφέρουμε στη χώρα μας ένα παραπάνω εισόδημα. Η λύση, λοιπόν, είναι οι περισσότερες επιλογές και όχι να χαμηλώσουμε τον πήχη εις βάρος του ακαδημαϊκού επιπέδου.

Κυρίες και κύριοι Βουλευτές, είναι μεγάλη μου τιμή που βρίσκομαι σε αυτή την Αναθεωρητική Βουλή συμμετέχοντας έτσι στο ύψιστο κοινοβουλευτικό έργο. Νομίζω ότι όλα αυτά που προσφέρουμε σήμερα έχουν ένα πολύ θετικό πρόσημο, με αποτέλεσμα να προσφέρουμε μια καλύτερη ποιότητα ζωής για τη χώρα μας.

Σας ευχαριστώ πολύ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα της Νέας Δημοκρατίας)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΟΥΣΑ (Σοφία Σακοράφα): Και εγώ, κύριε συνάδελφε.

Τον λόγο έχει ο κ. Χατζηβασιλείου και να ετοιμάζεται η κ. Κεφάλα.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ (ΤΑΣΟΣ) ΧΑΤΖΗΒΑΣΙΛΕΟΥ: Ευχαριστώ, κυρία Πρόεδρε.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, η συνταγματική Αναθεώρηση αποτελεί προνόμιο της σημερινής Βουλής. Ναι, σήμερα προχωρούμε σε σημαντικές αλλαγές, αλλά εξαιτίας της προηγούμενης κυβερνητικής πλειοψηφίας χάθηκε μία μεγάλη ευκαιρία για τη χώρα. Χάθηκε μία μεγάλη ευκαιρία για βαθιές τομές στο Σύνταγμα που θα έφερναν την Ελλάδα βήματα μπροστά. Εγκλωβισμένοι σε ιδεοληψίες της προηγούμενης κυβέρνησης, πέσαμε -δυστυχώς- σε ένα παιχνίδι εντυπώσεων: Σε ακροβασία ανάμεσα σε θεσμικούς αναχρονισμούς και συνταγματικά ευχολόγια ασύνδετα με την πραγματικότητα της χώρας.

Σε τι να πρωτοαναφερθούμε; Σε διατάξεις που δεν ήρθαν ή σε

διατάξεις που απλώς ήρθαν, αλλά εκφράζουν ευσεβείς πόθους; Η μη αναθεώρηση του άρθρου 16 παραμένει ακατανόητη. Με τα σημερινά δεδομένα σ' έναν κόσμο ανοικτό οι φοιτητές κινούνται, ταξιδεύουν, ερευνούν, αλληλεπιδρούν. Εμείς σήμερα εξαιτίας της άρνησης του ΣΥΡΙΖΑ κρατάμε τη χώρα πίσω στον περασμένο αιώνα. Ναι, η πολιτεία οφείλει να εγγυάται ποιοτική δημόσια ανώτατη εκπαίδευση. Όμως, πρέπει και να επιτρέπει αυτό που ισχύει σε όλο τον πλανήτη: Ιδιωτικά μη κερδοσκοπικά πανεπιστήμια, με αυστηρό όμως πλαίσιο λειτουργίας.

Και εδώ μας χωρίζει με τον ΣΥΡΙΖΑ, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, μία δομική διαφορά αντιλήψεων. Εμείς πιστεύουμε ότι η παιδεία μπορεί να γίνει μοχλός ανάπτυξης, μοχλός προόδου. Στη μικρή Κύπρο -όπως γνωρίζετε οι περισσότεροι μέσα στην Αθήνα- σαράντα οκτώ χιλιάδες φοιτητές φοιτούν σήμερα στα πανεπιστήμια. Οι μισοί από αυτούς είναι αλλοδαποί και τα 2/3 Έλληνες υπήκοοι. Και η μικρή Κύπρος εκτός από την αύξηση του ΑΕΠ της έχει γίνει περιφερειακό κέντρο εκπαίδευσης, όπου χιλιάδες νέοι ερευνούν και καινοτομούν. Αναρωτιέμαι, θα σας πείραζε εάν τα Ελληνόπουλα αυτά σπούδαζαν εδώ; Θα σας πείραζε εάν οι ελληνικές οικογένειες ξόδευαν λιγότερα χρήματα; Θα σας πείραζε εάν είχαμε και εμείς περισσότερο ΑΕΠ; Τέτοιες τομές χρειαζόμασταν. Τομές που θα έφερναν την Ελλάδα ανάμεσα στα πρώτα κράτη της Ευρώπης, που θα αναδείκνυν τα ταλέντα της νεολαίας μας, μιας νεολαίας που καινοτομεί με θάρρος και αυτοπεποίθηση.

Σχετικά με το άρθρο 3 τώρα. Εάν προχωρούσαμε σε Αναθεώρηση βάσει της πρότασης του ΣΥΡΙΖΑ, τότε θα δημιουργούσαμε δύο ζητήματα: Πρώτον, θα στέλναμε στους πολίτες ένα ψευδές μήνυμα περί δήθεν διαχωρισμού Κράτους και Εκκλησίας, γιατί άλλο πράγμα αυτός ο διαχωρισμός και άλλο πράγμα το άρθρο 3. Δεύτερον, θα μπορούσαμε να έχουμε προβλήματα στις σχέσεις της Εκκλησίας με το Οικουμενικό Πατριαρχείο.

Επιπλέον, η διατήρηση του άρθρου 33 δεν προϋποθέτει τον ασπασμό της ορθόδοξης πίστης από τον εκάστοτε Πρόεδρο της Δημοκρατίας, διότι πολύ απλά το άρθρο 13 του Συντάγματος προβλέπει θρησκευτική ελευθερία και έτσι εξασφαλίζεται η αναγκαία προϋπόθεση της ελεύθερης επιλογής.

Θα σταθώ και στο άρθρο 24. Δυστυχώς, η πολυδιαφημισμένη περιβαλλοντική ευαισθησία του ΣΥΡΙΖΑ εξαντλήθηκε πάρα πολύ νωρίς. Είναι εντυπωσιακή η άρνηση να οικοδομήσουμε ένα συνταγματικό πλαίσιο που θα μας διασφαλίζει έναντι της κλιματικής αλλαγής. Η προηγούμενη πλειοψηφία πρότεινε αλλαγές που εδράζονται σε έναν οπισθοδρομικό κρατικισμό, σε αλλαγές που αγνοούν ότι η ιδιωτική οικονομία είναι η ατμομηχανή της ανάπτυξης.

Για τα κοινωνικά δικαιώματα γίνονται αρκετές αλλαγές και σε νομοθετικό επίπεδο. Άλλωστε, το ποιος προστατεύει τους αδύναμους φαίνεται στην πράξη. Η δική μας Κυβέρνηση από την πρώτη στιγμή ψήφισε ανακουφιστικά μέτρα για όλους, ακόμα κι αν δεν το επέβαλε το Σύνταγμα. Όμως, σήμερα το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα γίνεται συνταγματική επιταγή. Με την αναθεώρηση του άρθρου 21 εναρμονιζόμαστε επιτέλους με το ισχύον ευρωπαϊκό πλαίσιο και εξασφαλίζουμε ελάχιστη αξιοπρεπή διαβίωση για τους πολίτες που έχουν ανάγκη.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, οι αλλαγές τις οποίες επιφέρει η Αναθεώρηση μπορεί να μην απαντούν σε όλες τις προσδοκίες που είχαμε, εξαιτίας των αγκυλώσεων προηγούμενης πλειοψηφίας, αλλά αποτελούν ένα μεγάλο βήμα βελτίωσης στη μακρά-ωνη συνταγματική μας ιστορία. Η παρούσα διαδικασία είναι σπάνια και ταυτοχρόνως κορυφαία. Ο κάθε Βουλευτής οφείλει να έχει συνείδηση της ευθύνης του, διότι η συνταγματική Αναθεώρηση δεν είναι απλώς η αλλαγή ενός νόμου, είναι η αλλαγή του κανονιστικού χάρτη της χώρας. Και απέναντι σ' αυτήν την κορυφαία διαδικασία η Νέα Δημοκρατία επέδειξε και επιδεικνύει σοβαρότητα και ωριμότητα.

Σας ευχαριστώ πολύ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα της Νέας Δημοκρατίας)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΟΥΣΑ (Σοφία Σακοράφα): Κι εμείς, κύριε συνάδελφε.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, έχω την τιμή να ανακοινώσω στο Σώμα ότι τη συνεδρίασή μας παρακολουθούν από τα άνω

δυτικά θεωρεία, αφού ξεναγήθηκαν στην έκθεση της αίθουσας «ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ» και ενημερώθηκαν για την ιστορία του κτηρίου και τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας της Βουλής των Ελλήνων, τριάντα τρεις μαθητές και μαθήτριες και δύο συνοδοί εκπαιδευτικοί από το Γυμνάσιο Αταλάντης Φθιώτιδας (πρώτο τμήμα).

Η Βουλή σας καλωσορίζει.

(Χειροκροτήματα απ' όλες τις πτέρυγες της Βουλής)

Τον λόγο έχει η κ. Κεφάλα.

Ορίστε, κυρία Κεφάλα, έχετε τον λόγο.

ΜΑΡΙΑ - ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΚΕΦΑΛΑ: Ευχαριστώ, κυρία Πρόεδρε.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, κύριοι Υπουργοί, η Αναθεώρηση του Καταστατικού Χάρτη της χώρας αποτελεί κορυφαία στιγμή της κοινοβουλευτικής λειτουργίας και ένα σημαντικό γεγονός στην πολιτική και κοινοβουλευτική μας ιστορία.

Ως γνωστόν, δεν επιτρέπεται η Αναθεώρηση του Συντάγματος, πριν παρέλθουν πέντε χρόνια από την προηγούμενη. Λαμβάνοντας μάλιστα υπ' όψιν ότι η Αναθεώρηση του Συντάγματος γίνεται σε δυο φάσεις, με ειδικές αυξημένες πλειοψηφίες, στην πράξη συχνά χρειάζονται πολύ περισσότερα από πέντε χρόνια. Καταλαβαίνουμε, λοιπόν, πόσο σημαντικό είναι, όταν έχουμε αυτήν τη δυνατότητα, να προχωρούμε σε όλες τις αναγκαίες συνταγματικές αλλαγές, που θα προάγουν τη χώρα μας σ' ένα σύγχρονο κράτος δικαίου.

Το Σύνταγμα πρέπει να εκσυγχρονίζεται, όπως και η νομοθεσία, και να μπορεί να ανταποκρίνεται στις σύγχρονες ανάγκες της χώρας και των πολιτών. Δυστυχώς, όμως, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, η φιλοδοξία για μια ευρεία Αναθεώρηση του Συντάγματος χάθηκε, γιατί λόγω της πλειοψηφίας των ΣΥΡΙΖΑ - ΑΝΕΛ στην προηγούμενη Βουλή αναλώθηκε πολύ περισσότερος στις ιδεοληψίες των τότε κυβερνώντων, παρά στην επίλυση πρακτικών ζητημάτων. Και η παρούσα Αναθεωρητική Βουλή δεσμεύεται ως προς το ποιες διατάξεις μπορεί να αναθεωρήσει από τις αποφάσεις της προηγούμενης προτείνουσας Βουλής.

Εμείς, λοιπόν, στο πλαίσιο που καθόρισε η προηγούμενη Βουλή, θα κάνουμε το καλύτερο δυνατό για να μην χαθεί εντελώς αυτή η ευκαιρία, τη στιγμή που θα χρειαστούν πέντε έως δέκα χρόνια για να μπορεί να γίνει μια νέα συνταγματική Αναθεώρηση.

Στο πλαίσιο των εννοτήτων που συζητάμε σήμερα, μπορούμε και πρέπει να προσθέσουμε στο άρθρο 21 παράγραφο 1 του Συντάγματος ρητή διάταξη για την κατοχύρωση του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος. Είναι στο χέρι μας να κατοχυρώσουμε συνταγματικά την υποχρέωση του κράτους να μεριμνά για τη διασφάλιση συνθηκών αξιοπρεπούς διαβίωσης όλων των πολιτών μέσω ενός συστήματος ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος. Οφείλουμε να προστατεύσουμε τους αδύνατους, καταπολεμώντας τη φτώχεια και την εξαθλίωση, με ουσιαστικό και αποτελεσματικό τρόπο. Μπορούμε και θα το κάνουμε.

Πολύ χρόνο στη σημερινή συζήτηση πήρε η πρόταση του ΣΥΡΙΖΑ για την αναθεώρηση του άρθρου 3 περί δήθεν θρησκευτικής ουδετερότητας. Η αλήθεια είναι ότι όσο και αν δεν αρέσει στους συναδέλφους του ΣΥΡΙΖΑ, η Ελλάδα θα είναι πάντα ταυτισμένη με την Ορθοδοξία. Και τι σημαίνει, δηλαδή, θρησκευτική ουδετερότητα; Δεν προστατεύονται συνταγματικά η θρησκευτική ελευθερία και η ανεξίθρησκια; Προστατεύονται. Τότε, για ποιον λόγο ένα κράτος, που η ιστορική και πολιτιστική του οντότητα και ύπαρξη είναι ταυτισμένες με την ορθοδοξία, να διαχωρίσει τη θέση του;

Δεν θα σταθώ μόνο στο ότι η Ορθοδοξία είναι η επικρατούσα θρησκεία στη χώρα μας με ποσοστό πάνω από 90%. Ας μην ξεχνάμε, όμως, ότι η Ορθόδοξη Εκκλησία αποτέλεσε και αποτελεί πυλώνα κοινωνικής συνοχής σε όλες τις δύσκολες στιγμές της ιστορίας μας. Η Ορθοδοξία είναι μέρος της καθημερινότητας των Ελλήνων, είναι βίωμα, είναι κομμάτι μακράιωνων παραδόσεων.

Από την άλλη, δεν μπορούμε να λύσουμε το πρόβλημα με το κρατικό μονοπώλιο στην ανώτατη εκπαίδευση, γιατί η προηγούμενη κοινοβουλευτική Πλειοψηφία του ΣΥΡΙΖΑ, με τις γνωστές σε όλον τον ελληνικό λαό ιδεοληψίες, απέκλεισε τη δυνατότητα αναθεώρησης του άρθρου 16 του Συντάγματος.

Η Νέα Δημοκρατία αναγνωρίζει και προασπίζεται την εκπαί-

δευση ως δημόσιο συνταγματικώς προστατευόμενο αγαθό. Επιζητούμε, όμως, να επιτρέπεται η ίδρυση και μη κρατικών πανεπιστημίων, όπως συμβαίνει σε όλο τον σύγχρονο κόσμο και πάντοτε υπό την εποπτεία ανεξάρτητης αρχής, η οποία θα διασφαλίζει τους όρους για την υψηλή ποιοτική στάθμη των παρεχόμενων σπουδών.

Αυτό θέλουμε να κάνουμε, για να σταματήσουν να φεύγουν τα παιδιά μας στο εξωτερικό, για να σταματήσει η χώρα να αιμορραγεί σε ανθρώπινο δυναμικό, φοιτητές, επιστήμονες, αλλά και συνάλλαγμα. Πρέπει να υπάρχει ελευθερία της παιδείας στην πράξη, σ' όλες τις βαθμίδες της. Δεν είναι δυνατόν να υπάρχει πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια ιδιωτική εκπαίδευση και να μην υπάρχει η ίδια δυνατότητα για την τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Προσπαθήσαμε επιπλέον να πείσουμε τον ΣΥΡΙΖΑ για την ανάγκη αναθεώρησης του άρθρου 24 του Συντάγματος, ώστε να κατοχυρωθεί συνταγματικά η υποχρέωση λήψης μέτρων για την αντιμετώπιση του φαινομένου της κλιματικής αλλαγής και την αποτελεσματικότερη προστασία των δασών.

Η Αριστερά σφετερίζεται το ενδιαφέρον για την προστασία του περιβάλλοντος και το έχει κάνει σημαία της, αλλά για άλλη μια φορά επί του πρακτέου αρνείται να συμβάλει για την πραγμάτωση της ουσιαστικής προστασίας του οικοσυστήματος. Γιατί, άραγε; Μα, για να συνεχίσει να προβάλει στην ατζέντα της την προστασία του περιβάλλοντος και ας έχει αρνηθεί να συμβάλει πρακτικά γι' αυτό.

Η κλιματική αλλαγή χρήζει άμεσης λήψης μέτρων. Δεδομένου και των εξελίξεων σε παγκόσμιο επίπεδο, το Σύνταγμά μας θα έπρεπε να προβλέπει τη λήψη μέτρων για την προστασία του περιβάλλοντος και επιπλέον, για τη διαχείριση των υδάτινων πόρων, την ενίσχυση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και για την κατοχύρωση περιβαλλοντικού ισοζυγίου σε κάθε κρατική παρέμβαση.

Αυτά προτείνουμε. Αυτά και πολλά άλλα εμπόδισε ο ΣΥΡΙΖΑ.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, δεν επιθυμώ να μακρηγορήσω. Παρακαλώ, όμως, πέρα από τις ενόχτες που συζητάμε σήμερα, να μην επιτραπεί μια σύντομη αναφορά στην Αναθεώρηση του Συντάγματος γενικότερα. Ο λόγος που δεν θεωρώ την παρούσα Αναθεώρηση μια συνολικά χαμένη ευκαιρία είναι, γιατί, μεταξύ άλλων, μπορούμε να επιλύσουμε τρία θεσμικά ζητήματα με τεράστια σημασία για την καλή λειτουργία του ίδιου του δημοκρατικού πολιτεύματος.

Πρώτον, μπορούμε επιτέλους να αποσυνδέσουμε την εκλογή του Προέδρου της Δημοκρατίας από τη διάλυση της Βουλής. Η ανάγκη συναίνεσης για την εκλογή του ανώτατου άρχοντα δεν μπορεί να χρησιμοποιείται για πρόωρη προκήρυξη εκλογών και μάλιστα με ολέθρια πολλές φορές αποτελέσματα, όπως συνέβη και την τελευταία φορά. Αυτό πρέπει να τελειώσει. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας θα εκλέγεται από τη Βουλή, πάντοτε με προτεραιότητα την επίτευξη της ευρύτερης δυνατής συναίνεσης. Όταν όμως αυτή δεν είναι εφικτή, θα εκλέγεται με απόλυτη ή ακόμα και με απλή πλειοψηφία. Πάντως, δεν θα διαταράσσεται η ομαλή λειτουργία του πολιτεύματος.

Δεύτερον, μπορούμε να κατοχυρώσουμε ειδικότερα την ψήφο των απόδημων Ελλήνων από τον τόπο κατοικίας τους. Θα μας κάλυπτε, βέβαια, η ισχύουσα συνταγματική ρύθμιση, όμως πρέπει να γίνουν οι αναγκαίες βελτιώσεις, ώστε η διακομματική συμφωνία που επεδίωξε και πέτυχε η Κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας να κατοχυρωθεί συνταγματικά και να μπορεί να γίνει πράξη. Γιατί εμείς, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, δίνουμε προτεραιότητα στη συναίνεση, γιατί σ' ένα κορυφαίο ζήτημα δημοκρατίας, όπως αυτό, μια υπεύθυνη κυβέρνηση δεν πρέπει να λειτουργεί μόνη της. Το είχαμε πει και προεκλογικά, το κάνουμε σήμερα πράξη. Η Νέα Δημοκρατία, ως υπεύθυνη πολιτική παράταξη, θα επιδιώκει πάντα την ευρύτερη δυνατή συναίνεση.

Τρίτον, μπορούμε επιτέλους να καταργήσουμε την αδικαιολόγητα προνομιακή ποινική μεταχείριση Βουλευτών και Υπουργών, γιατί στη δημοκρατία δεν υπάρχουν πιο ίσοι. Ναι, στην απρόσκοπτη άσκηση των κοινοβουλευτικών και κυβερνητικών καθηκόντων χάριν της καλής λειτουργίας της δημοκρατίας. Όχι σε μια γενική προστασία των προσώπων, επειδή κατέχουν το αντίστοιχο αξίωμα. Περιορίζουμε, λοιπόν, την ασυλία μόνο σε αδικήματα που τε-

λέστηκαν κατά την άσκηση των καθηκόντων μας και συγχρόνως καταργούμε την αποσβεστική προθεσμία στα αδικήματα των Υπουργών, που καθιστά αδύνατη την άσκηση δίωξης μετά από σύντομο χρονικό διάστημα.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, η Ελλάδα είναι ανάμεσα στις χώρες με τη μεγαλύτερη συνταγματική ιστορία. Το Σύνταγμά μας είναι από τα πιο δημοκρατικά και φιλελεύθερα Συντάγματα του κόσμου. Όμως, η ιστορικότητα και εάν θέλετε, η ιερότητα του Συντάγματός μας δεν σημαίνει ότι πρέπει να μένει ίδιο και अपαραλλάκτο. Σ' έναν κόσμο που διαρκώς μεταβάλλεται, το Σύνταγμα δεν επιτρέπεται να μένει προσκολλημένο στις αντιλήψεις ενός άλλου αιώνα. Εάν η προηγούμενη κυβέρνηση μπορούσε αυτό να το αντιληφθεί, σήμερα θα μπορούσαμε να πετύχουμε πολύ περισσότερα. Μακάρι να έχουμε την ευκαιρία να το πράξουμε στο μέλλον!

Σας ευχαριστώ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα της Νέας Δημοκρατίας)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΟΥΣΑ (Σοφία Σακοράφα): Και εγώ σας ευχαριστώ.

Τον λόγο έχει η κ. Τζάκρη από τον ΣΥΡΙΖΑ.

ΘΕΟΔΩΡΑ ΤΖΑΚΡΗ: Επιτρέψτε μου να κάνω μία γενική αναφορά στο πλαίσιο μέσα στο οποίο διεξάγεται η παρούσα συνταγματική Αναθεώρηση.

Βρισκόμαστε στη φάση, κυρίες και κύριοι Βουλευτές, κατά την οποία η ελληνική κοινωνία καθημαγμένη παλεύει να εξέλθει από την δεκαετή κρίση στην οποία οδήγησε η εξασθένηση του ρυθμιστικού ρόλου του εθνικού κράτους ως αποτέλεσμα της παγκοσμιοποίησης, που επέφερε τον περιορισμό των κρατικών επεμβάσεων στην οικονομία μέσω της δήθεν επιστροφής στον αυτορρυθμιστικό ρόλο της αγοράς. Κρίση, κατά τη διάρκεια της οποίας και με την εφαρμογή μνημονιακών πολιτικών, που δέχτηκε να εφαρμόσει η χώρα μας ως αντάλλαγμα των δανείων που έλαβε λόγω της διακοπής της χρηματοδότησής της από τις αγορές, οι εργασιακές σχέσεις ελαστικοποιήθηκαν έτι περισσότερο στο όνομα της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας, ο κυρίαρχος τρόπος ρύθμισης των εργασιακών διαφορών μέσω των τριμερών διαπραγματεύσεων κράτους, εργαζομένων και εργοδοτών καταργήθηκε στην πράξη, ο δημόσιος τομέας συρρικνώθηκε ακόμη περισσότερο μέσω των ιδιωτικοποιήσεων προγενέστερα κρατικών επιχειρήσεων ή οργανισμών, με κινδύνους για τα ίδια τα συνταγματικά δικαιώματα και ιδίως για την ισότητα στη χρήση δημόσιων υπηρεσιών και αγαθών, οι αδύναμοι της κοινωνίας επλήγησαν βάναισα λόγω της εξασθένησης των παλαιών μηχανισμών του κράτους πρόνοιας και η εν γένει αρχή της εθνικής κυριαρχίας περιορίστηκε σημαντικά, παρά το γεγονός ότι κάποιος δεν θέλουν να το ακούν. Ωστόσο, ο περιορισμός αυτός κρίθηκε νόμιμος από τα ανώτατα δικαστήρια της χώρας μας εν όψει επιτακτικών λόγων δημοσίου συμφέροντος, που συνδέονταν με τον εξαιρετικό χαρακτήρα της δημοσιονομικής κρίσης. Βέβαια, πρέπει να παρατηρήσω ότι στη συνέχεια η νομολογία του Ανώτατου Ειδικού Δικαστηρίου κάμφθηκε, όσον αφορά μάλιστα στα ανώτατα, στα μέγιστα χρονικά όρια που μπορούν να αναγνωριστούν τέτοιες εξαιρετικές περιστάσεις.

Δεδομένης, επομένως, της συγκυρίας εντός της οποίας διεξάγεται η παρούσα συζήτηση, θεωρώ πως είναι εύκολη ή σχεδόν αυτονόητη η απάντηση στο ερώτημα αν καθίσταται σκόπιμη η περαιτέρω ενίσχυση της συνταγματικής αρχής του κοινωνικού κράτους. Σε αντίθεση με την άποψη για την επάρκεια των συνταγματοπολιτικών προτάσεων του Συντάγματος που άπτονται της κοινωνικής αρχής, η κρίση επέδειξε την ανεπάρκεια των ρυθμίσεων αυτών να κατοχυρώσουν ρητά, πρώτον, έναν ανελαστικό και μη αναστρέψιμο προστατευτικό πυρήνα των κοινωνικών δικαιωμάτων με τη μορφή του σχετικού κεκτημένου και δεύτερον, την αυστηρή οριοθέτηση της δράσης των φορέων κοινωνικής προστασίας, ώστε να αποκλειστεί η ιδιωτικοποίηση της κοινωνικής πολιτικής. Η εμπειρία της κρίσης, επομένως, επιβάλλει την κανονιστική ενδυνάμωση των κοινωνικών δικαιωμάτων, προκειμένου να αντιμετωπιστεί η αμφισβήτηση και της κανονιστικής τους εμβέλειας ως θεσμικό ανάχωμα απέναντι στις νεοφιλελεύθερες τάσεις απορρύθμισης του κοινωνικού κράτους.

Κατά συνέπεια, μια προσέγγιση του Συντάγματος που απο-

κλείει τις νεοφιλελεύθερες πολιτικές και κατατείνει στη διαφύλαξη αποτελεσματικών μηχανισμών κοινωνικής αλληλεγγύης και κοινωνικής δικαιοσύνης δεν μπορεί να αγνοεί ούτε τη μεταβαλλόμενη κοινωνικοπολιτική πραγματικότητα, δηλαδή τη μετάβασή μας στη μεταβιομηχανική κοινωνία, στην κοινωνία της 4^{ης} Βιομηχανικής Επανάστασης, ούτε την ανάγκη διαφύλαξης ταυτόχρονα τόσο της κανονιστικής πυκνότητας των διατάξεων του κοινωνικού περιεχομένου, όσο και της ασφάλειας του δικαίου.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, το Σύνταγμα μιας χώρας δεν είναι και δεν μπορεί να είναι ιδεολογικοπολιτικά ουδέτερο. Η ιδεολογικοπολιτική ουδετερότητα του Συντάγματος δεν υπάρχει. Υπάρχει η παράδοση των αγγλοσαξονικών συνταγμάτων, όπου το σύνταγμα είναι ουσιαστικά μη σύνταγμα, είναι δηλαδή περιοριστικής δεσμευτικότητας, γενικόλογο και αόριστο. Υπάρχει και η παράδοση των κεντροευρωπαϊκών συνταγμάτων, στην οποία υπάρχει και το Σύνταγμα της χώρας μας, όπου το Σύνταγμα είναι ο θεμελιώδης νόμος του κράτους, δηλαδή ο υπέρτερης νομικής ισχύος κώδικας κανόνων που περιλαμβάνει κανονιστικές αρχές διαρκείας, δηλαδή κανονιστικές αρχές που δεσμεύουν κάθε κυβέρνηση.

Προκύπτει τώρα το ερώτημα: Σε ποια έκταση και σε ποια μορφή είναι σκόπιμη η αναθεώρηση των συνταγματικών διατάξεων κοινωνικού περιεχομένου, προκειμένου να διαφυλαχθούν οι μηχανισμοί κοινωνικής αλληλεγγύης, προσαρμοσμένοι στις νέες συνθήκες; Υπό το πλαίσιο αυτό ιδωμένη, θεωρήθηκε σκόπιμο στην πρόταση του ΣΥΡΙΖΑ να συμπεριληφθεί στο άρθρο 21 παράγραφος 1 η συνταγματική κατοχύρωση της έννοιας της αξιοπρεπούς διαβίωσης για όλους. Για τον προσδιορισμό του επιπέδου διαβίωσης ο νομοθέτης οφείλει να χρησιμοποιεί επιστημονικές μεθόδους και να λαμβάνει υπ' όψιν τις επίκαιρες, αντικειμενικές και κοινωνικές συνθήκες. Ειδική προτεραιότητα παρέχεται στην οικογένεια, στον γάμο, στη μητρότητα, στα παιδιά, στους νέους, στους ηλικιωμένους, στα ΑΜΕΑ και στους άπορους. Με την προσθήκη αυτής της ρήτρας στις διατάξεις των κοινωνικών δικαιωμάτων στο άρθρο 21 παράγραφος 1 ενισχύεται ο επιτακτικός χαρακτήρας των κοινωνικών δικαιωμάτων, διά της ρητής πλέον αναγωγής τους στην αρχή της αξίας του ανθρώπου, η οποία αποτελεί άλλωστε τη μήτρα όλων των κοινωνικών δικαιωμάτων και την πλέον επιτακτική από όλες τις υποχρεώσεις της πολιτείας, σύμφωνα με το άρθρο 2 παράγραφος 1.

Με άλλα λόγια, με την προτεινόμενη νέα διατύπωση του άρθρου 21 παράγραφος 1 οι διατάξεις των κοινωνικών δικαιωμάτων του Συντάγματος αποκτούν το δικό τους κανονιστικό επιστέγασμα και το κοινωνικό Σύνταγμα αποκτά την πλέον σαφή έκφραση που είχε ποτέ στο συνταγματικό μας κείμενο, καθώς η νέα διάταξη αποτελεί το αντίστοιχο του άρθρου 5 παράγραφος 1, σε ό,τι αφορά στα ατομικά δικαιώματα και πάντως ενισχύει την επιτακτικότητα όλων των επιμέρους κοινωνικών δικαιωμάτων διά της αναγωγής του στο άρθρο 2 παράγραφος 1, που αποτελεί τη μήτρα όλων των κοινωνικών δικαιωμάτων και την πρωταρχική υποχρέωση της πολιτείας.

Προς την ίδια κατεύθυνση, δηλαδή της ενίσχυσης των κοινωνικών δικαιωμάτων, κινούνται και οι υπόλοιπες προτάσεις ειδικών ρυθμίσεων, δηλαδή το άρθρο 21 παράγραφος 3 για το δικαίωμα στην υγεία, το άρθρο 22 παράγραφος 5 για την κοινωνική ασφάλιση, το άρθρο 22 παράγραφοι 1, 2 και 4 για την ισότητα αμοιβής ανεξαρτήτως ηλικίας, τον κατώτατο μισθό και τις συλλογικές συμβάσεις εργασίας.

Η πρότασή μας, επομένως, έλαβε υπ' όψιν της την εμπειρία της καταστροφικής κρίσης την οποία έζησε η χώρα και με βάση αυτή την εμπειρία, επιχειρεί να σχεδιάσει με τους διαρκείς όρους που αρμόζουν σε μια συνταγματική Αναθεώρηση, τα αναγκαία εκείνα αναγνώματα και όρια για την αντιμετώπιση απεικταίων αντίστοιχων κρίσεων και στο μέλλον.

Διάλεξα, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, στην παρούσα ενότητα που συζητιούνται τα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα να αναφερθώ στη διάταξη της παραγράφου 5 του άρθρου 16, που μπορεί μεν να μην κρίθηκε αναθεωρητέα, έχει μονοπωλήσει όμως τη συζήτηση και χτες και σήμερα. Μάλιστα, είναι ο λόγος για τον οποίο η παρούσα συνταγματική Αναθεώρηση θεωρείται από τη Συμπολίτευση ως δευτερεύουσας σημασίας και εν πάση περι-

πτώσει, ως μία χαμένη ευκαιρία. Νομίζω ότι η πρόταση της Νέας Δημοκρατίας προς την κατεύθυνση της σύστασης ιδιωτικών πανεπιστημιακών ιδρυμάτων είναι προς τη λάθος κατεύθυνση, γιατί νομίζω ότι το πρώτιστο είναι η ενίσχυση του αυτοδιοικούμενου χαρακτήρα των δημόσιων πανεπιστημίων, όχι όμως στο επίπεδο του Συντάγματος, αλλά στο επίπεδο του κοινού νομοθέτη. Το πρώτιστο είναι να διασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα του δημοσίου πανεπιστημίου να παράσχει αυτό το δημόσιο αγαθό της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης και επιστημονικής ανάπτυξης και δευτερευόντως να εξετάσουμε, υπό αυστηρούς όρους, αν υπάρχουν περιθώρια υπό τη στέγη του αυτοδιοικούμενου δημοσίου πανεπιστημίου για την αξιοποίηση σοβαρών κοινωφελών πρωτοβουλιών από φορείς με συγκεκριμένη νομική μορφή που αρμόζει στον κοινωφελή χαρακτήρα του πανεπιστημίου. Επομένως, σε καμμία των περιπτώσεων δεν μιλάμε για ανώνυμες εταιρείες του εμπορικού δικαίου που θα φτιάξουν μια έδρα, οι οποίες θα συντελέσουν στην ακόμη καλύτερη εξυπηρέτηση των σκοπών που υπηρετούνται στο άρθρο 16 του Συντάγματος.

Το κρίσιμο στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση που παρέχει η διασκαλία και η έρευνα είναι ο ορισμός της ως δημόσιο αγαθό, δηλαδή η διασφάλιση ότι όλοι, εφόσον έχουν την ικανότητα, ανεξαρτήτως του εισοδήματος ή άλλων εμποδίων, μπορούν να έχουν πρόσβαση σε αυτή. Θέλω να ρωτήσω: Υπάρχει κάποιος σε αυτήν την Αίθουσα που διαφωνεί;

(Στο σημείο αυτό κτυπάει το κουδούνι λήξεως του χρόνου ομιλίας της κυρίας Βουλευτού)

Η μακρά ευρωπαϊκή παράδοση επέλεξε γι' αυτόν τον λόγο ο πάροχος αυτού του αγαθού να είναι το δημόσιο, ακριβώς για να διασφαλιστεί το δικαίωμα όλων όσων το επιθυμούν και έχουν την ικανότητα να ανταποκριθούν στις σπουδές αυτής της βαθμίδας, χωρίς άλλες διακρίσεις -εισοδηματικές, φυλετικές-, να έχουν καθολική πρόσβαση σ' αυτήν. Σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες, επομένως, αντιθέτως με ό,τι λέγεται ή πιστεύεται, η συντριπτική πλειοψηφία των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων είναι δημόσια πανεπιστημιακά ιδρύματα και όπου δεν είναι δημόσια, είναι μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα οργανισμοί. Λόγω κάποιων παραδόσεων σε κάποιες χώρες ανήκουν στην Εκκλησία, σε κάποιες άλλες χώρες έχουν διαμορφωθεί με τη μορφή των κληροδοτημάτων.

Ένα σύστημα παροχής του αγαθού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που δίνει τη δυνατότητα σε ιδιώτες επ' αμοιβή να παρέχουν αυτό το δημόσιο αγαθό, δηλαδή χωρίς ένα αποτελεσματικό σύστημα υποτροφιών για όλους όσους το χρειάζονται κι όχι κάποιους εξ αυτών, είναι ένα σύστημα που καταλύει τον ορισμό της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης ως δημόσιο αγαθό. Και ερωτώ και πάλι: Υπάρχει κάποιος που να το θέλει αυτό;

Όπως ανέφερα ήδη, τα πανεπιστήμια είναι ιδρύματα εντός των οποίων διεξάγεται βασική έρευνα και παράγεται πρωτογενής γνώση. Είναι εξίσου κρίσιμο να διατηρηθεί ο δημόσιος χαρακτήρας της έρευνας, δηλαδή της ελεύθερης και ισότιμης πρόσβασης του καθενός στα ευρήματά της. Έτσι θα διασφαλιστεί η σύνδεση της βασικής έρευνας με την παραγωγή και θα επωφεληθούν και οι φορείς της οικονομικής δραστηριότητας τα μέγιστα στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητάς τους. Ο αποκλεισμός, επομένως, από τη βασική έρευνα βοηθά τη μονοπωλιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της προς όφελος κάποιων εταιρειών, αναστέλλοντας τη διάχυση των ευρημάτων της έρευνας σε όλους τους φορείς της παραγωγικής διαδικασίας.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΟΥΣΑ (Σοφία Σακοράφα): Κυρία συνάδελφε, σας παρακαλώ ολοκληρώστε.

ΘΕΟΔΩΡΑ ΤΖΑΚΡΗ: Είχα κι άλλα να πω για την πολύ σημαντική αυτή συζήτηση που διεξάγεται και διεξήχθη, αναλυτικά θα έλεγα, στο πλαίσιο της παρούσας συνταγματικής Αναθεώρησης. Δεν μου μένει, όμως, χρόνος.

Θα κλείσω, επειδή έχω παραβεί τον χρόνο κατά πολύ, με την πρόταση για την αναθεώρηση του άρθρου 3 παράγραφος 1 του Συντάγματος, για τους διακριτούς ρόλους Κράτους και Εκκλησίας. Εγώ εκτιμώ ότι αυτή η διάκριση, εφόσον επέλθει κάποια στιγμή στο συνταγματικό κείμενο, θα είναι επ' ωφελεία και της Εκκλησίας, της οποίας ο πνευματικός ρόλος θα αναβαθμιστεί και θα αναδειχθεί χωρίς να νοθεύεται από κοσμικές επιδιώξεις της τρέχουσας πολιτικής συγκυρίας, αλλά και της ίδιας της πολι-

τείας, η οποία πρέπει επιτέλους να ανταποκριθεί στα πρότυπα του μοντέρνου κοσμικού κράτους, που δεν παρεμβαίνει σε ζητήματα θρησκευτικής συνείδησης, εκπαίδευσης και πίστης των πολιτών. Τα τελευταία ανήκουν στη σφαίρα των συνταγματικά προστατευόμενων ατομικών ελευθεριών και είναι απολύτως προστατευμένα έναντι οποιασδήποτε κρατικής λειτουργίας ή παρέμβασης.

Θα κλείσω με μία παρατήρηση, η οποία νομίζω ότι είναι γνωστή σε όλους γνωρίζουν καλή συνταγματική ιστορία.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΟΥΣΑ (Σοφία Σακοράφα): Κυρία συνάδελφε, σας παρακαλώ πολύ. Έχετε πάει στα έντεκα λεπτά. Αδικείτε τους συναδέλφους σας, νομίζω.

ΘΕΟΔΩΡΑ ΤΖΑΚΡΗ: Με αυτό κλείνω, κυρία Πρόεδρε.

Θέλω να θυμίσω, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, ότι η ανάγκη και το πρόταγμα για ένα θρησκευτικά ουδέτερο Σύνταγμα ήταν και πρόταγμα του Συντάγματος του 1975, του Συντάγματος Καραμανλή. Από τότε έχει ξεκινήσει η προσπάθεια για τους διακριτούς ρόλους Κράτους και Εκκλησίας και για ένα θρησκευτικά ουδέτερο κράτος και παλεύουμε μετά από τρεις ακόμη συνταγματικές αναθεωρήσεις...

ΠΡΟΕΔΡΕΥΟΥΣΑ (Σοφία Σακοράφα): Κυρία συνάδελφε, έχετε πάει στα δώδεκα λεπτά. Σας παρακαλώ πολύ, σεβαστείτε τους συναδέλφους σας.

ΘΕΟΔΩΡΑ ΤΖΑΚΡΗ:...να κινηθούμε προς την κατεύθυνση αυτή.

Ευχαριστώ, κυρία Πρόεδρε.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα του ΣΥΡΙΖΑ)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΟΥΣΑ (Σοφία Σακοράφα): Η κ. Παπακώστα έχει τον λόγο.

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ (ΚΑΤΕΡΙΝΑ) ΠΑΠΑΚΩΣΤΑ - ΠΑΛΙΟΥΡΑ: Ευχαριστώ, κυρία Πρόεδρε.

Κύριοι Υπουργοί, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, η ανάγκη Αναθεώρησης του Συντάγματος είναι μία κορυφαία κοινοβουλευτική πρωτοβουλία, μία κορυφαία κοινοβουλευτική διαπίστωση του Κοινοβουλίου. Όταν οδεύουμε προς αυτήν την κατεύθυνση, θεωρείται ότι, πρώτον, έχει επέλθει η θεσμική κόπωση σε ορισμένες διατάξεις του, οι οποίες δεν έχουν πλέον τη σκοπιμότητα των συνθηκών κάτω από τις οποίες δημιουργήθηκαν, δεύτερον, ότι χρήζουν διαμόρφωσης οι εσφαλμένες διατάξεις προγενέστερων Αναθεωρήσεων και τρίτον, ότι καθίσταται αναγκαία η προσαρμογή του Συντάγματος στα διδάγματα της κρίσης. Μία τέτοια Αναθεώρηση προϋποθέτει μία έλλογη προσέγγιση, ώστε να προηγηθεί η διαπίστωση των παθογενειών που ανέδειξε η πολιτική πρακτική, σε σχέση με την εφαρμογή των συνταγματικών διατάξεων.

Η αναθεωρητική πρόταση της Νέας Δημοκρατίας στηρίζεται σε τρεις βασικούς άξονες: Πρώτον, στην πολιτική κανονικότητα και την ισορροπία των θεσμών, δεύτερον, στην οικονομική σταθερότητα και την αναπτυξιακή προοπτική της χώρας, τρίτον, στην κοινωνική αλληλεγγύη και την ισότητα ίσων ευκαιριών προς όλους τους πολίτες. Ζητήματα συνδεδεμένα, όπως αυτά με το έθνος, την εθνική ταυτότητα, το θρήσκευμα βρίσκονται σήμερα στο προσκήνιο της σκέψης όλων των δημοκρατικών κρατών του κόσμου. Αυτό συμβαίνει περισσότερο στις μέρες μας παρά στα χρόνια που προηγήθηκαν λόγω των μεγάλων κυρίως μεταναστευτικών ροών, αλλά και των διεκδικήσεων των μειονοτήτων για εθνική ταυτότητα.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, το άρθρο 3 του Συντάγματος αφορά στις σχέσεις Κράτους και Εκκλησίας. Το κράτος καθορίζει τα όρια εντός των οποίων αναπτύσσονται οι πρωτοβουλίες της Εκκλησίας. Δεν «απειλεί» βεβαίως η Εκκλησία το κράτος ούτε είναι δυνατόν να το νοουθετεί. Στον αντίποδα, ούτε και το κράτος θα πρέπει με τις πράξεις του να «απειλεί» την Εκκλησία. Άλλωστε, η Εκκλησία ανέκαθεν υπήρξε αρωγός της κοινωνίας σε προβλήματα που προκαλούσε πολλές φορές το ίδιο το κράτος. Πρόσφατο παράδειγμα το γεγονός ότι η Εκκλησία υπήρξε κατ'εξοχήν αρωγός και εξομαλυντής -θα λέγαμε- στα δυσάρεστα αποτελέσματα της κρίσης του 2010 που το κράτος βεβαίως δημιούργησε, βοηθώντας έμπρακτα τους συμπολίτες μας που επλήγησαν περισσότερο από την οικονομική κρίση της χώρας.

Άποψη της Νέας Δημοκρατίας είναι ότι το παρόν άρθρο δεν

χρήζει αλλαγής, γιατί οι σχέσεις Εκκλησίας και πολιτείας είναι απολύτως διακριτές.

Με το άρθρο 13 του Συντάγματος ορίζεται η ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης ως απαραβίαστη. Η πρόταση του ΣΥΡΙΖΑ περί ουδέτεροθρησκίας του Κράτους είναι έωλη, δεδομένου ότι με το παρόν άρθρο κατοχυρώνεται η θρησκευτική ελευθερία.

Αντίθετα, το άρθρο 33 παράγραφος 2, στο οποίο διατυπώνεται η εκλογή του Προέδρου της Δημοκρατίας χρήζει αναθεωρήσεως για τους παρακάτω λόγους.

Στο άρθρο 31 για τα προσόντα εκλογιμότητας του Προέδρου της Δημοκρατίας δεν τίθεται περιορισμός ως προς το θρησκευτικό δόγμα. Απαιτείται λοιπόν η εναρμόνιση του άρθρου 33 σύμφωνα με το άρθρο 31, δηλαδή η πρόβλεψη να ορκίζεται ο εκλεγείς Πρόεδρος σύμφωνα με το δικό του θρήσκευμα ή δόγμα αναλογικά με την πρόβλεψη του όρκου των Βουλευτών του άρθρου 59 παράγραφοι 1 και 2.

Περαιτέρω, στο ίδιο το Σύνταγμα με το άρθρο 5 παράγραφοι 1 έως και 5, όπως έχει διαμορφωθεί και υφίσταται, κατοχυρώνεται πλήρως η προστασία της ζωής, της τιμής και της ελευθερίας χωρίς οποιαδήποτε διάκριση ως προς το φύλο, την ταυτότητα, την εθνικότητα, τη θρησκεία, την ηλικία και τον γενετήσιο προσανατολισμό, προάγεται η ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας, προστατεύονται οι προσωπικές ελευθερίες και δικαιώματα, όπως αυτές είναι αντιληπτές στον σύγχρονο ανεπτυγμένο κόσμο.

Από τα παραπάνω συνάγεται ότι το άρθρο είναι πλήρως εναρμονισμένο με το ευρωπαϊκό δίκαιο και δεν χρήζει περαιτέρω αναθεωρήσεως.

Η Αξιωματική Αντιπολίτευση, δυστυχώς, συνεχώς χρησιμοποιεί την αναθεωρητική ρητορική, υπονομεύοντας τα συστατικά γνωρίσματα της ελληνικής ταυτότητας, της θρησκείας και των ελευθεριών του ατόμου. Όλα όσα προτείνονται σε σχέση με τα ανωτέρω δικαιώματα διασφαλίζονται ήδη από το υπάρχον Σύνταγμα.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, με το άρθρο 22 παράγραφος 1 η εργασία αποτελεί δικαίωμα και προστατεύεται από το κράτος. Αποτελεί τη βασική αρχή της ίσης μεταχείρισης στην εργασία χωρίς διακρίσεις ή άλλους αποκλεισμούς, όπως πολιτικές ή θρησκευτικές πεποιθήσεις, καταγωγή, αναπηρίες κ.τ.λ.. Το υπάρχον σχήμα που θα πρέπει να διατηρηθεί είναι ελεύθερες συλλογικές διαπραγματεύσεις, καθώς και η διαιτητική επίλυση των διαφορών στα εργασιακά θέματα.

Τέλος, αν καταργηθεί η επίταξη σε περιπτώσεις κοινωνικής και εθνικής αλληλεγγύης της παραγράφου 4 του παρόντος σημαίνει ότι δεν μπορούμε να δούμε σε βάθος χρόνου τους κινδύνους της κοινωνικής συνοχής της πολιτείας, ώστε σε περιπτώσεις εκτάκτων αναγκών, όπως αυτών της επιστράτευσης, του πολέμου ή των θεομηνιών να μπορούμε να έχουμε τα κατάλληλα αντανakλαστικά που απαιτούν οι έσχατες αυτές περιπτώσεις.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, η ταυτότητα της αναθεωρητικής πρότασης της Νέας Δημοκρατίας συνίσταται στην ανάδειξη του κράτους στην υπηρεσία των πολιτών, του δημοσίου συμφέροντος, καθώς και την εμπέδωση του αισθήματος εμπιστοσύνης στους θεσμούς, που δυστυχώς ο ΣΥΡΙΖΑ κατά την τετραετή διακυβέρνηση της χώρας φρόντισε επιμελώς να αποσταθεροποιηθούν.

Η Νέα Δημοκρατία διαχρονικά ήταν -και θα είναι- θεματοφύλακας των θεσμών. Συνεπώς, σε καμία περίπτωση δεν πρόκειται να συναινέσει σε αναθεωρήσεις του Συντάγματος που φέρνουν την χώρα πίσω σε αναχρονιστικές δομές και αντιλήψεις επιζήμιες για τη χώρα και τους πολίτες της.

Σας ευχαριστώ πολύ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα της Νέας Δημοκρατίας)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΟΥΣΑ (Σοφία Σακοράφα): Κι εγώ, κυρία συνάδελφε.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, έχω την τιμή να ανακοινώσω στο Σώμα ότι τη συνεδριάσή μας παρακολουθούν από τα άνω δυτικά θεωρεία, αφού προηγουμένως ξαναγήθηκαν στην έκθεση της αίθουσας «ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ» και ενημερώθηκαν για την ιστορία του κτηρίου και τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας.

γίας της Βουλής των Ελλήνων, τριάντα τρεις μαθητές και μαθήτριες και δύο συνοδοί εκπαιδευτικοί από το Γυμνάσιο Αταλάντης Φθιώτιδας (δεύτερο τμήμα).

Η Βουλή σας καλωσορίζει.

(Χειροκροτήματα απ' όλες τις πτέρυγες της Βουλής)

Τον λόγο έχει ο κ. Αχμέτ Ιλχάν από το Κίνημα Αλλαγής.

Να ετοιμάζεται, επίσης, ο κ. Φραγγίδης από το Κίνημα Αλλαγής.

Κύριε συνάδελφε, έχετε τον λόγο.

ΙΛΧΑΝ ΑΧΜΕΤ: Ευχαριστώ, κυρία Πρόεδρε.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, τα ελληνικά Συντάγματα, μέχρι και το Σύνταγμα του 1952, παρείχαν ένα ανεπαρκές –μπορώ να πω– επίπεδο συνταγματικής προστασίας στη θρησκευτική ελευθερία λόγω και της ιδιαίτερης σχέσης του ελληνικού κράτους με την Ορθόδοξη Ανατολική Εκκλησία, την οποία αναγνώρισε και ως επικρατούσα ήδη από τα Συντάγματα της εθνεγερσίας.

Η εξέλιξη από την απλή θρησκευτική ανοχή του κράτους στην πλήρη προστασία της θρησκευτικής ελευθερίας υπήρξε βραδεία. Καθοριστική αναδείχθηκε σ' αυτό το επίπεδο η Αναθεώρηση του 1975, η οποία φιλελευθεροποίησε τα σχετικά με τη θρησκευτική ελευθερία ζητήματα. Σε αυτό συνέλεξε κυρίως η παραδοχή κατά την τότε προπαρασκευαστική διαδικασία της διαφορετικής φύσεως της ρύθμισης των σχέσεων Κράτους και Εκκλησίας και της προστασίας της θρησκευτικής ελευθερίας με την κρίσιμη κανονιστική διάταξη του άρθρου 13 του Συντάγματος.

Θέλω σε αυτό το σημείο να εξάρω τη συμβολή του συναδέλφου Ανδρέα Λοβέρδου, ο οποίος εφαρμόζοντας το άρθρο 13 ως Υπουργός Παιδείας εισηγήθηκε στη Βουλή τον ν.4301/2014 με τον οποίο οργανώθηκαν οι θρησκευτικές κοινότητες στην Ελλάδα και προστατεύτηκε η άσκηση λατρείας όλων των γνωστών θρησκειών στην Ελλάδα. Έτσι, προστατεύεται η θρησκευτική ελευθερία στη νομοθεσία και στην πράξη και όχι με στερεότυπα.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, η επικράτηση της θρησκευτικής ισότητας και η πλήρης προστασία της θρησκευτικής ελευθερίας επέτρεψαν την πολυπολιτισμικότητα των κρατών, η οποία μεταφράζεται και ως συνύπαρξη και συμβίωση ένθεων διαφορετικών δογμάτων μαζί με άθεους και άθρησκους. Ωστόσο, η ύπαρξη ενός μεγάλου αριθμού ετεροδόξων πολιτών στο εσωτερικό της ευρωπαϊκής ηπείρου και στη χώρα μας καθιστά την ανάγκη προστασίας της θρησκευτικής ελευθερίας ακόμα επιτακτικότερη. Διότι όποιος κατέχει την ευθύνη ως προς τη θέσπιση ενδέχεται να κατέχει και την ευθύνη ως προς την έκπτωση και την περιστολή, ιδίως στην περίπτωση σύγκρουσης της εθνικής ομοιογένειας ως θρησκευτική ομοιογένεια και της θρησκευτικής πολυφωνίας ως κατάσχεση της θρησκευτικής ελευθερίας.

Το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα κατοχυρώνει τα δικαιώματα των μειονοτήτων να υπερασπίζονται την ιδιαίτερη ταυτότητά τους, τα μοναδικά χαρακτηριστικά που τις διακρίνουν από τα υπόλοιπα μέλη της ανθρωπίνης οικογένειας. Πρόκειται στην πραγματικότητα για την πρώτη ειλικρινή προσπάθεια στην ιστορία του Διεθνούς Δικαίου να εξασφαλίσει ένα οικουμενικό δικαίωμα.

Σε σχέση με την προστασία της θρησκευτικής ετερότητας τώρα στην Ελλάδα, η χώρα μας, αν και έχει αποδεχθεί ήδη από τα μέσα του 1980 το δικαίωμα της ατομικής προσφυγής στα δικαστήρια του Στρασβούργου, εξακολουθεί σε αρκετές περιπτώσεις να αρνείται τη διαφορετικότητα στη θρησκεία, κάτι το οποίο έχει διαπιστώσει πολλάκις το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Η ιδιαίτερα στενή σχέση του ελληνικού κράτους με την Ορθόδοξη Εκκλησία, αλλά και η έντονη μεταναστευτική ροή των τελευταίων ετών επιδρούν καταλυτικά στη διαμόρφωση αυτού του αρνητικού αποτελέσματος.

Το δικαίωμα των θρησκευτικών ενώσεων στην αυτόνομη λειτουργία και η συνεπακόλουθη υποχρέωση αποχής της χώρας μας από επεμβάσεις στην εσωτερική τους οργάνωση, απασχόλησε το ΕΔΔΑ, το Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, σε πολλές υποθέσεις, όπως και αυτή του θρησκευτικού αυτοδιοικητού της μουσουλμανικής μειονότητας στη Θράκη στην υπόθεση Σερίφ κατά Ελλάδας.

Σε αυτό το σημείο το δικαστήριο διατύπωσε ενδιαφέρουσα νο-

μολογία, σχετικά με τις ίδιες τις κοινότητες, ως σύνολα και φορείς δικαιωμάτων, άξιών αυτοτελούς προστασίας απέναντι στον κρατικό παρεμβατισμό.

Αναφέρομαι συγκεκριμένα σε δύο προεδρικά διατάγματα του πρώην Υπουργού Παιδείας, του κ. Γαβρόγλου, τα οποία καταστράφησαν την αξία της αυτοτελούς προστασίας απέναντι στον κρατικό παρεμβατισμό σε ό,τι αφορά στο μοντέλο διοίκησης των μουφτειών της Θράκης, με πρόσχημα τον εκσυγχρονισμό τους, δημιουργώντας την αίσθηση μιας βαθιάς παρέμβασης του κράτους στη λειτουργία μιας γνωστής και αναγνωρισμένης θρησκείας στη χώρα μας.

Άλλωστε, ως προς τη φύση του δικαιώματος, η θρησκευτική ελευθερία συναντάται άλλοτε ως αποθετική κατάσταση, δηλαδή ως αξίωση αποχής του κράτους, το οποίο υποχρεούται να μην παρακωλύει ή να παρεμποδίζει, με οποιοδήποτε άλλο τρόπο, την άσκηση του δικαιώματος και άλλοτε ως θετική κατάσταση, που αυτό σημαίνει ότι θεμελιώνει αξίωση προς παροχή του κράτους, το οποίο υποχρεούται να διευκολύνει την ακώλυτη και αποτελεσματική άσκηση του δικαιώματος. Η διατήρηση, άλλωστε, της θρησκευτικής αυτονομίας στο πλαίσιο πάντα της νομιμότητας – πάντα! –, η προστασία της γλώσσας, καθώς και η προαγωγή ενός προηγμένου δημοκρατικού και απελευθερωμένου, από εθνικές προκαταλήψεις, εκπαιδευτικού συστήματος, είναι το επιδιωκόμενο σε ένα σύγχρονο ευρωπαϊκό κράτος.

Αυτά αποτελούν μείζονα ζητήματα και είναι άμεσα συνδεδεμένα με την προστασία των δικαιωμάτων, αλλά και την ίδια τη φύση της ύπαρξής της.

Αν θέλουμε, όμως, πραγματικά να ενισχύσουμε τη συνταγματική κατοχύρωση της θρησκευτικής ελευθερίας, προτείνουμε ως Κίνημα Αλλαγής, μία προσθήκη ερμηνευτικής δήλωσης στο άρθρο 3 που ρητά θα λέει πως η αναφορά στην επικρατούσα θρησκεία, δεν θέτει σε αμφιβολία το διακριτό ρόλο Κράτους και Εκκλησίας και δεν τίθεται στο άρθρο 13 παράγραφος 1, που θα έλυνε πραγματικά το πρόβλημα. Και αυτή είναι η πρότασή μας.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, τελειώνοντας, θα ήθελα να πω ότι είναι απαραίτητο να γίνει σαφές με κάθε τρόπο, πως στη χώρα μας η θρησκευτική ελευθερία είναι συνταγματικώς κατοχυρωμένη. Εξάλλου, η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, τις οποίες η Ελλάδα έχει κυρώσει και καταστήσει εσωτερικό δίκαιο της, με υπερνομοθετική, μάλιστα, ισχύ, δεν αφήνουν περιθώρια για άλλες παρερμηνείες.

Όμως, μέσα από τη συνταγματικώς κατοχυρωμένη θρησκευτική ελευθερία προκύπτει και το δικαίωμα της θρησκευτικής ισότητας, δηλαδή της ίσης μεταχείρισης, ανεξαρτήτως θρησκευτικής πεποιθήσεων, δικαίωμα το οποίο, άλλωστε, απορρέει και από την «αρχή της ισότητας», με την οποία και διασταυρώνεται.

Για να ισχύσουν, όμως, όλα αυτά, η θρησκευτική ελευθερία πρέπει να εξειδικεύεται και στην πράξη καθημερινά. Απαιτείται σειρά νόμων και κανονιστικών διατάξεων, που καλούνται να υλοποιήσουν τα όργανα της πολιτείας και η κυβερνητική μηχανή. Και στον τομέα αυτό υπάρχουν ακόμη προβλήματα, που δεν μπορούν να υποβαθμιστούν είτε να δικαιολογηθούν επιφανειακά.

Σε ένα κράτος δικαίου πρέπει όλοι οι πολίτες να αισθάνονται απολύτως ισότιμοι μεταξύ τους. Και αν κάποιοι δεν το αισθάνονται αυτό, είναι καθήκον και υποχρέωση της πολιτείας να εγκύψει στα προβλήματά τους, ιδίως όταν αφορούν στην εφαρμογή των ατομικών δικαιωμάτων και, μάλιστα, στη θρησκευτική ελευθερία.

Σας ευχαριστώ πάρα πολύ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα του Κινήματος Αλλαγής)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΟΥΣΑ (Σοφία Σακοράφα): Κι εγώ σας ευχαριστώ, κύριε συνάδελφε.

Τον λόγο τώρα έχει ο κ. Φραγγίδης από το Κίνημα Αλλαγής κι αμέσως μετά ο κ. Ακτύπης από τη Νέα Δημοκρατία.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΦΡΑΓΓΙΔΗΣ: Κυρία Πρόεδρε, κύριοι Υπουργοί, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, το Σύνταγμα είναι η βάση μιας δημοκρατικής πολιτείας και ο καταστατικός της χάρτης. Αποτυπώνει τη φύση και την ουσία των θεσμών. Περιγράφει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των πολιτών. Θέτει κανόνες, διαμορφώνει την κοινωνία μας, θεμελιώνει τη δημοκρατία μας.

Ως εκ τούτου, η Αναθεώρηση του Συντάγματος δεν είναι μια

τεχνοκρατική διαδικασία που αφορά τους ειδήμονες νομικούς, αλλά πρόκειται για μια ιδιαίτερη και κορυφαία, θα έλεγα, νομική, αλλά και πολιτική διαδικασία, που απαιτεί τη συναίνεση όλων των δυνάμεων της χώρας. Είναι ένα θέμα με διαστάσεις και αντίκτυπο σε πολιτικό επίπεδο, αλλά και σε ιστορικό και κοινωνικό. Παράλληλα δε, διαθέτει χροιά φιλοσοφική.

Επίσης, είναι ίσως η μοναδική περίπτωση για την οποία δεν τίθεται θέμα κομματικής πειθαρχίας. Ο καθένας από μας είναι ελεύθερος να διατυπώσει τις απόψεις του επί του θέματος, κατά το δοκούν και τις πεποιθήσεις του.

Κατ' αρχάς, όταν μιλάμε για συνταγματική αναθεώρηση, οφείλουμε να έχουμε κατά νου τα εξής: Πρώτον, ότι ως κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και της παγκόσμιας κοινότητας, έχουμε ευρωπαϊκούς και διεθνείς περιορισμούς. Δεύτερον, ότι είναι επικίνδυνη η διολίσθηση στον συνταγματικό λαϊκισμό. Και τρίτον, ότι είναι επικίνδυνο να χρησιμοποιείται το Σύνταγμα ως εργαλείο για εξυπηρέτηση κομματικών σκοπιμοτήτων.

Με αίσθηση της ευθύνης και της σημαντικότητας του εγχειρήματος, ήμασταν η πρώτη παράταξη που επισήμανε την αναγκαιότητα της Αναθεώρησης του Συντάγματος. Διατυπώσαμε ξεκάθαρους και γενναίους προτάσεις με στόχο ένα μοντέρνο Σύνταγμα, που θα ανταποκρίνεται στις προκλήσεις και τα δεδομένα της εποχής μας, ένα Σύνταγμα προοδευτικό, που θα υπερβαίνει τους παγιωμένους formalismούς, αφήνοντας το οξυγόνο να πνεύσει στην πολιτική ζωή του τόπου και στον κοινοβουλευτισμό και αντιστρατεύόμενο την κομματοκρατία.

Ωστόσο, η συνταγματική Αναθεώρηση έμελλε να είναι ένα «πουκάμισο αδειανό», θύμα της κατασκευασμένης πόλωσης ΣΥΡΙΖΑ και Νέας Δημοκρατίας και των εκατέρωθεν ιδιοτελών κομματικών τους τακτικισμών. Κάπως έτσι χάθηκε το νόημα και η ιστορική ευκαιρία για ουσιαστικές και αναγκαίες τομές, που το Κίνημα Αλλαγής περιείχε στις προτάσεις του.

Αυτή η Αναθεώρηση θα μείνει χαρακτηριστικά ως «η αναθεώρηση των χαμένων ευκαιριών». Χαμένη ευκαιρία είναι ότι δεν προχωράμε σε αναθεώρηση του άρθρου 16 παράγραφος 5, που θα μας επέτρεπε να θεσμοθετήσουμε τη λειτουργία ιδιωτικών μη κερδοσκοπικών πανεπιστημίων. Οι παρωχημένες, όμως, αντιλήψεις, οι ιδεοληψίες, οι κομματικές και συντεχνιακές σκοπιμότητες της προηγούμενης κυβέρνησης του ΣΥΡΙΖΑ, μπήκαν εμπόδιο στον εκσυγχρονισμό του εκπαιδευτικού μας μοντέλου, που θα συνέβαλε, παράλληλα, στην τόνωση της οικονομίας μας, αλλά και στην αναβάθμιση της δημόσιας εκπαίδευσης τελικά, μέσω της ανάπτυξης ενός υγιούς ανταγωνισμού.

Δεν μπορέσαμε να αφομοιώσουμε το παράδειγμα της Κύπρου, η οποία έχει αναγάγει την παιδεία όχι μόνο σε πεδίο εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, αλλά και οικονομικών και επιχειρηματικών. Ανάλογα χάσαμε και ευκαιρίες αντιμετώπισης συνταγματικών δυσλειτουργιών, που αφορούν στη διοίκηση, στη δικαιοσύνη, στο πολιτικό σύστημα, στην αυτοδιοίκηση, στην οικονομική διακυβέρνηση. Δυσλειτουργίες που στο τέλος έχουν ως αποτέλεσμα να ταλαιπωρείται ο πολίτης, ως πολιτικό και οικονομικό υποκείμενο.

Όσον αφορά στις διατάξεις για τα ατομικά και τα κοινωνικά δικαιώματα, πρόκειται αδιαμφισβήτητα για την καρδιά του Συντάγματος. Σχετίζονται άμεσα με την κοινωνική δημοκρατία, η οποία συμπληρώνει την πολιτική δημοκρατία και μαζί λειτουργούν στην κατεύθυνση της άμβλυνσης των κοινωνικών ανισοτήτων. Η ισχυροποίηση αυτών των δικαιωμάτων δίνει έμφαση στον ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα του Συντάγματος.

Η προηγούμενη κυβέρνηση πρότεινε να εμπλουτιστούν κάποιες συνταγματικές διατάξεις για τα κοινωνικά δικαιώματα. Εμείς είχαμε ψηφίσει τις επτά από τις εννιά αυτές προτάσεις. Δυστυχώς, ο συντηρητισμός της Νέας Δημοκρατίας δεν επέτρεψε να φτάσουν παρά ελάχιστες ως το τέλος αυτής της διαδικασίας.

Με το άρθρο 21 παράγραφος 1 και τη διασφάλιση του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος συμφωνούμε, γιατί συμβάλλει στην προστασία του κοινωνικού ιστού και ενισχύει την κοινωνική συνοχή.

Εμείς, ωστόσο, είχαμε προτείνει κάτι ακόμα πιο πλήρες. Είχαμε προτείνει τη ρητή κατοχύρωση του ελάχιστου αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης για όλους τους πολίτες, έννοια που δεν πε-

ριορίζεται στο ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα, αλλά επεκτείνεται στην κάλυψη των συνολικών κοινωνικών αναγκών.

Ταυτόχρονα, διατυπώσαμε και την ανάγκη ελεύθερης και ακώλυτης πρόσβασης όλων στα κοινωνικά αγαθά. Ανάλογα προτείναμε προσθήκη στο άρθρο 25 για τις νέες τεχνολογίες σε σχέση με την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και τη δίκαιη κατανομή του παραγόμενου πλούτου χωρίς, όμως, επιτυχία.

Σε σχέση με τα δικαιώματα, η χώρα μας διαθέτει ένα από τα πληρέστερα Συντάγματα σε ευρωπαϊκό επίπεδο, κατά κοινή ομολογία των σπουδαίων συνταγματολόγων μας. Ωστόσο, είναι γεγονός ότι στα χρόνια της κρίσης τα κοινωνικά δικαιώματα βρέθηκαν στο «μάτι του κυκλώνα», καθώς εκλαμβάνονται ως εμπόδιο στην επίτευξη επιχειρηματικού κέρδους και στην εμπορευματοποίηση των κοινωνικών αγαθών και υπηρεσιών. Οι πιο ευάλωτοι οικονομικά πολίτες τείνουν να περιθωριοποιηθούν κοινωνικά. Η εκάστοτε εξουσία τείνει να εφαρμόζει το περιεχόμενο των δικαιωμάτων όπως θεωρεί σωστό και στο μέγεθος που κατά την κρίση της η οικονομική συγκυρία και οι δημοσιονομικές δυνατότητες το επιτρέπουν.

Παράλληλα, διενεργείται συστηματική προσπάθεια αποδυνάμωσης των συνταγματικών ερεισμάτων, όπως η συλλογική δράση στον χώρο εργασίας με απώτερο σκοπό να ευνοηθεί η εργοδοσία και να περικοπούν οι κοινωνικές παροχές. Είναι χρέος μας να ενισχύσουμε και να προστατεύσουμε τα κοινωνικά δικαιώματα. Το Σύνταγμά μας εξάλλου από το 2001 το κάνει αυτό. Πιο επιτακτική ανάγκη είναι να επιδιώκεται αυτό νομοθετικά, πολιτικά και πρακτικά.

Πρόσφατα, δυστυχώς, είδαμε την Κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας με τις διατάξεις του αναπτυξιακού νομοσχεδίου να αποδυναμώνει τις συλλογικές συμβάσεις εργασίας με πρόφαση την ανάπτυξη. Είναι γεγονός ότι στην Ελλάδα ο «μεγάλος ασθενής» είναι το κοινωνικό κράτος και ο τρόπος που αυτό συστημικά λειτουργεί. Είμαστε μία χώρα που γερνάει δημογραφικά. Άρα, ξεδύουμε πολλά για συντάξεις και υγεία ενώ δεν έχουμε καλή προνοιακή βάση.

Ταυτόχρονα, έχουμε πρόβλημα στα δημοσιονομικά, δεν έχουμε ισχυρό ασφαλιστικό σύστημα. Πρέπει λοιπόν να βρούμε πόρους. Και όλα αυτά είναι θέματα που πρέπει να λύσουμε.

Κλείνοντας, όταν μιλάμε για κοινωνικά δικαιώματα είναι υπαρκτός ο κίνδυνος της διολίσθησης προς τον συνταγματικό λαϊκισμό, ο οποίος όμως είναι και αχρείαστος και επικίνδυνος. Δυστυχώς, τα τελευταία χρόνια η κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ κινήθηκε οριακά προς αυτήν την κατεύθυνση.

Επιγραμματικά να το θέσω και να κλείσω: Δυστυχώς, πρόκειται για μία χαμένη ευκαιρία ουσιαστικής συνταγματικής Αναθεώρησης.

Ευχαριστώ πολύ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα του Κινήματος Αλλαγής)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΟΥΣΑ (Σοφία Σακοράφα): Ευχαριστώ, κύριε συνάδελφε.

Επόμενος ομιλητής είναι ο κ. Ακτύπης από τη Νέα Δημοκρατία και αμέσως μετά η κ. Λιακούλη από το Κίνημα Αλλαγής.

Κύριε συνάδελφε, έχετε τον λόγο.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΑΚΤΥΠΗΣ: Ευχαριστώ πολύ, κυρία Πρόεδρε.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, η διάταξη του άρθρου 3 του Συντάγματος προέρχεται από τη διάταξη του άρθρου 1 προηγούμενων συνταγματικών κειμένων της Ελλάδας. Ο συνταγματικός νομοθέτης άλλωστε ακολουθεί πιστά τη συνταγματική παράδοση του τόπου.

Έτσι, λοιπόν, κοιτώντας στο παρελθόν μας, θα δούμε ότι τα πρώτα συνταγματικά κείμενα του επαναστατημένου ελληνικού έθνους ήταν ψηφισμένα στο όνομα του τριαδικού θεού. «Εν ονόματι της Αγίας Τριάδας και αδιαίρετου» γράφτηκε στο προοίμιο του Συντάγματος της Επιδάου το 1822. Η επίκληση δε αυτή επαναλαμβάνεται σε όλα τα μεταγενέστερα Συντάγματα. Τα Συντάγματα των Ιονίων Νήσων δεν απετέλεσαν φυσικά εξαίρεση. Τόσο στο Σύνταγμα του 1803 όσο και σε αυτό του 1817 η Ορθοδοξία αναφέρεται ως επικρατούσα θρησκεία.

Κύριοι συνάδελφοι της Αντιπολίτευσης, αναρωτιέμαι τι είναι αυτό που σας τρομάζει και σας κάνει να εξανίσταστε στο άκουσμα του όρου «επικρατούσα θρησκεία». Ναι, στην Ελλάδα επι-

κρατούσα θρησκεία ήταν και είναι αυτή της Ανατολικής Ορθόδοξης Εκκλησίας και αυτό διότι η συντριπτική πλειοψηφία των πολιτών είναι χριστιανοί ορθόδοξοι Έλληνες. Όπως μας διαβεβαιώνει άλλωστε η απολύτως κρατούσα, στη συνταγματική θεωρία, θέση, το άρθρο 3 δεν εκφράζει τίποτε άλλο από την ιστορικότητα και τη διαχρονικότητα του κειμένου θεμελίου λίθου της χώρας.

Με άλλα λόγια το άρθρο 3 δεν αποτελεί παρά έκφραση της παράδοσης και της ιστορικότητας του ελληνικού συνταγματισμού. Ο λαός μας άλλωστε προσδιόρισε την εθνική του ταυτότητα με βάση την Ορθοδοξία. Η Ορθοδοξία, λοιπόν, δεν είναι παρά συνυφασμένη με το στενό πυρήνα του ελληνικού έθνους και όσο και να επιδιώκει την παραπλάνηση του ελληνικού λαού η Αντιπολίτευση, παίζοντας δημαγωγικά και σκιάδη παιχνίδια, αυτό δεν θα αλλάξει. Παρά την προσπάθεια της Αντιπολίτευσης να μας κάνει να πιστέψουμε ότι θα γίνουμε πιο προοδευτικοί, πιο σύγχρονοι αλλάζοντας το γράμμα του άρθρου 3, αυτό δεν θα γίνει.

Το ελληνικό Σύνταγμα, κυρίες και κύριοι, είναι πλήρες και απολύτως θωρακισμένο, ώστε να εξασφαλίζει τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των Ελλήνων πολιτών. Αναφορικά με τη διάταξη της παραγράφου 3 τα πράγματα είναι απλά. Η κρατούσα στη συνταγματική θεωρία άποψη ξεκαθαρίζει ότι τόσο από το άρθρο 3 όσο και από τη διάταξη του άρθρου 13 προκύπτει προδήλως η κατοχύρωση της θρησκευτικής ελευθερίας. Το ελληνικό Σύνταγμα δεν εμποδίζει την εκδήλωση των θρησκευτικών πεποιθήσεων, αφού υπάρχει η ομπρέλα προστασίας του άρθρου 13.

Άρα, κύριοι της Αντιπολίτευσης, η επιμονή σας προς την κατεύθυνση της τροποποίησης της σχετικής διατάξεως του άρθρου 3 δηλαδή, έτσι ώστε να διασφαλίζεται το -κατά τα λεγόμενά σας- ουδετερόθρησκο του ελληνικού κράτους είναι προφανώς έωλη.

Βεβαίως, αντιλαμβάνομαι απόλυτα την ανάγκη σας να ικανοποιήσετε ή να παραπλανήσετε το αριστερό ακροατήριό σας, σε μία προσπάθεια να το διατηρήσετε κίχλας. Οι σχέσεις σας με την Εκκλησία θα έλεγα ότι είναι λίγο περίεργες, μπερδεμένες. Θα σας αναφέρω λίγα από τα πολλά μπερδεμένα.

Δεν ξεχνάμε ότι χρησιμοποιούσατε την Εκκλησία όποτε βόλευε τους προεκλογικούς και ψηφοθηρικούς σας σκοπούς. Πριν από ένα χρόνο όλοι θυμόμαστε τη συνάντηση που είχατε με τον Αρχιεπίσκοπο, τον κ. Ιερώνυμο, όπου καταλήξατε σε δεκαπέντε σημεία.

Μεταξύ αυτών υπήρχε και η μισθοδοσία των κληρικών, η οποία όπως γνωρίζουμε όλοι γίνεται από το κράτος. Εκεί προσπαθήσατε να συμφωνήσετε ότι θα σταματήσετε να μισθοδοτείτε τους κληρικούς, αλλά θα το δίνετε εν είδει επιδότησης. Και από την άλλη μεριά αν υπήρχαν αυξήσεις στους υπαλλήλους του δημοσίου θα αυξάνατε και την επιδότηση. Εδώ δεν κατάλαβε κανένας τι προσπαθούσατε να αλλάξετε. Εξηγήστε μας. Δηλαδή θα άλλαζε η σχέση Κράτους-Εκκλησίας;

Από εκεί και πέρα είχατε ξεκινήσει και πυκνώνατε τις σχέσεις σας με την Εκκλησία προεκλογικά, πηγαίνοντας στο Βατικανό, πετάγοντας περιστερία τα Θεοφάνια, πηγαίνοντας στο Άγιον Όρος και διάφορα άλλα τέτοια. Άλλωστε μετά από τις εκλογές το συνεχίσατε.

Στις 26 Ιανουαρίου του 2015, ο τότε Πρωθυπουργός, ο κ. Τσίπρας λίγο πριν ορκιστεί Πρωθυπουργός πέρασε από την Αρχιεπισκοπή για να συναντηθεί με τον κ. Ιερώνυμο για να πάρει και την ευχή του, ενώ τον περασμένο Ιανουάριο έκανε και πάλι την έκπληξη προκαλώντας και αντιδράσεις, καθώς περνούσε τις πύλες της Αρχιεπισκοπής για να ενημερώσει τον Αρχιεπίσκοπο για το σκοπιανό πριν καν ενημερώσει τα κόμματα.

Ο κ. Γαβρόγλου κάποια στιγμή μας δήλωσε ότι οι ιερείς θα κατοχυρωθούν με απόλυτο, διαφανή και κατηγορηματικό τρόπο ως προς τη μισθοδοσία, τα συνταξιοδοτικά και τα θέματα περίθαλψής τους.

Αφού τα έχετε μπερδεμένα, τι θέλετε και ανοίγετε αυτά τα ζητήματα; Δεν μπορείτε να ικανοποιήσετε και τα δύο ακροατήρια πρέπει να το καταλάβετε. Εμείς αυτά τα πράγματα τα έχουμε ξεκαθαρίσει, γι' αυτό και δεν μπερδεύομαστε.

Κλείνοντας, θα ήθελα να υπογραμμίσω ότι είτε αρέσει σε πολ-

λούς είτε όχι η Ορθοδοξία είναι κομμάτι της εθνικής μας ταυτότητας. Μετά από κάθε δύσκολη ιστορική συγκυρία οι λαοί πέρα από αποδυναμωμένοι ηθικά έχουν και την ανάγκη να κοιτάξουν πίσω, να θυμηθούν την ταυτότητά τους. Μόνον έτσι θα μπορέσουν να σταθούν στα πόδια τους, να ξαναγίνουν ανταγωνιστικοί στη διεθνή αρένα.

Έτσι ακριβώς και οι Έλληνες, τώρα περισσότερο από ποτέ και μετά το πέρας της οικονομικής κρίσης, θα πρέπει να ξανακοιτάξουμε κατάματα την ταυτότητά μας, να θυμηθούμε ποιοι είμαστε και θα προχωρήσουμε μπροστά.

Δεν ξέρω αν ακούγονται παρωχημένα τα όσα ακούτε, κύριοι της Αντιπολίτευσης, αλλά στα αυτιά της συντριπτικής πλειοψηφίας των Ελλήνων πολιτών είμαι σίγουρος πως δεν ακούγονται έτσι. Άλλωστε ο ελληνικός λαός έδωσε ξεκάθαρα σε αυτήν εδώ την Κυβέρνηση την εντολή να προβεί στην αναθεώρηση των άρθρων που εσείς προτείνατε, γνωρίζοντας απολύτως ποιες είναι οι θέσεις μας αναφορικά με το παρόν ζήτημα, αλλά και ποιες είναι οι δικές σας.

Σας ευχαριστώ πολύ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα της Νέας Δημοκρατίας)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΟΥΣΑ (Σοφία Σακοράφα): Και εγώ, κυρίες συνάδελφε.

Τον λόγο έχει η κ. Λιακούλη από το Κίνημα Αλλαγής.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΛΙΑΚΟΥΛΗ: Ευχαριστώ, κυρία Πρόεδρε.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, έλεγα και στη χθεσινή μου τοποθέτηση πως το μεγαλύτερο μερίδιο ευθύνης για το γεγονός ότι αυτές τις μέρες η χώρα, το πολιτικό σύστημα και εν τέλει, όλοι οι Έλληνες και οι Ελληνίδες χάνουν μια ιστορική ευκαιρία για καίριες τομές στον καταστατικό χάρτη, την ψυχή του πολιτεύματος, τη βάση όλης της υπόλοιπης νομοθεσίας, το Σύνταγμα, έχει πολιτικό υπεύθυνο και ιθύνοντα νου: Τον ΣΥΡΙΖΑ. Δευτερευόντως, βεβαίως έχει και άμεσο συνεργό: Τη Νέα Δημοκρατία.

Και τα δύο κόμματα, βλέπετε -και εξηγούμαι- στη βάση μιας ψευδεπίγραφης πόλωσης, που εξυπηρετούσε, όμως, την απρόσκοπτη εναλλαγή τους στην εξουσία, μέσα σε ένα κλίμα διαφιλοψιμιών, υστεροβουλίας, τακτικισμού, έπραξαν ό,τι μπορούσαν προκειμένου να αποφύγουν να απαντήσουν και συνεπώς, να μεταφέρουν στο υπέρτατο θεσμικό επίπεδο τα αγωνιώδη ερωτήματα μιας διαρκώς εξελισσόμενης κοινωνίας, που πολλές φορές φαίνεται να τους ξεπερνά.

Ο μεν ΣΥΡΙΖΑ ενήργησε, επικαλούμενος μια ψευδοπροοδευτική ατζέντα, την οποία σε πολλές περιπτώσεις ούτε καν κατάφερε να θίξει, πόσω μάλλον να υλοποιήσει, παρ' ότι κυβερνούσε τεσσεράμισι χρόνια και παρ' ότι φιλοδοξεί, όπως διατυμπανίζει σε όλους τους τόνους, σε όλα τα μήκη και τα πλάτη, να είναι ο πρωταγωνιστής στον χώρο της Κεντροαριστεράς. Θα το πω επί το λαϊκότερον, έχετε πολλά ψωμιά να φάτε ακόμα. Διότι δεν φτάνει μόνο να θες να είσαι ο πρωταγωνιστής σε έναν άλλο απολύτως διακριτό πολιτικό χώρο, αυτόν της Σοσιαλδημοκρατίας του μέτρου, αλλά θα πρέπει να πατοείς και να προσαρμόζεσαι, έστω και στοιχειωδώς, στην ατζέντα του, δηλαδή στην ατζέντα μας.

Διότι ακτιβισμός και βασικές πολιτικές παραδοχές του αστικού δημοκρατικού πολιτεύματος δεν πηγαίνουν μαζί, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, ούτε βέβαια αήθεις και αγοραίες συμπεριφορές, ακόμη και εντός του Κοινοβουλίου, μπορούν να συμβαδίσουν με το μέτρο που χαρακτηρίζει τον δικό μας χώρο.

Από την άλλη πλευρά, εσείς, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι της Νέας Δημοκρατίας, απωλέσατε δυστυχώς πέρσι την ευκαιρία, ως αξιωματική αντιπολίτευση, να συνεισφέρετε θετικά στη διαδικασία της συνταγματικής Αναθεώρησης απλώς και μόνο επειδή είστε -και το ομολογείτε σε όλους τους τόνους- ένα συντηρητικό κόμμα και οποιαδήποτε θεσμική μετεξέλιξη ενός πλαισίου είναι -και σας φοβίζει- εχθρική σε αυτά που πιστεύετε.

Παρά το ομολογούμενως μεταρρυθμιστικό προφίλ της νυν ηγεσίας σας, η πολιτική και εκλογική σας βάση, δυστυχώς, παραμένει αυστηρά συντηρητική. Μου θυμίζει ότι ο Πρόεδρός σας πολλές φορές -και Πρωθυπουργός μας τώρα- προσπαθεί σε ένα σώμα που δεν μπορεί να δεχτεί μόσχουρα να το βάλει με το στανιό, αλλά αυτό δεν γίνεται και το απορρίπτει. Έτσι κάπως προχωρούν τα πράγματα, προχωρά και η ιστορία.

Εμείς έχουμε να επιδείξουμε έναν διαφορετικό δρόμο και μια διαφορετική στάση στα πράγματα. Το Κίνημα Αλλαγής για μια ακόμη φορά δεν φοβήθηκε να αναλάβει τις ευθύνες και μεγαλύτερες από όσο μας αναλογούσαν. Καταθέσαμε, λοιπόν, με ανοιχτό μυαλό και με διάθεση προσφοράς, στη δημόσια συζήτηση, προτάσεις οι οποίες θεωρούμε ότι συμβαδίζουν με τα σύγχρονα κοινωνικά αιτήματα, προτάσεις που εξελίσσουν τα πράγματα, χωρίς να τρομάζουν την κοινωνία, σε μια προοδευτική κατεύθυνση, με μέτρο, όπως προείπα.

Έτσι, λοιπόν, σε σχέση με το άρθρο 3 και τις σχέσεις Εκκλησίας και Κράτους, απέναντι στον παλαιάς κοπής και δημαγωγικό αντικληρισμό του ΣΥΡΙΖΑ -από τον οποίο, βέβαια, αργότερα υπαναχώρησε, φοβούμενος το πολιτικό κόστος- και απέναντι στη μακάρια στάση της Νέας Δημοκρατίας του «όλα βαίνουν καλώς» και του «αφήστε τα όλα όπως είναι», εμείς απαντήσαμε μόνο θεσμικά. Απαντήσαμε με μετριοπάθεια, απαντήσαμε με πίστη στην ιστορική παρακαταθήκη που συνιστά η Ορθόδοξη Εκκλησία για την πατρίδα, με συναίσθηση του ιστορικού βάρους, της ιστορικής κληρονομιάς και της ίδιας της ταυτότητάς μας.

Προτείνουμε, λοιπόν, να προστεθεί στο τέλος του άρθρου 3 ερμηνευτική δήλωση, η οποία λέει ότι η αναφορά στην επικρατούσα θρησκεία δεν θέτει σε αμφιβολία τον διακριτό ρόλο Κράτους και Εκκλησίας και δεν αντιτίθεται στο άρθρο 13 παράγραφος 1, με παράλληλη απάλειψη της παραγράφου 3 του ίδιου άρθρου. Διότι δεν θεωρούμε σε καμμία περίπτωση πως θα πρέπει να αλλάξει ο χαρακτηρισμός της Ανατολικής Ορθόδοξης Εκκλησίας του Χριστού ως επικρατούσας, απλώς διότι είναι η επικρατούσα!

Είναι αδιαμφισβήτητο ότι η συγκεκριμένη διάκριση, λοιπόν, έχει έναν συμβολικό χαρακτήρα. Σίγουρα, όμως, αφορά στη συντριπτική πλειοψηφία των Ελλήνων πολιτών. Προσπαθήσατε να το αμφισβητήσετε. Αποτύχατε.

Επιπλέον, θα πρέπει να θυμόμαστε πως η θρησκευτική ελευθερία προστατεύεται στο άρθρο 13 παράγραφος 1 του Συντάγματος, το οποίο δεν αναθεωρείται και το οποίο εξειδικεύεται αποκλειστικά από τυπικό νόμο. Ο εισηγητής μας, μάλιστα, ο Ανδρέας Λοβέρδος, πριν από πέντε χρόνια θυμίζω, από την καίρια θέση του Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων -και είμαστε πολύ περήφανοι για αυτό- εισηγήθηκε στη Βουλή σχετικό νόμο, τον ν.4301/2014, με τον οποίο οργανώθηκαν οι θρησκευτικές κοινότητες στην Ελλάδα και προστατεύτηκε η άσκηση λατρείας όλων των γνωστών θρησκειών στη χώρα. Έτσι εμείς πολιτευόμαστε, έτσι αντιλαμβανόμαστε τα πράγματα.

Δεν θέλει, λοιπόν, κυρίες και κύριοι του ΣΥΡΙΖΑ, κόπο. Πάρτε μαθήματα. Θέλει τρόπο, θέλει αποφασιστικότητα και θέλει κυρίως αποτελεσματικότητα. Αλίμονο αν ο Καταστατικός Χάρτης της χώρας γινόταν έρμαιο συνθημάτων κενών περιεχομένου, όπως το ψευδεπίγραφο που μας απασχόλησε τόσο, μα τόσο καιρό, για τον διαχωρισμό Κράτους και Εκκλησίας, συνθήματα διαίρεσης της κοινωνίας, όχι σύνθεσης των διαφορετικών απόψεων που την απαρτίζουν. Και στο τέλος, μια ωραιότατη, σε αργή κίνηση, απολαυστική σε όλες τις λεπτομέρειες κυβίστηση, δηλαδή μια «κωλοτούμπα» ολκής, κατά το λαϊκόν.

Προχωρώ στο παρεμφερές θέμα του θρησκευτικού ή πολιτικού όρκου του Προέδρου της Δημοκρατίας και άλλων πολιτικών παραγόντων. Αναρωτιέμαι, γιατί; Στα άρθρα 33, 59 παράγραφος 1 και 2 επιμένουμε στη σημερινή πρακτική, η οποία είναι και δημοκρατική και συνθετική, αλλά ανταποκρίνεται και στην ίδια την αλήθεια. Επιμένουμε ο όρκος να δίνεται διαζευκτικά, είτε θρησκευτικά είτε πολιτικά. Η επιβολή του πολιτικού και μόνο όρκου όχι μόνο δεν μας βρίσκει σύμφωνους, αλλά παρόλληλα, θεωρούμε ότι μόνο περιττή πόλωση θα επιφέρει σε μια κοινωνία. Αν μη τι άλλο, χορτάσαμε τα τελευταία χρόνια διχασμούς πραγματικούς ή και λιγότερο πραγματικούς. Ας μην ψάχνουμε, λοιπόν, αφορμή για τέτοια και ας σταματήσουμε να ρίχνουμε λάδι στη φωτιά.

Να υπενθυμίσω εδώ πως η Νέα Δημοκρατία, που, ενώ είχε προτείνει και εκείνη τον διαζευκτικό όρκο -και δεν μας το εξηγεί ούτε ο εισηγητής ούτε κάποιος άλλος- στη συνέχεια, υπαναχώρησε από την αρχική της θέση. Γιατί; Και αν το κάνατε αυτό στο όνομα της ομολογημένης πίστης σας, εγώ τουλάχιστον θα το σεβόμουν. Δυστυχώς, όμως, όλα δείχνουν ότι αποτελεί μια κλασική

προσπάθεια ψηφοθηρίας συντηρητικών ψηφοφόρων.

Τελικά, όμως, είναι σε βάρος χρηστών πρακτικών. Ειδικά οι νομικοί πώς αισθάνεστε αλήθεια -αναρωτιέμαι- μετά από αυτό; Σίγουρα όχι καλά. Οι αντιφάσεις, λοιπόν, δεν κρύβονται με τίποτα.

Βεβαίως, περνώ σε ένα τελευταίο σχόλιο, κυρία Πρόεδρε -και θα ολοκληρώσω- στο άρθρο 21 παράγραφος 1 και στην προσθήκη εδαφίου που συμπληρώνει τη διάταξη ότι το κράτος μεριμνά για τη διασφάλιση συνθηκών αξιοπρεπούς διαβίωσης όλων των πολιτών μέσω ενός συστήματος ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος.

Δεν θα μπορούσαμε να είμαστε παρά θετικοί σε σχέση με την εν λόγω διατύπωση. Το κίνημά μας είχε από νωρίς πολύ κομβικό ρόλο στην εξέλιξη της δημόσιας συζήτησης γύρω από το εν λόγω ζήτημα. Δικός μας Υφυπουργός, ο Βασίλης Κεγκέρογλου, την περίοδο 2012 - 2014 επεξεργάστηκε και υλοποίησε την πρώτη εφαρμογή του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος, με βάση την εμπειρία που αποκτήθηκε καθ' όλη την περίοδο της κοινωνικής και οικονομικής κρίσης. Βέβαια, η όλη προσπάθεια βρισκόταν πάντα σε σύμπλευση με τις σύγχρονες επιστημονικές αντιλήψεις για τη συγκρότηση ενός αποτελεσματικού και κοινωνικού κράτους δικαίου.

Στο διά ταύτα, λοιπόν. Έχουμε πολύ δρόμο μπροστά μας. Το καθολικό μας στοίχημα είναι σοβαρά η νέα πολιτική έννοια και η νέα μορφή που απαιτείται να προσλάβει το σύγχρονο κοινωνικό κράτος.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, η εργασία αλλάζει, η διασπορά των κοινωνικών τάξεων αλλάζει. Δεν είναι δυνατόν να μην αλλάζουν και βασικά χαρακτηριστικά του μοντέλου του κοινωνικού κράτους, με το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα να αποτελεί εφεξής τη βάση για ένα πλέγμα στοχευμένων και συνδυαστικών κοινωνικών μέτρων.

Σίγουρα δεν θα αλλάξουμε τον κόσμο. Σίγουρα δεν θα αλλάξουμε και τη ζωή μόνο με αυτό, αλλά θα αλλάξουμε την κουλτούρα της πολιτικής και τη νομοθέτηση εν γένει και θα ανοίξουμε έναν δρόμο. Έχουμε αλήθεια, όμως, τη μεγαλοψυχία, τους δρόμους που ανοίγουμε εδώ μέσα, να είμαστε έτοιμοι να μην τους περπατήσουμε εμείς, αλλά οι επόμενοι;

Ευχαριστώ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα του Κινήματος Αλλαγής)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΟΥΣΑ (Σοφία Σακοράφα): Ευχαριστώ και εγώ, κυρία συνάδελφε.

Τον λόγο έχει η κ. Σούκουλη από τη Νέα Δημοκρατία.

ΜΑΡΙΑ - ΕΛΕΝΗ (ΜΑΡΙΛΕΝΑ) ΣΟΥΚΟΥΛΗ - ΒΙΛΙΑΛΗ: Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, σήμερα καλούμαστε εδώ, στην Ολομέλεια της ελληνικής Βουλής, να ολοκληρώσουμε την αναθεωρητική διαδικασία του συνταγματικού κειμένου.

Είναι μια συνταγματική Αναθεώρηση ισχνή ποσοτικά, όπως ορθά τη χαρακτήρισε ο Πρόεδρος της Βουλής. Καλούμαστε να διαχειριστούμε με τον ορθότερο δυνατό τρόπο μια ακόμα προσπάθεια της προηγούμενης κυβέρνησης να υποτάξει τη συνταγματική υπεροχή σε μικρά πολιτικά τετρίπια διαμέσου άγονων επικοινωνιακών πυροτεχνημάτων. Ανάγοντας κατά αυτό τον τρόπο τη δυνατότητα ουσιαστικών παρεμβάσεων και βελτιώσεων στον συνταγματικό κανόνα σε ένα επικίνδυνο παιχνίδι έμμεσης θυματοποίησης του ίδιου του Συντάγματος εξαιτίας των δεινών της οικονομικοκοινωνικής κρίσης, που ταλάνισε τη χώρα την τελευταία δεκαετία.

Η αδυναμία του ΣΥΡΙΖΑ να νομοθετήσει την ατέρμονη υποσχολογία του, μετέτρεψε τη συνταγματική Αναθεώρηση σ' ένα νέο πεδίο εύκολης ιδεολογικής πλατφόρμας, ακατάσχετο λαϊκισμού και πολιτικής εργαλειοποίησης. Παραλείποντας εσκεμμένα ότι το Σύνταγμα άντεξε. Διότι, αγαπητοί συνάδελφοι, θα ήθελα να φανταστούμε από κοινού τι θα σήμαινε αν η πολιτική των κυρίων Σίπτρα, Βαρουφάκη μας οδηγούσε σε ασύντακτη χρεοκοπία. Τι θα σήμαινε πρακτικά για την εφαρμογή του συνταγματικού κανόνα.

Πρόθεσή μου είναι να εστιάσω σήμερα την ομιλία μου αποκλειστικά στο άρθρο 21 παράγραφος 1, που αφορά ρητά, για πρώτη φορά, την έννοια του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος μετά από πρόταση της Δημοκρατίας.

Για μένα, προσωπικά, αποτελεί ένα σημαντικό βήμα όχι μόνο

γιατί πλέον η έννοια του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος λαμβάνει συνταγματική προστασία και κατ' επέκταση υπεροχή, τοποθετώντας το στον κεντρικό πυρήνα των κοινωνικών δικαιωμάτων, αλλά κυρίως διότι εισάγεται μία διάταξη που ενσωματώνει ρητά τη συμπυκνωμένη πολιτικοοικονομική εμπειρία της κρίσης που μάστιξε τη χώρα την τελευταία δεκαετία.

Διότι έγινε φανερό, εκ του αποτελέσματος, ότι η ενίσχυση του κανονιστικού περιεχομένου είναι εν τέλει αναγκαία σε ορισμένες θεμελιώδεις συνταγματικές παραμέτρους, που αφορούν ιδιαίτερα στις περιόδους κρίσης. Αυτό θα μπορούσε να λειτουργήσει τόσο αυτοδεσμευτικά και αν θέλετε προληπτικά -εγώ εκτιμώ και επιβληθητικά- για το νομοθέτη, δημιουργώντας ένα επιπλέον συνταγματικό δίκτυ κανονιστικής ασφάλειας.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα, όσο και αν ορισμένοι θεωρούν πλεονασματική μία τέτοιου τύπου ρητή διάταξη, εκτιμώ ότι θέτει τις βάσεις σε ένα πλέον κατοχυρωμένο συνταγματικό πλαίσιο για τη δημιουργία ενός μοντέλου κοινωνικής πρόνοιας και προστασίας του ατόμου και της οικογένειας.

Θέτει τις βάσεις για ένα μοντέλο που θα είναι σύγχρονο, λειτουργικό και θεσμικά προστατευμένο, ώστε να παρέχει τις αναγκαίες δικλίδες ασφάλειας, σε ένα κοινωνικό κράτος δικαίου, ισχυρό και αποτελεσματικό. Να προλαμβάνουμε από το να θεραπεύουμε. Εδώ, λοιπόν, έχουμε μία διάταξη που προκρίνει τη συνταγματική πρόληψη από τη νομοθετική θεραπεία.

Και η ερώτηση είναι: Όντως ένα σύστημα ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος αποτελεί ένα κοινωνικό δικαίωμα, που αξίζει να τοποθετήσουμε στο κέντρο της λειτουργίας του κοινωνικού κράτους ή είναι μία παγίδα φτώχειας, όπως το είχε χαρακτηρίσει ο ΣΥΡΙΖΑ το 2012;

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, οφείλουμε να είμαστε ειλικρινείς ώστε να αποκτήσουμε ξανά την κοινωνική εμπιστοσύνη. Οι πολίτες της χώρας βρέθηκαν στον κυκλώνα της φτώχειας και της ανέχειας, όχι ως αποτέλεσμα των ατομικών τους δράσεων, αλλά κυρίως ως αποτέλεσμα αποτυχημένης καθοδήγησης εκ μέρους του πολιτικού συστήματος. Μεγάλο μέρος των πολιτών βρέθηκε εκτός αγοράς εργασίας, εκτός κοινωνικής ασφάλισης και μάλιστα μέσα σε ένα πολύ σύντομο χρονικό διάστημα, με τα γνωστά αποτελέσματα για την κοινωνική συνοχή.

Με βάση αυτή την αδήριτη ανάγκη, η κυβέρνηση του 2012 αποφάσισε να εφαρμοστεί πιλοτικά και μετά να επεκτείνει ένα μέτρο που δρούσε πυροσβεστικά στα φαινόμενα ακραίας φτώχειας. Το μέτρο αυτό ανακούφισε τον κόσμο, έστω και περιορισμένα, σε μία πολύ δύσκολη στιγμή. Και ανακούφισε, γιατί στήριξε τους πολίτες εκεί ακριβώς που η κρίση τους χτύπησε, στο εισόδημα.

Σήμερα καλούμαστε να δείξουμε ότι στην περίοδο της οικονομικής και κοινωνικής ανόρθωσης και με βάση την πρότερη τραυματική εμπειρία της οικονομικής κρίσης, μπορούμε να δημιουργήσουμε ένα κράτος δικαίου, καινοτόμο, σύγχρονο και κοινωνικό, με πολλαπλά δίκτυα ασφαλείας για τους πολίτες, τοποθετώντας και το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα στο κέντρο των πολιτικών κοινωνικής πρόνοιας.

Φυσικά, δεν πρόκειται να αποδεχτούμε έναν παθητικό ρόλο για το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα, που έχει και πρέπει να έχει μεταβατικό χαρακτήρα, αλλά θα το συνοδεύσουμε με ένα πλέγμα πολιτικών που θα αφορούν στην απασχόληση, στην υγειονομική περίθαλψη, στη στεγαστική βοήθεια, ακόμα και στην ψυχολογική υποστήριξη, συνδράμοντας στη συνταγματική επιταγή για αξιοπρεπή διαβίωση του ατόμου και της οικογένειας.

Ο στόχος μας είναι να ενεργοποιήσουμε τους πολίτες που έχουν βρεθεί σ' αυτή τη δυσχερή θέση, ώστε να επανέλθουν σε κατάσταση δημιουργίας και ενεργής συμμετοχής στο κοινωνικό σύνολο. Διότι ο κοινωνικός αποκλεισμός δεν αποτελεί ευσυνείδητη επιλογή κανενός.

Μακάρι να μη χρειαζόταν η ανάγκη καταφυγής σε ύστατα μέτρα κοινωνικής προστασίας. Εμείς και η Κυβέρνηση σε αυτό το μεταβατικό στάδιο κτίζουμε τις αναπτυξιακές προϋποθέσεις, ώστε μαζί με τους πολίτες να συνδημιουργήσουμε τις προοπτικές που θα περιορίσουν αυτήν την ανάγκη.

Παράλληλα, δείχνουμε έμπρακτα ότι δεν αμελούμε, ότι θα

πρέπει να υπάρχει πρόνοια, η οποία τώρα μετατρέπεται σε συνταγματική επιταγή, να μην επιτρέψουμε να ξαναβρεθεί η χώρα και οι πολίτες στο σημείο που βρέθηκαν τα τελευταία χρόνια. Οι πολίτες θα πρέπει να αισθάνονται πλέον την ασφάλεια ότι η πολιτεία τους προστατεύει ως οφείλει και θα είναι δίπλα τους να τους επιβοηθή στην αντιμετώπιση των δυσκολιών που μπορεί να παρουσιαστούν. Αυτή είναι και η ουσία και το πνεύμα του Συντάγματος.

Τελειώνοντας, θα ήθελα να προσκαλέσω όλα τα κόμματα της Αντιπολίτευσης και παρά την ασκούμενη -και από εμένα- πολιτική κριτική σε αυτά, να επιδείξουμε την απαραίτητη συναίνεση, όπως προκύπτει από το ίδιο το Σύνταγμα, ώστε να μπορέσουμε να ανταποκριθούμε στο κοινωνικό αίτημα για εθνική συνεννόηση.

Το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα προσφέρεται για να περάσουμε ένα ισχυρό μήνυμα ότι το πολιτικό σύστημα κατανοεί, αναλαμβάνει τις ευθύνες του και κυρίως, ότι έχει την πολιτική δυνατότητα να μετεξελιχθεί. Τώρα είναι η ώρα.

Σας ευχαριστώ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα της Νέας Δημοκρατίας)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΟΥΣΑ (Σοφία Σακοράφα): Κι εγώ σας ευχαριστώ, κυρία συνάδελφε.

Θα δώσω τώρα τον λόγο στον κ. Μουλκιώτη από το Κίνημα Αλλαγής και αμέσως μετά θα πάρει τον λόγο ο ειδικός αγορητής, ο κ. Λοβέρδος, για πέντε λεπτά.

Κύριε Μουλκιώτη, έχετε τον λόγο.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΟΥΛΚΙΩΤΗΣ: Ευχαριστώ, κυρία Πρόεδρε.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, ο Καταστατικός Χάρτης της χώρας, το Σύνταγμα, αποτελεί την πυξίδα για τη λειτουργία των θεσμών, του κράτους δικαίου και της διασφάλισης των πολιτών από κάθε είδους αυθαιρεσία. Η Αναθεώρησή του βρίσκεται στον πυρήνα λειτουργίας της δημοκρατίας και θα πρέπει να αντιμετωπίζεται ως μία διαδικασία που οφείλει, με εθνική αυτογνωσία, να κοιτά σε βάθος ιστορικού χρόνου.

Σήμερα, περισσότερο παρά ποτέ, απαιτείται η προστασία της αξιοπρέπειας των πολιτών, της αξιοπιστίας των θεσμών και της τιμής του πολιτικού κόσμου, η αντιστροφή της παρακμιακής πορείας των τελευταίων χρόνων.

Η συνταγματική Αναθεώρηση δεν επιτρέπεται να υπακούει σε συγκυριακές προτεραιότητες. Έχει σχέση με την ιστορική εμπειρία και το εθνικό πατριωτικό καθήκον. Το Σύνταγμα πρέπει να είναι πολιτικά ουδέτερο και συναινετικό, με βάση τις αξίες και τις αρχές της φιλελεύθερης δημοκρατίας.

Συζητάμε σήμερα για διατάξεις της δεύτερης ενότητας των προς αναθεώρηση διατάξεων. Όλες αυτές οι διατάξεις αφορούν ατομικά δικαιώματα που ανήκουν στον πυρήνα κάθε Συντάγματος, και του δικού μας, η δε διαρρύθμιση και κυρίως ο σεβασμός τους αποδεικνύουν, σε κάθε περίπτωση, σε μεγάλο βαθμό, τη δημοκρατική ποιότητα της χώρας.

Στην Ελλάδα έχουμε ένα κοινωνικό κράτος δικαίου, έχουμε ένα επίπεδο προστασίας κοινωνικών δικαιωμάτων, έχουμε ένα πολύ ισχυρό «κοινωνικό κεκτημένο». Το «κοινωνικό κεκτημένο» δεν είναι απόλυτο, διότι πρέπει να έχει ένα περιθώριο εκτίμησης ο κοινός νομοθέτης, με βάση την οικονομική συγκυρία και τις δημοσιονομικές δυνατότητες.

Ποιο είναι το πρόβλημα, λοιπόν, του κοινωνικού κράτους στην Ελλάδα; Είναι αυτό που είναι και σε όλη την Ευρώπη. Η Ευρώπη είναι κοινωνική Ευρώπη. Χωρίς κοινωνικό κράτος δεν υπάρχει ευρωπαϊκή ταυτότητα, δεν υπάρχουν τα θεμελιώδη πλεονεκτήματα του ευρωπαϊκού πολιτικού και θεσμικού πολιτισμού. Υπάρχει, όμως, μία πολλαπλή κρίση, του ευρωπαϊκού κοινωνικού κράτους. Είναι μία κρίση δημογραφική, όπως και στην Ελλάδα, και δημοσιονομική.

Επιπλέον, εμείς, ως χώρα, είχαμε θεμελιώδεις ανισορροπίες, συστημικές ανισορροπίες του κοινωνικού κράτους. Έχουμε ένα κοινωνικό κράτος το οποίο δαπανά πρωτίστως για τις συντάξεις, ναι, δαπανά για τη διασφάλιση της υγείας, αλλά δεν υπάρχει προνοιακός πυλώνας για τα επιδόματα, τα οποία δεν οδηγούν σε μία σημαντική μείωση του επιπέδου φτώχειας μετά τις μεταβιαστικές πληρωμές.

Αυτό πρέπει να γίνει διά του Συντάγματος; Φυσικά όχι. Αυτό είναι ζήτημα των συντονισμένων επίπονων πολιτικών που θα

προσλαμβάνουν τη μορφή νόμου εντός του ισχύοντος, επαρκέστατου πλαισίου του Συντάγματος, αλλά και με βάση τα διδάγματα της δεκάχρονης οικονομικής και δημοσιονομικής κρίσης.

Στο ελληνικό Σύνταγμα, ιδίως μετά την Αναθεώρηση του 2001, το επίπεδο προστασίας των δικαιωμάτων είναι ικανοποιητικό και οι αλλαγές που θα είχαν μία ιδιαίτερη αξία, θα ήταν όσες ενσωμάτωναν «νέα δικαιώματα» και κυρίως, συνδεδεμένα με τις εξελίξεις στην παγκόσμια οικονομία και στην τεχνολογία και βεβαίως, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, όχι με προσθαφαιρέσεις χωρίς πρακτική σημασία στα «κλασικά» δικαιώματα.

Η παράταξή μας έχει προτείνει την αναθεώρηση τριάντα τριών άρθρων του Συντάγματος. Ανάμεσα σε αυτά είχαμε και τα ανθρωπίνια δικαιώματα. Στο άρθρο 25 που αναφέρεται στις αρχές του κοινωνικού κράτους δικαίου και την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων, προτείναμε την προσθήκη ειδικής τροπολογίας για τις επιπτώσεις της τεχνητής νοημοσύνης και της τέταρτης βιομηχανικής επανάστασης, τόσο στη διασφάλιση και προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου όσο και στην δίκαιη κοινωνική κατανομή του παραγόμενου πλούτου.

Βασικός στόχος της τροπολογίας-παρέμβασης αυτής ήταν την υπεραξία και τον πλούτο που παράγει η τεχνολογική επανάσταση να μην την αποκτούν μόνο οι ελίτ που κατέχουν την πληροφορία και τους αλγόριθμους των εφαρμογών, αλλά κατά το δυνατόν να την αποκτά το σύνολο της κοινωνίας.

Επιπλέον, ο παραγόμενος πλούτος να κατανεμόταν δίκαια στο σύνολο των κρατών όχι μόνο στους φορολογικούς παραδείσους, όπου συνήθως βρίσκεται και η έδρα των τεχνολογικών κολοσσών. Σε αυτήν την κατεύθυνση, ήδη η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Κοινοβούλιο έχουν αναλάβει δράση με ρυθμιστικές και ελεγκτικές πρωτοβουλίες τόσο αποτρεπτικού όσο και τιμωρητικού επιπέδου για τεχνολογικούς κολοσσούς.

Ουσιαστικά τα παραπάνω θα συνιστούσαν μία νέα ριζοσπαστική προοδευτική, φιλοσοφική, ιδεολογική και πολιτική αντιμετώπιση της παγκοσμιοποίησης και του σύγχρονου καπιταλισμού.

Αντί αυτών η νυν Αξιωματική Αντιπολίτευση, βρήκε πιο «προοδευτικό» και επίκαιρο να ασχοληθεί με την αναθεώρηση της παραγράφου 3 του άρθρου 25 περί καταχρηστικής άσκησης δικαιωμάτων και συγκεκριμένα με την αφαίρεση της απαγόρευσης της καταχρηστικής άσκησης δικαιώματος.

Η συγκεκριμένη διάταξη είναι καιρίας σημασίας και δεν μπορεί να αφαιρεθεί, διότι στηρίζεται στην στάθμιση των αντιτιθέμενων δικαιωμάτων, την εναρμόνισή τους και διά αυτής, την ίδια τη δημοκρατία. Και ούτε είναι δυνατόν με την επίκληση της έκφρασης «δεν επιτρέπεται» στο άρθρο 25 παράγραφος 3 να γίνει «αναλογική» εφαρμογή του άρθρου 281 του Αστικού Κώδικα ως οιονεί γενικής ρήτρας στα ατομικά δικαιώματα. Διότι πρόκειται περί εντελώς ανόμοιων περιπτώσεων: η διάταξη του Αστικού Κώδικα αποβλέπει στην προστασία ιδιωτικών συμφερόντων, (ιδίως περιουσιακών) από την καταχρηστική άσκηση άλλων, επίσης ιδιωτικών δικαιωμάτων, ώστε να προστατεύεται εκάστοτε, κατά τεκμήριο, το πιο αδύναμο μέρος από την εκμετάλλευσή του ισχυρότερου. Αντίστροφα η διάταξη του άρθρου 25 παράγραφος 3 του Συντάγματος, αποσκοπεί στην προστασία του εξ ορισμού και καθαφάνως ισχυρότερου μέρους, δηλαδή, της κρατικής εξουσίας, από την άσκηση δικαιωμάτων, που τείνουν επίσης εξ ορισμού, στην προστασία εξουσιαζόμενων απέναντί της.

Άρα, οποιαδήποτε άμεση ή έμμεση νομοθετική, διοικητική ή δικαστική πλήρωση και συγκεκριμενοποίηση του όρου «δεν επιτρέπεται», η οποία θα απέληγε σε οποιασδήποτε μορφής αναστολή ή στέρξη της άσκησης ενός ατομικού δικαιώματος, θα ήταν σαφώς αντισυνταγματική. Διότι το Σύνταγμα δεν προβλέπει ήδη άλλη περίπτωση αναστολής της συνταγματικής προστασίας των ατομικών δικαιωμάτων, εκτός εκείνης του άρθρου 48. Ούτε επιτρέπεται πια με την ισχύουσα διατύπωση, τη θέσπιση εξαιρέσεων ή παρεκκλίσεων από τη συνταγματικά κατοχυρωμένη προστασία τους.

Εξάλλου τέτοιες εξαιρέσεις ή παρεκκλίσεις θα αντέβαιναν και στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Συνεπώς η συγκεκριμένη διάταξη «είναι ατελής». Είναι *lex imperfecta* και δεν συνεπάγεται κυρώσεις, απλώς είναι «κατευθυντήρια» για την πλήρωση του νοήματος και την ερμηνεία του άρθρου 5 παράγραφος 1, «εφόσον δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων και παραβιάζει το Σύνταγμα ή τα χρηστά ήθη».

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, είχαμε διεκδικήσει την έμπρακτη προστασία της αξιοπρέπειας των πολιτών με τη συνταγματική κατοχύρωση ενός εγγυημένου αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης, αλλά και την εισαγωγή πρόβλεψης ότι ειδικός νόμος καθορίζει τη διαδικασία και τις προϋποθέσεις εξασφάλισης της στεγαστικής συνδρομής σε εκείνους που στερούνται ή στεγάζονται ανεπαρκώς.

Πρόκειται περί μιας κατευθυντήριας διάταξης. Είναι ευχολόγιο περισσότερο, αλλά συμβολικά χρήσιμη και φορτισμένη ιδίως «ως μάθημα κρίσης». Η συγκεκριμένη διάταξη, όμως, θα μπορούσε να αποκτήσει ακόμα και το πιο ισχυρό προοδευτικό περιεχόμενο, επιμένοντας στο πεδίο της να επιτίπουν όλοι οι πολίτες που ζουν νόμιμα στην Ελλάδα και όχι μόνο οι Έλληνες πολίτες. Στο άρθρο 25 παράγραφος 3 και 7 η πρώην Αξιωματική Αντιπολίτευση έχει προτείνει ακόμα το «κλειδί» του δημόσιου συστήματος υγείας, (παράγραφος 3) και δημοσίου ελέγχου, βασικών κοινωνικών αγαθών (παράγραφος 7), οι οποίες όμως δεν αφήνουν την απαραίτητη ευελιξία διαρρύθμισης των σχέσεων δημόσιας και ιδιωτικής προστασίας στο νομοθέτη. Θέλω να υπενθυμίσω ότι και για τα δύο θέματα, και για την υγεία και για τα κοινωνικά αγαθά, οι κυβερνήσεις του ΠΑΣΟΚ, ήταν αυτές οι οποίες έκαναν πράξη και δεν έμειναν στα λόγια. Τα υιοθέτησαν και έμειναν στην ιστορία.

(Στο σημείο αυτό κτυπάει το κουδούνι λήξεως του χρόνου ομιλίας του κυρίου Βουλευτή)

Στο άρθρο 22 -και τελειώνω, κύριε Πρόεδρε- έχουν προταθεί μία σειρά επίσης αλλαγών από την προηγούμενη Βουλή. Η παράταξή μας έχει δεσμευτεί να συνεχίσει να στηρίζει τον κόσμο της εργασίας με την πλήρη κατοχύρωση του δικαιώματος της ελεύθερης συλλογικής διαπραγμάτευσης, για να μην ορίζει ο εκάστοτε Υπουργός τον κατώτατο μισθό και τη μονομερή προσφορά στη διαίτησή.

Το άρθρο 22 παράγραφος 5 όπως είναι σήμερα, είναι πράγματι φτωχό στη διατύπωση. Απαιτούνται συμπληρώσεις, γιατί ο κοινός νομοθέτης δεν μπορεί να είναι απολύτως αδέσμευτος, όταν θεσπίζει το ασφαλιστικό σύστημα.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, τέλος, στην προηγούμενη Βουλή, προτάθηκε η αναθεώρηση της παραγράφου 2 του άρθρου 5 παρά την κατεύθυνση κατοχύρωσης της ελευθερίας χωρίς διάκριση φύλου, ταυτότητας και σεξουαλικού προσανατολισμού, πλέον από την εθνότητα, τη φυλή, τη γλώσσα, τις θρησκευτικές ή πολιτικές πεποιθήσεις.

(Στο σημείο αυτό την Προεδρική Έδρα καταλαμβάνει ο Ε' Αντιπρόεδρος της Βουλής, κ. **ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΠΟΥΛΟΣ**)

Έγινε ολόκληρη συζήτηση με συντηρητικές, φοβικές φωνές που αντιτέθηκαν στην Αναθεώρηση αυτή. Αυτές οι λογικές τραυματίζουν την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας και την προσωπική ελευθερία. Η συγκεκριμένη διάταξη, αν και κατευθυντήρια -και όχι άμεσης εφαρμογής διάταξη-, θα μπορούσε να λειτουργήσει σαν θεμέλιο για τη διαμόρφωση πιο προστατευτικής νομολογίας των δικαστηρίων σχετικά με την ισότητα. Είχε προοδευτικό χαρακτήρα και συνδέεται με σύγχρονα ζητήματα και μορφές δικαιωμάτων.

Σε τέτοιες αλλαγές που αφορούν τα ανθρωπίνια δικαιώματα, όπως κάναμε και για το σύμφωνο συμβίωσης, την αναγνώριση της ταυτότητας φύλου, την αναδοχή, Εμείς τηρούμε υπεύθυνη στάση απέναντι στην κοινωνία των πολιτών, την οποία στάση συνεχίζουμε να τηρούμε ως προοδευτική παράταξη.

Σας ευχαριστώ πολύ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα του Κινήματος Αλλαγής)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Οδυσσεάς Κωνσταντινόπουλος): Ευχαριστούμε.

Τον λόγο έχει ο κ. Λοβέρδος για τρία λεπτά.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΟΒΕΡΔΟΣ: Είπα ενώπιον δύο άλλων συναδέλφων σας ότι δευτερολογία δεν προέβλεψε η Διάσκεψη Προέδρων. Μπορούμε, όμως, επειδή έχουμε αρχίσει και συζητάμε συντάσσοντας διατάξεις, να πάρουμε τον λόγο για λίγα λεπτά, -για πέντε λεπτά είχαμε πει- όποιος θέλει. Να μην το βρούμε, όμως,

σαν αφορμή για να κάνουμε παρεμβάσεις πολλής ώρας και διακόψουμε τη ροή της τοποθέτησης των συναδέλφων.

Θέλω να ενημερώσω το Σώμα ότι ήδη έχουμε κάνει συνεννοήσεις για συγκλήσεις επί των διατυπώσεων των άρθρων που τελικώς φαίνεται ότι θα αναθεωρηθούν. Και είμαστε σε έναν καλό δρόμο, -αν όχι όλοι, τουλάχιστον κάποιοι από τους εισηγητές- για να παρουσιάσουμε τελικές κοινές διατάξεις.

Παίρνω τον λόγο, όμως, αξιοποιώντας αυτή τη δυνατότητα -που το Προεδρείο δέχτηκε να έχουμε οι εισηγητές- για να κάνω ένα σχόλιο πάνω στα όσα είπε η συνάδελφος, κ. Σία Αναγνωστοπούλου, σχετικά με το ερώτημα που έθεσε το πρωί ενώπιον πάρα πολλών συναδέλφων, για την εξήγηση που πρέπει να δώσει η Αξιωματική Αντιπολίτευση, γιατί στην περασμένη προτεινόμενη Βουλή μιλώντας, αγορεύοντας και δημαγωγώντας -όπως εγώ υποστηρίζω- περί θρησκευτικής ελευθερίας, άφησε έξω από το οπτικό πεδίο της αναθεώρησης το άρθρο 16 παράγραφος 2, που είναι αυτό που αποτελεί την καρδιά της νομολογίας -με την οποία δεν συμφωνούμε- του Συμβουλίου της Επικρατείας και η οποία περιορίζει την ελευθερία στον χώρο της εγκύκλιας εκπαίδευσης. Έθεσα το ερώτημα και μάλιστα με ένταση.

Και η απάντηση που έδωσε η ειδική εισηγήτρια από την πλευρά της Αξιωματικής Αντιπολίτευσης είναι ότι πρώτον το άρθρο 3 είναι το πιο βασικό και όχι το άρθρο 16 παράγραφος 2 για το συγκεκριμένο θέμα. Και δεύτερον, είπε ότι φοβούνται μήπως συμπεριλαμβάνονται το άρθρο 16 παράγραφος στην πρότασή τους να γλιστρήσει η αναθεώρηση και στο άρθρο 16 παράγραφος 5, που αφορά τα πανεπιστήμια.

Για το πρώτο, για να το πει αυτό, σημαίνει ότι η συνάδελφος αγνοεί τη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας 2018-2019. Εκεί είναι πασιφανές ότι η καρδιά της συνταγματικής ρύθμισης, που παράγει αυτή την αρνητική κατά τη γνώμη μας νομολογία, είναι το άρθρο 16 παράγραφος 2 περί θρησκευτικής ελευθερίας στην εκπαίδευση. Είναι αναντίρρητο.

Και επιχειρήματα που προτάσσουν το άρθρο 3, θέλω να πω ότι το άρθρο 3 δεν αφορά τις θρησκευτικές ελευθερίες. Δεν αφορά τα ατομικά δικαιώματα. Ένας συμβολισμός είναι κατά την κρατούσα άποψη στη θεωρία και στην πλειοψηφία της νομολογίας. Λάθος, λοιπόν, είναι η πρώτη απάντηση. Λάθος, όμως, και η δεύτερη.

Κυρίες και κύριοι Βουλευτές, κύριε Πρόεδρε είναι αναντίρρητο. Δεν υπάρχει ένας Βουλευτής που να σας πει το αντίθετο. Αν δεσμεύει σε κάτι η προτεινόμενη Βουλή την αναθεωρητική είναι στα άρθρα και στις παραγράφους των υπό αναθεώρηση διατάξεων.

Όταν λέμε άρθρο 16 παράγραφος 2, εννοούμε παράγραφος 2 και όχι παράγραφος 5. Και δεν υπάρχει καμμία, μα καμμία δυνατότητα να μετακυλήσουμε την αναθεώρηση στο άρθρο 16 παράγραφος 5.

Αν είχαν δίκιο και αν υπήρχε τέτοια δυνατότητα από το άρθρο 110 και αν ήταν βάσιμη η επιχειρηματολογία τους, τότε αφού έχουμε να αναθεωρήσουμε και το 101Α του Συντάγματος, δηλαδή τα περί ανεξαρτήτων αρχών, ας προσθέσουμε και την ανεξάρτητη αρχή ελέγχου της τήρησης των προϋποθέσεων για τη δημιουργία μη κρατικών μη κερδοσκοπικών πανεπιστημίων! Δεν γίνονται όμως αυτά.

Είναι δυνατόν να υποστηρίξει Βουλευτής σήμερα μια τέτοια εκδοχή; Η παρελθούσα πλειοψηφία σφάλει και σφάλει με τρόπο τόσο εξόφθαλμο, που δικαιολογεί τις παρεμβάσεις και την κριτική περί υποκρισίας.

Και τέλος, κύριε Πρόεδρε, για να ολοκληρώσω αυτήν τη μικρή μου παρέμβαση, θέλω να αναφερθώ στη Νέα Δημοκρατία, πολλοί Βουλευτές της οποίας -ευτυχώς νομίζω όχι ο εισηγητής της- κάνουν χρήση του όρου «ουδετερόθηρσκο κράτος».

Τι έγινε; Σας νίκησε ο ΣΥΡΙΖΑ επιβάλλοντάς σας τις λέξεις του; Τι πάει να πει «ουδετερόθηρσκο»; Πού τη βρήκαν αυτή τη λέξη; Αν θέλουν να αρθρώσουν τέτοιον λόγο, πρέπει να ομιλούν περί κράτους θρησκευτικώς ουδέτερου. Άκου ουδετερόθηρσκο κράτος!

Και κύριε Πρόεδρε, δεν ήσασταν εδώ -αυτή είναι η τελευταία μου φράση- αλλά ο τώος Πρόεδρος της Βουλής με πολιτικό και πραγματικά αξιοπρεπή τρόπο άσκησε κριτική στην παρέμβασή

μου σήμερα το πρωί όταν χαρακτήρισα το δημοψήφισμα του 2015 παράνομο και νόθο. Φαντάστηκε, λέει, ότι η χρησιμοποίηση αυτών των όρων εκ μέρους μου στην αρμόδια επιτροπή έγινε με την άδεια που η επιτροπή δίνει, ενώ η Ολομέλεια είναι ένα διαφορετικό Βήμα.

Κύριε Πρόεδρε, η συζήτηση αυτή θα γίνει αύριο. Ωστόσο, σπεύδω να του πω από τώρα ότι όλα τα επιχειρήματα που διαθέτω, τα οποία είναι επιχειρήματα αναμφισβήτητα στον χώρο της επιστήμης του συνταγματικού δικαίου, κρίνουν και αξιολογούν αυτό το δημοψήφισμα όχι ως νόθο, αλλά ως νόθο εις υπερθετικό βαθμό και όχι ως παράνομο, αλλά ως παρανομοτάτο. Όμως η συζήτηση θα γίνει αύριο.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Οδυσσέας Κωνσταντινόπουλος): Ευχαριστούμε, κύριε Λοβέρδο.

Τον λόγο έχει ο κ. Τζαβάρας.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΖΑΒΑΡΑΣ: Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε.

Τρία σημεία ήθελα να θίξω στη δευτερολογία μου.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΡΕΜΕΝΟΣ: Πώς είναι δυνατό να αρχίζουν οι δευτερολογίες σε αυτό το σημείο;

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Οδυσσέας Κωνσταντινόπουλος): Κύριε Βαρεμένε, έχει συμφωνηθεί. Καθίστε.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΑΤΣΩΤΗΣ: Από ποιον;

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΡΕΜΕΝΟΣ: Αυτή την ώρα; Αυθαιρέτως;

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Οδυσσέας Κωνσταντινόπουλος): Έχει συμφωνηθεί πριν.

Κύριε Βαρεμένε, σας παρακαλώ, ηρεμήστε. Καθίστε κάτω.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΡΕΜΕΝΟΣ: Ήρεμος είμαι.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Οδυσσέας Κωνσταντινόπουλος): Καθίστε, μην εκνευρίζεστε.

Θα μιλήσει τώρα ο κ. Τζαβάρας.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΤΡΟΥΓΚΑΛΟΣ: Διαδικαστικά, είναι καλύτερα να τοποθετηθούμε στο τέλος.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Οδυσσέας Κωνσταντινόπουλος): Διαδικαστικά, δεν ξέρουμε πότε θα το επιλέξει. Το κάθε κόμμα μπορεί να επιλέξει όποτε θέλει. Θέλετε στο τέλος; Ευχαρίστως.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΖΑΒΑΡΑΣ: Κύριε Πρόεδρε, μου επιτρέπετε;

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Οδυσσέας Κωνσταντινόπουλος): Τον λόγο έχει ο κ. Τζαβάρας.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΖΑΒΑΡΑΣ: Κατά πάσα περίπτωση -δεν ξέρω τι βάρεσε τον κ. Βαρεμένο και εξανέστη κατά αυτόν τον τρόπο- αλλά εγώ, επειδή θα είμαι μέχρι το τέλος της διαδικασίας εδώ, και αφού άκουσα από τον συνάδελφό μου κ. Κατρούγκαλο ότι θέλει να δευτερολογήσει, θα δευτερολογήσω τελευταίος αφού ακούσω όλους τους συναδέλφους.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Οδυσσέας Κωνσταντινόπουλος): Ευχαριστούμε.

Κύριε Κατρούγκαλε, θα δευτερολογήσετε τώρα;

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΤΡΟΥΓΚΑΛΟΣ: Θα πρότεινα το εξής, κύριε Πρόεδρε: να μου επιτρέψετε μόνο για δύο λεπτά να τοποθετηθώ επί ενός θέματος που έθεσε ο κ. Λοβέρδος όσο είναι παρών και να δευτερολογήσω στο τέλος της διαδικασίας.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ: Αφήστε το τότε.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Οδυσσέας Κωνσταντινόπουλος): Κύριε Κατρούγκαλε, θέλετε για διαδικαστικό θέμα ή επί της ουσίας;

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΤΡΟΥΓΚΑΛΟΣ: Η διαδικαστική μου πρόταση, κύριε Πρόεδρε, είναι όλοι να δευτερολογήσουμε στο τέλος.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Οδυσσέας Κωνσταντινόπουλος): Αυτό δεν συνέβη με τον κ. Λοβέρδο.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΤΡΟΥΓΚΑΛΟΣ: Γιατί αυτό δείχνει σεβασμό προς τους ομιλητές.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΖΑΒΑΡΑΣ: Συμφωνώ.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΤΡΟΥΓΚΑΛΟΣ: Θέλω να μου επιτρέψετε για ένα λεπτό μόνο να τοποθετηθώ επί ενός θέματος που έθεσε ο κ. Λοβέρδος.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ: Άρα δεν το τηρείτε εσείς ο ίδιος.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΤΡΟΥΓΚΑΛΟΣ: Ήταν σαφής η διάκριση που έκανα. Ο Πρόεδρος το δέχθηκε.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Οδυσσέας Κωνσταντινόπουλος): Σας παρακαλώ, ένα λεπτό έχει ζητήσει.

Τον λόγο έχει ο κ. Κατρούγκαλος για ένα λεπτό.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΤΡΟΥΓΚΑΛΟΣ: Πρόκειται για θέμα που είχα θέσει και εγώ και πρέπει να το διευκρινίσω εκ νέου.

Είχα πει και στην επιτροπή και τώρα ότι εάν είχαν δεχθεί άλλα κόμματα και ιδίως η Νέα Δημοκρατία και το Κίνημα Αλλαγής, το συνταγματικώς ορθό, ότι ό,τι συμφωνήσουμε στην πρώτη Βουλή, στην προτεινόμενη, θα δεσμευόμαστε ως προς την κατεύθυνση και την Αναθεωρητική, προφανώς θα είχαμε μεγαλύτερη ελευθερία συζήτησης και ως προς την αναθεώρηση του άρθρου 16 και ως προς την αναθεώρηση του άρθρου 24.

Έχει δίκιο ο κ. Λοβέρδος να λέει ότι το Σύνταγμα κατά την ορθή του ανάγνωση δεν επιτρέπει την επέκταση σε άλλες διατάξεις από αυτές που έχουν τεθεί από την προτεινόμενη Βουλή. Θα του θυμίσω, όμως, και ως καλόπιστος άνθρωπος θα το δεχθεί, ένα συγκεκριμένο παράδειγμα που αυτό ήδη επιχειρήθηκε, κατά παράβαση του Συντάγματος.

Προτεινάμε ως προς την απλή αναλογική να προστεθεί εδάφιο, άρα να μην αλλάξει τίποτα σε σχέση με τη διατύπωση της παραγράφου 1 του άρθρου 51, και όμως διατυπώθηκε η άποψη ότι, επειδή άνοιξε η συζήτηση, μολοντί επαναλαμβάνω μιλήσαμε για προσθήκη εδαφίου, θα μπορούσε να αλλάξει η ελάχιστη πλειοψηφία με την οποία ισχύει από τις επόμενες εκλογές ο εκλογικός νόμος.

Ακριβώς, λοιπόν, επειδή εδώ δεν είχαμε να αντιμετωπίσουμε τι λέει το Σύνταγμα – το Σύνταγμα λέει αυτό που λέμε εμείς και μας προστάτουμε από τις δυνατότητες λαθροχειρίας – αλλά είχαμε να αντιμετωπίσουμε περιπτώσεις κακής ερμηνείας και διαστρέβλωσης του Συντάγματος, για αυτόν τον λόγο δεν θελήσαμε να ανοίξουμε διατάξεις που θεωρούσαμε ότι δυνητικά θα μπορούσαν να γίνουν αντικείμενο εκμετάλλευσης στο άρθρο 16 και στο άρθρο 24.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Οδυσσέας Κωνσταντινόπουλος): Τον λόγο έχει ο κ. Θεόφιλος Ξανθόπουλος από τον ΣΥΡΙΖΑ.

ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ: Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε.

Τιμή μου που προηγήθηκαν της ομιλίας μου οι εξέχοντες συνάδελφοι. Είναι μια μικρή αποζημίωση για την καθυστέρηση που υπέστη.

Το κράτος θρησκευτικά ουδέτερο, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, δεν προέκυψε κεραυνός εν αιθρία ούτε και αποτελεί επινοήση του ΣΥΡΙΖΑ και ριζοσπαστικών δυνάμεων της Αριστεράς και όποιων ετικετών θέλετε να προσδώσετε στο πολιτικό-ιδεολογικό ρεύμα που εμείς εκφράζουμε.

Αυτό το κράτος ήταν αποτέλεσμα μιας αιματηρής, οδυνηρής περιπέτειας της Ευρώπης, η οποία σχεδόν επί έναν αιώνα σφαζόταν στο πλαίσιο των θρησκευτικών πολέμων. Η φράση «Νύχτα Βαρθολομαίου», «Σικελικός Εσπερινός» παραπέμπουν ακριβώς σε αυτού του είδους τις σφαγές μεταξύ καθολικών, διαμαρτυρομένων κ.λπ..

Άρα, οι άνθρωποι αυτοί που είχαν τότε τις τύχες της κοινωνίας στα χέρια τους κατέληξαν στην απλή σκέψη ότι αν θέλουμε ως κοινωνία να κάνουμε ένα βήμα μπροστά, πρέπει ο μηχανισμός διαχείρισης του κράτους να μην θρησκευείται, να είναι έξω από τις θρησκευτικές διαμάχες. Έτσι, προέκυψε η σύλληψη του θρησκευτικά ουδέτερου κράτους.

Σας θυμίζω δε, που εμείς οι νομικοί το γνωρίζουμε από τη σπουδή μας στα πανεπιστημιακά έδρανα, ότι ακριβώς μετά τη λύση αυτού του προβλήματος στα φεουδαρχικά καθεστώτα επικράτησε το καθεστώς «cuius regio, eius religio», «ούτινος η εξουσία, εκείνου και το δόγμα». Δηλαδή, ο φεουδαρχής όριζε τι θρησκευτικό καθεστώς θα επικρατεί στο φέουδο του. Αυτές είναι οι συνθήκες μέσα από τις οποίες εξελίχθηκε η ιδέα του θρησκευτικά ουδέτερου κράτους, για να υιοθετήσω τη διατύπωση του κ. Λοβέρδου.

Η νεωτερικότητα άργησε στη χώρα μας έναν αιώνα. Και η θρησκευτική διάσταση είναι στοιχείο ταυτότητας την περίοδο της εθνεγερσίας. Μπορεί να μην υπήρχε κράτος με τη σημερινή έννοια, αλλά μας καθόριζε η ιδιότητα του γένους, το «μιλίετ» που λένε οι Τούρκοι. Και το γένος προσδιοριζόταν πρωτίτως με τη θρησκευτική του ιδιότητα, του χριστιανού ορθόδοξου απέναντι στους μουσουλμάνους, και δευτερευόντως ή και ισάξια με τη γλώσσα.

Άρα, έτσι προέκυψε η ανάγκη του να έχουμε σε εμφανές ση-

μείο του Καταστατικού μας Χάρτη την κατοχύρωση του κυρίαρχου θρησκευτικού δόγματος στη χώρα.

Με τις ρυθμίσεις που έχουμε, προσέξτε λίγο να δείτε τι κάνετε, κύριοι της Πλειοψηφίας.

Η θρησκευτική πίστη από ατομικό δικαίωμα διαμορφώνεται σε δημόσια υποχρέωση και αυτό μεταλλάσσει, παραλλάσσει, διαστρέφει την πίστη που είναι μια προσωπική σχέση με το θείο και το επέκεινα και είναι μια ατομική στάση που προσδιορίζει στον καθένα τον κώδικα αξιών του.

Με αυτόν τον τρόπο η Εκκλησία καθίσταται εξωθεσμικός παράγοντας χωρίς να υποβάλλεται στην κρίση των πολιτών και διεκδικεί για τον εαυτό της έναν ρόλο της συνείδησης του έθνους έξω από τις κοινωνικές και πολιτικές διαδικασίες. Κρίνει, λοιπόν, ότι ξεπερνάμε εμείς ως λαός τα όρια, όταν επιλέγουμε το τάδε. Κρίνει, λοιπόν, ότι εμείς ως κοινωνία δεν συντασσόμαστε με αυτό που αποτελεί ο ελληνοισμός και η Εκκλησία το προσδιορίζει αυθεντικά και αξιωματικά, τι συνιστά ελληνοισμό, και όχι η πλειοψηφία του ελληνικού λαού με τις πολιτικές και ιδεολογικές επιλογές της.

Κατά την άποψή μου, τα ανέπτυξε πολύ καλά ο κ. Καμίνης στην επιτροπή που ήμασταν, ο οποίος και με την ιδιότητα του Συνηγόρου του Πολίτη και με την ιδιότητα του Δημάρχου Αθηνών βίωσε τις δραματικές παρεμβάσεις της Εκκλησίας στις αποφάσεις της πολιτείας.

Εδώ έχουμε, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι της Πλειοψηφίας, μια άδελφη εκτροπή, για την οποία πρέπει να πάρετε θέση και με την οποία πρέπει να αναμετρηθείτε με την ιστορική σας παράδοση και να καταλήξετε, γιατί δεν είναι δυνατόν νόμος ο οποίος προβλέπει την καύση των νεκρών να μην τίθεται σε εφαρμογή, γιατί οι επιχώριοι μητροπολίτες με μέσα – να μην τα χαρακτηρίσω...

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΖΑΒΑΡΑΣ: Με βάση το Σύνταγμα αυτό;

ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ: Όχι, δεν μιλάω γι' αυτό, κυρίες εισηγήτρες, το ξέρετε. Μιλάω για το ειδικό βάρος που θέλετε να προσδώσετε στην Εκκλησία που δεν της αναλογεί σε ένα νεωτερικό δυτικοευρωπαϊκό κράτος.

Τέλος, θέλω να πω το εξής, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι: Η θρησκευτική μας παράδοση είναι μια μεγάλη κληρονομιά του έθνους, του γένους μας. Είναι η παράδοση αυτή καθ' εαυτή, είναι η γλώσσα των Ευαγγελίων, είναι το μέλος και δεν πρέπει να παραλείπουμε την εξαιρετική μουσική παράδοση που έχει η Ορθόδοξη Εκκλησία. Είναι ένα πολιτισμικό στοιχείο που έχει μπολιάσει τον λαό μας και το οποίο δεν χρειάζεται, σας διαβεβαιώνω, κατένα άρθρο 3 και καμμία, μα καμμία πρόσθετη διασφάλιση. Αποτέλει καθοριστικό στοιχείο των πολιτών και με τον τρόπο αυτό ουσιαστικά παραλλάσσει την ποιότητα της θρησκευτικής συνείδησης και την κάνετε θέμα κρατικής συνεννόησης.

Άρα, το άρθρο 3 πρακτικά εμποδίζει όπως είναι τώρα την ελεύθερη ανάπτυξη της εκκλησιαστικής ζωής των πολιτών, γιατί η Εκκλησία δεν είναι μόνο η ιεραρχία, η Εκκλησία είναι οι πολίτες της, είναι οι φωτισμένοι ιδεολόγοι οι οποίοι ασφυκτούν σε αυτό το πλαίσιο. Εσείς ενισχύετε τον ρόλο της ιεραρχίας σε βάρος της ζωσας Εκκλησίας και δημιουργείτε το θερμοκήπιο των ανιερων συναλλαγών μεταξύ Πολιτείας και Εκκλησίας.

Όταν, λοιπόν, ρυθμίσουμε το άρθρο 3 με τον τρόπο που αναφέρουμε – και πραγματικά είναι μια εξαιρετικά προσεκτική και ζυγισμένη διατύπωση – δεν δημιουργεί προβλήματα, αλλά προσδιορίζει ρόλους και είναι πάρα πολύ σημαντικό και για το κράτος και για τους πολίτες.

Επομένως, υιοθετώντας αυτή την αναγκαία ρύθμιση του άρθρου 3 δεν κλονίζουμε το θρησκευτικό συναίσθημα των πολιτών. Για θυμηθείτε τι κουρνιαχτό σηκώσατε για τις ταυτότητες; Έχει κανείς την εντύπωση από όλους όσους θρησκευόμαστε εδώ πέρα ότι εφόσον δεν αναγράφεται το «χριστιανός ορθόδοξος» στην ταυτότητα, κλονίστηκε το θρησκευτικό συναίσθημα των πολιτών; Αυτό δεν είναι μια πανηγυρική απόδειξη των ισχυρισμών μας;

Δεν κινδυνεύει, λοιπόν, η Ορθοδοξία, το θρησκευτικό συναίσθημα. Δεν κινδυνεύει ο σεβασμός και η σχέση των πολιτών με την Ορθοδοξία, αλλά απελευθερώνεται η Εκκλησία από τον ασφυκτικό εναγκαλισμό του κράτους επ' ωφελεία αμφοτέρων των πλευρών.

Διαβάζω -για να καταχωρηθεί- και την ερμηνευτική δήλωση που δεν μπορώ να φανταστώ τι είναι αυτό που δεν είναι ιδεολόγημα που σας κρατά να μην την στηρίζετε: «Ο όρος επικρατούσα θρησκεία δεν αποτελεί αναγνώριση επίσημης κρατικής θρησκείας και δεν επιφέρει καμμία δυσμενή συνέπεια σε βάρος άλλων θρησκειωμάτων και γενικότερα στην απόλαυση του δικαιώματος της θρησκευτικής ελευθερίας».

Σας ευχαριστώ πολύ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα του ΣΥΡΙΖΑ)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Οδυσσέας Κωνσταντινίδης): Ευχαριστούμε τον κ. Ξανθόπουλο, γιατί πάντα είναι εντός του χρόνου.

Ο κ. Λιούπης από τη Νέα Δημοκρατία έχει τον λόγο.

(Θόρυβος στην Αίθουσα)

Κύριε Τζαβάρα, έχει ανέβει ο ομιλητής.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΛΙΟΥΠΗΣ: Σας ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, είναι ύψιστη τιμή για έναν Βουλευτή να συμμετέχει στη διαδικασία Αναθεώρησης του Συντάγματος. Το Σύνταγμα μας δεν είναι μόνο ο Καταστατικός Χάρτης της χώρας, συνιστά τη ζωντανή αποτύπωση της ιστορικής μας εξέλιξης και συνδέεται με την εθνική μας ιστορία.

Αυτή είναι η τέταρτη φορά που αναθεωρείται το Σύνταγμα από το 1975 και η πρώτη φορά από το 2008 μετά την τελευταία δεκαετία της κρίσης.

Όπως πάντα η οικονομική κρίση έφερε αναπόφευκτα και κοινωνική κρίση. Πολλοί συμπολίτες μας βρέθηκαν στα όρια της φτώχειας και όλοι είδαμε τη ζωή μας να αλλάζει. Αναθεωρήσαμε τις προτεραιότητές μας και τους στόχους μας και σε προσωπικό και σε οικογενειακό επίπεδο.

Ένα από τα λίγα θετικά της νέας σκληρής πραγματικότητας ήταν ότι αναπτύχθηκε πιο ισχυρό το κίνημα του εθελοντισμού και η ελληνική κοινωνία ανέπτυξε πιο έντονα ανταντακλαστικά απέναντι στις ανάγκες των συνανθρώπων μας. Και ενώ πλέον φαίνεται να έχουμε αφήσει πίσω μας τα δύσκολα και ατενίζουμε πια με αισιοδοξία το μέλλον, δεν μπορούμε και δεν πρέπει να ξεχάσουμε αυτά που ζήσαμε. Δεν μπορούμε να αγνοήσουμε ότι και σήμερα υπάρχουν συνάνθρωποί μας που αδυνατούν να καλύψουν τις στοιχειώδεις ανάγκες διαβίωσής τους.

Η προτεινόμενη προσθήκη στο άρθρο 21 παράγραφος 1 του Συντάγματος, εκφράζει ακριβώς την ανάγκη να εξασφαλίσουμε συνταγματικά την αξιοπρεπή διαβίωση για όλους τους πολίτες.

Είναι ιδιαίτερα ευχάριστη η κοινή στάση όλων των κομμάτων απέναντι στη ρύθμιση του συγκεκριμένου άρθρου. Ακόμη και αν υπήρξαν διαφορετικές διατυπώσεις από παρατάξεις της Αντιπολίτευσης, ωστόσο υπάρχει ξεκάθαρα ο ίδιος στόχος από όλους. Αυτό πρέπει να είναι το αληθινό νόημα μιας συνταγματικής Αναθεώρησης, το να ακούμε όλοι μαζί τις ανάγκες της κοινωνίας και να προσαρμόσουμε το Σύνταγμα σε αυτές, πέρα και έξω από πολιτικές και κομματικές σκοπιμότητες.

Η προτεινόμενη αλλαγή στο άρθρο 21 του Συντάγματος συνιστά ξεκάθαρη στήριξη των ασθενών κοινωνικών στρωμάτων που βρίσκονται στα όρια της φτώχειας. Η συνταγματική κατοχύρωση του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος δημιουργεί αίσθημα ασφάλειας στους πολίτες, ότι το κράτος θα σταθεί δίπλα τους και θα τους στηρίξει, ώστε να ξεπεράσουν τυχόν δυσκολίες και χωρίς τον άγχος της επιβίωσης να επανενταχθούν κοινωνικά και επαγγελματικά.

Το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα δεν είναι ένα ακόμη προνοιακό επίδομα, όπως τα προηγούμενα χρόνια, αλλά το πρώτο βήμα αυτής της συνολικής προσέγγισης των οικονομικά ασθενέστερων συνανθρώπων μας.

Επίσης, προκλήθηκε μεγάλη συζήτηση αναφορικά με την τροποποίηση ή μη του άρθρου 3. Ο ΣΥΡΙΖΑ ήδη από την προηγούμενη Βουλή πρότεινε την κατάργηση της συνταγματικής κατοχύρωσης της Ανατολικής Ορθόδοξης Εκκλησίας ως επικρατούσας θρησκείας στην Ελλάδα.

Η ειδική εισήγηση της Μειοψηφίας αποδέχτηκε ότι το άρθρο 3 αποτυπώνει μια μεγάλη ιστορική διαδρομή. Το βασικό επιχείρημα του ΣΥΡΙΖΑ είναι ότι θα πρέπει να αφήσουμε πίσω μας τους ιστορικούς λόγους, στους οποίους οφείλεται η αναγνώριση της επικρατούσας θρησκείας στο Σύνταγμα και να προχωρήσουμε σε ένα ουδετερόθρησκο κράτος. Όμως, κατά γενική ομολογία,

ο όρος επικρατούσα θρησκεία δεν συνιστά τίποτε παραπάνω από μια διαπίστωση ότι αυτή είναι η θρησκεία που ασπάζεται η πλειονότητα των Ελλήνων πολιτών.

Ας μην ξεχνάμε ότι η συγκεκριμένη διατύπωση του άρθρου 3 υπάρχει από το Σύνταγμα των Ιονίων Νήσων το 1803 και το πρώτο Σύνταγμα της Επιδαύρου το 1822. Για το θέμα αυτό ο Ευάγγελος Παπανούτσος είχε πει: «Η θρησκεία της Ανατολικής Ορθόδοξης Εκκλησίας είναι δεμένη με αρρήκτους δεσμούς με την ιστορία των αγώνων του έθνους. Επικρατούσα, λοιπόν, με την έννοια την συναισθηματική και όχι με το νόημα ότι το «επικρατούσα» δίνει εις την πολιτείαν το δικαίωμα να της αναγνωρίζει προνομιακήν μεταχείριση συγκριτικά με τα άλλα δόγματα». Επομένως, η ερμηνεία του κειμένου του Συντάγματος δεν αφήνει κανένα περιθώριο αμφιβολίας.

Δεν υπάρχει κανένα ζήτημα προνομιακής αντιμετώπισης της Ανατολικής Ορθόδοξης Εκκλησίας, έναντι των άλλων δογμάτων, ώστε να έχει νόημα η αναθεώρηση του συγκεκριμένου άρθρου. Εξάλλου, το άρθρο 3 του Συντάγματος δεν περιορίζει κανέναν πολίτη στην εκδήλωση των θρησκευτικών του πεποιθήσεων, που προστατεύονται πλήρως από το άρθρο 13 παράγραφος 1, το οποίο αναφέρει επί λέξει: «Η ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης είναι απαραβίαστη. Η απόλαυση των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων δεν εξαρτάται από τις θρησκευτικές πεποιθήσεις καθενός».

Τέλος, όσον αφορά τη στάση της Μείζονος Αντιπολίτευσης, σε σχέση με τον όρο των πολιτικών υπαλλήλων, των κρατικών υπαλλήλων και των Βουλευτών, μας βρίσκει αντίθετους. Η επιβολή οπωσδήποτε πολιτικού όρκου θα συνιστούσε περιορισμό της ελευθερίας της προσωπικότητας και της θρησκευτικής συνείδησης. Το σημερινό καθεστώς δίνει την ελευθερία να επιλέγει ο καθένας αυτό που ταιριάζει στα πιστεύατά του. Η προσπάθεια μέρους της Αντιπολίτευσης να απαλειφθεί οποιαδήποτε θρησκευτική αναφορά στο κείμενο του Συντάγματος είναι κατά τη γνώμη μου σε λάθος κατεύθυνση.

Η παρούσα της Ορθοδοξίας στη σύγχρονη ιστορία της Ελλάδας είναι τόσο ισχυρή που καταγράφεται ακόμα και στην αρχή του κειμένου του Συντάγματος που δεν επιτρέπεται να αναθεωρηθεί. Αυτή η σημαίνουσα αξία της ορθόδοξης πίστης στην ιστορία και στην παράδοσή μας γίνεται αποδεκτή και από το Συμβούλιο της Επικρατείας, το οποίο έκρινε ότι η εικόνα του Χριστού στα ακροατήριά του συνδέεται με την παράδοση του δικαστηρίου και σε καμμία περίπτωση δεν προσβάλλει τη θρησκευτική ελευθερία. Βεβαίως, η πεποίθησή μας ότι πρέπει να παραμείνει η διατύπωση του άρθρου 3 του Συντάγματος ως έχει δεν στηρίζεται μόνο σε ιστορικά γεγονότα. Αφορά και τη σύγχρονη πραγματικότητα, την έντονη καθημερινή και ζωντανή επαφή του μέσου Έλληνα πολίτη με την ορθόδοξη χριστιανική πίστη.

Κλείνοντας, αντιλαμβάνομαστε όλοι ότι αυτή είναι μια ιστορική ευκαιρία. Έχουμε τη δυνατότητα να κάνουμε μικρές, αλλά σημαντικές παρεμβάσεις στο κείμενο του Συντάγματος, με βάση τα γεγονότα που ζήσαμε τα τελευταία χρόνια, τα λάθη που κάναμε, αλλά και το όραμα που έχουμε για την Ελλάδα του αύριο. Πραγματική πρόοδος και εξέλιξη θα μπορούμε να έχουμε ως χώρα, όταν η αριστοτελική πολιτική φιλία γίνει κομμάτι του πολιτισμού μας και βιωμά μας.

Σας ευχαριστώ πολύ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα της Νέας Δημοκρατίας)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Οδυσσέας Κωνσταντινίδης): Και εμείς σας ευχαριστούμε, και για τον χρόνο.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, έχω την τιμή να ανακοινώσω στο Σώμα ότι τη συνεδρίασή μας παρακολουθούν από τα άνω δυτικά θεωρεία, αφού προηγουμένως ξεναγήθηκαν στην έκθεση της αίθουσας «ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ» και ενημερώθηκαν για την ιστορία του κτηρίου και τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας της Βουλής, πενήντα ένας μαθητές και μαθήτριες και τέσσερις εκπαιδευτικοί συνοδοί τους από το 1^ο Γυμνάσιο Ευόσμου Θεσσαλονίκης.

Η Βουλή σας καλωσορίζει.

(Χειροκροτήματα απ' όλες τις πτέρυγες της Βουλής)

Τον λόγο έχει ζητήσει ο Κοινοβουλευτικός Εκπρόσωπος του ΜέΡΑ25 κ. Γρηγοριάδης.

ΚΛΕΩΝ ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ: Σας ευχαριστώ πολύ, κύριε Πρόεδρε.

Χθες, για πρώτη φορά έκανα υπέρβαση τρία λεπτά του χρόνου μου και το φέρνω βαρέως. Δεν μπορούσα να κοιμηθώ το βράδυ, θα φροντίσω να το γυρίσω πίσω σήμερα σε όλους εσάς, γιατί έχετε δικαίωμα να μιλάτε και εμείς μιλάμε πολύ περισσότερο από εσάς.

Κυρίες και κύριοι Βουλευτές, όπως ξέρετε, συνεχίζουμε σήμερα τη συζήτησή μας για τη συνταγματική Αναθεώρηση με δύο, κατά τη γνώμη μου, εξαιρετικά ενδιαφέρουσες για την πατρίδα μας θεματικές ενότητες. Η πρώτη αφορά τη σχέση Εκκλησίας - Κράτους και η δεύτερη την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεσμών και την αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου.

Ας ξεκινήσουμε, λοιπόν, με το φλέγον, όπως πάντα σε αυτήν τη χώρα και πάντα υπαρκτό για την ελληνική κοινωνία -ανοικτό εννοώ και στη συνείδηση των πολιτών της χώρας μας- ακανθώδες ζήτημα αυτής της σχέσης της αμαρτωλής της Εκκλησίας με το Κράτος.

Το ΜέΡΑ25 θεωρεί, όπως πάντα, ότι σε μια σύγχρονη ευρωπαϊκή χώρα η πολιτεία οφείλει να είναι ουδέτερη έναντι όλων των θρησκευτικών κοινοτήτων και ενώσεων, ανεξάρτητα από τις ποιότητες θρησκευτικές δεσμεύσεις διαφορετικών τμημάτων του ελληνικού λαού και -επιτρέψτε μου να προσθέσω εδώ- ανεξάρτητα ακόμα και από το γεγονός ότι, όπως όλοι γνωρίζουμε, η συντριπτική πλειοψηφία των συμπολιτών μας, των συνελλήνων, ανήκει στην ορθόδοξη ελληνική πίστη.

Με τον τρόπο αυτόν πιστεύουμε εμείς ότι προστατεύεται ουσιαστικότερα και πληρέστερα η ελευθεροθρησκεία. Πιστεύουμε ότι κάθε θρησκευτική ένωση ή κοινότητα είναι ίση απέναντι στον νόμο και μπορεί να υποφασίζει ελεύθερα και απρόσκοπτα για λογαριασμό της, δηλαδή για την εσωτερική της οργάνωση.

Μέσα σε αυτό το γενικό πλαίσιο, τόσο διοικητικά όσο και δογματικά ζητήματα της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ελλάδας, κατά τη γνώμη μας στο ΜέΡΑ24, αποτελούν αυστηρά εσωτερικό ζήτημά της και δεν χρήζουν καμμίας από εμάς -από τη νομοθετική εξουσία εννοώ- συνταγματικής πρόνοιας.

Με την ίδια ακριβώς λογική το ΜέΡΑ25 προτείνει, επίσης, την απόλυση κάθε πρόνοιας περί όρκου, είτε ο όρκος αυτός είναι θρησκευτικός είτε πολιτικός, από το Σύνταγμά μας. Κανείς δεν μπορεί να πει με απόλυτη σιγουριά ότι η επίκληση ενός όρκου είναι δεσμευτική, γιατί; Διότι σε αυτή την περίπτωση θα αγνοούσε επιδεικτικά την ανθρώπινη κατάσταση και ποια είναι άραγε η ανθρώπινη κατάσταση; Μα φυσικά, η συνήθεια του ανθρώπου να σκέφτεται άλλα απ' όσα πράττει ή να πράττει άλλα απ' όσα δηλώνει, λέει ή ορκίζεται γι' αυτά. Το ξέρουμε όλοι. Επομένως, η διασύνδεση του όρκου με το Σύνταγμα, η διαρκής επίκληση του όρκου στο δικαστήριο, στο πανεπιστήμιο και σε άλλους χώρους, συνιστά κατά τη γνώμη μας τελικά ένα είδος εμπαιγμού τόσο του ίδιου αυτού του νοήματος του όρκου όσο και της τιμής και των ηθικών αξιών του ορκιζόμενου.

Είναι σαφές ότι όλοι οι πολίτες, όλοι μας, δεσμευόμαστε από τους νόμους του κράτους και όλοι έχουμε ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις έναντι αυτών των νόμων και δεν χρειάζεται καμμία αναφορά σε όρκους, προκειμένου να πιστοποιηθεί η αλήθεια, το ψέμα, το πτυχίο, η γνώση και όλα όσα συνθέτουν τελικά την προσωπικότητα του καθενός από εμάς.

Η δεύτερη θεματική ενότητα είναι η προστασία θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου, η προστασία των θεσμών, αλλά και η αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου.

Με τα εργαλεία που παρέχουν εξειδικευμένοι επιστήμονες, λαμβάνοντας υπ' όψιν τις κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες, αλλά και τις προτάσεις των συνδικαλιστικών οργάνων και των κοινωνικών φορέων και ασφαλώς και πάντα μετά από διαβούλευση -με τον ελληνικό λαό εννοώ και τους φορείς του- ο νομοθέτης οφείλει να προσδιορίζει και να διασφαλίζει ένα αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης, ελεύθερη πρόσβαση στις κοινωνικές υπηρεσίες και τα δημόσια αγαθά καθολικά και αποτελεσματικά. Το αποτελεσματικά εδώ έχει τη σημασία του.

Με άλλα λόγια, απλά και κατανοητά, όλοι οι πολίτες δικαιούνται και το κράτος οφείλει να τους παρέχει ίση μεταχείριση και πρόσβαση στην παιδεία, την υγεία, τις κοινωνικές παροχές, τις

δημόσιες υπηρεσίες, τη δικαιοσύνη, όπως ακριβώς το ορίζει ο νόμος.

Ειδική μέριμνα, κατά τη γνώμη μας, θα πρέπει να υπάρχει για τα παιδιά, τους νέους ανθρώπους, τους ηλικιωμένους ανθρώπους και τα άτομα με αναπηρία. Επίσης για τους άπορους, για να έχουν όλοι αυτοί συνθήκες ισότιμης μεταχείρισης, χωρίς καμμία απολύτως διάκριση.

Η πρόταση του ΜέΡΑ25 για την προστασία των ατομικών δικαιωμάτων, αλλά και των κοινωνικών θεσμών είναι πολύ συγκεκριμένη και εύλογη, καθώς θεωρούμε βασικό και καίριο να τονιστεί ότι το κράτος εγγυάται, μέσω καθολικών κοινωνικών υπηρεσιών και εισοδηματικών ενισχύσεων, το αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης για όλους μας.

Στην παράγραφο 2 του άρθρου 5, δεχόμαστε τη θέση του ΣΥΡΙΖΑ για την απαγόρευση διακρίσεων βάσει φύλου, ταυτότητας φύλου και σεξουαλικού προσανατολισμού. Είναι, όντως, σημαντικότητα αυτή η κατοχύρωση, κατά τη γνώμη μας, ιδίως σε μια εποχή που οι σεξιστικές και οι ετεροσεξιστικές φωνές ολοένα και πληθαίνουν. Ωστόσο, ερχόμαστε να την εμπλουτίσουμε με προσθήκη τελευταίου εδαφίου ως εξής: «Οι μετανάστες και οι πρόσφυγες απολαμβάνουν τα δικαιώματα που τους αναγνωρίζονται από το Ευρωπαϊκό και το Διεθνές Δίκαιο». Τίποτα παραπάνω.

Είναι αναγκαία και πολύ επίκαιρη η παρέμβαση μιας τέτοιας προσθήκης, κατά τη γνώμη μας, στο Σύνταγμα, αγαπητοί συνάδελφοι, γιατί είναι κρίσιμο για το Σύνταγμα μιας ευρωπαϊκής χώρας να κατοχυρώνει τον οικονομικό ανθρωπισμό και τον σεβασμό στα πανανθρώπινα δικαιώματα, σε πείσμα όσων προωθούν το δόγμα της επιθετικής άμυνας προς τους αδύναμους και υπό διωγμόν συνανθρώπους μας που αναγκάζονται να αναζητήσουν την τύχη τους χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά από τις πατρίδες τους. Είναι κρίσιμο για την ιστορική μας μνήμη να θυμόμαστε ότι τον όρο λαθρομετανάστης, που τον ακούμε αρκετά και δυστυχώς όχι μόνο από την άκρα Δεξιά τελευταία, τον πρωτοχρησιμοποίησαν, δυστυχώς, οι Αμερικάνοι για εμάς τους Έλληνες και τους Ιταλούς πρώτους άποικους εκεί τη δεκαετία του 1920.

Ήμασταν εμείς οι ίδιοι τα θύματα και τώρα αρκετοί από εμάς φερόμαστε σαν τους θύτες μας στους Έλληνες και στην Ελλάδα της τεράστιας διασποράς, της μετανάστευσης και της προσφυγιάς, όπου ταιριάζει να προσφέρουν μόνο αλληλεγγύη σε όσους βρέθηκαν, βρίσκονται ή θα βρεθούν στην ίδια θέση. Έτσι τιμούμε την ιστορία μας, αλλά και την ποιότητά μας, αγαπητοί συνάδελφοι.

Κυρίες και κύριοι Βουλευτές, κάποια ιστορικά στελέχη της παράταξης της Νέας Δημοκρατίας χθες εξανέστησαν από μια αποστροφή του λόγου του Γενικού Γραμματέα του κόμματός μας, του κ. Βαρουφάκη.

Η αποστροφή αφορούσε τι άλλο; Ήταν μια αποστροφή περί ενός υπόδουλου κράτους. Αυτό είπε ο Γραμματέας μας. Δεν μπορώ να καταλάβω πραγματικά γιατί εξανέστησαν τα στελέχη σας που εξανέστησαν. Νομίζω ότι σ' έναν βαθμό -όχι δημόσια- όλοι ξέρουμε ότι το κράτος μας δεν είναι ακριβώς, απολύτως ελεύθερο να πράττει ό,τι θέλει.

Αγαπητοί φίλοι της Συμπολίτευσης, θα σας κάνω τρεις ερωτήσεις. Αν κάποιος από εσάς προτίθεται να απαντήσει, με χαρά θα ακούσω την απάντησή του. Νομίζω ότι οι ερωτήσεις αυτές αποδεικνύουν περίτρανα το πόσο υπόδουλο είναι το κράτος μας.

Ερώτηση πρώτη: Συμφωνείτε με τα πρωτογενή πλεονάσματα-μαμούθ για τα επόμενα σαράντα χρόνια; Απ' όσο γνωρίζω, όχι, δεν συμφωνείτε. Και ο Πρωθυπουργός και ο αρμόδιος Υπουργός Οικονομικών, ο κ. Σταϊκούρας, έχουν δηλώσει επανειλημμένως ότι αυτά χρήζουν άμεσης διαπραγμάτευσης, αλλά θα την ξεκινήσουν λίγο αργότερα, μην τυχόν και κακοκαρδίσουν τους θεσμούς που εκπροσωπούν τους δανειστές μας.

Διαπραγμάτευση; Τι διαπραγμάτευση; Γιατί να διαπραγματευτούμε τα πρωτογενή μας πλεονάσματα; Εγώ νόμιζα ότι τα μη υπόδουλα κράτη δεν διαπραγματεύονται τους προϋπολογισμούς τους και μη μου επαναλάβετε το γνωστό επιχείρημα «μα, αφού είμαστε χρεωμένοι και οι δανειστές το έβαλαν σαν προϋπόθεση για να μας δανείσουν», γιατί τότε κι εγώ θα σας απαντήσω πως όταν εγώ, ο Κλέων Γρηγοριάδης, χρωστάω και εφόσον δεν είμαι

υπόδουλος, μοναδική νομική και ηθική μου υποχρέωση είναι κάποια στιγμή να ξεχρεώσω και κανείς, ούτε και ο ίδιος ο δανειστής μου, δεν δικαιούται να επιλέξει για λογαριασμό μου τι θα κόψω, τι θα στερηθώ για να τον ξεχρεώσω. Αν, όμως, είμαι χρεοδουλοπάροικος, τότε το πράγμα αλλάζει. Τότε όχι μόνο μπορεί ο δανειστής μου, φερόμενος ενίοτε και σαν ιδιοκτήτης μου, να επιλέγει αυτός το πώς θα ξεχρεώσω, αλλά επιπλέον δύναται, αν θέλει, όπως πολύ καλά το μάθαμε αυτά τα τελευταία έντεκα χρόνια, να μη με αφήνει να τον ξεχρεώσω και ποτέ.

Ερώτηση δεύτερη: Μαθαίνω ότι σκοπεύετε να προβείτε στη φοβερά γενναία μείωση προκαταβολής φόρου, να τη φτάσετε στο 95%. Προς το παρόν δεν το έχετε κάνει, σας εύχομαι να το κάνετε, αλλά δεν είναι σοβαρό, είναι για τα μάτια του κόσμου. Συμφωνείτε, λοιπόν, με την 100% προκαταβολή φόρου για την επόμενη χρονιά για όλες ανεξαιρέτως τις επιχειρήσεις που δρουν στην Ελλάδα, η οποία εκτός από παγκόσμια πρωτοτυπία, αποτελεί ταυτοχρόνως, όπως όλοι ξέρετε, και μια απόλυτα αυτοκτονική και εντελώς υφειακή πρακτική φορολόγησης; Εδώ πραγματικά δεν ξέρω τι απαντάτε, γιατί πεισματικά από την προεκλογική περίοδο αρνείστε να απαντήσετε. Σ' αυτήν την περίπτωση το κράτος μας, πρέπει να ομολογήσω, δεν θα είναι υπόδουλο, θα είναι ελεύθερο, απλώς θα μισεί τους πολίτες επιχειρηματίες του.

Αν πάλι, όπως ελπίζω, δεν συμφωνείτε μ' αυτήν την επιχειρηματολογία 100% και μέλλουσα 95% προκαταβολή φόρου, γιατί δεν την καταργείτε; Τόσο όμορφα πράγματα και τόσες ωραιότητες ελαφρύνσεις ακούω στα συστημικά κανάλια ότι μας ετοιμάζετε με το νέο σας φορολογικό νομοσχέδιο. Γιατί άραγε μέσα σ' αυτά δεν περιλαμβάνεται επιτέλους και η κατάργησή της; Ξέρετε γιατί; Διότι δεν σας αφήνουν. Ξέρετε γιατί δύναται να μη σας αφήνουν; Διότι το κράτος μας είναι υπόδουλο κράτος. Ξέρετε γιατί το κράτος σας είναι υπόδουλο; Διότι αν δεν ήταν, θα έπραττε κάποια στιγμή μονομερώς το αυτόνομο, θα έπραττε τα στοιχεία που να προστατεύσει εμάς, τους πολίτες του και κυρίως τους πολύ φτωχότερους από εμένα πολίτες του.

Μην ξεχνάτε ότι γι' αυτό υπάρχει το κράτος, γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο όλοι εμείς και οι πρόγονοί μας το συστήσαμε, για να μας προστατεύει. Όλους, όμως, όχι μόνο τον κ. Λάτση, τον κ. Νιάρχο, τον κ. Βαρδινογιάννη και τον κ. Μπόμπολα. Το λέω αυτό γιατί έτσι όπως τους υπερπροστατεύετε, αναρωτιέμαι καμιά φορά ποιος θα μας προστατεύσει όλους εμάς τους υπόλοιπους Έλληνες από τους προστατευόμενούς σας.

Ερώτηση τρίτη: Μια και μιλάμε για το Σύνταγμα απόψε, είχε ή δεν είχε, κυρίες και κύριοι Βουλευτές, συνταγματικό δικαίωμα ο κ. Αλέξης Τσίπρας, ο τότε Πρωθυπουργός και νυν Αρχηγός της Αξιωματικής Αντιπολίτευσης, να προκηρύξει δημοψήφισμα το 2015; Είχε και παραείχε, όπως όλοι πολύ καλά γνωρίζετε. Είχε ο προπροηγούμενος απ' αυτόν Πρωθυπουργός, ο κ. Γιώργος Παπανδρέου, δικαίωμα να προκηρύξει δημοψήφισμα το 2011; Όπως επίσης όλοι πολύ καλά εδώ μέσα γνωρίζετε, είχε και παραείχε τέτοιο συνταγματικό δικαίωμα. Τότε γιατί πέσατε όλοι πάνω τους να τους φάτε; Όταν λέω όλοι, εννοώ όλα τα συντηρητικά, συστημικά κόμματα της Ελλάδας, αλλά επίσης και όλοι οι άτυποι και άρα εντελώς άνομοι –δεν λέω παράνομοι, λέω άνομοι- ευρωπαϊκοί θεσμοί που εκπροσωπούν τους δανειστές μας.

Ξέρετε σε ποιους αναφέρομαι. Αναφέρομαι σ' αυτούς τους χαριτωμένους θεσμούς, όπως είναι η Commission, το Eurogroup, το EuroWorking Group, οι οποίοι δεν προβλέπονται από καμμία ιδρυτική διακήρυξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και όπως η ίδια η νομική υπηρεσία του Eurogroup δήλωσε στον εμβρόντητο τότε Υπουργό Οικονομικών μας, τον κ. Βαρουφάκη, απλώς δεν υπάρχουν. Ξέρετε, αυτό έγινε όταν ο Ζαν - Κλοντ Γιουνκέρ τού είπε: «Πέρασε έξω γιατί είσαι κακός μαθητής. Είσαι άτακτος εσύ, θα μείνουμε οι καλοί στην τάξη τώρα». Φυσικά του είπε ο Βαρουφάκης: «Δεν μπορείς να με πετάς έξω. Έχουμε δημοκρατία στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Θα μείνω εδώ». Του είπε ο Γιουνκέρ: «Οχι, μπορώ, γιατί είμαι ο Πρόεδρος του Eurogroup». Τότε ο Βαρουφάκης ζήτησε αμέσως γνωμάτευση από την ειδική νομική υπηρεσία που βρίσκεται εκεί για κάτι τέτοιες περιπτώσεις. Ξέρετε τι του απάντησε αυτή η ειδική νομική υπηρεσία, όπως έχει δηλώσει

δημόσια κατ' επανάληψη ο Αρχηγός μας; Του απάντησε ότι το Eurogroup δεν προβλέπεται από καμμία ιδρυτική συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συνεπώς δεν υφίσταται και άρα ο Πρόεδρος ενός οργάνου που τυπικά δεν υφίσταται μπορεί να κάνει –με συγχωρείτε για την έκφραση, είναι λίγο αγοραία- ό,τι του καπνίσει, ό,τι θέλει. Αυτοί ακριβώς οι θεσμοί, λοιπόν, οι οποίοι οι ίδιοι ομολογούν ότι δεν υπάρχουν, συνεπικουρούμενοι βεβαίως από τους εντόπιους τοποτηρητές τους ...

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Οδυσσέας Κωνσταντινόπουλος): Κύριε Γρηγοριάδη, δεν θα κοιμηθείτε σήμερα το βράδυ. Έχετε ξεπεράσει τον χρόνο των τριών λεπτών που είπατε.

ΚΛΕΩΝ ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ: Με συγχωρείτε. Τελειώνω αμέσως.

Ανάγκασαν τον μεν πρώτο Πρωθυπουργό να πάρει πίσω το δημοψήφισμα, απεμπολώντας αυτόνομο συνταγματικό του δικαίωμα, στον δε δεύτερο που δεν το πήρε έκλεισαν απλώς εν ριπή οφθαλμού τις τράπεζες, «στραγγαλίζοντας» την οικονομία μας και αναγκάζοντάς τον –νομίζω- στη γνωστή αλλαγή πλεύσης, την οποία ακολούθησε η Κυβέρνησή του.

Κυρίες και κύριοι Βουλευτές, όταν δύο Πρωθυπουργοί ενός κράτους εκβιάζονται και κατά δήλωσή τουλάχιστον του ενός εξαναγκάζονται να αλλάξουν τις πολιτικές τους ενέργειες, όταν δύο Πρωθυπουργοί ενός κράτους διαφωνούν με τα πρωτογενή πλεονάσματα που πρέπει να επιτύχει η πατρίδα τους τα επόμενα τριάντα χρόνια, αλλά δεν μπορούν να τα αλλάξουν και τέλος όταν όλοι οι Πρωθυπουργοί που κυβέρνησαν αυτήν τη χώρα τα τελευταία έντεκα χρόνια λένε δημόσια ότι διαφωνούν με τον τρόπο που φορολογήθηκαν και φορολογούνται οι πολίτες τους όλα αυτά τα χρόνια, αλλά τι να κάνουν, τότε με συγχωρείτε που το λέω, αλλά αυτό το κράτος είναι ένα κράτος απολύτως υπόδουλο ή, όπως θα έλεγε και ο Άγιος Μάξιμος ο Ομολογητής, έχει απωλέσει πλέον το αυτεξούσιο.

Ευχαριστώ πολύ. Συγγνώμη, κυρίες Πρόεδρε. Δεν τα κατάφερα.

(Χειροκροτήματα)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Οδυσσέας Κωνσταντινόπουλος): Για το βράδυ το είπα, όχι για εμένα.

ΜΑΡΙΛΙΖΑ ΞΕΝΟΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΥ: Ήταν μέσα στον χρόνο του ο κ. Γρηγοριάδης.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Οδυσσέας Κωνσταντινόπουλος): Είχε πει ότι θα επιστρέψει τα τρία λεπτά. Επέστρεψε μόνο το ένα, γι' αυτό εγώ τον πρόλαβα, για να κοιμηθεί.

Τον λόγο έχει ο κ. Αντώνιος Μυλωνάκης από την Ελληνική Λύση.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΜΥΛΩΝΑΚΗΣ: Ευχαριστώ, κυρίες Πρόεδρε.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, θα σας εξομολογηθώ κάτι. Αισθάνομαι πραγματικά πολύ περήφανος και ευλογημένος που είμαι μέλος αυτής της Εθνικής Αντιπροσωπείας, η οποία καλείται να αναθεωρήσει το Σύνταγμα του 1975 ή –να το πούμε καλύτερα- να το επικαιροποιήσει. Η κορυφαία στιγμή της δημοκρατίας είναι αυτό το οποίο συνελεύεται αυτήν την εβδομάδα και θα ολοκληρωθεί τη Δευτέρα. Αυτό εδώ το βιβλιαράκι με τα 120 άρθρα είναι ο υπέρτατος και θεμελιώδης νόμος του κράτους, ένας νόμος του κράτους, το Σύνταγμα, που δυστυχώς τα προηγούμενα εννιά χρόνια των μνημονίων –πολύ ακούστηκε και από τις πτέρυγες της Βουλής με βολές εκατέρωθεν, αλλά και από τους Έλληνες πολίτες- είχε γίνει κουρελόχαρτο. Γιατί; Διότι οι κυβερνήσεις δυστυχώς εκτελούσαν εντολές των δανειστών. Τα λέγαμε όλοι.

Θέλω, όμως, να ρωτήσω τις κυρίες και τους κύριους του ΣΥΡΙΖΑ: Είχατε τη δυνατότητα ως προτείνουσα Βουλή, επειδή είχατε την πλειοψηφία, να φέρετε προς συζήτηση και αναθεώρηση ή επικαιροποίηση, αν θέλετε –όπως το λέτε οι ίδιοι- ορισμένα σοβαρότατα άρθρα, όπως είναι αυτό της εκλογής του Προέδρου της Δημοκρατίας από τον λαό –δεν το φέρατε-, τη σύσταση ενός συνταγματικού δικαστηρίου που υπάρχει, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, στις περισσότερες προηγμένες χώρες στον κόσμο, την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης, για να μπορούμε να δικαζόμαστε όλοι όπως δικάζεται ο απλός Έλληνας πολίτης, αλλά και το άρθρο 16, για το οποίο κάνετε συνεχώς λόγο, κύριοι του ΣΥΡΙΖΑ, όμως μόνο για το θέμα της θρησκείας και της διδασκαλίας του μαθητή των Θρησκευτικών και όχι για το ιδιωτικό πανεπιστήμιο, για να μη φεύγουν τα παιδιά μας στο εξωτερικό, για να

μη φεύγει το συνάλλαγμα στη Βουλγαρία, στη Ρουμανία, στην Τσεχία, αλλά και να έρχεται συνάλλαγμα στην πατρίδα μας, ένα συνάλλαγμα το οποίο έχουμε πάρα πολύ μεγάλη ανάγκη.

Τι είναι αυτό το οποίο τρελαίνει την αριστερή πτέρυγα εδώ μέσα; Το άρθρο 3 παράγραφος 1, μιλάει για την επικρατούσα θρησκεία. «Επικρατούσα θρησκεία». Το λέει μόνη της η φράση. Δεν χρειάζεται να το αναλύσουμε. Αν κάνει κάποιος ένα γκάλοπ στον ελληνικό λαό αυτήν τη στιγμή, θα βγάλει 90%-95% επικρατούσα θρησκεία η Ορθόδοξη χριστιανική θρησκεία Ανατολικής Εκκλησίας. Γιατί να βάλουμε, δηλαδή, «ουδετεροθρησκεία»; Τι είναι αυτό το οποίο μπερδεύει τον ΣΥΡΙΖΑ, το Κομμουνιστικό Κόμμα, το ΜέΡΑ25, για να καταλάβουμε όλοι; Ακόμα-ακόμα και τις κυρίες και τους κυρίους του Κινήματος Αλλαγής, όπως άκουσα τον κ. Ιλχάν αλλά και τον κ. Λοβέρδο να λέει ότι πρέπει να υπάρχει μια ερμηνεία, δηλαδή δίπλα στην επικρατούσα θρησκεία, να βάλουμε και μια ερμηνεία ότι δεν είναι πάνω από άλλες θρησκείες. Προφανώς εννοούν μουσουλμανικές κ.λπ.. Δεν το καταλαβαίνω.

Αυτό, λοιπόν, το άρθρο 3 παράγραφος 1, σε συνδυασμό με το άρθρο 13, λύνει το πρόβλημα. Ανεξίθρησκεία υπάρχει στη χώρα μας. Δεν δεσμεύει κανέναν κανέναν να πιστεύει στον Χριστό. Άρα, είναι ένα θέμα το οποίο όλη μέρα κουβεντιάζουμε σήμερα, χωρίς λόγο και αιτία.

Άκουσα μάλιστα και το εξής και μου κάνει εντύπωση: Σχετίζουμε –ένα πράγμα που δεν το καταλαβαίνει κανένας– το «επικρατούσα θρησκεία», «χριστιανική θρησκεία» με το «Ελλάς, Ελλήνων, Χριστιανών». Τι σχέση έχει το ένα με το άλλο; Έχει καμμία σχέση το «Ελλάς, Ελλήνων, Χριστιανών» με το «επικρατούσα θρησκεία» του Συντάγματος; Όχι βέβαια.

Πάψτε, λοιπόν, να τα λέτε αυτά, γιατί ο κόσμος σας έβαλε στην Αξιωματική Αντιπολίτευση και σε λίγο θα ξαναγυρίσετε στο 4% έτσι όπως πάτε. Είναι απίστευτο αυτό που γίνεται.

Πάμε να δούμε ένα άλλο θέμα, το οποίο είναι επίσης πολύ σοβαρό. Άρθρο 33, παράγραφος 2, «Ορκος Προέδρου της Δημοκρατίας». Γιατί είναι πρόβλημα να ορκίζεται ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας στην Αγία, Ομοούσια και Αδιαίρετο Τριάδα; Τι να αλλάξουμε, δηλαδή, από αυτό; Να καταργήσουμε αυτό, να καταργήσουμε και το άρθρο 59 που οι Βουλευτές πρέπει να ορκίζονται –όσοι θέλουν εν πάση περιπτώσει και αισθάνονται Χριστιανοί– στην Αγία και Ομοούσια και Αδιαίρετη Τριάδα, να φυλάττουμε το Σύνταγμα, τους νόμους του κράτους κ.λπ. και να πάμε στον πολιτικό όρκο.

Έχω την εντύπωση –και νομίζω ότι η Ελληνική Λύση ήταν σαφέστατη από την αρχή και με τον Κοινοβουλευτικό Εκπρόσωπο και με τον ειδικό αγορητή– ότι αυτά δεν αλλάζουν. Ο ελληνικός λαός είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με τον χριστιανισμό. Οι Έλληνες και οι Ελληνίδες είναι και θα παραμείνουν χριστιανοί.

Άρρησ τέλος την οικογένεια. Άρθρο 21 παράγραφος 1: «Η οικογένεια είναι το κύτταρο της κοινωνίας. Είναι θεμέλιο του έθνους των Ελλήνων». Τι είναι η οικογένεια; Είναι ο πατέρας-πατρότητα –εκτός αν το αμφισβητούμε και αυτό– η μητέρα-μητρότητα και τα παιδιά, άλλο αν αρχίζουμε τώρα και λέμε ότι μπορούμε με δύο πατεράδες ή δύο μαμάδες να κάνουμε οικογένεια. Τα παιδιά από πού θα βγουν, να καταλάβουμε. Τελούν, λοιπόν, αυτοί υπό την προστασία του κράτους.

Θα διαβάσω κάτι το οποίο, το έχουμε ξεχάσει. Άρθρο 21 παράγραφος 4: «Η απόκτηση κατοικίας από αυτούς που δεν έχουν ή στεγάζονται ανεπαρκώς αποτελεί αντικείμενο ειδικής φροντίδας του κράτους». Ξέρετε τι λέει εδώ πέρα; Μιλάει για όσους δεν έχουν σπίτι. Θυμόμαστε τις εργατικές κατοικίες, όπως έχτιζαν ορισμένες κυβερνήσεις για να μπορούν να μείνουν άνθρωποι οι οποίοι δεν μπορούσαν να αποκτήσουν κατοικία, δεν είχαν τη δυνατότητα. Πώς θα το εξασφαλίσουμε αυτό; Κάνοντας μαζικούς πλειστηριασμούς, κύριοι της Κυβέρνησης; Εγώ ερωτώ και ερωτώ και τον έγκριτο νομικό, τον εισηγητή του Πλειοψηφίας. Η παράγραφος 4 του άρθρου 21 είναι σοβαρό θέμα που μιλάει για το σπίτι του απλού Έλληνα πολίτη, ο οποίος δεν μπορεί να το φτιάξει ή δεν μένει σε οικία η οποία μπορεί να στεγάσει την οικογένειά του.

Ευχαριστώ πολύ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα της Ελληνικής Λύσης)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Οδυσσέας Κωνσταντινίδης): Ευχαριστούμε.

Τον λόγο έχει ο κ. Κρίτων Αρσένης από το ΜέΡΑ25.

ΚΡΙΤΩΝ - ΗΛΙΑΣ ΑΡΣΕΝΗΣ: Ευχαριστώ πολύ, κύριε Πρόεδρε.

Θα μιλήσω για ένα θέμα το οποίο είναι πάρα πολύ σημαντικό, όσον αφορά τα δικαιώματα. Αφορά τα δικαιώματα για τις νέες μητέρες και τους γονείς, για τη γονεϊκότητα με έναν τρόπο που δεν έχουμε δει στην ελληνική κοινωνία.

Έχουμε την πιο εύθραυστη ηλικία για ένα παιδί, που είναι τα πρώτα δύο χρόνια της ζωής του. Είναι η ηλικία που χρειάζεται και τους δύο γονείς του. Είναι κάτι που έχει αποδειχθεί επιστημονικά. Είναι τα πιο κρίσιμα χρόνια για την ανάπτυξη ενός παιδιού. Και όμως αυτήν τη στιγμή δεν έχουμε το δικαίωμα των περισσότερων γονιών να είναι με τα παιδιά τους αυτά τα δύο πρώτα χρόνια της ζωής τους.

Οι γονείς χρειάζεται –στην ουσία για λόγους εργασιακούς– να αφήνουν τα παιδιά τους σε βρεφονηπιακούς σταθμούς και να χωρίζονται, που σημαίνει μικρότερη δυνατότητα για θηλασμό για τις μητέρες και μια σειρά θέματα για την ανάπτυξη και υγιεινή του παιδιού, οπότε είναι πάρα πολύ κρίσιμο. Είναι δική μου πρόταση, όσον αφορά την Αναθεώρηση, να μπει το κομμάτι της προστασίας και της πατρότητας, αλλά και ξεχωριστή αναφορά για την προστασία των βρεφών, εκτός από τον γενικό χαρακτηρισμό της προστασίας των παιδιών στη δεύτερη θεματική.

Είναι πάρα πολύ κρίσιμο, γιατί αυτήν τη στιγμή, με την αποδιάρθρωση των εργασιακών σχέσεων, στην ουσία έχουμε γονείς οι οποίοι δεν έχουν τον χρόνο που χρειάζεται να δώσουν στα παιδιά τους. Έχουμε γονείς οι οποίοι δεν θα μπορούσαν ποτέ να περάσουν αυτόν τον χρόνο που απαιτείται με τα μικρά τους παιδιά σε αυτήν την κρίσιμη ηλικία των πρώτων δύο χρόνων, οπότε αυτή η πρόταση θεωρώ ότι πρέπει να συμπεριληφθεί στο Σύνταγμά μας και να υπάρξει ξεχωριστή αναφορά στην πατρότητα. Αν θέλετε, είναι και σεξιστικό να υπάρχει μόνον αφορά στη μητρότητα. Επίσης, να υπάρξει ξεχωριστή αναφορά και στα βρέφη, για να υπάρχει ειδική μέριμνα, ειδικές πρόνοιες για την βρεφική ηλικία.

Κανονικά θα έπρεπε το Σύνταγμά μας να περιλαμβάνει ένα δικαίωμα, το ανθρώπινο δικαίωμα –όπως λέει πλέον και ο ΟΗΕ– στον θηλασμό. Η Ελλάδα ήταν μια χώρα μέχρι πρόσφατα που είχε εξαφανίσει τον θηλασμό. Μόνο πολύ πρόσφατα, με τη δημιουργία της Εθνικής Επιτροπής για την προώθηση του θηλασμού, άλλαξαν λίγο τα πράγματα και άρχισαν να χρησιμοποιούνται τα νοσοκομεία για τον θηλασμό και αυτό άρχισε να προωθείται ξανά. Κάτι αντίστοιχο πρέπει να γίνει και για το κομμάτι της γέννας, όσον αφορά τον φυσιολογικό τοκετό, το δικαίωμα του ζευγαριού και της γυναίκας να επιλέγει το πώς θέλει να γεννήσει. Είναι κρίσιμα ζητήματα που αφορούν και τη δημόσια υγεία, όπως αποδεικνύει και ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας.

Ευχαριστώ πάρα πολύ. Θεωρώ ότι είναι πάρα πολύ χρήσιμα και ελπιίζω να συμπεριληφθούν.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα του ΜέΡΑ25)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Οδυσσέας Κωνσταντινίδης): Ευχαριστούμε.

Τον λόγο έχει ο κ. Πουλιάς από το Κίνημα Αλλαγής.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΟΥΛΙΑΣ: Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, η παρούσα Βουλή έχει την τιμή και την ευθύνη να ψηφίσει μία συνταγματική Αναθεώρηση η οποία θα έπρεπε να σηματοδοτεί την είσοδο της χώρας μας σε μια νέα εποχή, στην εποχή της τέταρτης βιομηχανικής επανάστασης με την έξαρση της τεχνολογίας και την ευρεία διάδοση του διαδικτύου, με τη συρρίκνωση των αποστάσεων και την ανεμπόδιστη διάδοση των ιδεών και των πληροφοριών, αλλά και στην εποχή που επιφυλάσσει στους πολίτες την οικονομική παγκοσμιοποίηση, την υπερσυγκέντρωση της οικονομικής εξουσίας στα χέρια των ολιγοτέρων, την πολιτική καταπίεση, την αθρόα μετανάστευση, τη συμπίεση των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων.

Μετά από μια δεκαετία περιορισμού αφ' ενός κεκτημένων λόγω της οικονομικής κρίσης και αφ' ετέρου των δημοσιονομικών μεγεθών του κεντρικού κράτους οι πολίτες ανέμεναν εύλογα μια Αναθεώρηση, η οποία θα συμβάδιζε με τις προσδοκίες τους

να έχουν μερίδιο ευημερίας στη νέα εποχή και να διοικούνται από ένα κράτος αποτελεσματικό, δυναμικό και ευέλικτο.

Οι διατάξεις που θα μπορούσαν να εισάγουν μια καινοτομία, όπως οι νέες μορφές άμεσης δημοκρατίας, μένουν δυστυχώς ημιτελείς. Ο διάλογος δε που θα έπρεπε να πυροδοτηθεί μέσα στην ελληνική κοινωνία για την Αναθεώρηση του Συντάγματος δεν ξεκίνησε ποτέ, με αποτέλεσμα η όλη αναθεωρητική διαδικασία να μείνει εντός των θυρών και εκτός της κοινωνίας κι εμείς ως Βουλευτές αυτή την ώρα, αντί να ανταποκρινόμαστε στις ανάγκες του μέλλοντος, να είμαστε πολιτικά αθέατοι.

Επιπλέον, το σύντομο χρονικό διάστημα προετοιμασίας της Επιτροπής Αναθεώρησης και η επί τροχάδην συζήτηση του σημαντικού αυτού πολιτειακού εγχειρήματος καταδεικνύει μια αναιμία βασύνης της Κυβέρνησης να τελειώνει με τη συγκεκριμένη κοινοβουλευτική υποχρέωση το συντομότερο δυνατό.

Με βάση τα ανωτέρω δεδομένα, ταυτίζομαι πλήρως με την εκτίμηση του γενικού αγορητή του Κινήματος Αλλαγής, του κ. Λοβέρδου, ότι το εγχείρημα της παρούσας Αναθεώρησης συνιστά μια ακόμα χαμένη κοινοβουλευτική ευκαιρία χωρίς τόλμη και όραμα.

Ακολουθώντας, λοιπόν, την πολιτική παράδοση του ΠΑΣΟΚ που υπερασπίστηκε με πράξεις τη δημοκρατία, τις μεταρρυθμίσεις, την πρόοδο και τα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα, το Κίνημα Αλλαγής κατέθεσε συγκεκριμένες προτάσεις θεωρώντας το αναθεωρητικό εγχείρημα ως μοναδική ευκαιρία για μια γενναία αλλαγή σε τομείς, όπως την ενίσχυση της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης και του κράτους δικαίου, την αναβάθμιση του νομοθετικού έργου, τη θέσπιση του Συμβουλίου των Πολιτικών Αρχηγών, τον έλεγχο των οικονομικών των κομμάτων, την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, τα μη κρατικά, μη κερδοσκοπικά πανεπιστήμια.

Ειδικά ως προς το τελευταίο, την ώρα που στις περισσότερες χώρες της Ευρώπης και εδώ δίπλα μας στην κοντινή Κύπρο συνυπάρχουν κρατικά και μη κρατικά πανεπιστήμια, η Ελλάδα για μια ακόμα φορά έχασε το τρένο. Η άρνησή μας στο αυτονόητο, παρά την προσπάθεια του Κινήματος Αλλαγής για την αναθεώρηση του άρθρου 16 του Συντάγματος, πάει τη χώρα αναμφισβήτητα προς τα πίσω.

Επί του προκειμένου, έχουμε δώσει ως κόμμα επανειλημμένως τις εξετάσεις μας στην εμπέδωση του δικαιώματος της κοινωνικής ασφάλισης, της προστασίας της οικογένειας και της υγείας των πολιτών που αποτελούν τους κύριους πυλώνες του κοινωνικού κράτους όπως διατυπώνονται στο άρθρο 21 του Συντάγματος. Η διασφάλιση του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος είναι εξαιρετικά σημαντική αν αναλογιστούμε ότι στα χρόνια της κρίσης εν μια νυκτί ανατράπηκαν οικονομικοί προγραμματισμοί και διπλασιάστηκε το ποσοστό των νοικοκυριών που διαβιούσαν κάτω από το επίπεδο της φτώχειας.

Βεβαίως, ο εθνικός νομοθέτης υποχρεούται ακολουθώντας τη συνταγματική αυτή επιταγή να προσδιορίσει νομοθετικά το εισοδηματικό όριο αξιοπρεπούς διαβίωσης τόσο σε επίπεδο μισθού και σύνταξης και να λάβει τα απαραίτητα μέτρα για τη διασφάλισή του. Αναμένουμε να διαπιστώσουμε, λοιπόν, σε ποιο επίπεδο η θέσπιση του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος θα μετουσιωθεί σε εθνική νομοθεσία σε νομολογία των δικαστηρίων και εν γένει σε στοχευμένες κοινωνικές παροχές.

Επιπροσθέτως, η κατοχύρωση του δικαιώματος στην υγεία συνίσταται στο συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα του ανθρώπου να του παρέχει το κράτος ποιοτικές υπηρεσίες υγείας. Με άλλα λόγια, το κράτος είναι υποχρεωμένο σε θετικές ενέργειες που να διασφαλίζουν την πρόληψη αλλά και τη θεραπεία της σωματικής και ψυχικής του υγείας. Εναπόκειται στον εθνικό νομοθέτη να εξειδικεύει κάθε φορά το δικαίωμα αυτό με συγκεκριμένα μέτρα και πρωτοβουλίες.

Η συνταγματική κατοχύρωση του δικαιώματος στην υγεία είναι σαφώς σε σωστή κατεύθυνση. Όμως, στα χρόνια της κρίσης ο τομέας της υγείας ήταν εκείνος που υπέστη τη μεγαλύτερη δυνατή δημοσιονομική προσαρμογή. Κι αυτό αποδεικνύεται από το ουσιαστικό πάγωμα των προσλήψεων μόνιμου προσωπικού στο ΕΣΥ επί μία δεκαετία, από το πετσόκομμα των πιστώσεων στα δημόσια νοσοκομεία για προμήθεια φαρμάκων και υλικού, από

την υπολείπουσα των δομών ψυχιατρικής υγείας, από την αδυναμία χρηματοδότησης πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας, από τη μεταφορά μεγάλου μέρους του κόστους στο φάρμακο από το κράτος στον πολίτη, από την αδυναμία ολοκλήρωσης της ηλεκτρονικής συνταγογράφησης, από την αδυναμία εφαρμογής του ηλεκτρονικού φακέλου ασθενούς.

Όλα αυτά, λοιπόν, τα προβλήματα της υγείας οφείλονται σε τι; Στην ανεπαρκή κρατική χρηματοδότηση. Πώς, λοιπόν, θα εκπληρωθεί η συγκεκριμένη συνταγματική επιταγή αν η Κυβέρνηση δεν χρηματοδοτήσει γενναία τον χώρο της υγείας;

Επιπλέον, δεν νοείται συνταγματική προστασία της υγείας, αν δεν θεσπιστούν από τον εθνικό νομοθέτη μέτρα αυξημένης προστασίας για τους υπερήλικες, για τους πολύτεκνους και για τα άτομα με ειδικές ανάγκες.

Σε μια χώρα που γερνά, με νέους επιστήμονες που εγκαταλείπουν τη χώρα, με μεγάλο αριθμό μεταναστών η προστασία της μεγάλης ηλικίας, της πολυτεκνίας, των ατόμων με ειδικά προβλήματα, συνιστά αναγκαιότητα. Συνεπώς, για την προστασία της υγείας των πολιτών δεν χρειάζονται συνταγματικά ευχολόγια αλλά πολιτική βούληση ώστε η συνταγματική επιταγή να γίνει επιτέλους πράξη.

Τέλος, είμαι υπέρ της προστασίας των δημόσιων αγαθών. Θεωρώ αυτονόητο ότι τα βασικά κοινωνικά αγαθά όπως το νερό, η ηλεκτρική ενέργεια αλλά και οι υδρογονάνθρακες και εν γένει ο φυσικός πλούτος της χώρας πρέπει να τελούν σε δημόσιο έλεγχο και το κράτος να διασφαλίζει ότι όλοι οι πολίτες μπορούν να έχουν πρόσβαση σε αυτά.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, οι συνταγματικές διατάξεις οφείλουν να είναι λιτές, σαφείς, προκειμένου να μην καταστούν ευχολόγια και κενές περιεχομένου. Αναλαμβάνουμε την πολιτική ευθύνη να στηρίζουμε τις διατάξεις που θεωρούμε ότι είναι σε σωστή κατεύθυνση και διασφαλίζουν πολιτική σταθερότητα και ισχυρή δημοκρατία και σε αυτό το πλαίσιο θα δώσουμε και την ψήφο μας.

Ευχαριστώ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα του Κινήματος Αλλαγής)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Οδυσσέας Κωνσταντινόπουλος): Ευχαριστούμε, κύριε Πουλιά και για την τήρηση του χρόνου.

Τον λόγο έχει ο κ. Βίτσας.

ΣΥΣΚΡΑΤΗΣ ΦΑΜΕΛΛΟΣ: Κύριε Πρόεδρε, δεν είναι η σειρά μου; Είχα ρωτήσει πριν και μου είπατε ότι τώρα θα μιλήσω.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Οδυσσέας Κωνσταντινόπουλος): Κύριε Φάμελλε, ο κ. Βίτσας ήταν σε συνεδρίαση όπως ήταν και πριν ο κ. Αρσένης. Είχαμε συνεννοηθεί μόλις μπει στην Αίθουσα να μιλήσει.

ΣΥΣΚΡΑΤΗΣ ΦΑΜΕΛΛΟΣ: Κι εγώ σε συνεδρίαση ήμουν.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Οδυσσέας Κωνσταντινόπουλος): Αμέσως μετά τον κ. Βίτσα θα πάρετε τον λόγο.

ΣΥΣΚΡΑΤΗΣ ΦΑΜΕΛΛΟΣ: Δεν υπάρχει θέμα. Απλώς εσείς το είχατε πει.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Οδυσσέας Κωνσταντινόπουλος): Και για να μην υπάρξει παρεξήγηση, ο κ. Αρσένης ήταν σε επιτροπή και είχαν συνεννοηθεί προηγουμένως όταν μπει μέσα στην Αίθουσα να πάρει τον λόγο. Ο κ. Βίτσας ήταν επίσης σε συνεδρίαση. Μόλις ήρθε στην Αίθουσα αμέσως του δώσαμε τον λόγο.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΙΤΣΑΣ (Δ' Αντιπρόεδρος της Βουλής): Είναι η αλληλεγγύη μεταξύ των Αντιπροέδρων!

ΣΥΣΚΡΑΤΗΣ ΦΑΜΕΛΛΟΣ: Τότε θα πω κάτι για τους Αντιπροέδρους μετά!

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΙΤΣΑΣ (Δ' Αντιπρόεδρος της Βουλής): Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, θα ασχοληθώ βασικά με τα άρθρα που αφορούν στα κοινωνικά δικαιώματα. Θα δώσω και μια απάντηση για τα ζητήματα του άρθρου 3 αλλά όχι για το ίδιο το άρθρο 3.

Ελπίζω ότι είναι γνωστές οι προτάσεις που κατέθεσε ο ΣΥΡΙΖΑ κατά τη συνταγματική Αναθεώρηση, αυτές που είπε μετά η Νέα Δημοκρατία ότι δεν χρειάζονται.

Πρώτο, ρητή κατοχύρωση της ίσης αμοιβής για ίση εργασία ανεξαρτήτως ηλικίας. Χρειάζεται; Αν δεν χρειάζεται, ας μου εξηγήσει κάποιος πώς θεσπίστηκε ο υποκατώτατος μισθός.

Δεύτερον, καθορισμός του κατώτατου μισθού από τους εθνικούς κοινωνικούς εταίρους. Αν δεν χρειάζεται, όπως λέει η Νέα

Δημοκρατίας, ας μου εξηγήσει κάποιος πώς πήρε απόφαση η Κυβέρνηση και πήγε τον κατώτατο μισθό στα 586 ευρώ και τον υποκατώτατο μισθό στα 516 ευρώ.

Τρίτον, διασφάλιση των συλλογικών συμβάσεων με κατοχύρωση της ισχύος ευνοϊκότερης ρύθμισης. Δεν χρειάζεται; Γιατί τότε χρειαζόταν ολόκληρη νομοθετική διαδικασία τον Σεπτέμβριο του 2018 για να επανέλθουν οι αρχές της επεκτασιμότητας και της ευνοϊκότερης ρύθμισης;

Τέταρτον, θωράκιση του δικαιώματος μονομερούς προσφυγής στη διαιτησία. Φαίνεται ότι έχουμε μεγάλη διαφορά. Ακόμα και τώρα λέτε ότι αν δεν πάνε και οι δυο στη διαιτησία, δεν πηγαίνει κανένας στη διαιτησία. Δηλαδή, τελικά δεν έχουμε νέα συλλογική σύμβαση.

Πέμπτον, προστασία του δημοσίου χαρακτήρα του ασφαλιστικού συστήματος. Οι ίδιοι είπατε, σήμερα κιόλας, ότι το δημόσιο ασφαλιστικό σύστημα δεν είναι συνταγματικά κατοχυρωμένο.

Έκτον, συνταγματική κατοχύρωση, μέσω καθολικών κοινωνικών υπηρεσιών και εισοδηματικών ενισχύσεων, ενός αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης για όλους. Το αναγνωρίζετε με το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα. Όμως, δεν είναι μόνο θέμα εισοδηματικό. Εμείς μπορεί να την ψηφίσουμε αυτήν τη διάταξη ως τελευταία υποχώρηση, αλλά, αν θέλετε, είναι πολυπαραγοντικό το ζήτημα.

Έβδομο, κατοχύρωση του δημοσίου ελέγχου των βασικών κοινωνικών αγαθών, όπως, για παράδειγμα, και την προστασία των ατομικών ενέργειες και τόσα άλλα. Θυμόμαστε πόσοι άνθρωποι είχαν μείνει χωρίς ρεύμα, χωρίς νερό και χωρίς άλλα κοινά αγαθά, τα οποία πρέπει να προσაπίσουμε;

Όγδοο, αναγνώριση της δικαιοσύνης και της επιείκειας ως αρχών που διέπουν την άσκηση και την προστασία των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων. Δεν χρειάζεται! Και τι θα κάνουμε με την καθαρίστρια στον Βόλο, η οποία πήγε φυλακή; Τι θα κάνουμε με τη γιαγιά με τα τερλίκια, τα οποία τα πούλαγε χωρίς να έχει ταμειακή μηχανή δίπλα της; Σε τέτοιες περιπτώσεις, που δυστυχώς δεν είναι σπάνιες, δεν πρέπει να υπάρχει μια επιείκεια γι' αυτούς τους ανθρώπους; Ή θα πρέπει να παρεμβαίνει ο ίδιος ο Υπουργός ή ακόμα και ο Πρωθυπουργός, για να έχουμε μια καλύτερη κατάσταση;

Αυτές, λοιπόν, τις προτάσεις ή το σημαντικότερο μέρος τους, τις απορρίπτει η Νέα Δημοκρατία με την επιχειρηματολογία ότι δεν χρειάζονται. Και όμως, τα άρθρα που αφορούν στα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα είναι από τους ακρογωνιαίους λίθους του Συντάγματος, είναι αυτά τα άρθρα που δείχνουν αν προχωράμε μπροστά, είναι αυτά τα άρθρα που δείχνουν πώς αντιλαμβάνόμαστε και καλύπτουμε νέες ανάγκες ή θωρακίζουμε αυτονομία δικαιώματα. Γιατί λοιπόν, το αρνείστε;

Θέλω να κάνω δύο επισημάνσεις. Η πρώτη έχει ιδεολογικοπολιτικό χαρακτήρα. Ο κλασικός φιλελευθερισμός συνδέει την ελευθερία με την ιδιοκτησία και μάλιστα θεωρεί πως η ιδιοκτησία είναι το έσχατο καταφύγιο, η τελευταία γραμμή αντίστασης στην εξουσία και στις αυθαιρεσίες της. Αλλά, ακόμα περισσότερο, θεωρεί πως στη ζωή υπάρχουν μόνο δύο φυσικά και αναφαίρετα δικαιώματα. Το δικαίωμα στην ιδιοκτησία και το δικαίωμα στην ελευθερία.

Έρχεται, λοιπόν, τώρα ο νεοφιλελευθερισμός και συνδυάζει αυτά τα δύο. Από πίσω του τι θα βρείτε; Θα βρείτε την ελευθερία κίνησης κεφαλαίων, θα βρείτε τις ιδιωτικοποιήσεις δημοσίων υπηρεσιών, τη θεοποίηση και την αναγκαστικότητα -νομίζω ότι ο κ. Βορίδης θα πάει να πάρει την πατρότητα του όρου-, στην ουσία τη βίαιη αγοράς, την αποδόμηση του κράτους πρόνοιας και άλλα.

Εμείς, από την άλλη πλευρά, πιστεύουμε πως στη ζωή υπάρχουν πέντε βασικά δικαιώματα και είναι το δικαίωμα στην ελευθερία, το δικαίωμα στην εργασία, το δικαίωμα στη στέγη, το δικαίωμα στην υγεία, το δικαίωμα στη μόρφωση. Συνδυάστε τα αυτά και θα ανακαλύψετε το κοινωνικό κράτος και το κράτος πρόνοιας, που οφείλει μια οικονομική πολιτική, ευνοϊκή για την εργασία, που δεν θεωρεί ως βασική αρχή τον σεβασμό στην οικονομία της ελεύθερης αγοράς, που θεωρεί μέτρο ανάπτυξης όχι μόνο την αύξηση του ΑΕΠ, αλλά και την πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας, τη σίγουρη στέγαση, τη δημόσια και δωρεάν παι-

δεία, την περιβαλλοντική προστασία.

Εδώ, λοιπόν, είναι η μεγάλη μας ιδεολογικοπολιτική διαφορά. Θυμάμαι -και σας λέω ότι θυμάμαι καλά-, πως στο χάρτη δικαιωμάτων της Νίκαιας, αρχικά συμπεριλαμβάνονταν και αυτά τα δικαιώματα. Όμως, αντηχούν ακόμα στα αφτιά μου τα λόγια του Τόνι Μπλερ, ο οποίος είπε ακριβώς -σε μετάφραση από τα αγγλικά- «Δεν μπορούμε να συμπεριλάβουμε θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα, που δεν μπορούμε να εγγυηθούμε». Αμέσως μετά απ' αυτές τις λέξεις εξαφανίστηκαν από τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα το δικαίωμα στην εργασία και το δικαίωμα στη στέγη και εμπορευματοποιήθηκαν τα άλλα δύο βασικά δικαιώματα στην υγεία και στη μόρφωση.

Επισήμανση δεύτερη: Μοιάζει σαν να μην καταλάβατε τίποτα ή κάνετε πως δεν καταλαβαίνετε τι συνέβη στην Ελλάδα και στην Ευρώπη την τελευταία δεκαετία, όταν, διά της κρίσης, καταρρίφθηκε η επαγγελία της συνεχούς ανόδου διά του ανταγωνισμού.

Είπα προηγουμένως ορισμένα παραδείγματα από τα ελληνικά. Όμως, από ό,τι φαίνεται, δεν έχετε καταλάβει πως η κοινωνία μας ήταν συνταγματικά ανοχύρωτη. Δεν καταλάβατε πως η δημοκρατία θυσιάστηκε, πως η δημοκρατία υποκαταστάθηκε από μια δήθεν επιστημονική και τεχνοκρατική διαχείριση υπεράνω κριτικής. Θυμόμαστε την κυβέρνηση Παπαδήμου; Θυμόμαστε την κυβέρνηση Μόντι; Και πάει λέγοντας.

Και ένα τελευταίο σχόλιο σχετικά με την πρωινή πρόκληση του κ. Λοβέρδου για το άρθρο 3 και τους διακριτούς ρόλους Κράτους και Εκκλησίας. Κύριε Λοβέρδο, είναι δική μου άποψη ότι η πρότασή μας, όσον αφορά αυτό, είναι «μερική και ορισμένως δειλή». Είναι όμως ένα βήμα.

Όμως, δικαιούστε εσείς, στην επιχειρηματολογία σας, να λέτε ότι η πρότασή σας είναι δειλή και μερική; Δηλαδή, τι μας λέτε; Ότι αν είχαμε συμπεριλάβει το άρθρο 16 παράγραφος 2, το άρθρο 13, θα την ψηφίζατε;

ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΟΒΕΡΔΟΣ: Το 13 όχι. Το 16.2 ναι, θα το ψηφίζαμε. **ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΙΤΣΑΣ (Δ' Αντιπρόεδρος της Βουλής):** Θα την ψηφίζατε;

ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΟΒΕΡΔΟΣ: Βεβαίως. Θα το ψηφίζαμε.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΙΤΣΑΣ (Δ' Αντιπρόεδρος της Βουλής): Θα ψηφίζατε και τα δύο;

ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΟΒΕΡΔΟΣ: Το δεύτερο.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΙΤΣΑΣ (Δ' Αντιπρόεδρος της Βουλής): Ο κ. Καμίνης το πρωί μιλώντας για το άρθρο 3 είπε ότι δεν θα το ψηφίζατε.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΟΒΕΡΔΟΣ: Το άρθρο 16 παράγραφος 2 θα ψηφίζαμε.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΙΤΣΑΣ (Δ' Αντιπρόεδρος της Βουλής): Τι έχουμε τώρα εδώ; Λέω -για να μην θυμηθώ έναν άλλον- ότι δεν δικαιούστε, εφόσον δεν το ψηφίζετε να έχετε αυτό το επιχείρημα. Κρατήστε το επιχείρημα ότι εσείς θέλετε να παραμείνει ως έχει και χωρίς ουδετερότητα ανάμεσα στο κράτος και την εκκλησία.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΟΒΕΡΔΟΣ: Δέχστε μια φιλική διακοπή;

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΙΤΣΑΣ (Δ' Αντιπρόεδρος της Βουλής): Εγώ; Παρακαλώ! Ο Πρόεδρος αν δέχεται.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Οδυσσέας Κωνσταντινόπουλος): Όχι, εγώ δεν δέχομαι καμμία διακοπή. Δεν γίνεται έτσι η διαδικασία αυτή!

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΙΤΣΑΣ (Δ' Αντιπρόεδρος της Βουλής): Ολοκληρώνω αμέσως, οπότε μπορούμε να το συζητήσουμε μετά.

Σας ενοχλεί ότι δεν είναι πολύ τολμηρή, πολύ ρηξικέλευθη η πρότασή μας και, αν ήταν, θα την ψηφίζατε; Ή ότι στην πραγματικότητα η ιστορική συντηρητική σας παράδοση και των δύο κομμάτων θέλει ένα εκκλησιαζόμενο κοσμικό κράτος, που δεν έχει να κάνει σε τίποτα με τη θρησκεία, σε τίποτα με τη θρησκευτική συνείδηση, αλλά έχει να κάνει με τις ψήφους διά της εκμετάλλευσης της θρησκείας και της θρησκευτικής συνείδησης;

Ευχαριστώ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα του Κινήματος Αλλαγής)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Οδυσσέας Κωνσταντινόπουλος): Ευχαριστώ.

Ο κ. Καμίνης ζήτησε τον λόγο για ένα λεπτό.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΜΙΝΗΣ: Κύριε Πρόεδρε, ευχαριστώ.

Εμείς, στο θέμα των σχέσεων του άρθρου 3 με το άρθρο 16

είπαμε το εξής: ότι το άρθρο 16 παράγραφος 2 έχει αυτήν τη διάταξη περί ανάπτυξης της θρησκευτικής συνείδησης. Ο ερμηνευτικός διάυλος, μέσα από τον οποίο ο δικαστής και ειδικότερα το Συμβούλιο της Επικρατείας, ουσιαστικά επέλεξε τον ομολογιακό χαρακτήρα του Θρησκευτικού μαθήματος, του μαθήματος των Θρησκευτικών, είναι το «επικρατούσα θρησκεία» του άρθρου 3.

Και γι' αυτό είχαμε πει ότι από τη στιγμή που δεν αναθεωρείται το άρθρο 16 παράγραφος 2 υπ' ευθύνη του ΣΥΡΙΖΑ, γιατί ο ΣΥΡΙΖΑ φοβήθηκε να το αγγίξει μπας και πηδάγαμε και πηγαίναμε στο 5 να αναθεωρήσουμε και να καθιερωθούν έτσι ιδιωτικά πανεπιστήμια, βάλαμε την ερμηνευτική δήλωση στο άρθρο 3 το οποίο ξεκαθαρίζει τα πράγματα από αυτήν την άποψη.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΙΤΣΑΣ (Δ' Αντιπρόεδρος της Βουλής): Κύριε Πρόεδρε, μπορώ για ένα λεπτό;

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Οδυσσέας Κωνσταντινόπουλος): Όχι, όχι. Κύριε Φάμελλε, έχετε τον λόγο.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΙΤΣΑΣ (Δ' Αντιπρόεδρος της Βουλής): Κύριε Πρόεδρε, δεν είναι δυνατόν!

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Οδυσσέας Κωνσταντινόπουλος): Όχι, δεν είπε κάτι προσωπικό.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΙΤΣΑΣ (Δ' Αντιπρόεδρος της Βουλής): Κύριε Πρόεδρε, σε μένα αναφέρθηκε!

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Οδυσσέας Κωνσταντινόπουλος): Όχι, καθόλου. Δεν υπάρχει προσωπικό ζήτημα. Κύριε Βίτσα, θα παρεξηγηθεί ο κ. Φάμελλος.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΦΑΜΕΛΛΟΣ: Καθόλου δεν θα παρεξηγηθώ!

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΙΤΣΑΣ (Δ' Αντιπρόεδρος της Βουλής): Κύριε Πρόεδρε για μισό λεπτό. Δεν είναι σωστό αυτό που κάνετε!

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Οδυσσέας Κωνσταντινόπουλος): Ελάτε, κύριε Φάμελλε.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΙΤΣΑΣ (Δ' Αντιπρόεδρος της Βουλής): Κύριε Πρόεδρε, δεν είναι σωστό!

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Οδυσσέας Κωνσταντινόπουλος): Όχι, είναι πολύ σωστό και με βάση τον Κανονισμό!

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΙΤΣΑΣ (Δ' Αντιπρόεδρος της Βουλής): Κύριε Πρόεδρε, με βάση τον Κανονισμό...

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Οδυσσέας Κωνσταντινόπουλος): Δεν ήταν προσωπικό το ζήτημα, δεν έχετε τον λόγο. Δεν είστε ούτε Κοινοβουλευτικός Εκπρόσωπος. Δεν είναι προσωπικό το ζήτημα.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΙΤΣΑΣ (Δ' Αντιπρόεδρος της Βουλής): Κύριε Πρόεδρε, παρακαλώ!

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Οδυσσέας Κωνσταντινόπουλος): Δεν αναφέρθηκε καν στο όνομά σας, αναφέρθηκε γενικά. Σας παρακαλώ.

Κύριε Φάμελλε, ελάτε.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΙΤΣΑΣ (Δ' Αντιπρόεδρος της Βουλής): Κύριε Πρόεδρε, για τριάντα δευτερόλεπτα.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Οδυσσέας Κωνσταντινόπουλος): Είναι κατάσταση αυτή;

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΙΤΣΑΣ (Δ' Αντιπρόεδρος της Βουλής): Εγώ θα αναφερθώ μόνο σε ένα πράγμα. Τίποτα άλλο δεν θα πω. Όσον αφορά το άρθρο 162, εμείς δεχόμαστε αυτήν την ερμηνεία που κάνει ο κ. Βενιζέλος και ο κ. Λοβέρδος. Εσείς δεν τη δέχεστε.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Οδυσσέας Κωνσταντινόπουλος): Εντάξει, κύριε Βίτσα.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΟΒΕΡΔΟΣ: Κύριε Πρόεδρε, αφήστε με να εξηγήσω δύο πράγματα.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Οδυσσέας Κωνσταντινόπουλος): Όχι, κύριε Λοβέρδο.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΟΒΕΡΔΟΣ: Αφήστε να τα ξεκαθαρίσουμε.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Οδυσσέας Κωνσταντινόπουλος): Παρακαλώ, κύριε Λοβέρδο.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΙΤΣΑΣ (Δ' Αντιπρόεδρος της Βουλής): Μετά όμως θα ξαναζητήσω τον λόγο!

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Οδυσσέας Κωνσταντινόπουλος): Μα λέτε ο κ. Λοβέρδος και ο κ. Λοβέρδος. Και σκεφτείτε δεν είναι εδώ ο κ. Βενιζέλος!

ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΟΒΕΡΔΟΣ: Για εσάς ζητώ τον λόγο, για να σας δοθεί η ευκαιρία να το διευκρινίσετε.

Κύριε Πρόεδρε, πρέπει να γίνει κατανοητό, τουλάχιστον στον

κ. Βίτσα που είναι δικηγόρος, είναι νομικός. Είπε ο κ. Καμίνης – και είπα κι εγώ και όλοι οι συνάδελφοί μας – ότι άλλη η θεματολογική ενότητα του άρθρου 3 και άλλη εκείνη του άρθρου 16. Το άρθρο 16, όπως και το άρθρο 13, περί θρησκευτικής ελευθερίας, κινούνται στον χώρο των δικαιωμάτων. Το άρθρο 3 κινείται στον χώρο ενός συμβολισμού.

Εφόσον περνάμε -επαναλαμβάνω αυτό που είπε ο κ. Καμίνης- την ερμηνευτική σημείωση στο άρθρο 3 ότι πρόκειται περί διακριτών ρόλων και σε τίποτα η επικρατούσα θρησκεία δεν επηρεάζει το άρθρο 13, δεν καταλαβαίνω την άρνηση του ΣΥΡΙΖΑ να το εντάξει στις υπό αναθεώρηση διατάξεις. Είναι απλό.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Οδυσσέας Κωνσταντινόπουλος): Ευχαριστούμε, κύριε Λοβέρδο.

Κύριε Φάμελλε, έχετε τον λόγο.

(Θόρυβος στην Αίθουσα)

Σας παρακαλώ πολύ, κύριοι, λίγη ησυχία.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΦΑΜΕΛΛΟΣ: Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε.

Κύριε Πρόεδρε, κύριοι Υπουργοί, κυρίες και κύριοι Βουλευτές, θα πάρω αφορμή από την αρχική τοποθέτηση του κ. Τζαβάρα. Ο κ. Τζαβάρας το πρωί ξεκίνησε βάζοντας κάποια ζητήματα για τη συμμετοχή των Βουλευτών στη συζήτηση για τη συνταγματική Αναθεώρηση και γενικά των Κοινοβουλευτικών Ομάδων.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΖΑΒΑΡΑΣ: Των Προέδρων.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΦΑΜΕΛΛΟΣ: Θέλω, λοιπόν, να συνεχίσω τη σκέψη του κ. Τζαβάρα. Θέλω να ρωτήσω το Προεδρείο της Βουλής και την Κυβέρνηση, που έχει και την πρωτοβουλία πόσα νομοσχέδια σκοπεύετε να βάλετε σε επιτροπές την εβδομάδα που συζητάμε τη συνταγματική Αναθεώρηση, δείχνοντας τον σεβασμό σας στη συνταγματική Αναθεώρηση;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΖΑΒΑΡΑΣ: Εδώ δεν τη σεβάστηκαν οι Πρόεδροι.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Οδυσσέας Κωνσταντινόπουλος): Κύριε Τζαβάρα, σας παρακαλώ. Θα ζητήσετε τον λόγο επί προσωπικού μετά.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΦΑΜΕΛΛΟΣ: Ξέρω ότι σας ενοχλεί, κύριε Τζαβάρα. Το ξέρω, αλλά δεν πειράζει.

Διότι έχω βρεθεί σε πολύ δύσκολη θέση, χθες να έχουμε επιτροπή, σήμερα να έχουμε δύο επιτροπές και να βάλετε και νέο νομοσχέδιο. Έχουμε, λοιπόν, μια επιλογή της Κυβέρνησης, μία επιλογή και του Προεδρείου της Βουλής, για πράγματα που δεν συζητήθηκαν στο Προεδρείο της Βουλής την προηγούμενη εβδομάδα, ώστε να γεμίσουμε με επιτροπές τη σημερινή εβδομάδα για να μην μπορέσουν οι Βουλευτές να συμμετέχουν στη συζήτηση για τη συνταγματική Αναθεώρηση.

Ξέρετε, το Σύνταγμα αφορά και εκπέμπει ταυτόχρονα θα έλεγα συνολικά στη λειτουργία μας και ιδιαίτερα στη λειτουργία του πολιτικού συστήματος. Αν δεν σέβεται η Κυβέρνηση τη συζήτηση για τη συνταγματική Αναθεώρηση, αν δεν σέβεται το Προεδρείο της Βουλής τη συζήτηση για τη συνταγματική Αναθεώρηση, δεν μπορούμε να ζητάμε από τους πολίτες να σέβονται το Σύνταγμα.

Και βέβαια από εκεί και μετά προσέξτε την πολύ μεγάλη αντίφαση, συζητάμε για το Σύνταγμα και την αρχή –την είπε και ο κ. Βίτσας λίγο πριν- ίση αμοιβή για ίση δουλειά και την ίδια ώρα σε επιτροπή της Βουλής συζητάμε νόμο της Κυβέρνησης που καθυστερεί την αρχή αυτή! Και στη ΔΕΗ κάνει εργαζόμενους δύο ταχυτήτων και οι νεοπροσληφθέντες να είναι εκτός συλλογικής σύμβασης και να μην έχουν την ίδια αμοιβή με τους συναδέλφους τους και όλα τα υπόλοιπα δικαιώματα!

Έρχεται δηλαδή η Κυβέρνηση την ίδια εβδομάδα με τη συνταγματική Αναθεώρηση και ακυρώνει βασικά στοιχεία ιστιμίας, κάτι που έκανε και σε άλλα θέματα πολύ γρήγορα τους πρώτους τρεις μήνες.

Για εμάς η συζήτηση για το Σύνταγμα είναι μία συζήτηση για τη δημοκρατία και τα δικαιώματα, γιατί θέλουμε διεύρυνση των δημοκρατικών διαδικασιών και των δικαιωμάτων. Ένα απλό παράδειγμα είναι η αυτοδιοίκηση. Είναι δυνατόν να ακυρωθεί και η απλή αναλογική και το αποτέλεσμα των εκλογών, αλλά και οι αρμοδιότητες των κοινοτήτων; Να ακυρωθεί ο κοινοτισμός και το δικαίωμα των ανθρώπων να νοιάζονται για τον τόπο τους;

Βέβαια, για να πω την αλήθεια, η Πλειοψηφία και η Νέα Δημο-

κρατία δεν έμεινε μόνο σε αυτό. Αφυσώτως όλη τη συζήτηση που κάναμε για τη συνταγματική Αναθεώρηση την προηγούμενη περίοδο. Δεν κράτησε τίποτα από όλα τα ουσιαστικά που είχαν ωριμάσει στην κοινωνία μας.

Όμως, το διευκρινίζω για να μπω λίγο στα συγκεκριμένα της ημέρας, στην κοινωνία θα παραμείνει η απάντηση που θα δώσει η Νέα Δημοκρατία σε δύο ζητήματα, στο αν θα επιτρέψει να βγαίνει από μειοψηφία της Βουλής ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας και αν θα δεχτεί ή όχι την ερμηνευτική δήλωση για την ευθύνη των Υπουργών. Εκεί θα κριθείτε και θα κριθείτε πολύ άμεσα από τους πολίτες.

Είναι γεγονός, κυρίες και κύριοι Βουλευτές, ότι συγκρούονται δύο αντιλήψεις στη σημερινή συζήτηση. Μία αντίληψη θέλει την κοινωνία με ελευθερία και δημοκρατία, γιατί είναι εφόδιο της δημιουργίας, της παραγωγής η δημοκρατία και η ελευθερία, και μια αντίληψη που θέλει την κοινωνία με καταστολή, μία κοινωνία, κύριοι Υπουργοί, που πρέπει να φοβάται κατά την άποψη της Κυβέρνησής σας.

Δυσκολεύομαι να πιστέψω τα κρούσματα αυταρχισμού που τις τελευταίες μέρες βγαίνουν στη δημοσιότητα και θέλω να μου τα επιβεβαιώσουν οι Υπουργοί. Διαβάζω σε φιλικό προς την Κυβέρνηση site σήμερα ότι υπήρξε βασανισμός φοιτητή που βιντεοσκοπούσε τα επεισόδια, ότι του έσπασαν τα δάχτυλα, ότι δυσκολεύεται να ουρήσει, ότι απέτρεψαν στην οικογένειά του να τον δει και άλλα τέτοια περιέργω. Διαβάζω σε άλλο δημοσίευμα, άλλης εφημερίδας ότι υπάρχουν συσκευές παρακολούθησης και κοριοί που μπαίνουν σε οχήματα ανθρώπων που ανήκουν σε πολιτικές οργανώσεις ή που διαδηλώνουν.

Αναρρωτιέμαι μέχρι πού θα φτάσει αυτό το κύμα αυταρχισμού. Αμφισβητείτε ουσιαστικά δημοκρατικά ιδανικά που κερδήθηκαν με την εξέγερση του Πολυτεχνείου και κατοχυρώθηκαν και σε αυτή την Αίθουσα. Σας καλώ, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, να επιστρέψουμε σε αυτά τα ιδανικά.

Ο λόγος, όμως, για τον οποίον πήρα συγκεκριμένα τον λόγο σήμερα είναι γιατί από τα βασικά κοινωνικά αγαθά, που εμπεριέχονται στους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης και στα κυρίαρχα πέντε αγαθά που είπε ο κ. Βίτσας, είναι το νερό και η ενέργεια. Παρ' ότι έρχεται ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών και αποφασίζει μέσα στους δεκαεπτά στόχους βιώσιμης ανάπτυξης για το 2030 –είναι αυτό το σημάκι που φοράω στο πέτο– αν υπάρχει η εξασφάλιση της πρόσβασης των πολιτών σε καθαρό νερό και η εξασφάλιση της πρόσβασης των πολιτών σε φθηνή και «πράσινη ενέργεια» έρχεται η Πλειοψηφία και αρνείται κατά τη διαδικασία της συνταγματικής Αναθεώρησης να εισέλθουν οι τροποποιήσεις αυτές στο άρθρο 21, το οποίο συζητάμε σήμερα.

Μάλιστα, δεν έχει να κάνει μόνο με μία άλλη ιδεολογική αντίληψη σε επίπεδο πολιτικής σφαίρας διανόησης, έχει να κάνει με συγκεκριμένες ενέργειες που αναλαμβάνετε περιορίζοντας την πρόσβαση των πολιτών στο νερό και στη φθηνή και καθαρή ενέργεια.

Συγκεκριμένα, η Κυβέρνηση για έναν περίεργο λόγο δεν εφαρμόζει τον κανονισμό τιμολόγησης και κοστολόγησης του νερού ο οποίος περιείχε περιβαλλοντικό τιμολόγιο, για όσους δεν καταναλώνουν πολύ, κοινωνικό τιμολόγιο για όσους έχουν ανάγκη, περιορισμό των διαρροών και υψηλή ποιότητα. Αυτά που χρειάζομαστε όλοι.

Αντιθέτως, έρχονται Βουλευτές της Πλειοψηφίας και μας λένε ότι είναι πολύ φτηνό το νερό, κάτι που υποδηλώνει ότι όχι απλά δεν θέλετε να περάσετε στο Σύνταγμα την εξασφάλιση της πρόσβασης και έρχεστε σε αντίθεση με τον ΟΗΕ όσον αφορά το καθαρό νερό, αλλά θέλετε και να το τιμολογήσετε πολύ ακριβά, πιθανά για να πουλήσετε στις εταιρείες ύδρευσης.

Αυτό κάνετε για παράδειγμα στη Θεσσαλονίκη, όπου εκεί έχει ευθύνες και η τοπική αυτοδιοίκηση, διότι με τον ν.4555, τον «ΚΛΕΙΣΘΕΝΗ», υπήρχε διάταξη και υπάρχει ότι η αυτοδιοίκηση μπορεί να πάρει το 24%, που είναι πλέον του 51%, για να συμμετέχει στο μετοχικό κεφάλαιο της ΕΥΑΘ και δεν έχει ενεργοποιηθεί από τον Ιούλιο του 2018 αυτή η διάταξη. Και εκεί η πλειοψηφία των αυτοδιοικητικών είναι στη Νέα Δημοκρατία.

Είναι ξεκαθαρό, λοιπόν, ότι υπάρχει διάταξη που δίνει στην αυτοδιοίκηση το δικαίωμα να συμμετέχει στην ιδιοκτησία, διοίκηση

και διαχείριση του νερού που να έχει και φθηνότερο κόστος για τον πολίτη και πρόσβαση και στα δεδομένα της ποιότητας, αντιθέτως όμως δεν το αξιοποιεί αυτό ούτε η πολιτική ηγεσία αυτή τη στιγμή του Υπουργείου, δηλαδή η Κυβέρνηση, ούτε η αυτοδιοίκηση.

Μάλιστα, πρότειναν μία άλλη ακόμα ενέργεια, κατήργησαν κατά τη συγκρότηση της Κυβέρνησης την Ειδική Γραμματεία Υδάτων δείχνοντας πού έχουν «γραμμένο» το καθαρό πόσιμο νερό και τα νερά της πατρίδας μας.

Το ίδιο κάνουν και στην ενέργεια. Επεδίωξαν να ιδιωτικοποιήσουν τον ΑΔΜΗΕ και όλα τα υπόλοιπα δίκτυα ενέργειας την περίοδο 2010 - 2015 και ιδιαίτερα στην κυβέρνηση Σαμαρά - Βενιζέλου, σώσαμε τη «μικρή» ΔΕΗ και δεν επιτρέψαμε να πουληθεί ιδιαίτερα η υδροηλεκτρική παραγωγή της χώρας μας, από τα πιο «καθαρά» ενεργειακά δυναμικά, το ίδιο ανατρέψαμε στην περίπτωση του ΑΔΜΗΕ, και τώρα έρχονται με το νομοσχέδιο που συζητείται αυτή την εβδομάδα στη Βουλή να ιδιωτικοποιήσουν το δίκτυο φυσικού αερίου.

Έτσι, λοιπόν, η πρόσβαση σε μια καλύτερη ποιότητας, αν θέλετε, μορφή ενέργειας, όπως είναι το φυσικό αέριο, από τους υδρογονάνθρακες και τον λιγνίτη δεν θα είναι προσβάσιμη σε όλους τους πολίτες, διότι η επέκταση του δικτύου θα εξαρτάται από το κέρδος του ιδιοκτήτη, ο οποίος θα είναι μονοπώλιο. Δεν θα έχει ανταγωνισμό, δεν δίνει αυτό καλύτερες τιμές, διαφάνεια, ανταγωνισμό.

Ένα φυσικό μονοπώλιο θα γίνει ιδιωτικό και η επέκταση, λοιπόν, του δικτύου προς τις δυτικές συνοικίες της Αθήνας θα εξαρτηθεί από το αν θα βγάζει κέρδος ο ιδιοκτήτης, όχι από το αν το έχουν ανάγκη οι κάτοικοι, όχι από το αν πρέπει να γίνει απολιγνιτοποίηση, απανθρακοποίηση και να έχουμε πράσινη ανάπτυξη, αλλά καθαρά από το κέρδος και εκ τούτου δεν θα γίνει.

Και βλέπουμε ποια είναι τα αποτελέσματα. Οι ιδιώτες πάροχοι παίρνουν τους πελάτες από τη ΔΕΗ σωρηδόν. Σαραντά χιλιάδες πελάτες χάθηκαν τους τελευταίους δύο μήνες από την άδικη και αναίτια αύξηση των τιμολογίων που έκανε ο κ. Χατζηδάκης. Και το ίδιο ετοιμάζονται να κάνουν και στα «Ελληνικά Πετρέλαια», γιατί και από εκεί κρίνεται η πρόσβαση των πολιτών στην τιμή, παραδείγματος χάριν, του πετρελαίου, διότι οι τιμές του αργού πετρελαίου εξαρτώνται από την ιδιοκτησία των «Ελληνικών Πετρελαίων».

Έτσι, έρχεται η Κυβέρνηση εν συνόλω και αποδεικνύει σήμερα κατά σύμπτωση -γιατί συζητάμε το άρθρο του Συντάγματος για την πρόσβαση στο νερό και στην ενέργεια και το αντίστοιχο νομοσχέδιο- ότι δεν έχει καμμία σχέση με φιλοπεριβαλλοντική πολιτική. Είναι μία αντιπεριβαλλοντική Κυβέρνηση, μία Κυβέρνηση που λειτουργεί εις βάρος της βιώσιμης ανάπτυξης, γιατί δεν δέχτηκε καμμία από τις διατάξεις που αφορούσαν το νερό, την ενέργεια, αλλά και άλλα ζητήματα, όπως είναι την πρόσβαση στην υγεία, την καταπολέμηση της φτώχειας και της πείνας, την ίση αμοιβή για ίση εργασία και όλα αυτά που περιλαμβάνονται στους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης.

Υπάρχει, όμως και τώρα χρόνος και με τους ελάχιστους παρόντες Βουλευτές της Νέας Δημοκρατίας θεωρώ ότι αυτή η συζήτηση πρέπει να ξανανοίξει. Υποχρεούμαστε ως πολιτικό σύστημα να δώσουμε την πρόσβαση των πολιτών στα βασικά αγαθά της ζωής και της βιώσιμης ανάπτυξης και το Σύνταγμα είναι το κατάλληλο κείμενο για να αποτυπωθεί αυτή η μεγάλη δημοκρατική ανάγκη της χώρας μας.

Ευχαριστώ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα του ΣΥΡΙΖΑ)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Οδυσσέας Κωνσταντινόπουλος): Ευχαριστούμε.

Τον λόγο έχει η κ. Θεανώ Φωτίου.

ΘΕΑΝΩ ΦΩΤΙΟΥ: Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε.

Κατ' αρχάς, θα ήθελα να κάνω μία δήλωση. Ο κ. Βρούτσος έκανε σήμερα μία από τις γνωστές του λαθροχειρίες. Τα νούμερα που ανέφερε δεν αφορούν βέβαια το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα της Νέας Δημοκρατίας, αλλά το ΚΕΑ του ΣΥΡΙΖΑ, δεν αφορούν βέβαια διακόσιες πενήντα χιλιάδες οικογένειες, όπως είπε, αλλά διακόσιες πενήντα χιλιάδες νοικοκυριά, γιατί εμείς έτσι το βάλαμε στο ΚΕΑ.

Το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα που θεσμοθετήθηκε το 2012 από τη Νέα Δημοκρατία ήταν μνημονιακή σας υποχρέωση. Σας υποχρέωσαν να το βάλετε από το δεύτερο μνημόνιο. Δεν ήταν καμμία ιστορική απόφαση. Το αφήσατε έτσι γιατί ήσασταν εντελώς ανίκανοι να το υλοποιήσετε και στο τέλος του 2014 βγάλατε μία ΚΥΑ, ιστορική όπως είπε ο κ. Βρούτσης το πρωί. Τι ΚΥΑ ήταν αυτή; Δεν ήταν για την εφαρμογή του ελάχιστου εγγυημένου, ήταν για ένα πιλοτικό πρόγραμμα του ελάχιστου εγγυημένου για τριάντα χιλιάδες ανθρώπους.

Το πρόγραμμα αυτό το εφαρμόσαμε το 2015 εμείς υποχρεωτικά ως πιλοτικό πρόγραμμα για τριάντα χιλιάδες ανθρώπους, απορρίφθηκε από τους αξιολογητές που εσείς οι ίδιοι είχατε ορίσει, τη Wells Bank και το IAB και το πετάξαμε στα σκουπίδια. Το σχεδιάσαμε από την αρχή ως ΚΕΑ, Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης και το είπαμε ΚΕΑ, όχι για να του αλλάξουμε όνομα, αλλά για να επισημάνουμε ότι ήταν ένα κοινωνικό επίδομα αλληλεγγύης, όχι αυτά τα μεγαλόστομα «ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα» κ.λπ. Και πράγματι το πλαισιώσαμε με πάρα πολλές παροχές, τρεις πυλώνες και εκτός από αυτό το πλαισιώσαμε με πάρα πολλά επιδόματα, υπηρεσίες και παροχές για τη φτώχεια.

Το εφαρμόσαμε, όπως είπε ο κ. Βρούτσης σήμερα, σε επτακόσιες χιλιάδες άτομα τότε. Τώρα, όπως είπε σήμερα, είναι τετρακόσιες πενήντα χιλιάδες τα άτομα που παίρνουν το ΚΕΑ. Δεν υπάρχει μεγαλύτερη απόδειξη ότι με το σύνολο των πολιτικών του ΣΥΡΙΖΑ μειώσαμε την ακραία φτώχεια.

Ας έρθουμε τώρα στην πρόταση της Νέας Δημοκρατίας για το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα. Θα ισχυριστώ, πρώτον, ότι πρόκειται για την ευθεία συνταγματοποίηση του νεοφιλελευθερισμού και των επιταγών των μνημονίων και δεύτερον, ότι το γεγονός ότι το εντάσσετε στο άρθρο 21 παράγραφος 1, για την προστασία της οικογένειας και κρατάτε αυτό το κομμάτι της οικογένειας, καταδεικνύει ότι δεν παρακολουθείτε -λόγω ιδεολογίας- τις αλλαγές που γίνονται στις κοινωνικές σχέσεις.

Η κρίση δεν σας διδάξε τίποτα. Αποκλείετε έτσι, όπως κάνατε με αυτό που είχατε σχεδιάσει, τους νέους άνω των δεκαοκτώ που συγκατοικούν με τους γονείς τους, εφόσον δεν είναι εγγεγραμμένοι στο Ταμείο Ανεργίας και όσους συγκατοικούν με άλλους χωρίς οικογενειακούς δεσμούς. Δηλαδή τρία νέα παιδιά που συγκατοικούν και είναι άνεργα δεν μπορούν να πάρουν αυτό το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα.

Ας δούμε, όμως, τι λένε οι δύο προτάσεις για το άρθρο 21. Εμείς θέλουμε την πλήρη αντικατάσταση του άρθρου 21 παράγραφος 1, και να γράφεται δηλαδή ως εξής: «Το κράτος εγγυάται μέσω καθολικών, κοινωνικών υπηρεσιών και εισοδηματικών ενισχύσεων αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης για όλους. Για τον προσδιορισμό του επιπέδου διαβίωσης ο νομοθέτης οφείλει να χρησιμοποιεί επιστημονικές μεθόδους, να λαμβάνει υπόψη τις επίκαιρες αντικειμενικές κοινωνικές συνθήκες. Ειδική προστασία παρέχεται στην οικογένεια, τον γάμο, τη μητρότητα, τα παιδιά, τους νέους, τους ηλικιωμένους, τα άτομα με αναπηρία και τους άπορους».

Τι λέτε εσείς: «Η οικογένεια ως θεμέλιο της συντήρησης και προαγωγής του έθνους, καθώς και ο γάμος, η μητρότητα και η παιδική ηλικία τελούν υπό την προστασία του κράτους. Το κράτος μεριμνά για τη διασφάλιση συνθηκών αξιοπρεπούς διαβίωσης όλων των πολιτών μέσω του συστήματος ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος».

Εμείς θεωρούμε ότι το κράτος οφείλει να εγγυάται το αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης των πολιτών μέσα από καθολικές κοινωνικές υπηρεσίες και επιδόματα και όχι μέσω ενός προγράμματος του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος που αφορά αποκλειστικά την ακραία φτώχεια. Δεν ποσοτικοποιείται ούτε ορίζεται ποιοτικά διεθνώς, όπως παραδείγματος χάρι ο κίνδυνος φτώχειας που και ποσοτικοποιείται στο 60% του διάμεσου εισοδήματος κάθε χώρας.

Είπε ο κ. Βρούτσης ότι το ΚΕΑ έδωσε 213 ευρώ -είπε ότι το ελάχιστο εγγυημένο έδωσε, αλλά δεν βαριέσαι- κατά μέσο όρο σε κάθε οικογένεια. Και σε αυτό έκανε λάθος. Έδωσε σε κάθε νοικοκυριό.

Ωραία. Διασφαλίζονται αξιοπρεπείς συνθήκες με αυτά τα λεφτά σε κάθε νοικοκυριό μεσοσταθμικά; Και μάλιστα αρνείστε

να το αυξήσετε, σύμφωνα με την πρόταση του ΣΥΡΙΖΑ;

Το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα ορίζεται αυθαίρετα από κάθε κυβέρνηση, ανάλογα με το τι ποσό μπορεί να διαθέσει στον προϋπολογισμό για την ακραία φτώχεια, γι' αυτό είναι απαράδεκτη η συνταγματοποίησή του. Πρωτοτυπείτε διεθνώς, όχι μόνο ευρωπαϊκά. Καμμία χώρα δεν το έχει συμπεριλάβει στο Σύνταγμά της. Το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα για τα πλούσια σκανδιναβικά κράτη ήταν πολύ υψηλό, αλλά για τα φτωχά είναι εξευτελιστικό και λειτουργεί ως παγίδα της φτώχειας και ως μηχανισμός συμπίεσης του κατώτατου μισθού.

Τα τελευταία χρόνια, με την επιβολή των μνημονίων στις ευρωπαϊκές χώρες, έγινε φανερό ότι η νεοφιλελεύθερη εκδοχή ήθελε να υποκαταστήσει το σύνολο των προνοιακών παροχών που δίνονται στοχευμένα στους ανάπηρους, στο παιδί, στους ηλικιωμένους, στους πολίτες χωρίς ιδιόκτητη στέγη και που αφορούν όχι μόνο τους φτωχούς, αλλά και τα μεσαία στρώματα.

Θέλετε να τα αντικαταστήσετε όλα αυτά με το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα. Πρόκειται για μία φαλκίδευση των προνοιακών δικαιωμάτων, για μία κοινωνική οπισθοδρόμηση. Αυτό ήθελε να το επιβάλλει το ΔΝΤ σε μας, όταν έλεγε να κόψουμε τα επιδόματα, να εξοικονομήσουμε 1 δισεκατομμύριο και να ενσωματώσουμε στο ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα. Δεν το κάναμε.

Δώσαμε 700 εκατομμύρια από τον προϋπολογισμό για το ΚΕΑ, αυξήσαμε το επίδομα του παιδιού κατά 350 εκατομμύρια, τα σχολικά γεύματα κατά 70 εκατομμύρια, εξαιρέσαμε τα επιδόματα για τους αναπήρους από τα φορολογητέα εισοδήματά τους, αυξήσαμε κατά 100 εκατομμύρια τα κονδύλια στους βρεφονηπιακούς σταθμούς από τον προϋπολογισμό, όχι από τα ΕΣΠΑ, δώσαμε 350 εκατομμύρια για επίδομα στέγης για πρώτη φορά, επιδοτήσαμε τα κόκκινα δάνεια με 150 εκατομμύρια. Κάντε τον λογαριασμό.

Έτσι καταπολεμήσαμε όχι μόνο τη φτώχεια και την παιδική φτώχεια, αλλά και τη φτωχοποίηση που είχαν υποστεί τα μεσαία στρώματα όταν μέχρι το 2015 είχαν χάσει το 40% των εισοδημάτων τους και ένας στους πέντε είχε μεταφερθεί στα φτωχά στρώματα.

Μετά την εκλογή σας στην εξουσία επαναφέρατε τις εξαγγελίες το 1 δισεκατομμύριο για το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα, ακριβώς όπως έλεγε το ΔΝΤ και σήμερα θέλετε να το συνταγματοποιήσετε κιόλας. Είναι η μεγάλη μας ιδεολογική διαφορά.

Έχετε την αντίληψη ότι η πρόνοια είναι φιλανθρωπία. Το έχετε εξηγήσει πολλές φορές. Όσο το ΑΕΠ θα αυξάνει, θα έχουμε ανάπτυξη δηλαδή, θα δίνουμε και στους φτωχούς.

Όμως, η ανάπτυξη δεν καταπολεμά την ανισότητα. Γι' αυτό και σε περιόδους μεγάλης ανάπτυξης στην Ελλάδα, ένα στα τέσσερα παιδιά ήταν σε συνθήκες φτώχειας, γιατί δεν υπήρχε προνοιακό κράτος.

(Στο σημείο αυτό κτυπάει το κουδούνι λήξεως του χρόνου ομιλίας της κυρίας Βουλευτού)

Ένα λεπτό, κύριε Πρόεδρε.

Εμείς βρήκαμε το 2015 την παιδική φτώχεια στα ύψη και τη ρίξαμε, με βάση τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, μέσα σε δυόμισι χρόνια στα προ κρίσης επίπεδα, με ένα σύνολο υπηρεσιών και παροχών για το παιδί.

Η πρόνοια για σας είναι αποκλειστικά ένας πελατειακός μηχανισμός αναπαραγωγής του πολιτικού προσωπικού του δικομματισμού. Γι' αυτό την παραλάβαμε με πενήντα τρεις υπαλλήλους το 2015. Είχε πενήντα τρεις υπαλλήλους το 2015 η Πρόνοια. Δημιουργήσαμε ένα ψηφιακό προνοιακό κράτος με διακόσια σαράντα κέντρα κοινότητας για όλα τα επιδόματα και τον ΟΠΕΚΑ και ακόμα, χίλια πρόσωπα επιπλέον προσωπικά, για να καταργήσουμε το ρουσφέτι, να δώσουμε αξιοπρέπεια στον Έλληνα πολίτη να απολαμβάνει τα δικαιώματά του.

Για την Αριστερά, το προνοιακό πλάτος δεν είναι φιλανθρωπικός μηχανισμός, αλλά μηχανισμός παρέμβασης του κράτους κατά των κοινωνικών ανισοτήτων προς αποκατάσταση όρων ισότητας των πολιτών. Η πρόνοια δεν είναι μόνο προστασία κατά της ακραίας φτώχειας, αλλά προστασία του παιδιού, των αναπήρων, των ηλικιωμένων, όσων δεν έχουν ιδιόκτητη στέγη, με ένα σύνολο παροχών και υπηρεσιών.

Αυτό διακηρύσσει η πρότασή μας για τη συνταγματική Αναθεώρηση.

Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Οδυσσέας Κωνσταντινίδης): Να είστε καλά, κυρία Φωτίου.

Τον λόγο έχει ο Κοινοβουλευτικός Εκπρόσωπος κ. Στυλιανίδης για ένα λεπτό.

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ ΣΤΥΛΙΑΝΙΔΗΣ: Επειδή είπε η κ. Φωτίου ότι σε καμία χώρα δεν υπάρχει πρόβλεψη, πρώτα-πρώτα, θέλω να ξεκαθαρίσω ότι καμμία τρώικα δεν επέβαλε κάτι τέτοιο. Είναι δική μας, πρωτογενής απόφαση να το εισηγηθούμε στο Σύνταγμα.

Δεύτερον, το Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο της Γερμανίας, το Bundesverfassungsgericht, με την απόφασή του στις 9 Οκτωβρίου του 2010, υιοθέτησε αυτή τη λογική και στη γερμανική νομολογία. Οι χώρες οι οποίες την υιοθέτησαν και έβαλαν αυτή τη διάταξη στο Σύνταγμα είναι η Ιρλανδία στο άρθρο 45 παράγραφος 2 του Συντάγματός της και η Ρουμανία στο άρθρο 47 παράγραφος 1.

Ευχαριστώ.

ΘΕΑΝΩ ΦΩΤΙΟΥ: Κύριε Πρόεδρε, θα ήθελα τον λόγο...

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Οδυσσέας Κωνσταντινίδης): Δεν υπάρχει κανένα πολιτικό θέμα. Προχωράμε.

ΘΕΑΝΩ ΦΩΤΙΟΥ: Δεν είναι προσωπικό.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Οδυσσέας Κωνσταντινίδης): Τον λόγο έχει ο κ. Πάνας...

ΘΕΑΝΩ ΦΩΤΙΟΥ: Δεν κατάλαβα...

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Οδυσσέας Κωνσταντινίδης): Όχι, δεν υπάρχει κανένα θέμα, κυρία Φωτίου. Θα μιλήσει ο Κοινοβουλευτικός Εκπρόσωπος. Δεν είναι προσωπικό. Δεν είναι προσωπικό.

ΘΕΑΝΩ ΦΩΤΙΟΥ: Θα καταθέσω και εγώ στη Βουλή το έγγραφο του Συνηγόρου του Πολίτη που ακριβώς προσβάλλει αυτά που λέτε.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Οδυσσέας Κωνσταντινίδης): Καθίστε κάτω. Δεν είναι προσωπικό, σας παρακαλώ πολύ.

Κύριε Πάνα, έχετε τον λόγο.

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΑΝΑΣ: Κύριε Πρόεδρε, κυρίες και κύριοι Βουλευτές, βρισκόμαστε στη δεύτερη μέρα συζήτησης της Αναθεώρησης του Συντάγματος.

Ως νεοεκλεγείς Βουλευτής, είναι ιδιαίτερη τιμή για μένα να συμμετέχω σε αυτή την κορυφαία για το Κοινοβούλιο και για το δημοκρατικό πολίτευμα διαδικασία. Σε συνέχεια των όσων έχουν ειπωθεί, έχει διαμορφωθεί η άποψη ότι χάνουμε για ακόμα μια φορά μια σπουδαία ευκαιρία για να αναθεωρηθούν διατάξεις που χρήζουν πραγματικής επανεξέτασης και ουσιαστικών παρεμβάσεων έξω από τα μικροκομματικά συμφέροντα.

Το Σύνταγμα, άλλωστε, είναι το υπέρτατης σημασίας νομικό κείμενο ρύθμισης όχι μόνο της πολιτικής ζωής του τόπου, αλλά του συστήματος αρχών και αξιών.

Η παράταξή μας, το Κίνημα Αλλαγής, έχει καταθέσει μια δέσμη προτάσεων για αναθεώρηση συνταγματικών διατάξεων προς την κατεύθυνση αναβάθμισης της θεσμικής λειτουργίας της πολιτείας, ενίσχυσης του πολίτη και εμπέδωσης του κράτους δικαίου.

Δυστυχώς, η τεχνητή πόλωση μεταξύ ΣΥΡΙΖΑ και Νέας Δημοκρατίας και η επικράτηση κλίματος υστερόβουλων τακτικισμών επισκίασαν τη συζήτηση για τη συνταγματική Αναθεώρηση, ακυρώνοντας σε μεγάλο βαθμό την ιστορική αξία του εγχειρήματος.

Αποτέλεσμα της συζήτησης ήταν να περάσει ανεκμετάλλευτη η ιστορική ευκαιρία για αναγκαίες τομές και γενναία βήματα προς τα εμπρός, που περιλαμβάνονταν στις προτάσεις του Κινήματος Αλλαγής, μερικές εκ των οποίων αφορούσαν, φέρ' ειπείν, το άρθρο 24 για την κλιματική αλλαγή. Η παράταξή μας πρότεινε τη θέσπιση της υποχρέωσης της πολιτείας να υιοθετεί δράσεις για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και την προστασία της βιοποικιλότητας. Το άρθρο 24, όμως, παραμένει εκτός αναθεώρησης.

Άρθρου 25, νέες τεχνολογίες και τέταρτη βιομηχανική επανάσταση: Προτείναμε να προβλεφθεί στο Σύνταγμα η ανάληψη δράσεων για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και τη δίκαιη κατανομή του παραγόμενου πλούτου στο σύγχρονο περιβάλλον της τεχνολογικής εξέλιξης και των εφαρμογών τεχνητής νοημοσύνης. Οι εν λόγω τομείς αγγίζουν, βέβαια και τον πρωτογενή τομέα, τον τομέα της αγροτικής ανάπτυξης, τα θέματα του οποίου έχω την τιμή να επιλαμβάνομαι.

Ας επικεντρωθώ, όμως, σε διατάξεις που εντάσσονται στις αναθεωρητέες και εντάσσονται στην ευρύτερη θεματική ενότητα των θεσμών της οικογένειας, του γάμου, της μητρότητας και παιδικής ηλικίας, καθώς και τα δικαιώματα ατόμων με αναπηρίες. Είναι θέματα τα οποία αφορούν και ευαισθητοποιούν ένα πολύ ευρύ κομμάτι της κοινωνίας μας.

Οι εν λόγω διατάξεις -εν προκειμένω, το άρθρο 21 του Συντάγματος- εντάσσονται στο πλαίσιο προστασίας των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων του ανθρώπου. Πολύς λόγος έχει γίνει και πολύ μελάνι έχει χυθεί για την προστασία των δικαιωμάτων αυτών, η οποία δεν οφείλει μόνο να κατοχυρώνεται συνταγματικά και νομοθετικά, αλλά ουσιαστικά, μέσω των κυβερνητικών πολιτικών και κατευθύνσεων.

Οι διατάξεις αυτές θέτουν το πλαίσιο προστασίας των ελευθεριών του ατόμου, των δικαιωμάτων του ανάλογα με την οικογενειακή κατάσταση, το κοινωνικό του στάτους, τις ιδιαίτερες βιολογικές και νοητικές του ικανότητες. Θέτουν, δηλαδή, ένα πλαίσιο ύπαρξης και συνύπαρξης του ατόμου μέσα σε μια δημοκρατική κοινωνία, καθιστώντας το παράλληλα κοινωνικό του δημοκρατικού πολιτεύματος.

Με λίγα λόγια, δεν μπορούν τα εν λόγω άρθρα να παραμένουν κενά περιεχομένου. Οφείλουν να αποτελούν οδηγό για τη διαμόρφωση πολιτικών πάντα σε προοδευτική και φιλοκοινωνική κατεύθυνση.

Θετικοί, λοιπόν, είμαστε ως προς την αναθεώρηση του άρθρου 21 παράγραφος 1, σε ό,τι αφορά την κατοχύρωση ως κυβερνητικής υποχρέωσης της διασφάλισης του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος ως ενός ελάχιστου επιπέδου αξιοπρεπούς διαβίωσης και αυτό γιατί όχι μόνο αποτελεί βασικό άξονα της πολιτικής της παράταξής μας η ενίσχυση των αδυνάτων, αλλά κυρίως γιατί οφείλει να διαμνησθεί στα όργανα του κράτους η σημασία που προσδίδει ο συνταγματικός νομοθέτης στη συγκεκριμένη κρατική υποχρέωση.

Περαιτέρω, όσον αφορά στην κατοχύρωση του κοινωνικού δικαιώματος στην υγεία, με την προσθήκη στο άρθρο 21 παράγραφος 3 δεν είμαστε αρνητικοί. Η υγεία είναι μια ύψιστης σημασίας πραγματική κατάσταση του ανθρώπου και παραπέμπει αμέσως στη σχέση υγιούς ανθρώπου και πρόληψης.

Τέλος, συμφωνούμε πως πρέπει να δοθεί με την προσθήκη στο άρθρο 21 μία νέα διάταξη ως παράγραφος 7, με την οποία θα προστατευτούν τα δημόσια αγαθά, όπως το νερό, αρκεί βεβαίως αυτή η προσθήκη να μην κατανοηθεί ως κατοχύρωση γραφειοκρατίας και των συμφερόντων που δομούνται πάνω σε αυτή.

Το ερώτημα, βέβαια, που συνεπάγεται και ευλόγως δημιουργείται είναι αν αυτές οι παρεμβάσεις όντως προάγουν το Σύνταγμα ως μια πιο προοδευτική κατεύθυνση, προσδίδοντας υπεραξία στα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα. Ενισχύουν, δηλαδή, τον ρόλο των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων στην προστασία του κοινωνικού κράτους και του κράτους δικαίου; Δίνουν ουσιαστικό μήνυμα για την ανάγκη για μια πιο προοδευτική κοινωνία που θα αγκαλιάζει τη διαφορετικότητα; Σηματοδοτούν την προσπάθεια δημιουργίας ενός κρατικού μηχανισμού πρόνοιας, κοινωνικής δικαιοσύνης και δίκαιων παροχών;

Ο προβληματισμός, επομένως, οφείλει να είναι έντονος σήμερα για όλους μας για το αν όντως η αναθεωρητική διαδικασία στην οποία συμμετέχουμε είναι αναγκαία, χρήσιμη και ωφέλιμη για το παρόν και το μέλλον της χώρας.

Κύριε Πρόεδρε, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, η ευκαιρία να αναθεωρηθούν στο συνταγματικό κείμενο, τον απόλυτο ρυθμιστή των πολιτικών της εκάστοτε κυβέρνησης, διατάξεις που αφορούν πράγματι τον πολίτη και την ποιότητα της καθημερινότητάς του, δυστυχώς, χάθηκε. Διατάξεις που αφορούν στη γραφειοκρατία στη χώρα, τη γραφειοκρατία που δυναστεύει τη διοίκηση και τη δικαιοσύνη παραμένουν ανεγγίχτες. Η παρούσα αναθεωρητική διαδικασία αδιαφορεί για τα δεινά που υφίσταται ο πολίτης ως διωκόμενος και για αυτόν τον λόγο δυστυχώς παραμένει εντός των θυρών του Κοινοβουλίου.

Να καταστεί σαφές, όμως, ότι την εν λόγω ευθύνη τη φέρει η σειρά πολιτική αντιπαράθεσης που έλαβε χώρα στην προηγούμενη Βουλή, η οποία ουσιαστικά δεν τόλμησε να εστιάσει την προσοχή της στα πραγματικά και φλέγοντα πολιτικά και κοινω-

νικά ζητήματα. Εγκλωβίστηκε σε κλειστές παρεμβάσεις, με σκοπό τη διευκόλυνση του εκάστοτε συστήματος εξουσίας.

Ο ρόλος, όμως, του Συντάγματος είναι υπερκομματικός και πρέπει να δίνει λύσεις, υπερασπιζόμενος τα κοινωνικά αγαθά και τα κεκτημένα, ενισχύοντας την πολιτική σταθερότητα, κατοχυρώνοντας τη θέση της Ελλάδας ως μιας σύγχρονης ευρωπαϊκής χώρας στον διεθνή χάρτη. Το νέο Σύνταγμα θα πρέπει να αναγνωρίσει την ανάγκη για προσαρμογή στη νέα ψηφιακή εποχή, στην αλλαγή των κοινωνικών δομών που συντελούν οι προσφυγικές ροές, στην επαπειλούμενη κλιματική αλλαγή, στα νέα οικονομικά και επιχειρηματικά δρώμενα.

Υπό το πρίσμα αυτό, το Σύνταγμα θα έπρεπε να είναι αυτό που πάντα διαφυλάσσει το δικαίωμα του εργαζομένου, του άνεργου, του πολυτέκνου, του ατόμου με ειδικές ανάγκες, θέτοντας τα θεμέλια για την είσοδό του σε μια νέα προηγμένη κοινωνία.

Σας ευχαριστώ πολύ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα του Κινήματος Αλλαγής)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Οδυσσεύς Κωνσταντινίδης): Ευχαριστούμε τον κ. Πάνα και για το χρόνο.

Τον λόγο έχει η κ. Σουλτάνα Ελευθεριάδου από τον ΣΥΡΙΖΑ.

ΣΟΥΛΤΑΝΑ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΟΥ: Κύριε Πρόεδρε, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, ο ΣΥΡΙΖΑ τον Ιούλιο του 2016 ανέλαβε την πρωτοβουλία να ανοίξει τη δημόσια συζήτηση για να φτιαχτεί το πρώτο Σύνταγμα για την Ελλάδα μετά τα μνημόνια, στο όνομα των οποίων καταπατήθηκαν βάνουσα κοινωνικά, εργασιακά και συνταξιοδοτικά δικαιώματα των Ελλήνων πολιτών.

Η Κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας σήμερα έρχεται και απορρίπτει κάθε δημοκρατική και προοδευτική πρόταση που είχε κάνει ο ΣΥΡΙΖΑ στην πρώτη αναθεωρητική διαδικασία, μολονότι κατά την αναθεωρητική συζήτηση είχε αδιαφορήσει για τη δημόσια διαβούλευση.

Η άρνησή της αυτή είναι αποκαλυπτική και ενδεικτική για την πολιτική που θέλει να ακολουθήσει στην οικονομική, εργασιακή και κοινωνική ζωή του τόπου. Είναι αποκαλυπτική για την αναπτυξιακή στρατηγική της. Οι προτάσεις της Νέας Δημοκρατίας ευνοούν ένα και μόνο πράγμα, την ανάπτυξη ενός ασύδοτου νεοφιλελευθερισμού τον οποίο θέλει η Νέα Δημοκρατία να κατοχυρώσει και μέσω του Συντάγματος, κάτι που δυστυχώς δεν θα αρχίσει να επιφέρει τις συνέπειές του.

Θα μιλήσω κι εγώ για τη δεύτερη ενότητα που συζητάμε σήμερα, γιατί πιστεύω, όπως είπα και η τομεάρχης του ΣΥΡΙΖΑ στα εργασιακά, ότι έχει άμεση αντανάκλαση στην καθημερινότητα των πολιτών, συγκριτικά με όλα τα υπόλοιπα ζητήματα που θα συζητήσουμε στο πλαίσιο της Αναθεώρησης.

Οι αποφάσεις που θα λάβουμε είναι ικανές να προστατεύσουν εκατοντάδες χιλιάδες συμπολίτες μας, εργαζόμενους, ανέργους, ασφαλισμένους και συνταξιούχους και πραγματικά αυτός είναι και ο μοναδικός σκοπός του ΣΥΡΙΖΑ, να τους προστατέψει για τουλάχιστον εννέα έτη από την αυθαιρεσία των πολιτικών επιλογών, είτε αυτή προέρχεται λόγω έξωθεν εντολής είτε λόγω ιδεολογικών πεποιθήσεων και πολιτικών επιλογών των εκάστοτε κυβερνήσεων, όπως, δυστυχώς, η σημερινή.

Και προσέξτε! Δεν πρόκειται ούτε για συνταγματικό πληθωρισμό ούτε για προσπάθεια να δώσουμε συνταγματική βαρύτητα στις πολιτικές επιλογές της παράταξής μας. Προσπαθούμε με τις προτάσεις μας να προστατέψουμε και να διατηρήσουμε την υφιστάμενη κατεύθυνση του Συντάγματος, ακολουθώντας το σκεπτικό του συνταγματικού νομοθέτη και θωρακίζοντας πληρέστερα βασικές αρχές που συστηματικά παραβιάστηκαν, ιδίως την περίοδο του δεύτερου μνημονίου.

Στο άρθρο 22 παράγραφος 1, συμπληρώσαμε με την πρότασή μας μόνο μία λέξη, τη λέξη «ηλικία». Και είπαμε το εξής: «Όλοι οι εργαζόμενοι ανεξάρτητα από φύλο, ηλικία ή άλλη διάκριση έχουν δικαίωμα ίσης αμοιβής για παρεχόμενη εργασία ίσης αξίας». Την πρότασή μας απέρριψαν η Νέα Δημοκρατία και η Ελληνική Λύση. Για ποιο λόγο το προτείνουμε αυτό; Το προτείνουμε για να αποφύγουμε να υπάρξουν ξανά στο μέλλον ντροπιαστικές και παντελώς ανατιολόγητες ρυθμίσεις, όπως ο υποκατώτατος μισθός για τους νέους κάτω των είκοσι πέντε ετών, τον οποίο θέσπισε η Νέα Δημοκρατία το 2012 και ο οποίος οδήγησε σε υποαμειβόμενη εργασία για τους νέους, μολονότι παρέχουν ίση

εργασία.

Προφανώς, η Νέα Δημοκρατία σκοπεύει να επαναφέρει την ντροπιαστική αυτή διάταξη και γι' αυτό απορρίπτει την πρότασή μας. Τότε η Νέα Δημοκρατία χρησιμοποίησε ως πρόσχημα τη μείωση της πολύ υψηλής ανεργίας και κατέβασε τον μισθό των νέων στα 510,95 ευρώ μεικτά, δηλαδή μείωση 32% σε σχέση με το κατώτατο όριο των 751 ευρώ πριν από τα μνημόνια και χαμηλότερα από το νομοθετημένο με τα μνημονιακά όρια των 586 ευρώ. Το μνημονιακό επιχείρημα ότι θα βοηθήσουμε έτσι τους νέους να ενταχθούν στην αγορά εργασίας, εκ του αποτελέσματος, ήταν αβάσιμο και εξόχως άστοχο, για να μην πω απαράδεκτο, γιατί νομιμοποίησε την εργασιακή εκμετάλλευση των νέων και φυσικά δεν είχε σε καμία περίπτωση τα επιδιωκόμενα σε αριθμούς και ποσοστά αποτελέσματα.

Στο άρθρο 22 παράγραφος 2, η πρόταση του ΣΥΡΙΖΑ είναι ότι ο κατώτατος μισθός πρέπει να καθορίζεται από εθνική γενική συλλογική σύμβαση εργασίας και όχι από τον νόμο, όπως με πράξη Υπουργικού Συμβουλίου ορίστηκε το 2012. Ποιος είναι ο λόγος που δεν δέχεται η Νέα Δημοκρατία την πρόταση αυτή; Φοβάται τις ελεύθερες διαπραγματεύσεις; Επιθυμεί τη δυνατότητα κρατικής παρέμβασης για τον καθορισμό και τη μείωση των μισθών; Και το Κίνημα Αλλαγής το ίδιο; Προφανώς, έχετε σκοπό να επαναλάβετε το δεύτερο μνημόνιο έξω από τα μνημόνια και να μειώσετε με νομοθετική ρύθμιση τους μισθούς, σε αντίθεση με το ήδη υπάρχον άρθρο 22 παράγραφος 2, που ορίζει την επικοινωνικότητα της κρατικής ρύθμισης.

Στο άρθρο 22 παράγραφος 1, εμείς επιθυμούμε και προτείνουμε να κατοχυρωθεί συνταγματικά και η αρχή της ευνοϊκότερης ρύθμισης των συλλογικών συμβάσεων, η οποία καταργήθηκε το 2012. Τον Αύγουστο του 2018, αμέσως μόλις βγήκε η χώρα από τα μνημόνια, επαναφέραμε την αρχή αυτή, την οποία καταργήσατε και πάλι ουσιαστικά με τον αναπτυξιακό νόμο.

Εσείς, βέβαια, δεν το δέχεστε αυτό στις δημόσιες τοποθετήσεις σας και λέτε ότι δεν την καταργήσατε. Τότε, γιατί δεν δέχεστε την πρόταση του ΣΥΡΙΖΑ; Είναι προφανές ότι η συνταγματική κατοχύρωση της αρχής της ευνοϊκότερης ρύθμισης είναι αναγκαία και για την προστασία και τη στήριξη του κόσμου της εργασίας. Η κατοχύρωσή της θα έχει άμεση αποτύπωση στη ζωή και καθημερινότητα δεκάδων χιλιάδων εργαζομένων.

Το άρθρο 22 παράγραφος 5 αναφέρει τώρα: «Το κράτος μεριμνά για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων». Είναι μία γενική και αόριστη διατύπωση που εξαιτίας της επιτράπηκαν πολλές φορές προσβολές του δικαιώματος. Εμείς προτείνουμε το εξής: «Η κοινωνική ασφάλιση αποτελεί δικαίωμα. Το κράτος υποχρεώνεται να εξασφαλίζει αποτελεσματική προστασία έναντι όλων των ασφαλιστικών κινδύνων μέσω ενός ενιαίου, δημόσιου, αναδιανεμητικού συστήματος, καθολικής κάλυψης, που λειτουργεί βάσει των αρχών της αλληλεγγύης και της ανταποδοτικότητας». Τίποτα το φωτογραφικό, καμμία πολιτική μεθόδευση.

Πιστεύω πως συμφωνούμε όλοι ότι όλες οι ανωτέρω αρχές απορρέουν από τον θεσμό της κοινωνικής ασφάλισης. Για ποιον λόγο απορρίπτετε την πρόταση του ΣΥΡΙΖΑ; Και το Κίνημα Αλλαγής συμφωνεί; Δεν επιθυμεί και το Κίνημα Αλλαγής να προστατεύσει τον δημόσιο χαρακτήρα του ασφαλιστικού συστήματος;

Στο άρθρο 22 παράγραφος 2, έχουμε τη μονομερή προσφυγή στη διαιτησία. Έχουμε μιλήσει πολύ γι' αυτά σε προηγούμενες συνεδριάσεις. Η μονομερής προσφυγή στη διαιτησία προστατεύεται από το Σύνταγμα ήδη. Με το δεύτερο μνημόνιο την καταργήσατε. Το Σ.τ.Ε. έκρινε την κατάργηση αντισυνταγματική. Με το αναπτυξιακό νομοσχέδιο εμείς λέμε ότι την καταργήσατε ουσιαστικά. Εσείς αυτό δεν το δέχεστε, λέτε ότι συνεχίζει να ισχύει, και γι' αυτό το λόγο απορρίψατε την ένσταση αντισυνταγματικότητας του ΣΥΡΙΖΑ. Επομένως, γιατί δεν την κατοχυρώνετε περαιτέρω και συνταγματικά; Γιατί δεν έρχεστε να θωρακίσουμε μαζί τη δυνατότητα αυτή που έχουν οι εργαζόμενοι;

Στο άρθρο 21 παράγραφος 1, προτείνετε να προστεθεί εδάφιο ότι «το κράτος μεριμνά για τη διασφάλιση συνθηκών αξιοπρεπούς διαβίωσης όλων των πολιτών μέσω ενός συστήματος ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος», τελεία. Εμείς προτείνουμε ότι «το κράτος εγγυάται, μέσω καθολικών κοινωνικών υπηρεσιών και

εισοδηματικών ενισχύσεων, αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης για όλους». Αυτό που εισάγει η Νέα Δημοκρατία είναι η έννοια του εισοδήματος και μόνο.

Το θέμα ακριβώς, όμως, δεν είναι το εισόδημα, είναι το όριο, το επίπεδο διαβίωσης, το οποίο πρέπει να εγγυηθούμε. Ακόμα κι αν κάποιος λαμβάνει το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα, αλλά δεν έχει πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας ή σε άλλες κρίσιμες υπηρεσίες, δεν κατοχυρώνει ένα επίπεδο ζωής αντίστοιχο με τις ανάγκες της εποχής. Δεν μπορώ πραγματικά να αντιληφθώ για ποιο λόγο δεν γίνεται δεκτή η συγκεκριμένη πρόταση του ΣΥΡΙΖΑ. Δεν θα διασφαλίσει η Νέα Δημοκρατία καθολικές κοινωνικές υπηρεσίες για όλους;

Επίσης, ο ΣΥΡΙΖΑ προτείνει να προστεθεί παράγραφος 7, το περιεχόμενο της οποίας να λέει: «Βασικά κοινωνικά αγαθά, όπως το νερό και η ηλεκτρική ενέργεια και τα δίκτυα διανομής τους υπόκεινται σε καθεστώς δημόσιας υπηρεσίας και τελούν σε δημόσιο έλεγχο».

Μας δείξετε τις προθέσεις σας. Θα ιδιωτικοποιήσετε τη ΔΕΗ. Ελπίζω να μη γίνει το ίδιο και με το νερό. Εγώ το μόνο που σας θυμίζω είναι η απόφαση του Σ.τ.Ε. με την οποία κρίθηκε αντισυνταγματική η ιδιωτικοποίηση της ΕΥΔΑΠ και η μεταβίβαση στο ΤΑΙΠΕΔ και των τελευταίων μετοχών της.

Σε ό,τι αφορά τα δικαιώματα και τις ελευθερίες και παρά την αντίθεση, δήθεν προοδευτική, ρητορική της, η Νέα Δημοκρατία στις περισσότερες περιπτώσεις στοιχήθηκε και με τις ακραία συντηρητικές θέσεις της Ελληνικής Λύσης. Αρνήθηκε να ψηφίσει την πρόταση του ΣΥΡΙΖΑ για απαγόρευση διάκρισης λόγω φύλου ή σεξουαλικού προσανατολισμού.

Αυτό που λείπει από τις προτάσεις της Νέας Δημοκρατίας είναι η ουσιαστική συζήτηση, με δεδομένα τα διδάγματα της εκτεταμένης μνημονιακής περιόδου και των νέων απειλών για τα κοινωνικά και για τα πολιτικά δικαιώματα. Δυστυχώς, η Νέα Δημοκρατία ευθύνεται αποκλειστικά για την έκπτωση της κορυφαίας κοινοβουλευτικής διαδικασίας, παγιδευμένη στις ιδεολογικές της ιδεοληψίες και τις πολιτικές σκοπιμότητες για ακόμα μία φορά.

Ευχαριστώ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα του ΣΥΡΙΖΑ)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Οδυσσεάς Κωνσταντινόπουλος): Ευχαριστούμε κι εμείς.

Τον λόγο τώρα έχει ο κ. Κατσώτης.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΑΤΣΩΤΗΣ: Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε, και για την ανοχή που θα δείξετε για να καταθέσουμε τις σκέψεις μας.

Αυτό το σύστημα της εκμετάλλευσης ανθρώπου από άνθρωπο δεν μπορεί να διασφαλίσει ίσα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα και ισότητα, όπως λέτε, απέναντι στους νόμους.

Θεωρούμε ότι είναι ψεύτικη η αντιπαράθεση της Νέας Δημοκρατίας και του ΣΥΡΙΖΑ για το ποιος διευρύνει, ποιος υπερασπίζεται τα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα. Ούτε ο ένας, ούτε ο άλλος! Και οι δύο τα πετσοκόψανε.

Επικαλείστε τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τις αποφάσεις της για τις βέλτιστες πρακτικές, όπως λέτε. Ποιες και για ποιον είναι οι βέλτιστες πρακτικές; Βέλτιστες πρακτικές είναι η λογική των ελαχίστων, που όλοι σας υπηρετείτε. Η εργατική τάξη που δημιουργεί τον τεράστιο πλούτο, είναι στον πάτο! Στερείτε την ικανοποίηση ακόμη και βασικών αναγκών, παρά την τεράστια άνοδο της παραγωγικότητας, της επιστήμης, της τεχνικής. Έχει ελάχιστο εισόδημα, ελάχιστη σύνταξη, ελάχιστες παροχές υγείας, πρόνοιας, παιδείας, ίσα-ίσα να επιβιώνει. Ελάχιστα για τους πολλούς για να εξασφαλιστούν πολλά για τους λίγους!

Οι βέλτιστες πρακτικές για τους μονοπωλιακούς επιχειρηματικούς ομίλους είναι η φτηνή εργατική δύναμη, η δουλειά σύμφωνα με τις ανάγκες της παραγωγής, η διαρκής μείωση της χρηματοδότησης στην υγεία, την παιδεία, την κοινωνική πρόνοια, την κοινωνική ασφάλιση, η καταστολή των αγώνων και από την άλλη ζεστό χρήμα στους επιχειρηματικούς ομίλους από τη ληστεία του λαού.

(Στο σημείο αυτό την Προεδρική Έδρα καταλαμβάνει ο Β' Αντιπρόεδρος της Βουλής, κ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ)

Όλα όσα καταργήσατε, τα χαρακτηρίζετε παθογένειες του πα-

ρελθόντος, αιτίες της κρίσης. Και αποδεχθήκατε τη θέση του ΣΕΒ που απαιτεί την μη επαναφορά τους, γιατί θα υπονομεύσει την ανάπτυξη. Έτσι αρνείστε να επαναφέρετε τις συλλογικές συμβάσεις.

Απορρίψατε την πρόταση του ΚΚΕ για πλήρη κατοχύρωση των ελεύθερων συλλογικών διαπραγματεύσεων και των συλλογικών συμβάσεων στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα, την ισχύ της ευνοϊκότερης με την υποχρεωτικότητα εφαρμογής σε όλους σε όλη τη χώρα. Αντίθετα με το νόμο Βρούτση - Αχτσιόγλου καταργήσατε τη συλλογική διαπραγμάτευση για τον κατώτερο μισθό και θα διαμορφώνεται με απόφαση της κυβέρνησης και με κριτήριο την ανταγωνιστικότητα, δηλαδή τη διασφάλιση της κερδοφορίας.

Η κ. Αχτσιόγλου σήμερα επιχειρήσε να αποποιηθεί αυτή την ταξική επιλογή του ΣΥΡΙΖΑ, ισχυριζόμενη ότι θα ήταν προσωρινή αυτή η ρύθμιση μέχρι να φτάσει ο κατώτερος μισθός στα 751 ευρώ. Αλήθεια, από πού προκύπτει αυτό; Από πουθενά, είναι λόγια!

Με εργαλείο τις ενώσεις προσώπων καταφέρατε συντριπτικό πλήγμα στις συλλογικές συμβάσεις εργασίας. Διατήρησε ο ΣΥΡΙΖΑ την πράξη υπουργικού συμβουλίου 6/2012 και η Νέα Δημοκρατία νομοθέτησε πριν από λίγες μέρες την υπερισχύ της επιχειρησιακής σύμβασης, της σύμβασης της ένωσης προσώπων έναντι της τοπικής, της ομοιεπαγγελματικής, της κλαδικής, καταργώντας κάθε άλλη ρύθμιση. Ο στόχος σας είναι η παραπέρα μείωση του μέσου μισθού των εργαζομένων, οι ατομικές συμβάσεις εργασίας.

Καμμία σχέση δεν έχει όλη αυτή η πορεία με κατοχύρωση των ελεύθερων συλλογικών διαπραγματεύσεων. Μη θεωρείτε, όμως, ότι το εργατικό κίνημα θα αποδεχτεί αυτή την πολιτική.

Προσασία της συνδικαλιστικής δράσης, δικαίωμα στην απεργία. Λέτε ότι διασφαλίζεται από το Σύνταγμα. Η Νέα Δημοκρατία με τον αναπτυξιακό νόμο θέσπισε το μητρώο των συνδικάτων, διευκολύνοντας τον έλεγχο των εργαζομένων απευθείας από την εργοδοσία και τους ανθρώπους της. Γι' αυτό απορρίψατε την πρόταση του ΚΚΕ για εξασφάλιση του απορρήτου της προσωπικής ζωής από τη συλλογή και επεξεργασία προσωπικών πληροφοριών και πλήρης απαγόρευση της συλλογής, της επεξεργασίας στοιχείων που αφορούν τη συνδικαλιστική και πολιτική δράση.

Εκτός από την απαίτηση πλειοψηφίας 50+1 στις γενικές συνελεύσεις για το σχηματισμό απαρτίας -που είναι έργο του ΣΥΡΙΖΑ- έρχεται η Νέα Δημοκρατία με την ηλεκτρονική ψηφοφορία να χτυπήσει τη ζωντανή συμμετοχή των ίδιων των εργαζομένων στις γενικές συνελεύσεις, σε κάθε συλλογική διαδικασία και κυρίως στην ουσιαστική κατάργηση της απεργίας, αφού η ψηφοφορία για την απεργία θα γίνεται ηλεκτρονικά και μπροστά στον εργοδότη.

Ετοιμάζεται ο περιορισμός των διαδηλώσεων στο όνομα της λειτουργίας της αγοράς. Γι' αυτό απορρίψατε την πρόταση του ΚΚΕ για πλήρη κατοχύρωση του δικαιώματος να συνέρχονται και να συναθροίζονται οι ευρισκόμενοι στη χώρα μας με ταυτόχρονη κατάργηση των όποιων περιορισμών στις δημόσιες συναθροίσεις. Παίρνετε μέτρα για να εμποδίσετε την ανασύνταξη του εργατικού κινήματος, τον ταξικό του χαρακτήρα κόντρα στον κοινωνικό εταιρισμό, που θέλει τη συναίνεση και τον συμβιβασμό με την αντεργατική πολιτική.

Οι ευκαιρίες απασχόλησης, τα προγράμματα κοινωφελούς εργασίας, μερικής απασχόλησης, συμβασιούχων και άλλες πρόσκαιρες ελαστικές εργασιακές σχέσεις δεν συνιστούν το δικαίωμα στη δουλειά, όπως λέτε. Εξάλλου κανείς δεν το πιστεύει. Απορρίψατε την πρόταση του ΚΚΕ για απαλοιφή του άρθρου 103, που εμποδίζει, ακυρώνει το δικαίωμα στη σταθερή και μόνιμη δουλειά με την απαγόρευση της μετατροπής των συμβάσεων σε αορίστου χρόνου. Κατά τα άλλα μιλάτε για προστασία της εργασίας!

Η κατάργηση των οποίων προστατευτικών μέτρων, όπως η διευκόλυνση των απολύσεων και των ομαδικών, η κατάργηση των αποζημιώσεων, -αφού η δοκιμαστική περίοδος έγινε ένας χρόνος- η επιβολή του λεγόμενου διευθυντικού δικαιώματος, δηλαδή, η επιβολή των επιλογών της εργοδοσίας, αποτελούν προ-

στασία της εργασίας;

Οι νέες κοπέλες υποχρεώνονται να υπογράφουν όρο ότι δεν θα μείνουν έγκυες και σε αντίθετη περίπτωση η σχέση εργασίας θα λυθεί. Σε περίπτωση που δεν γίνει έτσι, αρχίζει ο πόλεμος για να οδηγηθούν σε παραίτηση. Οι ελαστικές εργασιακές σχέσεις που υπερτερούν, ακυρώνουν τα όποια δικαιώματα στην άδεια μητρότητας, ανατροφής του παιδιού, στο επίδομα μητρότητας, αφού προϋπόθεση είναι διακόσιες ημέρες ασφάλισης. Αποκλείονται, επίσης, απ' όλα αυτά οι αυτοαπασχολούμενες και αγρότισσες. Όλα αυτά δεν συνιστούν προστασία της μητρότητας. Κοροϊδεύετε, όταν το λέτε.

Χιλιάδες παιδιά είναι εκτός παιδικών σταθμών, χιλιάδες είναι εργαζόμενοι από τα δεκαπέντε τους χρόνια αντί να είναι στην εκπαιδευτική διαδικασία, να ζουν την παιδική τους ηλικία. Αυτά, κύριοι, δεν αποτελούν προστασία που παρέχει το κράτος στην παιδική ηλικία, όπως ισχυρίζεστε.

Στο άρθρο 21 μιλάτε για την προστασία της νεότητας, του γήρατος, της αναπηρίας και για την περίθαλψη των απόρων. Ποια είναι τα ειδικά μέτρα για τη νεότητα; Οι ταξικοί φραγμοί στη μόρφωση, οι όροι αμοιβής ή δουλειάς που είναι χειρότεροι ή μήπως η γενίκευση της μαθητείας με όρους γαλέρας;

Ποια είναι τα ειδικά μέτρα για την προστασία του γήρατος; Οι τσακισμένες συντάξεις, τα πανάκριβα φάρμακα ή μήπως οι ανύπαρκτες δημόσιες δομές προστασίας των ηλικιωμένων; Ποια προστασία παρέχει το κράτος στα άτομα με ειδικές ανάγκες; Είναι η λογική της λειτουργικότητας, που με βάση τους νέους κανονισμούς μειώνει τα ποσοστά αναπηρίας καταργώντας την όποια προστασία; Έργο όλων σας είναι αυτό.

(Στο σημείο αυτό κτυπάει το κουδούνι λήξεως του χρόνου ομιλίας του κυρίου Βουλευτή)

Την ανοχή σας, κύριε Πρόεδρε.

Και να έρθουμε στο ασφαλιστικό που συνδέεται με όλα τα παραπάνω και αποτελεί μόνιμο μέτωπο απέναντι στους εργαζόμενους και το λαό. Είναι εκφρασμένος και μόνιμος ο στόχος του κεφαλαίου για κατάργηση του κοινωνικού, υποχρεωτικού και δημόσιου χαρακτήρα της ασφάλισης. Με επιχείρημα τη βιωσιμότητα του συστήματος, τις δήθεν στρεβλώσεις, όπως χαρακτηρίστηκαν οι όποιες παροχές υλοποιήθηκαν προηγούμενα, τις αφαιρούν οι κυβερνήσεις του κεφαλαίου.

Λέτε ότι το κράτος μέριμνα για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων. Έτσι λέει το Σύνταγμα. Με ουρά όμως ποιο; «Όπως ο νόμος ορίζει»! Είναι το παράθυρο, που λέει ο λαός. Και τι θα ορίζει ο νόμος; Η πείρα των αντιστασιακών νόμων είναι μεγάλη, τσάκισμα παροχών, συντάξεων, ασφαλιστικών προσδοκιών, χρόνων.

Οι εξαγγελίες του νέου ασφαλιστικού της Νέας Δημοκρατίας προβλέπει ο εργαζόμενος, ο αυτοαπασχολούμενος να ξέρει τι εισφορές θα πληρώνει, αλλά δεν θα ξέρει τι θα πάρει. Θα είναι στο έλεος της αγοράς και του χρηματιστηριακού τζόγου. Η κοινωνική ασφάλιση μετατρέπεται από κοινωνικό δικαίωμα σε προσωπική υπόθεση και ατομικό ρίσκο. Οι ασφαλισμένοι θα είναι πελάτες, επενδυτές ιδιωτικών ασφαλιστικών εταιρειών, διαφόρων επενδυτικών προγραμμάτων των επαγγελματικών ταμείων. Και συμφωνείτε όλοι σας σε αυτό.

Θα οδηγήσει στην ολοκλήρωση της απεμπλοκής του κράτους και της εργοδοσίας από τις ασφαλιστικές εισφορές και τις εγγυήσεις, που ως σήμερα έστω και κουτσουρεμένα, παρείχαν. Η μείωση των εισφορών με το επιχείρημα του μη μισθολογικού κόστους, θα μειώσει ακόμα παραπέρα τον μισθό των εργαζομένων.

Είστε δεσμευμένοι στους στόχους του κεφαλαίου, της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Γι' αυτό απορρίψατε την πρόταση του ΚΚΕ για διασφάλιση του δημοσίου αποκλειστικά χαρακτήρα της κοινωνικής ασφάλισης. Δεν είναι ουδέτερη η στάση σας στην πρόταση του ΚΚΕ για διεύρυνση του δικαιώματος στην απεργία, την απαγόρευση της ανταπεργίας, της επιστράτευσης και άλλα. Είναι καθαρά εχθρική, ταξική στάση υπέρ των επιχειρηματικών ομίλων.

Θέλετε να εξασφαλίσετε τους αναγκαίους όρους ώστε με το πιστόλι στον κρόταφο, το κίνημα στον γύψο να υπάρξει λεγόμενη εργασιακή ειρήνη, δηλαδή η άκρα του τάφου σιωπής.

Το Σύνταγμα στα πλαίσια αυτής της σημερινής εξουσίας του κεφαλαίου, ικανοποιώντας τις ανάγκες του και ενσωματώνοντας

τις δεσμεύσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του NATO, θα γίνεται όλο και πιο αντιδραστικό, σκληρό απέναντι στον λαό. Η εργατική τάξη έναν δρόμο έχει να ακολουθήσει, να συμβάλει με τους αγώνες της στην αστάθεια του βάρβαρου συστήματος και στη διεκδίκηση της δικής της εξουσίας.

Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Χαράλαμπος Αθανασίου): Ευχαριστούμε, κύριε συνάδελφε.

Τον λόγο έχει, παρακαλώ, η κ. Καλλιόπη Βέττα από τον ΣΥΡΙΖΑ.

ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΒΕΤΤΑ: Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, η συζήτηση για τη συνταγματική Αναθεώρηση αποτελεί μία από τις κορωνίδες της κοινοβουλευτικής μας δράσης και γι' αυτόν τον λόγο απαιτεί την αυξημένη προσπάθεια όλων μας να λειτουργήσουμε εποικοδομητικά για την αξιοποίηση της συγκεκριμένης ευκαιρίας.

Με τη σημερινή συζήτηση, όπως και με αυτές που θα ακολουθήσουν, ερχόμαστε σε έναν διαρκή αναστοχασμό για την εξέλιξη του πολιτεύματος, τις υφολογικές διορθώσεις και συμπληρώσεις των συνταγματικών κειμένων, την αναγκαιότητα για τη ρύθμιση ζητημάτων που προκύπτουν από την πραγματικότητα και τις κοινωνικές ανάγκες.

Κατ' εξοχήν σημείο ανάδειξης για το ζήτημα του πολιτικού επικαθορισμού του Συντάγματος, για να κάνω μια αναφορά στο πρόσφατο παρελθόν, αποτελεί η κακομεταχείρισή του λόγω των μνημονιακών δεσμεύσεων και επιταγών.

Ζήσαμε μία περίοδο η οποία χάρη στις θυσίες του λαού και την πολιτική που ακολούθησε ο ΣΥΡΙΖΑ είναι πλέον παρελθόν, όπου οι συνταγματικές αναφορές δέχτηκαν, για να το πω διακριτικά, σημαντικές πιέσεις για να εξυπηρετηθούν οι απαιτήσεις εσωτερικών και εξωτερικών κύκλων.

Με αυτή την εμπειρία οφείλαμε να βγούμε πιο σοφοί και να θωρακίσουμε το ελληνικό Σύνταγμα με μια κανονιστική δικαιοδοσία που θα εξασφαλίζει ακόμα περισσότερο τα κοινωνικά και ατομικά δικαιώματα από την επέλαση αντιδημοκρατικών πρακτικών.

Αν θέλουμε να επιστρέψουμε πλήρως σε μία εποχή θεσμικής ομαλότητας οφείλουμε να θωρακίσουμε την κοινωνία μας, την πολιτική πρακτική και άρα τον συνταγματικό χάρτη με κανονιστικές αναφορές που διευρύνουν τη δημοκρατία και τη συμμετοχή του πολίτη, ενισχύουν την ισότητα, προστατεύουν το σύνολο του πληθυσμού από αδικοπραξίες και μεροληπτική συμπεριφορά.

Γιατί, για να κάνω τη σύνδεση με τη σημερινή ενότητα, που αφορά κυρίως την προστασία της εργασίας, αλλά και άλλων θεμελιωδών δικαιωμάτων, μπορεί να μου εξηγήσει κανείς συνάδελφος της πλειοψηφίας, που σήμερα απουσιάζουν από την Αίθουσα, όπως βλέπετε, αν η θέσπιση του υποκατώτατου μισθού για τους νέους κάτω των είκοσι πέντε χρόνων που είχε γίνει από τις κυβερνήσεις της Νέας Δημοκρατίας και του ΠΑΣΟΚ το 2012 είναι συνταγματικά συμπίπτουσα με το άρθρο 22 παράγραφος 1, που ορίζει ότι όλοι οι εργαζόμενοι ανεξάρτητα από φύλο ή άλλη διάκριση έχουν δικαίωμα ίσης αμοιβής για παρεχόμενη εργασία ίσης αξίας;

Ή για να έρθουμε στο παρόν είναι ορθή η εξαίρεση κλάδων και εργαζομένων από τις συλλογικές συμβάσεις εργασίας, που προβλέπει ο αναπτυξιακός νόμος που πρόσφατα ψηφίσατε;

Για τη νομοθετική μεροληψία ενάντια στους νέους είχαμε υποστεί ως χώρα κριτική και καταδίκη από το αρμόδιο όργανο του Συμβουλίου της Ευρώπης για την παρακολούθηση του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη.

Σε αυτό το πλαίσιο έχουμε προτείνει να υπάρξει ρητή κατοχύρωση στο Σύνταγμα όπου να αναφέρεται η πρόβλεψη για ίση αμοιβή και ίση εργασία ανεξαρτήτως ηλικίας ώστε οι νέοι να μην αντιμετωπιστούν ξανά ως πολίτες δεύτερης κατηγορίας. Δυστυχώς δεν συμφωνήσατε σε αυτή την πρόταση. Ελπίζω μόνο να μην έχετε σκέψεις για επαναφορά αυτής της ντροπιαστικής διάταξης.

Σε αυτό το σημείο γενικότερα έγκειται και η σημαντική διαφορά στις αντιλήψεις μας. Εσείς θεωρείτε ακόμα και αν το καλύπτετε περίτεχνα μερικές φορές ότι το κράτος δεν πρέπει να επεμβαίνει πουθενά, να μη δεσμεύει την κοινωνία με περιορι-

σμούς και ελέγχους ακόμη και αν αφορά ελέγχους τήρησης νόμων και κανόνων που προστατεύουν τα δικαιώματα του πολίτη.

Εμείς υποστηρίζουμε ότι υπάρχει μια σφαίρα δικαιωμάτων τα οποία είναι αναπαλλοτρίωτα ανάμεσα στα οποία είναι και τα κοινωνικά. Αυτά είναι τα δικαιώματα που εμπίπτουν στη συγκεκριμένη ενότητα που συζητάμε σήμερα, δηλαδή το δικαίωμα στην προσωπική ελευθερία, στην προστασία της οικογένειας, του γάμου, της μητρότητας και της παιδικής ηλικίας, τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία καθώς επίσης η προστασία της εργασίας και του κοινωνικού κράτους δικαίου.

Αυτά τα δικαιώματα, θα έλεγα ότι, βρίσκονται στον πυρήνα των δικαιωμάτων που πρέπει να προστατέψει η πολιτεία ακριβώς για να ενισχύεται η ελεύθερη βούληση των πολιτών. Γιατί ένας εξαισθημένος πολίτης, ένας πολίτης χωρίς πρόσβαση στην υγεία, στην κοινωνική ασφάλεια, στην εργασία μπορεί άραγε, να είναι ελεύθερος απέναντι στους περιορισμούς που θέτει το περιβάλλον; Η απάντησή μου, όπως ελπίζω και των περισσότερων, είναι αρνητική.

Ή, όπως αναφέρει ο εισηγητής μας, στη συνταγματική Αναθεώρηση η ουσία της αντιπαράθεσής μας είναι ότι εμείς θεωρούμε τα κοινωνικά δικαιώματα ως προϋπόθεση για την αυτονομία των ανθρώπων. Επομένως, εμείς υποστηρίζουμε ότι ελευθερία χωρίς προστασία των δικαιωμάτων άρα και χωρίς ορισμό των προστατευτικών μέτρων που οφείλει να περιγράφει το Σύνταγμα είναι κενή νοήματος.

Γι' αυτό επιθυμούμε ένα Σύνταγμα πιο κανονιστικό, περιγραφικό και κοινωνικά δίκαιο, ένα Σύνταγμα όχι ρυθμιστικό των κοινωνικών σχέσεων, όπως μας προσάπτεται, αλλά ούτε και έκθεση ιδεών, ένα Σύνταγμα που θα ενσωματώνει τα διδάγματα από την πρόσφατη κοινωνική και πολιτική ιστορία χωρίς να εκπίπτει σε μία εφήμερη άρα και αναλώσιμη καταγραφή της συγκυρίας.

Γι' αυτόν τον λόγο είμαστε προσεκτικοί, αλλά όχι άνευροι στη διατύπωση των θέσεών μας και γι' αυτόν τον λόγο επιζητούμε συναινέσεις. Ωστόσο υπάρχουν παραδείγματα που μας προβληματίζουν για την αμοιβαία άσκηση συναίνεσης που προϋποθέτει η συνταγματική αναθεώρηση. Για παράδειγμα, είχαμε κάνει σαφή πρόταση στο άρθρο 5 παράγραφο 2 να ενσωματωθεί η απαγόρευση διάκρισης λόγω φύλου ή σεξουαλικού προσανατολισμού. Και όμως η Νέα Δημοκρατία αρνήθηκε να υπερψηφίσει αυτή την πρόταση.

Θεώρησε ότι η απαγόρευση διάκρισης λόγω φύλου ή διάκριση που απορρέει λόγω σεξουαλικών επιλογών είναι μια μόδα, ένας πλεονασμός που υποστήριξε ο εισηγητής της πλειοψηφίας άρα δεν χρήζει την υπεράσπιση του Συντάγματος; Ήθελε με αυτό, άραγε, να κολακέψει τα πιο συντηρητικά ανακλαστικά της κοινωνίας και του κοινοβουλίου, θα έλεγα;

Όποιο και αν είναι το κίνητρο, η απάντηση είναι απογοητευτική για τον κόσμο που πιστεύει στην ελευθερία του ατόμου και των ελλογών του.

Επίσης προτείναμε την ουσιαστική κατοχύρωση του δημόσιου ελέγχου των βασικών κοινωνικών αγαθών, όπως το νερό, την ηλεκτρική ενέργεια και των δικτύων διανομής τους. Δυστυχώς η Νέα Δημοκρατία απέρριψε την πρόταση μιας και υποστηρίζει τις ιδιωτικοποιήσεις των κοινωνικών αγαθών, όπως φάνηκε εξάλλου και με τις πρόσφατες αυξήσεις στα τιμολόγια της ΔΕΗ από 15% έως 20%. Όλα αυτά οδηγούν και στην απαξίωση της επιχείρησης.

Κλείνοντας θέλω να αναφερθώ επιγραμματικά στη μέριμνα που είχαμε επιδείξει για ουσιαστικότερη τροποποίηση του άρθρου 21 παράγραφος 1 που αναφέρεται στη συνταγματική πρόνοια για το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα. Να θυμίσω εδώ ότι είχαμε κάνει πρόταση νόμου ήδη από το 2005 και είχε απορριφθεί.

Εμείς, αν και αυτή η διάταξη είναι θεμιτή και αναγκαία, προτείναμε την εμβάθυνσή της με την αναφορά και στο ζήτημα της πρόσβασης στις κοινωνικές υπηρεσίες. Για παράδειγμα τα άτομα με αναπηρία αντιμετωπίζουν πολλά προβλήματα ισότιμης πρόσβασης που δεν είναι μόνο οικονομικά.

Το γνωρίζω γιατί εδώ και αρκετά χρόνια είναι μέλος της παραολυμπιακής επιτροπής και ξέρω ότι δεν αρκεί να έχουμε παρέμβαση μόνο με μια επιδοματική πολιτική, αλλά χρειάζεται μια ολιστική προσέγγιση που να συμπεριλαμβάνει δομές, κοινωνικές

υπηρεσίες, πρόσβαση στον δημόσιο χώρο, στον πολιτισμό, στον αθλητισμό, ευέλικτες εργασιακές σχέσεις και άλλα τόσα στοιχεία που ευνοούν την ενσωμάτωση ατόμων, που σήμερα με τον έναν ή άλλον τρόπο αποκλείονται από τον δημόσιο χώρο και από τη δημόσια σφαίρα.

Η στεγνή διατύπωση του αναθεωρητέου άρθρου είναι μια αρχή, αλλά, κατά τη γνώμη μου, είναι ατελής και δειλή. Μπορούσαμε να κάνουμε περισσότερα.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, η Αναθεώρηση του Συντάγματος είναι μια ιστορική στιγμή, μια γιορτή της δημοκρατίας την οποία υπερασπίστηκαν με αγώνες οι πρόγονοί μας ο τελευταίος των οποίων, ο αγώνας του Πολυτεχνείου, είναι ο πιο πρόσφατος ως ανάμνηση και ως εμπειρία.

Σας καλώ με αυτό το πρίσμα της υπεράσπισης και της εμβάθυνσης της δημοκρατίας να αντιμετωπίσουμε το ζήτημα της αναθεώρησης με προοδευτικότερους όρους δίνοντας το σήμα σε μια κοινωνία που περιμένει από εμάς να εκφραστεί ότι η νομοθετική εξουσία αφουγκράζεται τις ανησυχίες και τα όνειρά της για μια καλύτερη ζωή, για ένα αύριο χωρίς αποκλεισμούς και περιθωριοποιήσεις.

Ευχαριστώ πολύ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα του ΣΥΡΙΖΑ)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Χαράλαμπος Αθανασίου): Και εγώ ευχαριστώ, κυρία συνάδελφε.

Τον λόγο έχει ο κ. Διονύσιος Καλαματιανός από τον ΣΥΡΙΖΑ.
ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ - ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΚΑΛΑΜΑΤΙΑΝΟΣ: Ευχαριστώ, κυρία Πρόεδρε.

Αξιότιμοι κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, η κορυφαία διαδικασία της συνταγματικής Αναθεώρησης στην οποία έχουμε την τιμή να συμμετέχουμε, δίνει την ευκαιρία σε όλες τις πολιτικές δυνάμεις να εκφράσουμε δημιουργικά σε προοδευτική κατεύθυνση και περιεχόμενο το νέο που σηματοδοτεί η τέταρτη τεχνολογική επανάσταση. Μας δίνει τη δυνατότητα να υπερβούμε την καθολική κρίση της χώρας σε οικονομικό, δημοκρατικό, κοινωνικό και πολιτιστικό επίπεδο.

Ιδού, λοιπόν, πεδίο ιδεολογικής αντιπαράθεσης και σύγκρουσης, η θέσπιση νέων συνταγματικών μεταρρυθμίσεων για μετάβαση στο μέλλον με σαφές το στίγμα υπεράσπισης των λαϊκών συμφερόντων μακριά από νεοφιλελεύθερους λαϊκισμούς.

Η σημερινή διαδικασία μπορεί και πρέπει να δημιουργήσει όρους υπέρβασης πολλών αιτιών της κρίσης. Σίγουρα δεν έφταιγε το Σύνταγμα για την κρίση, ήταν, όμως, ένα από τα βασικά θύματά της.

Στο πλαίσιο της κρίσης είχε διαμορφωθεί ένα παρασύνταγμα ή άλλως μια συνταματοποίηση των μνημονίων που επιβλήθηκε, βέβαια, από την ηγεμονία των δανειστών. Υποχρέωσε σε παρεκκλίσεις στο πεδίο εφαρμογής των δικαιωμάτων κοινωνικών, οικονομικών και δημοκρατικών.

Σε αυτό το πλαίσιο επιδιώκουμε να υπάρξουν ευρύτερες συναινέσεις, παρά τις μεγάλες ιδεολογικές διαφορές που έχουμε. Εμείς είμαστε κατά του νεοφιλελεύθερου δόγματος, υπερασπιζόμαστε την κοινωνική δημοκρατία των λαϊκών δικαιωμάτων και ελευθεριών, την άμεση συμμετοχή του λαού στον σχεδιασμό του μέλλοντος, στην αυγή που χαράζει τις λεωφόρους των νέων γενών, της ισότητας, της κοινωνικής δικαιοσύνης χωρίς εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο.

Ιδιαίτερα στον τομέα των κοινωνικών και δημοκρατικών δικαιωμάτων οι διαφορές μας είναι μεγάλες. Αυτό δεν αποτελεί έναν αποκεimenικό ισχυρισμό. Αναδεικνύεται από τις προτάσεις μας, τις οποίες, προφανώς, θα απορρίψετε, διότι ακριβώς κινείστε στην άλλη όχθη και εκπροσωπείτε διαφορετικά συμφέροντα.

Εμείς θέλουμε τα κοινωνικά δικαιώματα να μην είναι φτωχά δικαιώματα από πλευράς κανονιστικού περιεχομένου και ούτε να είναι δικαιώματα μόνο των φτωχών. Τα κοινωνικά δικαιώματα, όπως αυτό στην παιδεία, στην εργασία, στην κοινωνική ασφάλιση, στην υγεία, στον πολιτισμό και στο περιβάλλον αφορούν όλο τον πληθυσμό και δεν αφορούν μόνο τους πιο αδύναμους. Ακριβώς, επειδή προστατεύουν αγαθά που είναι απαραίτητα για την ανάπτυξη της προσωπικότητας, είναι αναγκαίο να προστατεύονται με την ίδια αποτελεσματικότητα, όπως και τα ατομικά δικαιώματα.

Με την αναθεώρηση της παραγράφου 1 του άρθρου 22 του Συντάγματος ελλειμματική είναι η κατάργηση της διάκρισης λόγω ηλικίας. Έχει μεγάλη σημασία να αποκτήσει και συνταγματικό έρεισμα. Θέλουμε να μην επαναληφθεί ποτέ ξανά η ντροπιαστική ρύθμιση του υποκατώτατου μισθού, η οποία, βεβαίως, έστειλε χιλιάδες νέους μας στο εξωτερικό, χιλιάδες νέους μας στη μετανάστευση.

Θυμάστε, βεβαίως, τη διάταξη, κυρίες και κύριοι της Νέας Δημοκρατίας και του Κινήματος Αλλαγής, είναι αυτή που ψηφίσατε, είναι αυτή που εφαρμόσατε λόγω των εμμονών σας στις συνταγές του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Όμως, αλήθεια, οφείλετε να μας εξηγήσετε γιατί τώρα δεν θέλετε αυτή η ρύθμιση, αυτή η πρόβλεψη να περιλάβει της συνταγματικής ενίσχυσης.

Με την αναθεώρηση της παραγράφου 2 του άρθρου 22 θωρακίζουμε την συλλογική αυτονομία και τις βασικές αρχές των συλλογικών διαπραγματεύσεων. Πρέπει να αποκτήσουν συνταγματική διάσταση, εφόσον συνιστούν, όχι μόνο θεσμό προστασίας των συλλογικών συμβάσεων εργασίας, αλλά ενισχύουν και τη λειτουργία τους ως μοχλό αποφυγής του αθέμιτου ανταγωνισμού που τόσο ένθερμα υποστηρίζετε.

Ρωτώ: Γιατί δεν θέλετε τις αρχές σας, τις αρχές του καπιταλισμού να τις σεβαστείτε και να περιλάβει και συνταγματική πρόβλεψη;

Η λειτουργία της συλλογικής αυτονομίας πλήρη πρόσφατα με το πολυνομοσχέδιο που ψηφίσατε, με την ουσιαστική κατάργηση της μονομερούς προσφυγής στη διαίτησή, για την οποία θέσαμε στην Ολομέλεια και ένσταση αντισυνταγματικότητας. Συνεπώς με τις αρχές μας θεωρούμε ότι τα συνδικάτα είναι πυρήνας προόδου και θα πρέπει να έχουν τα εργαλεία να επιτελούν τον ρόλο τους. Αντίθετα, εσείς αν μπορούσατε, θα είχατε καταργήσει και τον συνδικαλισμό με το αντεργατικό μένος που σας διακρίνει.

Επίσης παρ' όλο που κάναμε χρήση των διατάξεων για τον ορισμό του κατώτατου μισθού με απόφαση Υπουργού, θεωρούμε πλέον ότι είναι η ώρα οι εργαζόμενοι και τα συνδικάτα τους να ανακαταλάβουν τον χώρο αυτόν, να μην τους αφαιρεθεί ποτέ ξανά από καμμία τρόικα εξωτερικού ή εσωτερικού.

Με την παράγραφο 4 προτείνουμε την κατάργηση, μια και καλή, της επισχυντής διάταξης για την επίταξη υπηρεσιών ως απάντησης στο ιερό δικαίωμα της απεργίας. Βεβαίως, θέλουμε να τελειώσουν οι εποχές που βγάγατε φύλλα πορείας σε εργαζόμενους στην καθαριότητα, στους ναυτεργάτες, στους εκπαιδευτικούς, διότι αυτό είναι σκληρά, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, και πουθενά στον ευρωπαϊκό χώρο δεν συντηρούνται και δεν υπάρχουν τέτοιες αναχρονιστικές διατάξεις. Είναι όνειδος να επιβιώνουν στον νομικό και εργασιακό μας πολιτισμό.

Η αναγκαστική εργασία θυμίζει άλλες εποχές. Αφήνει κάθε φορά την ιστορία να γυρίζει στις πιο σκοτεινές μέρες των φεουδαρχικών κοινωνιών. Όμως, μεσολάβησαν πολλά από τότε. Οι κοινωνίες προχωρούν και προοδεύουν. Αυτό πρέπει να το θυμούνται οι υπερσυντηρητικές σας συνιστώσες.

Θα κλείσω την ομιλία μου, αγαπητοί συνάδελφοι, με την πρόταση αναθεώρησης της παραγράφου 5 του άρθρου 22. Αυτή η πρόταση αφορά την κοινωνική προστασία. Σύμφωνα με την πρότασή μας η κοινωνική ασφάλιση συνιστά δικαίωμα και όχι παροχή. Είμαστε υπέρ ενός συστήματος δημοσίου, διανεμητικού, καθολικού που θα εξασφαλίζει επαρκείς παροχές για τους πολίτες. Ο μόνος λόγος για να μην ψηφίσετε τη συγκεκριμένη πρόταση, όπως διαφαίνεται από τις τελευταίες παλινωδίες σας, είναι προφανώς γιατί θέλετε να δώσετε την κοινωνική ασφάλιση στους ιδιώτες, να την ιδιωτικοποιήσετε. Με τον τρόπο αυτό θα αποκλείσετε εκατομμύρια συμπολίτες μας από τη σύνταξη, την πρόνοια και την περίθαλψη. Θα γυρίσετε το ρολόι της ιστορίας στο μακρινό παρελθόν. Η πρότασή μας βασίζεται στη βασική ανθρωπιστική αρχή της αλληλεγγύης.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, οι προτάσεις μας μιλούν στην καρδιά της ελληνικής κοινωνίας. Αφουγκράζονται την ανάγκη για περισσότερη δημοκρατία, για προστασία της εργασίας, των δικαιωμάτων στην υγεία, στην κοινωνική ασφάλιση και την παιδεία.

Βγαίνοντας από την κρίση μάθαμε -δυστυχώς, με τον πιο οδυνηρό τρόπο για την κοινωνία- ότι το Σύνταγμά μας είναι αναγκαίο

να θωρακιστεί απέναντι στο δίκαιο της ανάγκης. Οφείλουμε να μπολιάσουμε τον υπέρτατο νόμο μας με όλες εκείνες τις παραδόσεις που συνετέλεσαν στην πρόοδο, την ανάπτυξη και την ευημερία.

Αυτές, κυρίες και κύριοι της Νέας Δημοκρατίας, δεν έχουν να κάνουν ούτε με ισοσκελισμένους προϋπολογισμούς, ούτε με την αριστεία των ολίγων. Έχουν να κάνουν με τους πολλούς, με την ανθρωπιά, με τις ανάγκες και τα συμφέροντα των εργαζομένων.

Σας ευχαριστώ πολύ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα του ΣΥΡΙΖΑ)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Χαράλαμπος Αθανασίου): Κι εγώ ευχαριστώ, κύριε συνάδελφε.

Παρακαλώ τώρα την κ. Διαμάντω Μανωλάκου από το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας να λάβει τον λόγο.

ΔΙΑΜΑΝΤΩ ΜΑΝΩΛΑΚΟΥ: Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε.

Η ανισότητα είναι σύμφυτη με το εκμεταλλευτικό σύστημα, γιατί κατοχυρώνει τη συγκέντρωση του πλούτου στους λίγους από την εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο. Συνεπώς, δεν μπορεί να είναι το Σύνταγμα φιλολαϊκό, αφού κατοχυρώνει τα συμφέροντα, τα προνόμια, την εξουσία της κυρίαρχης τάξης, δηλαδή της αστικής τάξης και κυρίως, κατοχυρώνει την ατομική ιδιοκτησία στα μέσα παραγωγής.

Ταξική η πολιτική σας, ταξικό και το Σύνταγμα όσο και αν προσπαθείτε να το ωραιοποιήσετε και να επιβάλλετε τον σεβασμό του ως κάτι που προωθεί το δίκαιο, την ισότητα, τα ανθρώπινα δικαιώματα. Όχι, δεν τα προωθεί. Εξάλλου είναι επίκαιρο το παράδειγμα με το νομοσχέδιο που συζητιέται αυτές τις μέρες στις επιτροπές για την απελευθέρωση της αγοράς ενέργειας, με αυτόν τον τίτλο «Εκσυγχρονισμός της ΔΕΗ, ιδιωτικοποίηση της ΔΕΠΑ κ.λπ.», όπου επιταχύνετε παραπέρα τη διαδικασία απελευθέρωσης της ενέργειας.

Τι κοινωνικό δικαίωμα λέτε ότι κατοχυρώνεται; Μήπως κατοχυρώνεται η πρόσβαση στην ενέργεια; Μα, τη θεωρείτε εμπόρευμα που περνά στα σαγόνια του καπιταλιστή και την πουλάει πανάκριβα για να μεγιστοποιήσει το κέρδος του. Αυτό, όμως, σηματοδοτεί ενεργειακή φτώχεια για τον λαό και σάρωμα εργασιακών δικαιωμάτων στον κλάδο.

Μόνο, δηλαδή, σε αυτό το παράδειγμα βλέπουμε πώς από την απελευθέρωση και τις ιδιωτικοποιήσεις χτυπιούνται μισθοί, δικαιώματα, εντατικοποίηση, απογείωση των εργατικών ατυχημάτων, πανάκριβα τιμολόγια για τα εργατικά λαϊκά νοικοκυριά, ανελέητο κυνηγητό όσων αδυνατούν να πληρώσουν τους λογαριασμούς-φωτιά που μπορεί να φτάσει μέχρι και στον πλειστηριασμό.

Το ίδιο γίνεται και με την ιδιωτικοποίηση στην ΕΥΔΑΘ και την ΕΥΔΑΠ, όπου όχι μόνο δεν κατοχυρώνεται το δικαίωμα πρόσβασης στο πανανθρώπινο αγαθό του νερού, αλλά και αυτό το θεωρείτε εμπόρευμα. Συνεπώς καμμία προστασία των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων δεν υπάρχει, γιατί στην πράξη τα καταπατάτε.

Ας διαβάσει κανείς το τρίτο μνημόνιο και θα καταλάβει. Εδώ η προηγούμενη κυβέρνηση του ΣΥΡΙΖΑ έφτασε στο σημείο να ποινικοποιήσει και τη διαμαρτυρία στους πλειστηριασμούς, που βεβαίως το κρατάει απόφιο και η σημερινή Κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας.

Υποκρίνεσθε, λοιπόν, ότι δήθεν κατοχυρώνονται ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα, ενώ το μόνο που κατοχυρώνεται είναι το δικαίωμα στον καπιταλιστή, στην κερδοφορία του και στο να λυμαίνεται και την κοινωνική περιουσία, την περιουσία που ανήκει στον λαό.

Με τις παραχωρήσεις-ιδιωτικοποιήσεις την τελευταία δεκαετία από όλες τις κυβερνήσεις, προχωράτε με ταχείς ρυθμούς. Γι' αυτό και μέσα από την Αναθεώρηση του Συντάγματος, αυτή που συζητάμε, τι προσπαθείτε να κάνετε ταυτόχρονα; Να το εκσυγχρονίσετε με τις καπιταλιστικές αναδιαρθρώσεις που έχουν συνετελεστεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τη νομοθεσία της. Αυτό κάνετε. Προχωράτε, δηλαδή, στην ενσωμάτωση της εξέλιξης του ευρωπαϊκού πλαισίου και σε επίπεδο Συντάγματος, όπως η απελευθέρωση στις μεταφορές, στις τηλεπικοινωνίες, η απελευθέρωση της ενέργειας, στη γένικευση των ελαστικών σχέσεων εργασίας, κ.ο.κ., που περπάτησαν γρηγορότερα μέσα από τα

μνημόνια.

Συνεπώς, το νέο Σύνταγμα γίνεται πιο αντιδραστικό μέσα και από αυτήν την αναθεώρησή του και βεβαίως, αρνηθήκατε προτάσεις του ΚΚΕ, όπως τον υπερώριμο εκσυγχρονισμό διαχωρισμού Κράτους-Εκκλησίας. Τι φοβηθήκατε; Στα περισσότερα κράτη-μέλη αυτό έχει περάσει.

Αρνηθήκατε την πρόταση του ΚΚΕ για να καταργηθεί η αντιδραστική και άθλια διάταξη του άρθρου 107, που αφορά τα πρόνομία του ξένου και εφοπλιστικού κεφαλαίου. Ναι, έχετε από το 1952 κατοχυρώσει ειδικά πρόνομια φοροαπαλλαγής στο εφοπλιστικό και το ξένο κεφάλαιο. Είναι πρόκληση να πληρώνουν περισσότερους φόρους οι ναυτεργάτες απ' ό,τι οι εφοπλιστές. Και όμως, αυτό γίνεται δεκαετίες τώρα ή ακόμη να έχουν αφορολόγητο πετρέλαιο μαζί με τις αεροπορικές εταιρείες και τους μεγαλοενοδόχους και να μην υπάρχει το αφορολόγητο πετρέλαιο στην αγροτιά. Αυτή είναι η ταξική πολιτική σας. Αυτό το άρθρο μάλιστα δεν το ακουμπάτε. Δεν το αγγίζετε σε όλες τις αναθεωρήσεις που έχουν γίνει. Γιατί; Μα γιατί τα δικαιώματα του κεφαλαίου στηρίζετε και όχι τα λαϊκά δικαιώματα.

Ταυτόχρονα, δεν δεχθήκατε την πρότασή μας, ώστε ο ορυκτός πλούτος, τα μεταλλεύματα, οι υδρογονάνθρακες, καθώς και ο φυσικός πλούτος, όπως τα ποτάμια, οι λίμνες, οι λιμνοθάλασσες και οι αιγιαλοί, τα σπήλαια, οι ιαματικές πηγές καθώς και οι αρχαιολογικοί χώροι, να είναι αποκλειστικά δημόσια περιουσία και να μην παραχωρούνται για εκμετάλλευση σε τρίτους.

Επίσης, να είναι κοινωνικά αγαθά το νερό, η ηλεκτρική ενέργεια, το φυσικό αέριο, αποκλειστικά ιδιοκτησία του κράτους και να μην παραχωρούνται για εκμετάλλευση σε τρίτους. Καθώς και οι δημόσιες εκτάσεις στους ορεινούς όγκους της χώρας μας, με την επιφύλαξη της παραγράφου 4, να απαγορεύεται να παραχωρηθούν σε τρίτους για εμπορική και βιομηχανική εκμετάλλευση.

Δεν τα δεχθήκατε όλοι σας. Συνεπώς και αυτή η συνταγματική Αναθεώρηση έχει στόχο να θωρακιστεί παραπέρα το ίδιο πολιτικό σύστημα, να είναι πιο ανθεκτικό σε αμφισβητήσεις, αλλά και αντιφάσεις που δημιουργεί η πολιτική σας και όχι να κατοχυρώσετε τα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα των εργαζομένων που αναφέρονται υποκριτικά και ως ευχολόγιο, αφού η αναφορά τους καμία σχέση δεν έχει με την πραγματικότητα.

Είναι, λοιπόν, παραμύθι η ενίσχυση της λαϊκής κυριαρχίας των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων με την παρούσα Αναθεώρηση. Στόχος σας είναι να καλλωπίσετε, για να αναστηλώσετε το κύρος του αστικού πολιτικού συστήματος που κλονίστηκε ιδιαίτερα τα χρόνια της κρίσης, λόγω μνημονίου, λόγω αντιλαϊκών πολιτικών, λόγω της ασυνέπειας λόγων και έργων, ώστε να φαίνεται πιο όμορφο. Όμως, όσες μπογιές και να χρησιμοποιήσετε, η βαρβαρότητα, η απανθρωπιά και η αγριότητα δεν κρύβονται. Μόνο με αγώνες ανατρέπονται.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Χαράλαμπος Αθανασίου): Ευχαριστώ την κ. Μανωλάκου.

Παρακαλώ τώρα την κ. Αγαθοπούλου από τον ΣΥΡΙΖΑ να λάβει τον λόγο.

ΕΙΡΗΝΗ - ΕΛΕΝΗ ΑΓΑΘΟΠΟΥΛΟΥ: Σας ευχαριστώ πολύ, κυρίες Πρόεδρε.

Η συνταγματική Αναθεώρηση, η κορυφαία αυτή πολιτική και κοινοβουλευτική διαδικασία στην οποία έχουμε την τιμή να συμμετέχουμε, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, αποτελεί ύψιστη ευθύνη, τόσο για τα κόμματα όσο και για όλους εμάς τους Βουλευτές.

Στο Σύνταγμα μας περιέχονται όλες οι θεμελιώδεις αρχές, οι κανόνες που διέπουν τη συγκρότηση και την άσκηση της κρατικής εξουσίας, αλλά και τα κεκτημένα δικαιώματα, ατομικά και συλλογικά, όλων των πολιτών που κατοικούν σε αυτή τη χώρα.

Το Σύνταγμα της Ελλάδας αποτελεί τον θεμελιώδη νόμο της πολιτείας, τον καταστατικό χάρτη αυξημένης τυπικής ισχύος, με τον οποίο πρέπει να συμφωνούν όλοι οι κανόνες δικαίου της έννομης τάξης. Και γιατί τα λέω όλα αυτά; Τα λέω, διότι με τη συζήτηση που πραγματοποιούμε αυτές τις ημέρες, είναι η κατάλληλη ευκαιρία για να θέσουμε ξανά τα πράγματα στη σωστή τους βάση και να θυμηθούμε ποια πραγματικά είναι η σπουδαιότητα αυτού του κειμένου του Συντάγματος. Διότι το Σύνταγμα της Ελλάδας είναι όσα ανέφερα παραπάνω. Δεν είναι το κουρελόχαρτο

που καταπατούνταν διαρκώς στην περίοδο της κρίσης με τα μνημόνια και όλες τις αντισυνταγματικές τους διατάξεις, γεγονός που οδήγησε στην απαξίωσή τους στα μάτια των πολιτών, αλλά και στην επί της ουσίας απαξίωση και ευτελισμό του, κατά τις διαδικασίες νομοθέτησης στα χρόνια της κρίσης.

Ο σημαντικότερος λόγος για τον οποίο ο ΣΥΡΙΖΑ ανέλαβε την πρωτοβουλία να ξεκινήσει τη συνταγματική Αναθεώρηση ήταν με την έξοδο της χώρας από τα μνημόνια, να δημιουργηθεί παράλληλα και ο καταστατικός χάρτης για τη νέα εποχή που θα λαμβάνει υπ' όψιν τα διδάγματα αυτής της περιόδου, της περιόδου της κρίσης, και θα θέτει όλα εκείνα τα εχέγγυα για την προστασία όλων των θεμελιωδών αρχών μιας σύγχρονης δημοκρατίας. Θα θωρακίζει δικαιώματα, αλλά και θα εμβαθύνει ακόμη περισσότερο σε δημοκρατικές αρχές που μπορούν να αποκαταστήσουν επιτέλους την εμπιστοσύνη στη σχέση πολιτών και πολιτικής, αλλά παράλληλα και να προστατεύσουν από την επέλαση του νεοφιλελευθερισμού, την οποία πολλοί εδώ μέσα –είναι αλήθεια– δεν απαρνιούνται. Και η πρότασή μας ήταν ακριβώς αυτό.

Δυστυχώς, όμως, με τη σημερινή αναθεωρητική πρόταση της σημερινής Πλειοψηφίας η ευκαιρία αυτή για εκσυγχρονισμό των θεσμών και εμβάθυνση της δημοκρατίας και των δικαιωμάτων πάει χαμένη, διότι η πρόταση που έχουμε σήμερα στα χέρια μας αποτελεί, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, ιδεολογική οπισθοδρόμηση ακόμη και για την ίδια την παράταξη της Νέας Δημοκρατίας, αφού είναι πολύ πιο συντηρητική από την πρόταση που η ίδια είχε καταθέσει το 2014. Είναι αναχρονιστική και συντηρητική και απαρνείται ακόμα και φιλελεύθερες ιδέες.

Εμείς, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, μάθαμε και ξέρουμε ότι οι φιλελεύθερες παρατάξεις είναι υπέρ των ατομικών ελευθεριών. Υπερασπίζονται τα ατομικά δικαιώματα, όπως αυτά της ισότητας, της ανεξιθρησκίας και γενικότερα των ελεύθερων επιλογών.

Πού είναι, λοιπόν, οι φιλελεύθερες ιδέες σας όσον αφορά την αναθεώρηση των άρθρων 3 και 5, για παράδειγμα; Είναι δυνατόν στον 21^ο αιώνα να μην τολμάμε να μιλήσουμε για ουδετερόθρησκο κράτος; Αλήθεια, τι φοβόμαστε; Αλήθεια, υπάρχει άνθρωπος σήμερα που πιστεύει ότι η πίστη του καθενός οφείλει να έχει αναφορά στο Σύνταγμα ή ότι εξαρτάται από την αναφορά αυτή ή ότι όποια υπερασπίζεται τη διάκριση αυτών των δύο, αυτόματα απεμπολεί την εθνική του ταυτότητα –το ακούσαμε και αυτό εδώ μέσα– ή αντίστοιχα τη θρησκευτική του πίστη;

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, η πολιτεία οφείλει να διασφαλίζει βασικότερες διαδικασίες, όπως την ονοματοδοσία, τον γάμο, την κηδεία, τον τύπο του όρκου *per se* και όχι να προτάσσει ως βασικές ρυθμιστικές αρχές των παραπάνω ένα θρησκευτικό τελετουργικό ως υποχρεωτικό και ως εναλλακτικές τις πολιτικές διαδικασίες. Εξάλλου, την απάντηση εδώ και πολλά χρόνια την έχει δώσει η ίδια η ζωή.

Εμείς, λοιπόν, είμαστε υπέρ του σεβασμού των θρησκευτικών πεποιθήσεων όλων των ανθρώπων, αλλά και της ελευθερίας της έκφρασης όλων των ανθρώπων και του σεβασμού της σε και από ένα κράτος δικαίου.

Εν έτει 2019 και πάλι αρνείστε την προσθήκη στο άρθρο 5 της απαγόρευσης διακρίσεων λόγω φύλου, ταυτότητας φύλου και σεξουαλικού προσανατολισμού. Κυρώσαμε διεθνείς συμβάσεις όπως τη σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, αναγνωρίσαμε δικαιώματα σε ομόφυλα ζευγάρια, όπως το σύμφωνο συμβίωσης, ψηφίσαμε τον νόμο για την ουσιαστική ισότητα και τον νόμο για τη νομική αναγνώριση της ταυτότητας φύλου –αυτό χωρίς τις δικές σας ψήφους– και αρνείστε να κάνουμε την παραδοχή αυτή στο Σύνταγμα μας; Πού πήγαν οι φιλελεύθερες αρχές σας; Πραγματικά είναι άξιο απορίας.

Υπάρχουν, όμως, και άλλα σημαντικά, τα οποία αρνηθήκατε. Εκτός των ατομικών δικαιωμάτων, αρνείστε φυσικά την υπεράσπιση και των συλλογικών και κοινωνικών δικαιωμάτων. Προφανώς δεν συμφωνείτε με το γεγονός ότι τα κοινωνικά δικαιώματα, όπως αυτό της παιδείας, της υγείας, της κοινωνικής ασφάλισης, αφορούν όλον τον πληθυσμό και όχι μόνο τους πιο αδύναμους. Και αυτό το ακούσαμε από συναδέλφους της παράταξής σας. Ακριβώς επειδή αυτά τα κοινωνικά δικαιώματα προστατεύουν

αγαθά που είναι απαραίτητα για την ανάπτυξη της προσωπικότητας, πρέπει να προστατεύονται με την ίδια ακριβώς αποτελεσματικότητα, όπως και τα ατομικά.

Αρνείστε την καθολική και ισότιμη πρόσβαση των πολιτών στην υγεία. Αρνείστε την κατοχύρωση της ίσης αμοιβής για ίση εργασία ανεξαρτήτως ηλικίας, γιατί η ντροπιαστική αυτή εφεύρεση του υποκατώτατου μισθού για τους νέους κάτω των είκοσι πέντε ετών δεν ήταν μια απλή μνημονιακή υποχρέωση. Είναι θεμελιώδης αρχή της φιλοσοφίας σας και δεν θα είχατε καμμία αντίρρηση να την επαναφέρετε.

Αρνείστε επίσης τον καθορισμό του κατώτατου μισθού από την εθνική γενική συλλογική σύμβαση εργασίας και προτιμάτε την κρατική παρέμβαση, μια από τις λίγες κρατικές παρεμβάσεις που επιθυμείτε.

Από την άλλη, αρνείστε να κατοχυρώσουμε ως δημόσια αγαθά και υπό δημόσιο έλεγχο το νερό και την ηλεκτρική ενέργεια, αλλά και να προστατεύσουμε τον δημόσιο χαρακτήρα του ασφαλιστικού συστήματος. Μας κάνετε να σκεφτόμαστε αρνητικά για εσάς, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, να σκεφτόμαστε, για παράδειγμα, ότι οραματίζεστε την ιδιωτικοποίηση του ασφαλιστικού συστήματος.

Θα συμφωνήσω με το γεγονός που ανέφεραν πολλοί συνάδελφοι ότι χάσαμε μια ευκαιρία να δημιουργήσουμε πραγματικά ένα σύγχρονο Σύνταγμα που θα προστατεύει και θα κατοχυρώνει κεκτημένα δικαιώματα και ελευθερίες που τόσο πολύ βασανίστηκαν στα χρόνια της κρίσης.

Προφανώς και υπάρχουν θετικές αλλαγές, αν και περιορισμένες. Υπάρχουν, όμως, και θετικές μη αλλαγές, όπως η διατήρηση του άρθρου 16 ως έχει, διασφαλίζοντας τη δημόσια και δωρεάν παιδεία και τη διαφύλαξη του υψηλού επιπέδου ανώτατης εκπαίδευσης που προσφέρουν τα ελληνικά δημόσια πανεπιστήμια, γιατί θα ξέρετε, κύριοι συνάδελφοι, ότι είναι πολύ ψηλά στη λίστα των πανεπιστημίων τα ελληνικά δημόσια πανεπιστήμια.

Άκουσα πολλούς συναδέλφους να μιλούν για τη χαμένη ευκαιρία της αναθεώρησης του άρθρου 16, γιατί έτσι κάποιον γονείς θα πρέπει να συνεχίσουν να στέλνουν τα παιδιά τους στο εξωτερικό για να σπουδάσουν σε ιδιωτικά πανεπιστήμια, ενώ θα μπορούσαν να το κάνουν στην Ελλάδα.

Ξέρετε, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, σε τέτοιες περιπτώσεις έχει πάρα πολύ μεγάλη σημασία από ποιους έχουμε εντολή ή ποιους τελικά εκπροσωπούμε σ' αυτή εδώ την Αίθουσα, γιατί η συντριπτική πλειοψηφία τουλάχιστον των δικών μου φίλων, των δικών μου συμπολιτών, αυτών που εγώ θεωρώ ότι εκπροσωπώ, δεν έχει τη δυνατότητα να σπουδάσει γενικά στα ιδιωτικά πανεπιστήμια, είτε αυτά βρίσκονται στην Ελλάδα είτε βρίσκονται στο εξωτερικό. Για τη συντριπτική πλειοψηφία που εμείς εκπροσωπούμε, οφείλουμε να συνεχίσουμε να στηρίζουμε τη δημόσια δωρεάν ανώτατη εκπαίδευση και δεν νιώθουμε καθόλου τύψεις που χάσαμε την ευκαιρία αναθεώρησης του άρθρου αυτού.

Σας ευχαριστώ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα του ΣΥΡΙΖΑ)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Χαράλαμπος Αθανασίου): Ευχαριστούμε κι εμείς την κυρία συνάδελφο.

Τον λόγο έχει ο κ. Γεωργίος Βαρεμένος από τον ΣΥΡΙΖΑ.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΡΕΜΕΝΟΣ: Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε.

Επιτρέψτε μου να πω ότι το πρωί ο κ. Τζαβάρας στην εισήγηση του μίλησε με μια στρεψόδικη, θα έλεγα, επιχειρηματολογία, με δολιχοδρομίες, με ιστορικές αναφορές ασύνδετες, πεταμένες σ' ένα περίεργο «μίξερ», σε μια προσπάθεια που κατέτεινε κατά τη γνώμη μου να υπερασπίσετε κάτι που κι εσείς ο ίδιος –κατά τη γνώμη μου πάντα– με βάση την παιδεία σας, στο βάθος δεν το πιστεύετε, κύριε συνάδελφε. Εξαντλούμε, δηλαδή, μια συζήτηση αν θα είναι θρησκευτικά ανεξάρτητο το κράτος, η οποία για τα ευρωπαϊκά κράτη ανήκει στον 19^ο αιώνα, κύριε Τζαβάρα.

Δεν χρειάζεται να ανατρέξουμε στη βοήθεια του Μαξ Βέμπερ. Κάπου εδώ πρέπει να δώσουμε και μια πρακτική διάσταση στη συζήτηση, έτσι για να καταλαβαίνει και ο κόσμος ότι δεν έχουμε κάποιες θεωρητικές αναζητήσεις και αντιπαράθεσεις μεταξύ μας.

Δεν χρειάζεται να πάτε στην Ευρώπη. Πηγαίνετε στην Αρμενία που μαζί με τη Γεωργία είναι τα αρχαιότερα χριστιανικά ορθό-

δοξα κράτη στον κόσμο και κάντε τους την ερώτηση, όπως τους την έκανα εγώ. «Ποιος πληρώνει τους ιερείς;». Προσπαθώ να μβώ. Με κοιτάνε παράξενα. Είναι αυτοδότη η απάντηση, κύριε Τζαβάρα.

Το ερώτημα είναι γιατί εσείς εμμένετε σ' αυτές τις θέσεις. Κατά τη γνώμη μου, είναι πολύ πρακτική η απάντηση: Διότι θεωρείτε ότι εκεί έχετε εκλογικό ακροατήριο. Έχετε ορισμένους ακραίους εκλογικούς «σταυροφόρους» που μπορείτε κατά περίπτωση να τους επιστρατεύετε, για παράδειγμα στον αγώνα εναντίον της Συμφωνίας των Πρεσπών, να κατεβαίνουν στο πεζοδρόμιο και μετά να αναχωρούν ήρεμα προς τις κοίτες τους και όταν αλλάξει η θέση η δική σας, πάμε για άλλα.

Να σας πω κάτι; Θυμάστε τι έγινε όταν κατοχυρώθηκε ο πολιτικός γάμος στην Ελλάδα; Ταραχή, αχός, «τορπίλη στα θεμέλια της ελληνικής οικογένειας», «πάει να διαλυθεί η ελληνική κοινωνία». Και μετά ηρεμία.

Τι έγινε με τις ταυτότητες; Δεν το έκανε ο ΣΥΡΙΖΑ, αλλά ένας υπεράνω φιλο-συριζαϊκής πεποιθήσεως, ο κ. Σημίτης. Θυμάστε τι έγινε γι' αυτό το θέμα; Εγώ τι λέω; Οπισθοφυλακή της ιστορίας. Αυτό είναι το συμπέρασμα και δεν νομίζω πως είναι αυθαίρετο.

Έρχομαι τώρα σε κάτι που είπατε στη χθεσινή ομιλία σας, η οποία είχε μια θεωρητική συγκρότηση και κατά τη γνώμη μου φορμαλιστική, αλλά πάμε παρακάτω. Αναρωτηθήκατε για το ότι έγινε λόγος στην επιτροπή για μεταδημοκρατία. Δεν κατάλαβα αν το θέτετε ως προβληματισμό ή το απορρίπτετε ως αυθαίρετο προβληματισμό του ΣΥΡΙΖΑ.

Εγώ νομίζω ότι εδώ που βρισκόμαστε πρέπει να γίνει μια συζήτηση πάνω σε αυτό το θέμα, γιατί αλλιώς κινδυνεύουμε όλη αυτή η συζήτηση που γίνεται εδώ για τη συνταγματική Αναθεώρηση και όσα λέμε στον υπερθετικό βαθμό για την ιστορικότητά της, μπορεί να πάρει σε ορισμένες της πλευρές τελετουργικό χαρακτήρα.

Να σας πω τι θέλω να θέσω ως προβληματισμό, κύριε Τζαβάρα; Ο μπερλουσκονισμός είναι μια τερατογένεση στη δημοκρατία, από την απόφαση μιας μεγάλης οικονομικής δύναμης να αναζητήσει λαϊκή νομιμοποίηση και να κυβερνήσει τη χώρα. Εγώ το θεωρώ τερατογένεση και το θέτω σε συζήτηση.

Πέραν του μπερλουσκονισμού, υπάρχει κάτι πιο νοσηρό; Να μην επιζητήσεις λαϊκή νομιμοποίηση και να θέλεις να κυβερνήσεις διά αντιπροσώπου. Κατά τη γνώμη μου, αποτελεί μια νοσηρότητα, πέρα από τον μπερλουσκονισμό.

Θα σας πω κάποια παραδείγματα μεταδημοκρατίας, κύριε Βορίδη. Για παράδειγμα, ο κ. Βορίδης ξιφουλκεί υπέρ της αναγκαστικότητας του ξύλου. Δεν είναι δόκιμη η έκφραση, αλλά ο λαός θα το έλεγε «χρειάζεται ματσούκι». Έρχεται ο κ. Χρυσόχοϊδης, ο οποίος δεν έχει προσωπική νομιμοποίηση και προσπαθεί να εφαρμόσει το δόγμα αυτό, θεωρώντας ότι φέρνει στην Κυβέρνηση μια τεχνογνωσία της υποταγής, διότι ο κ. Χρυσόχοϊδης πιθανόν έχει βγάλει κάποιο ανώτερο σχολείο σε αυτό και δεν το κάνει τόσο άγαρμπα ο κ. Βορίδης, αλλά πάντως πιο αποτελεσματικά φιλοδοξεί να το κάνει, χωρίς νομιμοποίηση προσωπική.

Άλλο παράδειγμα μεταδημοκρατίας: Ο κ. Πέτσας έχει αναλάβει τον ρόλο του κυβερνητικού εκπροσώπου. Ξέρετε κάτι; Φοβάμαι ότι στη μεταδημοκρατία οι πολιτικοί μπορεί να είναι ρόλοι, πρόσωπα απρόσωπα, αλλά κυρίως ρόλοι. Θυμάστε τι λέγατε για τη Συμφωνία των Πρεσπών. Την υιοθετείτε και καλά κάνετε. Έρχεται ο κ. Πέτσας και λέει ότι για πρώτη φορά η Ελλάδα –άκουσον άκουσον– αναλαμβάνει ρόλο στα Βαλκάνια.

Γιατί το λέει; Θα σας πω γιατί το λέει. Γιατί αυτό που λέω εγώ τώρα μπορεί να μην ακουστούν πουθενά και αυτό που λέει ο κ. Πέτσας –και είναι μια εικονική πραγματικότητα– μπορεί να γίνει σημαία.

Θα σας πω –αν θέλετε– ένα πιο ιντριγκαδόρικο παράδειγμα. Προχθές πήρε μέρος στην πορεία του Πολυτεχνείου ο Αλέξης Τσίπρας. Μπορείς να κάνεις την κριτική σου γι' αυτό. Βγαίνει ο κ. Πέτσας, ο ρόλος αυτός του Κυβερνητικού Εκπροσώπου, και λέει ότι πήγε για τουρισμό. Πότε το λέει; Όταν ο Πρωθυπουργός της Ελλάδας πάει στο Λονδίνο να μαζέψει λίγα ψίχουλα από τη λάμψη του Τσιτσιπά, γιατί αυτό είναι η ουσία, άσχετα πώς θα το παρουσιάσει μετά. Ορισμένα ψίχουλα από τη λάμψη, ο Πρωθυ-

πουργός της Ελλάδας!

Τελικά, αυτό που λέω «μεταδημοκρατία», δεν είναι επιμέρους fake news. Είναι μια συνολική, εικονική πραγματικότητα, ένας γυάλινος κόσμος. Παρακαλώ αυτό μην το θεωρήσετε ότι είναι προσπάθεια να μονοπωλήσουμε έναν προβληματισμό. Είναι ένας αγώνας για την αυτονομία του πολιτικού συστήματος.

Θα σας πω κάτι. Ο Κωστής Στεφανόπουλος, ο αείμνηστος, από τον χώρο τον δικό σας καταγόταν. Κάποτε προέβη σε μια θαρραλέα χειρονομία μέσα σε αυτή εδώ την Αίθουσα, η οποία είχε συνέπειες για τον ίδιο. Τελικά, όμως, ήρθε η δικαίωση και ήμασταν ακόμα στο πρώιμο στάδιο.

Τι θέλω να πω -καταλήγοντας- και να το βάλω ως προβληματισμό του συνόλου; Τελικά, μήπως η πολιτική και οι πολιτικοί καταλήξουν να είναι κάποια επικοινωνιακά τοτέμ, εξαρτώμενα, εκβιαζόμενα, πιεζόμενα -ή δεν ξέρω τι άλλο- και ουσιαστικά να οδηγούμαστε στην ακύρωση της πολιτικής και των πολιτικών; Και αυτή η πορεία θα ήταν μια πορεία φθοράς, η οποία θα κατέληγε σε μια ουσιαστική -εκλογική και όχι μόνο- απονομιμοποίηση του ελληνικού συστήματος και σε μια ομηρία του, που στο βάθος του χρόνου θα οδηγούσε σε εξουδετέρωση και της πολιτικής και των πολιτικών.

Λέω, λοιπόν, ως την ύστατη στιγμή αυτής της συζήτησης, να βρούμε -όπου είναι δυνατόν- κάποιες συναινέσεις, κάποιον κοινό τόπο, για να υπερασπιστούμε αυτές τις έννοιες που είπα προηγουμένως, μην παραγνωρίζοντας τις πολιτικές διαφορές, τις ιδεολογικές. Γιατί, αν δεν υπήρχαν οι πολιτικές διαφορές, δεν θα είχαμε λόγο ύπαρξης ως κόμματα και ως πολιτικές δυνάμεις. Υπάρχουν, είναι δεδομένο, είναι αντικειμενικό. Μέσα από τις αντιθέσεις αυτές μπορεί να προκύπτει η χώρα να πάει ένα βήμα πιο πέρα και αυτό θα μπορούσε να καταγράφεται και στο Σύνταγμα.

Ευχαριστώ πολύ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα του ΣΥΡΙΖΑ)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Χαράλαμπος Αθανασίου): Ευχαριστούμε.

Τον λόγο έχει η κ. Χρηστίδου από τον ΣΥΡΙΖΑ.

ΡΑΛΛΙΑ ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ: Ευχαριστώ πολύ, κύριε Πρόεδρε.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, η διαδικασία της συνταγματικής Αναθεώρησης είναι μια ύψιστη διαδικασία του δημοκρατικού πολιτεύματος, μια μεγάλη ευκαιρία εμβάθυνσης της δημοκρατίας, που δεν θα επαναληφθεί τουλάχιστον για δέκα χρόνια. Οφείλουμε, λοιπόν, όλες και όλοι να σταθούμε στο ύψος των περιστάσεων, αναλογιζόμενοι την ευθύνη που μας αναλογεί.

Έγινε φανερό στις συζητήσεις που έχουν προηγηθεί στις επιτροπές ότι υπάρχουν βαθύτατες διαφωνίες ανάμεσα στις πολιτικές δυνάμεις. Αυτό δεν είναι κακό. Είναι αναπόφευκτο, παρά το ιδεολόγημα εκείνων που επιθυμούν και ονειρεύονται το τέλος της ιστορίας. Δεν είναι κακό, γιατί αποκαλύπτει πολύ απλά τι προσβύει η κάθε πολιτική δύναμη, γιατί δυσκολεύει την κομματική υποκρισία και βοηθάει τους πολίτες να αντιληφθούν τα συμφέροντα ποιας κοινωνικής ομάδας υπηρετεί κάθε αντιπρόσωπος του λαού στο Κοινοβούλιο.

Θα περίμενε, λοιπόν, κάποιος τον 21^ο αιώνα οι απόψεις για τις σχέσεις Πολιτείας και Εκκλησίας να έχουν συγκλίνει ουσιαστικά, να είναι κοινώς αποδεκτή η διατύπωση ότι η ελληνική πολιτεία είναι θρησκευτικά ουδέτερη, ότι η επικρατούσα θρησκεία στην Ελλάδα είναι η θρησκεία της Ανατολικής Ορθόδοξης Εκκλησίας του Χριστού, με την ερμηνευτική, όμως, δήλωση ότι ο όρος «επικρατούσα θρησκεία» δεν αποτελεί αναγνώριση επίσημης κρατικής θρησκείας και δεν επιφέρει καμμία δυσμενή συνέπεια σε βάρος άλλων θρησκευμάτων και γενικότερα στην απόλαυση του δικαιώματος της θρησκευτικής ελευθερίας.

Ξέρετε, στα λόγια όλες οι δυνάμεις του συνταγματικού τόξου -αφήνω απέξω φυσικά τις φασιστικές φωνές- αποδέχονται τη θρησκευτική ουδετερότητα του κράτους. Στην πραγματικότητα, όμως, η παραπάνω διατύπωση συναντά την αντίδραση ενός κόμματος που δήθεν ασπάζεται τις θεωρίες του νεοφιλελευθερισμού.

Η Νέα Δημοκρατία και αυτή τη φορά συντάσσεται με τις πιο συντηρητικές φωνές της ελληνικής κοινωνίας. Επιμένει να θέλει να χρησιμοποιεί τον χριστιανισμό ως νομοποιητική ιδεολογία του κράτους, αρνούμενη τη θρησκευτική ουδετερότητα. Ζητά να μην αλλάξει τίποτα στην υπάρχουσα διατύπωση του Συντάγματος,

παρ' όλο που οι διασταλτικές ερμηνείες της υπάρχουσας διατύπωσης δημιουργούν μια σειρά από προβλήματα. Πρόσφατες είναι άλλωστε οι αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας ως προς το μάθημα των Θρησκευτικών. Αυτές οι αποφάσεις έχουν συγκεντρώσει πυρά ακόμα και φιλικών αρθρογράφων προς την Κυβέρνηση, καθώς επιμένουν να μετατρέπουν το μάθημα των Θρησκευτικών σε μάθημα κατήχησης.

Εμείς, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, σας το λέμε ευθέως. Η μετατροπή της θρησκείας σε κρατική ιδεολογία, επειδή επιθυμείτε εσείς να συνεχίζετε το φλερτ σας με το ακροατήριο του «Ελλάς Ελλήνων Χριστιανών» της επτάχρονης δικτατορίας, δεν έχει θέση σε ένα κράτος που επιδιώκει να ονομάζεται σύγχρονο και νεοφιλελεύθερο.

Δεν είναι δυνατόν στην Ελλάδα του 2019 να είναι ο Υπουργός Παιδείας ο κριτής των ενστάσεων όταν εκλέγεται Αρχιεπίσκοπος ή να διορίζονται με προεδρικό διάταγμα οι μητροπολίτες. Δεν είναι δυνατόν το μάθημα των Θρησκευτικών στο σχολείο να διδάσκεται με όρους θρησκευτικού φανατισμού.

Όσον αφορά στις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα του πολίτη απέναντι στο κράτος, όλοι οι πολίτες πρέπει να είναι ίσοι, είτε είναι χριστιανοί είτε είναι βουδιστές είτε είναι άθρησκοι. Εφόσον όλες και όλοι είναι ίσοι, σε όλους η πολιτεία θα πρέπει να απευθύνεται με ουδέτερο θρησκευτικό τρόπο. Η πολιτεία οφείλει να ανοίγει τις φτερούγες της και να προστατεύει όλους τους ανθρώπους που ανήκουν και συναποτελούν τα μέλη αυτής εδώ της κοινωνίας.

Έρχομαι τώρα στη συζήτηση περί του θρησκευτικού όρκου. Εφόσον η θρησκεία δεν το επιβάλλει, πώς, λοιπόν, αυτό μπορεί να ζητείται ως κρατική υποχρέωση; Είναι προφανές πως η στάση της Νέας Δημοκρατίας οφείλεται σε μια εντελώς οπισθοδρομική θεώρηση, που, σε τελική ανάλυση, έρχεται σε πλήρη αντίθεση με τα διδάγματα της ίδιας της θρησκείας που υποτίθεται ότι θέλει να υπερασπιστεί.

Τι μας λέει το κατά Ματθαίον ευαγγέλιο; «Εγ λέγω μ ν μ μόνον να μην ορκίζεστε καθόλου. Και συνεχίζει: «Έστω λ γος μ ν να ναι, ο ο. Τ περις σ ν το κ το πονηρο σ τιν.» Όταν λέτε δηλαδή ναι, να είναι ναι. Κι όταν λέτε όχι, να είναι όχι. Κάθε τι πέρα απ' αυτό προέρχεται από τον πονηρό.

Και στην Ιακώβου επιστολή τι διαβάζουμε; «Μ ν ετε μ τε τ ν ο ραν ν μ τε τ ν γ ν μ τε λλον τιν ρκον τω δ μ ν τ να ναι, κα τ ο ο, ν α μ ε ς π κρισιν π σ ητε». Δηλαδή μην ορκίζεστε. Πολύ απλά το ναι σας να είναι ναι και το όχι να είναι όχι. Κι όμως έρχονται εδώ δήθεν υποστηρικτές των χριστιανικών γραφών για να υπερασπιστούν στο Σύνταγμα κάτι που είναι σε ευθεία αντίθεση με οτιδήποτε προτίθενται να υπερασπιστούν. Υποκρισία.

Όσον αφορά στα κοινωνικά δικαιώματα, πάλι η θέση του ΣΥΡΙΖΑ είναι απόλυτα ξεκάθαρη. Για μας στα κοινωνικά δικαιώματα περιλαμβάνονται η παιδεία, η υγεία, η κοινωνική ασφάλιση, που πρέπει να αφορούν όλον τον πληθυσμό. Είναι αγαθά απαραίτητα για την ανάπτυξη της προσωπικότητας, που αποτελούν προϋπόθεση της ανθρώπινης αυτονομίας. Δεν είναι ζητήματα απλά ηθικής υποχρέωσης. Δεν είναι ζητήματα απλά φιλανθρωπίας. Επιβάλλουν συγκεκριμένη συμπεριφορά στο κράτος. Και γι' αυτό πρέπει να προστατεύονται με την ίδια αποτελεσματικότητα και επιμονή, όπως και τα ατομικά δικαιώματα.

Εξαιρετικής σημασίας είναι βέβαια η ρητή κατοχύρωση της ίσης αμοιβής για ίση εργασία ανεξαρτήτως ηλικίας, άρθρο 22 παράγραφος 1, που προτείνουμε ως κόμμα.

Ο ΣΥΡΙΖΑ κατήργησε τον ντροπιαστικό υποκατώτατο μισθό για τους νέους. Θεωρούμε πως πρέπει να προστατεύσουμε τα μισθολογικά τους δικαιώματα, για να μη θιγούν στο μέλλον, ανεξάρτητα από ποια Κυβέρνηση έρχεται στην εξουσία. Ας τολμήσει η Νέα Δημοκρατία να συμπαράταχθεί σε αυτή μας την πρόταση. Ή μήπως απλά επιθυμεί να επαναφέρει αυτή την ντροπιαστική διάκριση;

Επίσης, δεν γίνεται να μην αναφερθώ στην προτεινόμενη από μας βελτίωση του άρθρου 5 παράγραφος 2, ώστε οι διακρίσεις να απαγορεύονται και για λόγους φύλου και για λόγους σεξουαλικού προσανατολισμού. Ακόμα και σ' αυτό η Νέα Δημοκρατία στέκεται απέναντι, αδιαφορώντας για το τι συμβαίνει στην κοι-

ωνία, αρνούμενη τη δυνατότητα του αυτοπροσδιορισμού, που είναι όμως το ανώτερο και ταυτόχρονα το βασικό στάδιο της ατομικής ελευθερίας.

Εμείς, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, οραματιζόμαστε μια κοινωνία ελεύθερη, πραγματικά ελεύθερη, από στερεότυπα, από ταμπέλες, από κοινωνικές κατασκευές που εξυπηρετούν κάποιους και φυλακίζουν κάποιους άλλους, ανοιχτά μυαλά και ανοιχτές καρδιές, με αγάπη και σεβασμό για τον άνθρωπο, για τον άλλον άνθρωπο, όποιος κι αν είναι αυτός, γιατί αυτή είναι η Αριστερά του ΣΥΡΙΖΑ.

Η μεγαλειώδης συγκέντρωση της Κυριακής έδειξε ότι είμαστε εδώ. Έδειξε ότι είμαστε παρούσες και παρόντες σαν καυτή ανάσα πάνω στον σβέρκο σας!

Ακούσαμε χθες πολλούς συναδέλφους από τη Νέα Δημοκρατία να λένε και να ξαναλένε ότι ο Κωνσταντίνος Καραμανλής επάνερε τη δημοκρατία στην Ελλάδα. Πράγματι, ο Κωνσταντίνος Καραμανλής ήταν ο πρώτος Πρωθυπουργός της Μεταπολίτευσης.

Ξέρετε όμως κάτι; Ό,τι γράφει δεν ξεγράφει. Η εξέγερση και το αίμα των φοιτητών και των φοιτητριών του Πολυτεχνείου έφερε τη δημοκρατία, η Αριστερά και οι προοδευτικές δυνάμεις, που πάντα στις κρίσιμες χρονικές στιγμές αυτού του τόπου έβγαιναν πάντα μπροστά, για να υπερασπιστούν τα ιδεώδη, την πατρίδα, τη δικαιοσύνη, την ελευθερία και τη δημοκρατία. Έτσι ήρθε η δημοκρατία στην Ελλάδα.

Σταματήστε, λοιπόν, αυτή τη βιομηχανία ψεμάτων προσπαθώντας να φτιάξετε την αλήθεια που εσείς επιθυμείτε. Σταματήστε αυτή τη βιομηχανία και για τη συνταγματική Αναθεώρηση. Ας πάψει πια αυτή η υποκρισία και το κρυφτούλι πίσω από άδειες λέξεις. Ή πείτε ανοιχτά ότι το μετεμφυλιακό κράτος της δεκαετίας του 1950 είναι το πρότυπο της δήθεν νέας κανονικότητάς σας και μετονομαστείτε από «Νέα Δημοκρατία» σε «Νέα ΕΡΕ» ή έστω την ύστατη στιγμή εδώ στην Ολομέλεια εκμεταλλευθείτε την ευκαιρία για να κάνει η χώρα βήματα μπροστά.

Για μια χούφτα ψήφων που προσδοκάτε ψαρεύοντας στα θολά νερά της άκρας Δεξιάς, μη μας κρατάτε στάσιμους για ακόμα δέκα χρόνια.

Σας ευχαριστώ πολύ.

(Χειροκροτήματα από τις πτέρυγες του ΣΥΡΙΖΑ και του ΜέΡΑ25)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Χαράλαμπος Αθανασίου): Ευχαριστώ κι εγώ την κυρία συνάδελφο.

Τον λόγο έχει ο κ. Κωνσταντίνος Μπούμπας από την Ελληνική Λύση.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΟΥΜΠΑΣ: Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε.

«Η δημοκρατία είναι το χειρότερο πολίτευμα, αλλά δεν έχουμε βρει καλύτερο απ' αυτό». Θα ξεκινήσω μ' αυτό που είχε πει ο Ουίνστον Τσώρτσιλ. Είχε πει βέβαια και κάτι άλλο, ότι «το έλλειμμα της δημοκρατίας είναι εύκολο να το βρεις, αρκεί να μιλήσεις πέντε λεπτά με κάποιον ψηφοφόρο».

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, εδώ υπάρχουν έγκριτοι νομικοί. Η νομική είναι μια επιστήμη που μπαίνει παντού, αλλά σ' αυτή δεν μπαίνει κανένας. Είναι εδώ πολλοί έγκριτοι δικηγόροι. Βλέπω τον κ. Βορίδη, τον κ. Τζαβάρα, τον κ. Γεραπετρίτη. Εγώ πίστευα ότι με τόσους νομικούς θα κάναμε ίσως ένα από τα καλύτερα Συντάγματα στον κόσμο. Και δεν το βλέπω αυτό. Είναι ένα Σύνταγμα με πάρα πολλά κενά.

Απλά να πω το εξής, κάνοντας μια ιστορική αναδρομή. Το 1822 με την Α' Εθνοσυνέλευση που έγινε στην Τροιζήνα υπήρξε η ανάγκη να γίνει Σύνταγμα, δηλαδή έναν χρόνο μετά την Επανάσταση του 1821. Μάλιστα το είχε κάνει ο Ιταλός Βιτσέντζο Γκαλίνι, όπως διαβάζω. Αμέσως την επόμενη χρονιά ξαναγίνεται Εθνοσυνέλευση στην Επίδαυρο. Μετά στο Άστρος, την Τροιζήνα και φτάνουμε στο Ναύπλιο κατ' εντολή του Καποδίστρια. Ξεκινάει μια διαμάχη. Γι' αυτό έχουμε και βραχύβια Συντάγματα στην Ελλάδα. Η διαμάχη ήταν αν το Σύνταγμα θα στηρίζει τη βασιλεύουσα δημοκρατία ή όχι.

Ξεκινάει ένα μοναρχικό απολυταρχικό καθεστώς από τον Όθωνα, που δεν εφαρμόζει το Σύνταγμα. Έρχεται η 3^η Σεπτεμβρίου 1843 με τον στρατιωτικό Δημήτρη Καλλέργη μαζί με τον Μακρυγιάννη και φωνάζει -ούτε «Ζήτω το Έθνος» ούτε «Ζήτω η

Ελλάς»-. «Ζήτω το Σύνταγμα». Και έρχεται ο Μάρτιος του 1844 και επιβάλλει στον Όθωνα το Σύνταγμα, γιατί οι βασιλιάδες κυβερνούσαν ελέω Θεού.

Αργότερα, αν έχουμε χρόνο, θα μιλήσουμε για τον περιβόητο θρησκευτικό όρκο, γιατί τα έχουμε μπλέξει τα πράγματα. Μέσα εκεί απλά να θυμίσω ότι ο Μακρυγιάννης έβαλε την ορθόδοξη πίστη των Ελλήνων, για να γίνει επανάσταση απέναντι στο κατεστημένο της εποχής, αν θέλετε, με τους δημογέροντες και τους κοτζαμπάσηδες. Κι αν δεν υπήρχε ένας Γρηγόρης Δικαίος ή Παπαφλέσσας να ξεσηκώσει το γένος στο όνομα της πίστης του Χριστού, ακόμα θα ήμασταν κομμάτι της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Δεν μας ένωσε η γλώσσα. Υπήρχαν ήρωες του 1821 που δεν ήξεραν ελληνικά. Κι όμως ήταν εκεί στην επανάσταση. Τους ένωνε η αγάπη για την ελευθερία και η κοινή θρησκευτική πίστη. Ο Μακρυγιάννης, τι έγραφε στα απομνημονεύματά του; Έκανε λόγο για τον Θεό και για την ορθόδοξη Ελλάδα.

Και πάμε σε έναν άλλο, που τον επικαλείστε -και καλά κάνετε-, που οραματίστηκε τα Ηνωμένα Βαλκάνια: Αντώνης Κυριαζής. Δεν γράφει μέσα ο Αντώνης Κυριαζής για τη θρησκευτική πίστη των Βαλκάνιων; Ποιος είναι ο Αντώνης Κυριαζής; Ρήγας Βελεστινλής ή Ρήγας Φεραίος. Η «Χάρτα» και ο «Θεούριος» του Ρήγα Φεραίου είναι αυτά. Διότι δεν παραδίνεται η παράδοση σε μας, εμείς παραδινόμαστε στην παράδοση. Δεν αφορά το πού πιστεύει ο καθένας, αφορά όμως ότι υπάρχει μία ιστορία, ένα θρησκευτικό συναίσθημα, ο συνδετικός κρίκος που έπαιξε καταλυτικό ρόλο στην Επανάσταση των Ελλήνων του 1821.

Και πάμε τώρα σε κάτι πολύ σημαντικό, για να τιμούμε τους προγόνους μας εκ του Συντάγματος. Στο Σύνταγμα του 1911 - 1915 που οριστικοποιήθηκε, παρ' όλο που ήταν με τα βελγικά και τα γαλλικά πρότυπα, ποια ήταν η ειδοποιός διαφορά του ελληνικού Συντάγματος, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι; Το λησμονούμε αυτό; Έχουμε χρέος στους προγόνους μας. Ήταν διότι έδινε την καθολική ψηφοφορία και στους μη προνομιούχους. Δεν είχαν δικαίωμα, λοιπόν, μόνο οι γαιοκτήμονες. Οι μόνοι που δεν είχαν δικαίωμα διά της ψήφου να εκλέξουν ήταν αυτοί που ήταν οικονομικά εξαρτώμενοι ως οικόσιτα ή τσιράκια. Δεν μας αρέσουν οι λέξεις, αλλά τσιράκια έχουμε και στη σημερινή εποχή και είναι πολλά, τα οποία εξυπηρετούν συγκεκριμένα ατομικά συμφέροντα.

Άρα, λοιπόν, τι έκανε το Σύνταγμα της Ελλάδος; Ήταν πολύ καλύτερο από τα υπόλοιπα ευρωπαϊκά κράτη, διότι έδωσε και το δικαίωμα για καθολική ψηφοφορία στους μη προνομιούχους, δηλαδή σε όλους τους ελεύθερους σκεπτόμενους Έλληνες της εποχής. Αυτό έγινε και αυτό είναι το μεγαλείο του ελληνικού Συντάγματος, όταν αυτό διαμορφώθηκε. Και μετά από χίλια μύρια κύματα, μέχρι να διαμορφωθεί το 1975. Για να μην ξεχνάμε την ιστορία, το πόσο το ελληνικό Σύνταγμα συνέδραμε στο να έχουμε με ελευθερία λόγου και σκέψης.

Αν μιλούσαμε για τα άρθρα, θα μπορούσαμε να μιλάμε για πάρα πολλές ώρες. Η δημοκρατία, λένε οι Γάλλοι, δεν έχει ανάγκη τόσο ούτε από την ισότητα ούτε από την ελευθερία. Η δημοκρατία -να συμφωνήσουμε σε κάτι- έχει ανάγκη από συμμετοχή. Πρέπει να υπάρχει συνέργεια και συμμετοχή του Έλληνα. Αυτό ήταν η Εκκλησία του Δήμου ως σύνθεση πολιτών, για να αποφασίσει για τα κοινά.

Θέλω να ρωτήσω τους νομικούς. Αυτό που λέμε εμείς ως Ελληνική Λύση -και σας το λέμε, γιατί είναι ο ακρογωνιαίος λίθος ενός δημοκρατικού πολιτεύματος, για να μπορεί να λειτουργήσει ως σώμα- είναι ότι το Σύνταγμα είναι το ανοσοποιητικό της Ελλάδος, του κράτους, οποιωνδήποτε κρατών, είναι τα αντιγόνα, είναι η αντίσταση, είναι ο μπούσουλας, είναι το πηδάλιο. Η δημοκρατία δεν μπορεί να έχει ένα καράβι με μηχανή. Πρέπει να έχει πανιά, γιατί η δημοκρατία έχει ανάγκη από οξυγόνο, να φυσήξει ένας άνεμος ελευθερίας, ελευθεροτυπίας, ιδεολογικής αντήληψης για να πλεύσει αυτό το καράβι. Άρα, λοιπόν, η δημοκρατία έχει ανάγκη από συμμετοχή.

Είναι δυνατόν να μιλάμε για Σύνταγμα, χωρίς συνταγματικό δικαστήριο; Και απευθύνομαι στους νομικούς πρωτίτως -ερωτώ ως συνηγορος του διαβόλου- πού είναι εκείνος ο δικηγόρος ο οποίος θα κρίνει αν ένας νόμος είναι συνταγματικός ή μη;

Ακούμε για τον ΕΝΦΙΑ. Είναι συνταγματικός ή όχι; Πείτε μου.

Ακούμε για τον νόμο αυθαιρέτων. Είναι συνταγματικός ή όχι; Πείτε μου. Πώς λέει ο λαός ότι είναι αντισυνταγματικός; Ποιος το λέει;

Ξέρετε, πριν από τετρακόσια χρόνια οι ρωμαιοκαθολικοί είχαν βάλει έναν άνθρωπο μέσα και, αν πήγαινε κάποιος να αγιοποιηθεί, αυτός είχε τις αμφιβολίες του. Έλεγε «όχι, να μην αγιοποιηθεί». Είναι ο λεγόμενος «συνήγορος του διαβόλου». Θα έλθει, λοιπόν, ο δικηγόρος του διαβόλου σε ένα συνταγματικό δικαστήριο και θα αμφισβητήσει τη συνταγματικότητα των νόμων, αν δεν είναι προς όφελος του ελληνικού λαού. Έχουμε συνταγματικό δικαστήριο; Όχι. Άρα, λοιπόν, πώς κρίνουμε, κυρίες και κύριοι, αν ένας νόμος είναι συνταγματικός ή μη; Μπορούμε να το κρίνουμε; Δεν μπορούμε να το κρίνουμε, διότι δεν υπάρχει συνταγματικό δικαστήριο.

Είναι πολλά τα άρθρα. Έρχομαι στους ΟΤΑ. Είναι συνταγματικό να υπάρχει παρατηρητήριο κατά μνημονιακή δέσμευση στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, που θα ελέγχει τον προϋπολογισμό των δήμων, ενώ έχει περάσει από ελεγκτικό μηχανισμό του Υπουργείου Οικονομικών, για να πάρει την τελική έγκριση; Ξέρετε πόσα κενά υπάρχουν;

Όμως, ο Έλληνας πρέπει μέσω του Συντάγματος να αισθάνεται μια θαλπωρή, μια προστασία για τα κοινωνικά του δικαιώματα, για τη μητρότητα. Καθυστερεί να πάρει σύνταξη μέχρι και δύο, τρία χρόνια. Είναι συνταγματικό αυτό; Το Σύνταγμα δεν είναι αυτό που κατοχυρώνει τις ελευθερίες, τις ιδεολογίες και προστατεύει τους πολίτες; Πού είναι, λοιπόν, αυτή η προστασία;

Αναθεώρηση του Συντάγματος, αλλά επί της ουσίας! Γιατί να μη βάλουμε αυτό που προτείνουμε εμείς ως Ελληνική Λύση, συγκεκριμένες θητείες Βουλευτών; Σας ενοχλεί; Ήδη το κάνει ο κ. Γεωργίου στην Κύπρο, ο Πρόεδρος Νομικών της Κύπρου.

Έχω πάρα πολλά να πω και δεν θέλω να κάνω κατάχρηση του χρόνου. Αυτό που λέμε εμείς, όχι μόνο υπό την εποπτεία και προστασία του κράτους, η μητρότητα, οι προσωπικές ατομικές ελευθερίες, το δικαίωμα στην εργασία, αλλά με την εγγύηση, με την υπογραφή του κράτους. Αυτό που λέμε είναι ότι πρέπει να υπάρχει εγγύηση, ο πολίτης να αισθάνεται οίγουρος.

Θέλω να ρωτήσω, κλείνοντας με αυτό. Ξεχάσαμε την ακροτελεύτια διάταξη του Συντάγματος, την παράγραφο 4 και το άρθρο 120; Επαφίεται, λέει, το Σύνταγμα στον πατριωτισμό των Ελλήνων, αν αυτό πάει να το καταλύσει κάποιος με τη βία. Οι νομικοί ξέρετε ότι δεν δώσατε μεγάλη ερμηνεία. Δεν διείσδυσε η επιστήμη της νομικής. Ίσως, ευτυχώς, γιατί δεν χρειάστηκε. Και μόνο αυτό τα λέει όλα, ότι επαφίεται στον πατριωτισμό των Ελλήνων, όταν το Σύνταγμα απειλείται να καταλυθεί διά της βίας.

Κλείνω με τον θρησκευτικό όρκο, γιατί στην Αριστερά μιλάτε πολύ για τον θρησκευτικό όρκο. Τα μοναρχικά καθεστώτα της Λατινικής Αμερικής δεν τα είχαν καλά με το ιερατείο. Είχαν απαγορεύσει τον θρησκευτικό όρκο. Ο θρησκευτικός όρκος, όμως, ανώνει τους λαούς και αυτός ο ηγέτης που το έκανε στη Λατινική Αμερική ήταν ο Τσάβες.

Υπάρχει ένα ρητό που λέει πως όταν δεν ενδιαφέρεσαι μόνο για τον εαυτό σου, είσαι δυνατός. Όταν ενδιαφέρεσαι και για τους άλλους, είσαι αρχηγός. Και όταν επιστρέψεις πίσω να σώσεις και τους υπόλοιπους, τους εναπομείναντες, τότε είσαι ηγέτης. Και ένας ηγέτης, πραγματικά, πρέπει να βρει όραμα για το πώς θα ενώσει και θα προστατεύσει τον λαό του.

Προσέξτε τι θα ψηφίσετε στην Αναθεώρηση του Συντάγματος, διότι θέλει ριζικές, ουσιαστικές αλλαγές. Ο κ. Τραγάκης το είπε πολύ καλά. Δεν είμαστε εκπρόσωποι. Ο εκπρόσωπος είναι εργαλείο. Είμαστε αντιπρόσωποι, είμαστε κλώνοι του ελληνικού λαού, αντιπροσωπεύουμε την ετυμηγορία του λαϊκού σώματος. Πρέπει να το προστατεύσουμε.

Σας ευχαριστώ πολύ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα της Ελληνικής Λύσης)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Χαρδάμπος Αθανασίου): Ευχαριστούμε.

Τον λόγο έχει ο Αντιπρόεδρος της Βουλής κ. Λαμπρούλης εκ μέρους του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΛΑΜΠΡΟΥΛΗΣ (ΣΤ' Αντιπρόεδρος της Βουλής): Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε.

Το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας, από την πρώτη στιγμή έναρξης της συζήτησης για την Αναθεώρηση του Συντάγματος,

ανέδειξε πως η τωρινή Αναθεώρηση όχι μόνο δεν θίγει προηγούμενες αντιδραστικού χαρακτήρα αλλαγές, αλλά προχωρά στην περαιτέρω θωράκιση του αστικού πολιτικού συστήματος και την ευθυγράμμιση του με τις σημερινές ανάγκες της άρχουσας τάξης.

Μάλιστα, κατέθεσε μία σειρά προτάσεων, χωρίς φυσικά να έχει αυταπάτες ότι μπορεί να υπάρξει προοδευτικό και δημοκρατικό Σύνταγμα, στο πλαίσιο της σημερινής εξουσίας του κεφαλαίου. Και αυτές τις προτάσεις καλούμε τον λαό, μέσα από το εργατικό λαϊκό κίνημα, να τις κάνει άζονες πάλης.

Ανάμεσα στις προτάσεις, είναι αυτή που αφορά στην υγεία. Λέμε στην πρόταση που έχουμε καταθέσει ότι η παροχή των υπηρεσιών υγείας δεν είναι εμπόρευμα. Να υπάρχει πλήρης διασφάλιση της παροχής υπηρεσιών υγείας - πρόνοιας αποκλειστικά από το δημόσιο και απολύτως δωρεάν, με απαγόρευση της επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Κριτήριο γι' αυτή την πρόταση, για την υγεία, είναι ότι οι αποκλειστικοί παραγωγοί του πλούτου, που είναι οι εργαζόμενοι έχουν δικαίωμα να απολαμβάνουν και απολύτως δωρεάν από το κράτος πλήρεις και σύγχρονες υπηρεσίες υγείας, πρόνοιας, φαρμάκων, αξιοποιώντας όλες τις δυνατότητες που υπάρχουν σήμερα με την εξέλιξη της επιστήμης, τα σύγχρονα τεχνολογικά και φαρμακευτικά μέσα, το εξειδικευμένο επιστημονικό δυναμικό.

Το ότι εμποδίζεται η ανάπτυξη ενός λαϊκού συστήματος υγείας - πρόνοιας για πλήρη κάλυψη των αναγκών σε υπηρεσίες πρόληψης, θεραπείας, αποκατάστασης, με ιδιαίτερη φροντίδα στις μητέρες, στη μητρότητα, τα παιδιά, τους ηλικιωμένους, τα άτομα με ειδικές ανάγκες, τους χρονίως πάσχοντες, τα σοβαρά ή σπάνια νοσήματα ή το ότι έχουμε δραστικές περικοπές στις παροχές υγείας, στα φάρμακα και κατ' επέκταση αύξηση άμεσα ή έμμεσα των πληρωμών από τους ασθενείς ή οι τραγικές ελλείψεις σε εξοπλισμό και προσωπικό στις δημόσιες μονάδες υγείας, νοσοκομεία, κέντρα υγείας, στο ΕΚΑΒ, στο ΠΕΔΥ, την πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας, κ.λπ., όλα αυτά οφείλονται στο γεγονός ότι η κινητήρια δύναμη της οικονομίας και της κοινωνίας που ζούμε είναι το κέρδος που πηγάζει από την ατομική ιδιοκτησία στα μέσα παραγωγής και την εκμετάλλευση των εργαζομένων.

Ακριβώς μέσα σε αυτές τις κοινωνικοοικονομικές συνθήκες όποιο σύστημα υγείας και αν αναπτυχθεί δεν θα ικανοποιεί τις λαϊκές ανάγκες, γιατί αυτές αποτελούν κόστος, τόσο για τους επιχειρηματικούς ομίλους όσο και για το κράτος τους, αποτελούν εμπόδιο για την ανταγωνιστικότητα και την κερδοφορία τους.

Μάλιστα, ο τομέας της υγείας αναδεικνύεται ως μοχλός της οικονομίας και της αγοράς, δηλαδή ένας από τους βασικούς κλάδους που μπορεί να συμβάλλει στην επίτευξη των στόχων της κερδοφορίας και της ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας των μονοπωλίων στον χώρο, εν προκειμένω, της υγείας.

Αυτό επιτυγχάνεται, πρώτον, με την ολοένα και μεγαλύτερη μείωση της τιμής της εργατικής δύναμης - μειώσεις μισθών και συντάξεων - αλλά και μέσω της μείωσης του μη μισθολογικού κόστους, δηλαδή των κρατικών και εργοδοτικών δαπανών για παροχές και υπηρεσίες υγείας, πρόνοιας, φαρμάκων κ.λπ..

Δεύτερον, επιτυγχάνεται με την ανάπτυξη των λεγόμενων «ανταγωνιστικών» και «οικονομικά βιώσιμων» συστημάτων υγείας. Δηλαδή με ενίσχυση της επιχειρηματικής δράσης στον κλάδο και παράλληλα εμβάθυνση του επιχειρηματικού χαρακτήρα της λειτουργίας των κρατικών μονάδων υγείας, με παραπέρα εμπορευματοποίηση των παρεχόμενων υπηρεσιών τους.

Ακριβώς αυτές οι κατευθύνσεις και τα μέτρα που υλοποιούνται είναι ο λόγος που οι θέσεις και οι προτάσεις όλων των άλλων πολιτικών δυνάμεων, που δεν αμφισβητούν το κριτήριο της επιχειρηματικής κερδοφορίας, κινούνται στην ίδια αντιλαϊκή κατεύθυνση, ανεξάρτητα από τις όποιες διαφορές στα προγράμματά τους. Διότι μόνο κοροϊδία, υποκρισία και εμπαιγμός αποτελούν οι όποιες προτάσεις συνταγματικής Αναθεώρησης, διακηρυκτικά λόγια, που απέχουν παρασάγγας από την πραγματικότητα που βιώνουν εκατομμύρια εργαζόμενοι στη χώρα μας.

Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι η αναφορά περί αποτελεσματικών υπηρεσιών υγείας, κατοχύρωσης του ΕΣΥ, αφού η ικανότητα

και η αποτελεσματικότητα του δημοσίου συστήματος υγείας, σύμφωνα με την πολιτική όλων των κυβερνήσεων -ΠΑΣΟΚ, Νέας Δημοκρατίας, ΣΥΡΙΖΑ-, με σεβασμό πάντα στις δεσμεύσεις, το πλαίσιο και τους κανόνες παράλληλα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχει σχέση με την προσαρμογή των δημοσίων μονάδων στους κανόνες της επιχειρηματικότητας, για να μην επιβαρύνουν τον κρατικό προϋπολογισμό.

Ένα άλλο παράδειγμα είναι η άρση των ανισοτήτων, που ισχυρίζεται με περικοπές, ώστε να γίνουν ενιαίες οι παροχές υγείας από το κράτος και τα ασφαλιστικά ταμεία, έτσι ώστε η κρατική συνδρομή να περιορίζεται σε ένα ελάχιστο επίπεδο υπηρεσιών υγείας για ένα τμήμα του πληθυσμού, αυτών που αναφέρονται στα κείμενα των πιο αδύναμων και των πιο ευάλωτων, που βρίσκεται κυρίως κάτω από τα όρια της φτώχειας.

Αυτά, όμως, ορίζονται στις αντιλαϊκές συνθήκες, από το Μάστροιχ αρχής γενομένης, της Λευκής Βίβλου, του Συμφώνου Σταθερότητας, της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», που αποδέχονται όλα τα άλλα κόμματα. Αυτές είναι και οι επιταγές, εξάλλου, του τρίτου μνημονίου, που καλά κρατεί.

Έτσι, καμμία κυβέρνηση που κινείται εντός του πλαισίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ανεξάρτητα του μείγματος διαχείρισης - πείτε το περιοριστικό, επεκτατικό κ.λπ., δεν μπορεί να ικανοποιήσει τις σύγχρονες λαϊκές ανάγκες σε υπηρεσίες υγείας, πρόνοιας και φαρμάκου, αφού αυτή η πολιτική, εντός των τειχών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι που γεννάει και αναπαράγει τις συνθήκες και τους παράγοντες άμεσα και μακροπρόθεσμα της προσφοράς της υγείας του λαού. Επιδεικνύουν συνολικά το βιοτικό του επίπεδο.

Έτσι, τα όποια μέτρα παίρνονται αντικειμενικά δεν μπορούν να υπερβούν το όριο μιας καλύτερης διαχείρισης της φτώχειας και της εξαθλίωσης, χωρίς βεβαίως άμεσα ή προοπτικά να την καταργούν, και τα όποια ψίχουλα που μεταφέρονται από τους φτωχούς προς τους εξαθλιωμένους δεν αποτελούν ουσιαστικά παροχές. Όμως, ακόμα και αυτά τα ψίχουλα συναρτώνται από τους οικονομικούς δείκτες και τη δημοσιονομική πειθαρχία.

Συνεπώς περιθώρια αναμονής, αυταπατών και συμβιβασμού με παροχές πτωχοκομείου στο όνομα του πατριωτισμού και της εθνικής συναίνεσης δεν υπάρχουν, πολύ δε περισσότερο οι όποιες συνταγματικές προτάσεις, αναφορές αποτελούν το χροσό περιτύλιγμα της εξαπάτησης, της κοροϊδίας και της υποκρισίας του αστικού πολιτικού συστήματος.

Συμβιβασμός με τις απώλειες και με τα ψίχουλα στην υγεία σημαίνει για τον λαό ότι βάζει την ίδια τη ζωή του ως καύσιμη ύλη για την αναθέρμανση της καπιταλιστικής οικονομίας, θυσιά στον βωμό του κέρδους των καπιταλιστών.

Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Χαράλαμπος Αθανασίου): Ευχαριστούμε, κύριε Λαμπρούλη.

Τον λόγο τώρα έχει ο κ. Ανδρέας Μιχαηλίδης από τον ΣΥΡΙΖΑ.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ: Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, η χρονική συγκυρία της συνταγματικής Αναθεώρησης που συζητούμε αυτές τις μέρες έχει τα δικά της χαρακτηριστικά, τα οποία σχετίζονται ασφαλώς με τη βαθιά και παρατεταμένη οικονομική κρίση της χώρας, τις πολλαπλές διασυνδέσεις της με την κρίση των πολιτικών θεσμών, τις ανισότητες και τις επιθέσεις στα δικαιώματα.

Αυτονόητα η συνέπεια των παραπάνω παραδοχών είναι ότι τα πολιτικά κόμματα οφείλουν να αρθούν στις απαιτήσεις της διαδικασίας της συνταγματικής Αναθεώρησης με τρόπο που να αφυοκράζεται τις κοινωνικές μεταβολές και ανάγκες, να διαθέτει συναίσθηση ιστορικότητας και προοπτικής και να τοποθετείται με σαφήνεια απέναντι στα πολιτικά επίδικα, χωρίς να παραβλέπει την ανάγκη επίτευξης γενικότερων και ευρύτερων συναινέσεων.

Θεωρώ πως η στάση του ΣΥΡΙΖΑ απέναντι στη συνταγματική Αναθεώρηση εξαρχής, από την προηγούμενη δηλαδή κοινοβουλευτική περίοδο, εμφορείται από αυτές τις αρχές.

Ο ίδιος ο χαρακτήρας των προτάσεών μας με τους τρεις άξονες όπως έχουν προσδιοριστεί, δηλαδή, πρώτον, την εμβάθυνση και διεύρυνση της δημοκρατίας, δεύτερον, την ανάσχεση του νεοφιλελευθερισμού και την ενίσχυση των κοινωνικών δικαιωμάτων

και, τρίτον, την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης στο πολιτικό σύστημα, σηματοδοτεί τη σαφή ιδεολογική και πολιτική τοποθέτησή μας στα διάφορα ζητήματα, χωρίς καμμία υπεκφυγή.

Βεβαίως, η στάση της Νέας Δημοκρατίας, τόσο κατά την προηγούμενη, προτείνουσα Βουλή, όσο και κατά την τρέχουσα, Αναθεωρητική Βουλή, έχει ουσιαστικά μπλοκάρει οποιαδήποτε αλλαγή πλην λίγων άρθρων, κινούμενη μεταξύ συντηρητικών λογικών και νοοτροπιών και ατολμίας.

Επιτρέψτε μου να έρθω στην πρώτη θεματική ενότητα της συνταγματικής Αναθεώρησης, αυτή δηλαδή που αφορά τις σχέσεις Εκκλησίας - Κράτους, όπως περιγράφονται στο άρθρο 3.

Η πρότασή μας, ως γνωστόν, έγκειται στην κατοχύρωση της θρησκευτικής ουδετερότητας του κράτους. Ταυτόχρονα, διατηρείται ο όρος «επικρατούσα θρησκεία», η οποία όμως διευκρινίζεται στην προτεινόμενη από εμάς ερμηνευτική δήλωση πως έχει αποκλειστικά διαπιστωτικό και μόνον χαρακτήρα και δεν σηματοδοτεί οποιαδήποτε δυσμενή μεταχείριση στα υπόλοιπα δόγματα.

Πρόκειται θεωρώ για μία εξαιρετικά ισορροπημένη πρόταση προς την κατεύθυνση της σαφούς ενίσχυσης της διάκρισης των ρόλων Εκκλησίας - Πολιτείας, διάκριση η οποία είναι εξαιρετικά αδύναμη σε σχέση όχι μόνο με τον ευρωπαϊκό, αλλά και τον παγκόσμιο κανόνα.

Από τη μια, αναγνωρίζεται μέσω της πρότασης αυτής το ιστορικό και πολιτισμικό βάρος που έχει η Ορθοδοξία για την ταυτότητα και τον συλλογικό βίο των Ελλήνων, από την άλλη, επιδιώκεται η κατοχύρωση του ελληνικού κράτους ως θρησκευτικά ουδέτερου, μιας πολιτείας, δηλαδή, που δεν θα θρησκεύει δημοσίως ούτε θα διάκειται καταστατικά ευμενώς απέναντι σε ένα συγκεκριμένο δόγμα, όσο ισχυρό και αν είναι αυτό στην πλειοψηφία των πολιτών.

Η Νέα Δημοκρατία και, δυστυχώς, το Κίνημα Αλλαγής, το οποίο κατά τα άλλα μάς κατηγορεί για έλλειψη προοδευτικότητας, αναρωτιούνται ποιος ο λόγος μιας τέτοιας αλλαγής στη διεύθετση που έχει ιστορικά επιτευχθεί μεταξύ Εκκλησίας και Κράτους.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, παρά την κατοχύρωση των θρησκευτικών ελευθεριών στο άρθρο 13 του Συντάγματος, είναι προφανές ότι έχει διαμορφωθεί μέχρι σήμερα ιστορικά μία ισχυρή αλληλεξάρτηση Κράτους και Εκκλησίας, η οποία δημιουργεί προφανώς δυσμενείς συνθήκες σε κάποιους πολίτες που ανήκουν σε άλλα δόγματα ή θρησκείες ή που δεν θρησκεύουν.

Όπως συχνά επισημαίνεται, στην ελληνική περίπτωση ήταν αρχικά το Κράτος εκείνο το οποίο έθεσε την Εκκλησία υπό τη στενή εποπτεία του, περιορίζοντας στην ουσία την αυτονομία της, αλλά, όπως όλοι ξέρουμε, η Εκκλησία σταδιακά εκμεταλλεύτηκε αυτή την προνομιακή θέση της.

Επιπλέον, όπως και οι πρόσφατες αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας περί της διδασκαλίας των Θρησκευτικών υποδιδλάνουν πως οι καλλιέργεια συνείδησης στα σχολεία συγχέεται, ακριβώς βάσει της πρόβλεψης του άρθρου 3, με τη διδασκαλία ενός ομολογιακού μαθήματος.

Δεν πρέπει να ξεχνάμε, επίσης, πως περίπου το 20% των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων που αφορούν παραβιάσεις θρησκευτικών ελευθεριών αφορούν δυστυχώς μόνο ένα κράτος, την Ελλάδα.

Ένα επιχείρημα που δεν διατυπώνεται ρητά συνήθως, αλλά υπονοείται, αφορά την πιθανή εξασθένηση του θρησκευτικού συναισθήματος. Επ' αυτού αρκεί κανείς να δει ότι, βάσει διεθνών ερευνών, όπως το Ευρωβαρόμετρο, η θρησκευτική πίστη στα άλλα κράτη της Ευρώπης με επίσημη θρησκεία, τη Βρετανία, τη Δανία, τη Νορβηγία, είναι σαφώς ασθενέστερη από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Αντίθετα, σε χώρες που δεν έχουν επίσημη θρησκεία, όπως η Ιρλανδία, η Ιταλία, η Ρουμανία, η Ρωσία, το θρησκευτικό συναίσθημα είναι ιδιαίτερα ισχυρό. Με άλλα λόγια, η ισχύς ή μη της θρησκευτικής συνείδησης δεν έχει καμμία σχέση με την επίσημη θρησκεία σε ένα κράτος.

Τέλος, όσον αφορά τη συσχέτιση μεταξύ του άρθρου 3 και της εθνικής ταυτότητας, ζήτημα στο οποίο επιμένει από ό,τι είδα αρκετός ο ειδικός εισηγητής της Νέας Δημοκρατίας στην Επιτροπή Αναθεώρησης, επιτρέψτε μου να το θεωρήσω εξαιρετικά αδύ-

ναμο επιχείρημα. Εκτός του ότι εμμέσως οδηγεί στη θέση ότι οι μη ορθόδοξοι ή μη θρησκευόντες Έλληνες πολίτες υπολείπονται σε πατριωτισμό και ισχυρή εθνική συνείδηση, δεν μπορεί να απαντήσει στο γιατί σε κράτη με θρησκευτική ή δογματική ανομοιογένεια, όπως, για παράδειγμα, στις Ηνωμένες Πολιτείες, στη Γερμανία ή ακόμα και σε χώρες με σχετικά αυξημένα ποσοστά πολιτών που δηλώνουν άθεοι, όπως, για παράδειγμα, στην Τσεχία, στη Σουηδία, η εθνική ταυτότητα παραμένει ισχυρή.

Εδώ επιτρέψτε μου να μην ξεχάσουμε τη συμμετοχή αλλόθρησκων Ελλήνων πολιτών, όπως, για παράδειγμα, των εβραίων, των μαωμεθανών Ελλήνων πολιτών στους πατριωτικούς αγώνες του Αλβανικού Μετώπου και της Εθνικής Αντίστασης.

Για όλους τους παραπάνω λόγους θεωρώ ότι η διαφαινόμενη μη υπερψήφιση της πρότασής μας αποτελεί μία χαμένη ευκαιρία ενίσχυσης των διακριτών ρόλων Εκκλησίας και Πολιτείας, η οποία θα ήταν ωφέλιμη και για τους δύο θεσμούς, αλλά και την ελληνική κοινωνία γενικότερα.

Σας ευχαριστώ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα του ΣΥΡΙΖΑ)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Χαράλαμπος Αθανασίου): Και εγώ ευχαριστώ, κύριε συνάδελφε.

Τον λόγο τώρα έχει ο κ. Μανωλάκος από τη Νέα Δημοκρατία.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΜΑΝΩΛΑΚΟΣ: Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε.

Κύριοι Υπουργοί, κυρίες και κύριοι Βουλευτές, στις διατάξεις της σημερινής ενότητας των αναθεωρητέων άρθρων αντανakλάται ολοφάνερα το άγχος της Αξιωματικής Αντιπολίτευσης να ισορροπήσει ανάμεσα σε δύο λέμβους. Από τη μια η λέμβος της Ριζοσπαστικής Αριστεράς και από την άλλη το αλιευτικό της Προοδευτικής Συμμαχίας, που ετοιμάζεται να ριζέει τα δίκτυα του σε ψηφοφόρους του ευρύτερου μεσαίου χώρου.

Πρόκειται για ένα άγχος μη δημιουργικό, ένα άγχος πανικού θα έλεγα, προκειμένου να συγκεραστούν οι απόψεις του ΣΥΡΙΖΑ με τις μετριοπαθείς απόψεις των πολιτών που κινούνται στον ευρύτερο μεσαίο χώρο και στον οποίο η Αξιωματική Αντιπολίτευση τους τελευταίους μήνες έχει ριζέει γέφυρες.

Συνεπεία τούτου κατέθεσε μία πρόταση για το άρθρο 3 του Συντάγματος, που βρίθει νομικών ακροβασιών. Και αυτό γιατί από τη μία διστάζει να προτείνει τον διαχωρισμό Εκκλησίας και Κράτους, ίσως γιατί είναι σε θέση να αντιληφθεί -ακόμα κι αν δεν το παραδέχεται- ότι οι σημερινοί διακριτοί ρόλοι με πραγματικούς δεσμούς Κράτους και Εκκλησίας αποτελούν εγγύηση για τη διατήρηση της εθνικής μας συνείδησης και ταυτότητας, ιδίως σε μία χρονική περίοδο που η παράνομη μετανάστευση αποτελεί μείζον εθνικό πρόβλημα, με πολλαπλές επιπτώσεις.

Και βέβαια δεν το κάνει επειδή δεν είναι σε θέση να αντιληφθεί ότι η συντριπτική πλειοψηφία της ελληνικής κοινωνίας είναι αντίθετη με έναν τέτοιο διαχωρισμό. Από την άλλη, όμως, θέλει να κλείσει και το μάτι στο αριστερό ακροατήριο, οπότε καταθέτει μία πρόταση που έχει χαρακτηριστικά δημιουργικής ασάφειας, μία πρόταση για ένα θρησκευτικά ουδέτερο κράτος που θα έχει όμως επικρατούσα θρησκεία και, ό,τι καταλαβαίνει ο καθένας.

Κανείς τους, όμως, δεν είπε το αυτονόητο, ότι από τη στιγμή που το ελληνικό κράτος είναι θρησκευτικά ουδέτερο, δεν νοείται η ύπαρξη επικρατούσας θρησκείας, έστω και με περιορισμένες νομικές συνέπειες. Οι έννομες συνέπειες της επικρατούσας θρησκείας, εξάλλου, είναι πολύ συγκεκριμένες και έχουν περιορισμένη έκταση. Σε αυτή βασίζονται οι αργίες σύμφωνα με τις ορθόδοξες εορτές, σε αυτή βασίζεται ο εορτασμός των εθνικών επετείων σε δοξολογία σε ορθόδοξο ναό, η οργάνωση της Ορθόδοξης Εκκλησίας ως νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου, αλλά και η κρατική μισθοδοσία των κληρικών. Και να θυμίσω -για να μην ξεχνιόμαστε- ότι κάποιοι στο πρόσφατο παρελθόν άλλα σχεδίαζαν για αυτό το θέμα.

Όπως σημειώνουν κορυφαίοι συνταγματολόγοι, η πρόταση της θρησκευτικής ουδετερότητας του κράτους δεν ταιριάζει με τη διατήρηση της αναφοράς στην επικρατούσα θρησκεία. Η κατοχύρωση ταυτόχρονα της επικρατούσας θρησκείας και της θρησκευτικής ουδετερότητας του κράτους δημιουργεί ένα προϊόν πολιτικού συμβιβασμού ή μια πολιτικές και μόνο εντυπώσεις.

Αναρωτιέμαι σε αυτή την εκ του πονηρού πρόταση του ΣΥΡΙΖΑ δίνει όντως έμφαση η ερμηνευτική δήλωση για την επικρατούσα

θρησκεία στη θρησκευτική ουδετερότητα; Η απάντηση είναι όχι, καμμία ανάγκη δεν εξυπηρετεί η προτεινόμενη προσθήκη, κανένα κενό δεν έρχεται να καλύψει, κανένα νόημα δεν έχει μία τέτοια αλλαγή, γιατί πολύ απλά στο άρθρο 13 του Συντάγματος κατοχυρώνεται ρητά και κατηγορηματικά η θρησκευτική ελευθερία ως ατομικό δικαίωμα, αλλά και η απαγόρευση διακρίσεων με βάση το θρήσκευμα.

Από τη συνδυαστική ερμηνεία του άρθρου 3 και του άρθρου 13 προκύπτει ότι το ισχύον Σύνταγμα σέβεται τη διαφορετικότητα των άλλων δογμάτων και κάνει πράξη την απόλυτη θρησκευτική ελευθερία, ταυτόχρονα όμως αναγνωρίζεται και η μεγάλη συνεισφορά της Ορθοδοξίας στο έθνος, στους θεσμούς, στη δημοκρατική λειτουργία της πολιτείας και τη διαφύλαξη της εθνικής μας ταυτότητας.

Επομένως καμμία απολύτως βελτίωση δεν πρόκειται να υπάρξει από τη συγκεκριμένη πρόταση προς αναθεώρηση. Αντίθετα, μόνο κινδύνους εγκυμονεί μια τέτοια πρόταση, κινδύνους για τη σχέση της χώρας μας με το Οικουμενικό Πατριαρχείο, με τα Πρεσβυγενή Πατριαρχεία, κινδύνους για τη σχέση της Εκκλησίας της Ελλάδος με το Οικουμενικό Πατριαρχείο και γενικότερα με την Ορθοδοξία.

Κυρίες και κύριοι Βουλευτές, καλούμαστε να συμπράξουμε σε μια μείζονα συνταγματική αλλαγή, από την οποία δεν φαίνεται κανένα όφελος, παρά μόνο δεινά, και καλούμαστε να το κάνουμε είτε για να ικανοποιήσουμε αυτούς που, διαβάζοντας το Σύνταγμα, φτάνουν μόνο μέχρι το άρθρο 3 και αγνοούν το άρθρο 13 είτε, βεβαίως, για να ικανοποιήσουμε την Αξιωματική Αντιπολίτευση, που πρέπει να καθησυχάσει ένα συγκεκριμένο πολιτικό ακροατήριο.

Εμείς σε αυτή τη θεσμικά άστοχη αναθεωρητική πρόταση δεν πρόκειται να συμπράξουμε. Και δεν πρόκειται να συμπράξουμε, γιατί το μόνο που εξυπηρετεί είναι οι πολιτικές ανάγκες της Αξιωματικής Αντιπολίτευσης.

Σας ευχαριστώ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα της Νέας Δημοκρατίας)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Χαράλαμπος Αθανασίου): Ευχαριστούμε τον κ. Μανωλάκο.

Παρακαλώ τον κ. Δρίτσα από τον ΣΥΡΙΖΑ να λάβει τον λόγο.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΔΡΙΤΣΑΣ: Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε.

Αγαπητέ Στρατηγέ, συνάδελφε, συντοπίτη Βουλευτή Πειραιά, δεν είναι καθόλου εύστοχη η επισήμανσή σας για την πρόταση του ΣΥΡΙΖΑ και τη συσχέτισή της με την Προοδευτική Συμμαχία. Έχει κατατεθεί η πρόταση από το 2016. Δεν υπήρχε τότε Προοδευτική Συμμαχία.

Μάλιστα, πολλές δεκαετίες πριν έχει κατατεθεί και είναι διαρκής, μόνιμη, σταθερή θέση και πρόταση της Αριστεράς, με τις διάφορες μορφές που σε κάθε συγκυρία παίρνει, ακριβώς γιατί η Αναθεώρηση του Συντάγματος δεν είναι μια τυχαία ούτε υποχρεωτική διαδικασία. Προβλέπεται μετά την παρέλευση πενταετίας από την ολοκλήρωση της προηγούμενης Αναθεώρησης, η δυνατότητα να κινηθεί νέα διαδικασία αναθεώρησης ορισμένων διατάξεων. Αυτό δεσμεύει και υποχρεώνει τις πολιτικές δυνάμεις να αξιολογήσουν και να στοχαστούν για το αν πράγματι απαιτείται ή δεν απαιτείται και τι είδους αναθεώρηση χρειάζεται να προταθεί.

Ο ΣΥΡΙΖΑ ανταποκρίθηκε και αντεπεξήλθε σε αυτή την υποχρέωση με τον καλύτερο τρόπο και, μάλιστα, με πρωτοφανή υπευθυνότητα πολύ καιρό πριν, όχι σε κλειστές διαδικασίες μόνο εντός Κοινοβουλίου, αλλά στην κοινωνία. Κατηγορήθηκε για συνταγματικό ακτιβισμό από τον κ. Βενιζέλο και άνοιξε όλα τα ζητήματα ενώπιον της κοινωνίας, ενώπιον των επιστημονικών ιδρυμάτων, ενώπιον των επαγγελματικών ενώσεων, ενώπιον όλων των εκπροσωπήσεων της ελληνικής κοινωνίας και, φυσικά, ενώπιον του Κοινοβουλίου.

Και φτάσαμε ακριβώς εδώ, με ένα σχέδιο προτάσεων που καλύπτει τη διαχρονική αξιολόγηση των συντηρούμενων οπισθοδρομικών διατάξεων, αυτών δηλαδή που εμποδίζουν την ολοκλήρωση της δημοκρατικής υπόστασης της ελληνικής πολιτείας, αλλά και την αξιολόγηση των νέων αναγκών που προέκυψαν από οδυνηρές συνθήκες, που πρέπει να κατοχυρώσουν την υπεράσπιση της κοινωνίας, τη δημοκρατία και με την αξιολόγηση μιας

διορατικής προοπτικής αναφορικά με το ποια είναι τα νέα δεδομένα που προκύπτουν για το μέλλον του τόπου μας και της κοινωνίας μας.

Αυτά συνέθεσαν οι προτάσεις μας και, όταν ήρθε η ώρα να κινηθεί εντός του Κοινοβουλίου η διαδικασία, είδαμε τη Νέα Δημοκρατία να καταθέτει ένα αίτημα, περίπου τον μισό αριθμό των συνταγματικών διατάξεων, ατάκτως ειρημένων, χωρίς συνεκτικό ιστό, χωρίς αξιολόγηση, χωρίς ιεράρχηση, χωρίς καν πρόταση για το τι είδους αναθεωρητική κατεύθυνση θα έχει καθένα από αυτά τα άρθρα. Και σιγά-σιγά διαμόρφωσε, όπως όλοι βιώσαμε, τη συγκεκριμενοποίηση της πρότασης.

Δεν υπάρχει σύγκριση, λοιπόν, για το ποιος προσέρχεται σε αυτή τη διαδικασία με πληρότητα, με υπευθυνότητα και με στοχασμό πραγματικά υπεύθυνο αναφορικά με τις αναγκαιότητες. Φυσικά, υπάρχουν διαφορές.

Ερχόμαστε τώρα στο σημερινό ζήτημα, που αφορά, κατ' αρχάς, το άρθρο 3, τη σχέση Εκκλησίας και Πολιτείας. Είναι ένα άρθρο που, όποιος το διαβάσει, αν εξαιρέσει κανείς μια φράση, θα δει ότι όλο το άλλο δεν αναφέρεται καθόλου στις σχέσεις Εκκλησίας και Πολιτείας. Κανονιστικές διατάξεις της ίδιας της Εκκλησίας συνταγματοποιεί. Αυτό, όμως, δεν συγκροτεί σχέση Εκκλησίας και Πολιτείας -δεν χρειάζεται να μπω σε λεπτομέρειες- και είναι αναθεωρητέο αυτό το άρθρο.

Αντιθέτως, το άρθρο 1: «Το πολίτευμα της Ελλάδας είναι Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία, θεμέλιο του πολιτεύματος είναι η λαϊκή κυριαρχία, όλες οι εξουσίες πηγάζουν από τον Λαό, υπάρχουν υπέρ αυτού και του Έθνους και ασκούνται όπως ορίζει το Σύνταγμα», το άρθρο 2 παράγραφος 1: «Ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας», το άρθρο 4: «Οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου», το άρθρο 5: «Καθένας έχει δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή» κ.λπ. και το άρθρο 13, στο οποίο έχουν αναφερθεί και άλλοι συνάδελφοι, για να ακυρώσουν την πρόταση του ΣΥΡΙΖΑ: «Η ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης είναι απαραβίαστη» κ.λπ. είναι με ταξί των άρθρων που καθιστούν το ελληνικό Σύνταγμα αυστηρό, δηλαδή είναι μη αναθεωρητέα.

Αυτά και μερικά άλλα είναι μη αναθεωρητέα. Όλα αυτά είναι μη αναθεωρητέα, γιατί συγκροτούν, από τη μια μεριά, μια γενικευμένη συμφωνία ποιο είναι το βασικό πλαίσιο και, από την άλλη, συγκροτούν αυτό που λέμε «κατοχύρωση ατομικών δικαιωμάτων», τα οποία δεν μπορεί κανείς να θέτει ανάλογα με τους συσχετισμούς σε διακινδύνευση.

Το άρθρο 3 δεν έχει ανάγκη προστασίας τέτοιου τύπου, μη αναθεωρητέου άρθρου, γιατί δεν αναφέρεται σε κανένα δικαίωμα ούτε σε καμμία εθνική ταυτότητα ούτε σε κανένα υπέρτατο αγαθό. Αντίθετα, έχει χρησιμοποιηθεί, ακριβώς λόγω των πολιτικών και άλλων συσχετισμών και των δοξασιών που ατυχέστατα έχουν επικρατήσει, εν τω μεταξύ για να οδηγηθούμε στη φαλκίδευση κυριαρχικών δικαιωμάτων που το Σύνταγμα προβλέπει και κατοχυρώνει, τα θεωρεί μη αναθεωρητέα και όμως στην πράξη αυτά δεν κατοχυρώνονται, γιατί ακριβώς υπάρχει αυτό το ευφυολόγημα και ιδεολόγημα της εθνικής ταυτότητας με τη διασύνδεση της επικρατούσας θρησκείας.

Δεν είναι περίεργο που συμβαίνει αυτό, όταν ακριβώς μπορεί κανείς να καταλάβει ότι ο Έλλην εβραίος στο θρησκευτικό δεν είναι ίσος στην πράξη, ο Έλλην άθεος κατά τη θρησκευτική του αναζήτηση δεν είναι ίσος, ο Έλλην μουσουλμάνος δεν είναι ίσος, ο Έλλην βουδιστής δεν είναι ίσος εν τω μεταξύ, να και το Σύνταγμα κατοχυρώνει την ισότητα αυτή.

Γιατί δεν είναι ίσος; Διότι το ίδιο το κράτος, παρά τις μεγάλες δημοκρατικές κατακτήσεις και αλλαγές, στέκεται μεροληπτικά απέναντι στις ατομικές ελευθερίες και τις υπονομεύει και ακριβώς δεν υλοποιεί τις άλλες διατάξεις, τις μη αναθεωρητέες και τις ισχυρές, που δίνουν την πραγματική υπόσταση στο Σύνταγμα και στη δημοκρατικότητά του.

Ακριβώς γι' αυτό, λοιπόν, πρέπει να λυθεί αυτό το ζήτημα του αναχρονισμού, απέναντι στο οποίο, πραγματικά, έρχεται το Συμβούλιο της Επικρατείας -με μία ψήφο διαφορά, βέβαια- να κάνει τη συσχέτιση της παραγράφου 2 του άρθρου 16, που ομιλεί για

την υποχρέωση του κράτους να μεριμνά για τη θρησκευτική και εθνική συνείδηση κι όλα αυτά, αλλά δεν προσδιορίζει ποια θρησκευτική, αλλά εν πάση περιπτώσει σε συσχέτιση με το άρθρο 3. (Στο σημείο αυτό κτυπάει το κουδούνι λήξεως του χρόνου ομιλίας του κυρίου Βουλευτή)

Και το Συμβούλιο της Επικρατείας, με μία ψήφο διαφορά καταλήγει -αντί τη σύγχρονη ελληνική πολιτεία να διδάσκει στα παιδιά της Θεολογία, να διδάσκει Ιστορία των Θρησκειών, να διδάσκει πολύ σοβαρές και πραγματικές αναγκαίες γνώσεις, που ανοίγουν μυαλά και διαμορφώνουν σύγχρονους πολίτες και ενισχύουν την κοινωνική συνοχή- καταλήγει, λοιπόν, στο να οδηγείται στην αναπαραγωγή ενός κατηχητικού μαθήματος, ομολογιακού, το οποίο συνήθως -δεσπότες το λένε, παπάδες το λένε, το έχω ακούσει και το έχω συζητήσει πάρα πολλές φορές μαζί τους- η εμπειρία λέει ότι τα παιδιά το βαριούνται!

Και είναι και εμπειρία όλων σας, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, διότι ακριβώς είναι μια κατεύθυνση που δεν μπορεί να συνεγείρει το ενδιαφέρον των μαθητών, των χριστιανών μαθητών. Παρ' όλα αυτά, εμμένουμε. Γιατί; Για το ιδεολόγημα της εθνικής ταυτότητας. Τα είπε ο συνάδελφος πριν, ο Αντρέας Μιχαηλίδης, πάρα πολύ καλά και δεν χρειάζεται να τα επαναλάβουμε.

Από αυτή την άποψη, είναι απολύτως αναγκαίο, επιτέλους, το ελληνικό Κράτος, ανεξάρτητα και επ' ωφελεία της Εκκλησίας και επ' ωφελεία της Πολιτείας, να τελειώνει με αυτή την υποκριτική στρέβλωση της ταύτισης της κρατούσας θρησκείας με την εθνική ταυτότητα και να ξεχωρίσουμε το κεντρικό ζήτημα που αφορά τον ρόλο του κράτους, τι κράτος θέλουμε.

Το κράτος δεν μπορεί παρά να είναι ουδέτερο έναντι όλων των πολιτών. Μπορεί να φανταστεί κανείς ότι μπορεί να είναι νόμιμο το κράτος των πλουσίων ή το κράτος των λευκών ή το κράτος των μαύρων; Δεν είναι δυνατόν...

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Χαράλαμπος Αθανασίου): Κύριε Δρίτσα, παρακαλώ, ολοκληρώστε. Είστε στα δώδεκα λεπτά.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΔΡΙΤΣΑΣ: Η ιστορική παράδοση, που είναι σεβαστή από όλους μας, δεν είναι δυνατόν να υποκαθιστά την κεντρική αναγκαιότητα της ουδετερότητας του κράτους απέναντι σε τόσο κρίσιμα και σοβαρά ζητήματα.

Από αυτή την άποψη, είναι μία ευκαιρία να πάμε ένα βήμα μπρος, στην κατεύθυνση του εκσυγχρονισμού και του εκδημοκρατισμού του ελληνικού κράτους, που έχει κάνει βήματα σοβαρά, αλλά έχει ακόμα και πολλές ακόμα καθυστερήσεις.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Χαράλαμπος Αθανασίου): Ευχαριστούμε, κύριε Δρίτσα.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΔΡΙΤΣΑΣ: Δεν θα μπω στα κοινωνικά, γιατί δεν έχω πια τον χρόνο, αλλά και σε αυτά το να μην αναγνωρίζει η Νέα Δημοκρατία ότι πρέπει να κατοχυρωθούν τα δικαιώματα και της ταυτότητας φύλου και του σεξουαλικού προσανατολισμού στον 21^ο αιώνα και να λέει «όχι, ας μείνει ως έχει», είναι κι αυτό -δεν μιλάω τώρα για τις συλλογικές συμβάσεις, για όλα τ' άλλα, τα είπαν κι άλλοι συνάδελφοι- ένα δείγμα ακραίου αναχρονισμού, που απορεί κανείς πώς είναι δυνατόν αυτή η Κυβέρνηση και αυτή η παράταξη να επιμένει, σε τόσες αλλαγές που έχουν συμβεί, να επιστρέφει στην «ορμικότητα» και φοβική περιχαράκωση του εθνικού κράτους, με ένα ιδεολόγημα το οποίο κανέναν δεν μπορεί να βοηθήσει...

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Χαράλαμπος Αθανασίου): Παρακαλώ, κύριε Δρίτσα, ολοκληρώστε! Έχετε ξεπεράσει τον χρόνο κατά πέντε λεπτά.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΔΡΙΤΣΑΣ: Τελείωσα. Μία λέξη, κύριε Πρόεδρε. Και την κοινωνική συνοχή τη θέτει σε ακραία δοκιμασία, όταν επικρατούν τέτοιες φοβικές και συντηρητικές απόψεις και αυτό είναι πολύ επικίνδυνο.

Ευχαριστώ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα του ΣΥΡΙΖΑ)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Χαράλαμπος Αθανασίου): Τον λόγο έχει ο κ. Χρήστος Μπουκώρος από τη Νέα Δημοκρατία.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΠΟΥΚΩΡΟΣ: Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, το ότι συμφωνήσαμε στα ελάχιστα σε καμμία περίπτωση, κατά την άποψή μου, δεν σημαίνει ότι αδράξαμε την ευκαιρία αυτής της συνταγματικής Αναθεώρησης.

Βεβαίως, οι ευθύνες βαρύνουν, κυρίως, την πλειοψηφία της προτείνουσας, προηγούμενης Βουλής. Και χάνεται μια ακόμα ευκαιρία για ουσιαστική Αναθεώρηση, που θα έχει σημαντικό αντίκτυπο, τόσο στην πορεία της χώρας όσο και στην ποιότητα ζωής των πολιτών τα επόμενα χρόνια.

Η χαμένη ευκαιρία αναθεώρησης κυρίως του άρθρου 16, με ευθύνη της πρώην κυβερνητικής πλειοψηφίας του ΣΥΡΙΖΑ, που στερεί από τα Ελληνόπουλα το δικαίωμα που έχουν όλοι οι νέοι, όλων των ευρωπαϊκών χωρών, αλλά και παγκοσμίως, θα μείνει ως κηλίδα σε αυτή την προσπάθεια συνταγματικής Αναθεώρησης.

Συμπεριφέρεται ο ΣΥΡΙΖΑ σαν να μη συνέβη καμμία ιστορική εξέλιξη στα εκπαιδευτικά συστήματα της Ευρώπης και του κόσμου, σαν να μην είναι αναγκαίο να ενσωματωθεί απολύτως τίποτα στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, σαν να μη χρειάζεται να σπάσει αυτό το κρατικό μονοπώλιο, στερώντας δυνατότητες, ευκαιρίες και εντείνοντας την απώλεια οικονομικών, αλλά και ανθρώπινων πόρων. Ούτε κουβέντα για το άρθρο 16. Ούτε να το αγγίξει η προηγούμενη κυβερνητική πλειοψηφία.

(Στο σημείο αυτό την Προεδρική Έδρα καταλαμβάνει ο Ζ' Αντιπρόεδρος της Βουλής κ. **ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΑΒΔΕΛΑΣ**)

Το ίδιο, βεβαίως, συνέβη και με το άλλο εμβληματικό άρθρο του Συντάγματος, το άρθρο 24, που αφορά στο περιβάλλον. Συμπεριφέρθηκε η προηγούμενη πλειοψηφία ως αν να μην έχουμε καμμία περιβαλλοντική αλλαγή, σαν να μη χρειάζεται να εναρμονίσουμε απολύτως τίποτα, ούτε στα όσα συμβαίνουν στον κόσμο ούτε έναντι της επερχόμενης κλιματικής αλλαγής. Είναι μία φοβική αντιμετώπιση, που είναι απόδειξη του συντηρητισμού όσων, πραγματικά, δηλώνουν προοδευτικοί σε αυτή τη χώρα. Είναι μία χαμένη ευκαιρία, για την οποία οπωσδήποτε στο μέλλον θα απολογηθείτε, ακόμα και στις νέες γενιές που είναι κοντά στη δική σας ιδεολογία.

Πολύς λόγος έγινε σήμερα, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, για το άρθρο 3 περί κρατούσας θρησκείας, μία συζήτηση η οποία έφερε στην επιφάνεια τις επιδιώξεις του ΣΥΡΙΖΑ να βάλει μια πινακίδα ιδεολογίας στον Καταστατικό Χάρτη της χώρας, επειδή ακριβώς δεν είχε τίποτα άλλο ουσιαστικό να προσφέρει σε βασικά άρθρα του Συντάγματος. Αυτή η προσπάθεια έγινε εμφανής μέσα από τη διαστρέβλωση της πραγματικότητας αλλά και των συνταγματικών προβλέψεων.

Αρνείται να δεχθεί ο ΣΥΡΙΖΑ ότι η πρότασή του δεν γίνεται δεκτή γιατί πραγματικά προβάλλεται ως κάτι που δεν είναι. Και τι θέλω να πω; Όλοι σε αυτή τη χώρα γνωρίζουμε ότι το περιεχόμενο του άρθρου 3 του Συντάγματος αφορά μία ιστορική καταγραφή της δημιουργίας του νεοελληνικού κράτους. Είναι η προμετωπίδα μιας παράδοσης του ελληνικού έθνους, που σφυρηλατήθηκε μεταξύ της σφύρας των αγώνων και του άκμονος του χρόνου, στοιχείο καθοριστικό της ελληνικής ιδιοπροσωπίας, υπαρκτής και παρούσας διαχρονικά στην πορεία του ελληνικού έθνους. Είναι μια αρχή που έχει καταξιωθεί στο πέρασμα του χρόνου και ασφαλώς δεν έχει να κάνει ούτε με τη θρησκευτική ουδετερότητα του ελληνικού κράτους ούτε με την ανεξιθρησκία στο πλαίσιο του κράτους.

Η ουδετερότητα του κράτους και το δικαίωμα της ανεξιθρησκίας των Ελλήνων πολιτών είναι απολύτως κατοχυρωμένα από ένα πλέγμα άρθρων. Θα γίνω κοινότοπος. Παρά πολλοί συνάδελφοι αναφέρθηκαν σε αυτά. Πρώτα και πάνω απ' όλα, το άρθρο 13 του Συντάγματος διασφαλίζει απολύτως τη θρησκευτική ελευθερία των Ελλήνων πολιτών.

Αλλά φαίνεται η προσχηματική -αν θέλετε- τοποθέτηση των στελεχών του ΣΥΡΙΖΑ και από το εξής γεγονός: Ζητούν την αλλαγή του άρθρου 3. Γιατί δεν ζητούν και την αλλαγή του άρθρου 16 παράγραφος 2 μέσα από το Σύνταγμα, που προβλέπεται υποχρέωση του κράτους για τη διαμόρφωση υπεύθυνων πολιτών μεταξύ των άλλων και μέσω της θρησκευτικής και εθνικής ανάπτυξης των νέων; Αλλά είπαμε, το άρθρο 16 είναι ένα άρθρο για το οποίο δεν θέλει να ακούει τίποτα ο ΣΥΡΙΖΑ.

Από και πέρα, όμως, και μια σειρά άλλων άρθρων, όπως το άρθρο 5, που διασφαλίζει τη συμμετοχή στη δημόσια ζωή, στα κόρνα, του συνόλου των πολιτών με τους ίδιους όρους και χωρίς καμμία θρησκευτική ή άλλη διάκριση, είναι ακόμα -αν θέλετε- μία

επιβεβαίωση ότι το κράτος είναι στην ουσία του θρησκευτικά ουδέτερο.

Το άρθρο 2 του Συντάγματος, επίσης, προβλέπει την κατοχύρωση της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας, χωρίς θρησκευτικές ή άλλες διακρίσεις.

Είναι μη αναθεωρητέες διατάξεις του Καταστατικού Χάρτη της χώρας, οι οποίες -αν θέλετε- διαψεύδουν αυτό το αφήγημα που ακούσαμε από τον ΣΥΡΙΖΑ αυτές τις μέρες, ότι υπάρχουν διακρίσεις και αδικίες σε αυτή τη χώρα. Σε ποια χώρα; Για ποια χώρα ακριβώς μιλάμε; Για μία χώρα όπου ο δικαιωματοσμός που αναπτύχθηκε στο θερμοκήπιο της αριστερής ιδεολογικής κυριαρχίας τα τελευταία χρόνια, τις τελευταίες δεκαετίες, καθιστά οποιαδήποτε συζήτηση για διακρίσεις και ιδιαίτερα για θρησκευτικές διακρίσεις ελάχιστα πειστική;

Πέραν όλων αυτών, μέσα στις λίγες αναθεωρητέες διατάξεις που συμφωνήσαμε από την προηγούμενη Βουλή, υπάρχουν και δύο πολύ σημαντικά πράγματα, όπως η διευκόλυνση της ψήφου των Ελλήνων ομογενών, με όρους και προϋποθέσεις φυσικά, αλλά και η θέσπιση συνταγματικά για πρώτη φορά στη χώρα μας του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος, μία πρόταση η οποία διασφαλίζει την αξιοπρεπή διαβίωση των πλέον ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού και κατά συνέπεια στηρίζει την ανθρώπινη αξιοπρέπεια.

Είμαι περήφανος που η παράταξη στην οποία υπηρετώ εργάστηκε σκληρά για να περάσουν αυτές οι δύο διατάξεις στο νέο, αναθεωρημένο Σύνταγμα. Είναι διατάξεις που δίνουν λύσεις και απαντήσεις σε σύγχρονα προβλήματα, που απασχολούν την ελληνική αλλά και την ευρωπαϊκή και παγκόσμια κοινωνία.

Σας ευχαριστώ πολύ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα της Νέας Δημοκρατίας)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Απόστολος Αβδελάς): Κι εμείς ευχαριστούμε.

Τον λόγο έχει ο κ. Νεοκλής Κρητικός από τη Νέα Δημοκρατία. **ΝΕΟΚΛΗΣ ΚΡΗΤΙΚΟΣ:** Κύριε Πρόεδρε, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, η Αναθεώρηση του Συντάγματος αποτελεί κορυφαία διαδικασία για τη δημοκρατία, καθώς αποτελεί το περιγραφικό πλαίσιο των θεμελίων του κράτους, αυτών που συγκροτούν και το κρατούν όρθιο μέσα στον χρόνο.

Η έννοια της συνταγματικότητας ή της αντισυνταγματικότητας των νόμων του κοινού νομοθέτη καταδεικνύει ακριβώς ότι κάθε προσπάθεια Αναθεώρησης του Συντάγματος πρέπει να γίνεται με ουσιαστική ευλάβεια.

Σχετικά με τη σημερινή θεματική ενότητα, την οποία οι συνάδελφοι που προηγήθηκαν ανέλυσαν διεξοδικά, θα επιμείνω περισσότερο στο άρθρο 3, το οποίο κυριάρχησε στις αγορεύσεις και τις υπόλοιπες ομιλίες, και θα αναφέρω κάποια ιστορικά δεδομένα.

Οι διαφορετικές απόψεις που ακούστηκαν σχετικά με τον όρο «επικρατούσα θρησκεία» και τον τρόπο με τον οποίο πρέπει ρητά να διασαφηνιστεί, στηρίζονται στην άποψη ότι πρέπει να υπάρχει θρησκευτική ουδετερότητα και άρα ελευθερία, κοινή στάση του κράτους απέναντι στους πολίτες με διαφορετικό θρήσκευμα απ' αυτό της Ανατολικής Ορθόδοξης Εκκλησίας.

Αν και επανειλημμένως διατυπώθηκε από αρκετούς συναδέλφους της Συμπολίτευσης ότι το θέμα της θρησκευτικής ελευθερίας αποσαφηνίζεται ξεκάθαρα στο άρθρο 13, όπου η εκεί διάταξη ενσωματώνει την κατοχύρωση αυτής ως ατομικού δικαιώματος, εντούτοις επανέρχεται εκ των χειλέων συναδέλφων της Μείζονος και Ελάσσονος Αντιπολίτευσης, οι οποίοι εμμένουν να προσδίδουν αναχρονιστικότητα σε αυτό.

Είναι βέβαιο πως ένα θεμέλιο πάνω στο οποίο πάτησε στέρεα το γένος μας για να αποτινάξει τα δεσμά του κατακτητή ήταν η πίστη. Και η πίστη των Ελλήνων δεν χρειάστηκε καμμία περιγραφή και κανένα πλαίσιο προστασίας από κανένα κράτος.

Όταν ο αζεπέραστος Ρήγας Βελεστινλής αναφωνούσε στον «Ύμνο Πατριωτικό» το: «Όποιος, λοιπόν, είναι καλός και ορθόδοξος χριστιανός με τ' άρματα στο χέρι ας δράμει σαν ξεφτέρι το Γένος του να σώσει χαρά» ή όταν στον στίχο 108 στον «Θούριο» λέει: «Ψηλά στα μπαϊράκια σηκώστε τον Σταυρόν», προφανώς θεωρούσε ότι η πίστη δεν χρειάζεται καμμία προστασία, αλλά αναγεννά εσωτερικά θεμέλια στον άνθρωπο, χαλυβδώνει

συνειδήσεις και ταυτοποιεί τον άνθρωπο με τον χώρο και τον χρόνο μέσα στην προοπτική για το αιώνιο. Άλλωστε, η ανάγκη για ταυτότητα ήταν επιτακτική όσο ποτέ τότε, όπως επίσης και η υπέρβαση του φόβου για εξέγερση.

Εάν δεν θέλουμε να πάμε τόσο πίσω στην ιστορική μνήμη, να δώσω ένα σύγχρονο παράδειγμα. Το ιστορικό στέλεχος της Αριστεράς, Χαρίλαος Φλωράκης, είπε χαρακτηριστικά: «Έπρεπε να είχα επισκεφτεί το Άγιον Όρος από νέος. Θα ήταν καλύτερα και για μένα και για την Ελλάδα.».

Εδώ τίθενται δύο ερωτήματα, κύριοι συνάδελφοι. Πρώτον, γιατί θα ήταν καλύτερα για την Ελλάδα; Επηρεάζει η πίστη την εξέλιξη της ιστορίας και ειδικά της πολιτικής ιστορίας; Σίγουρα ναι. Δεύτερον, χρειάζεται η πίστη και η Ορθοδοξία προστασία, αφού είναι ζωντανή και αλλοιώνει, με τη θετική έννοια, βέβαια, συνειδήσεις ακόμα και των σφοδρότερων ιδεολογικών της αντιπάλων; Σίγουρα όχι.

Η διατήρηση ή η συντήρηση, πάλι με τη θετική έννοια, του όρου «επικρατούσα θρησκεία» όπως επίσης και η διατήρηση στο διηνεκές του προοιμίου του Συντάγματος περιποιούν τιμή γι' αυτό και στηρίγματα, ειδικά σε μία σύγχρονη πραγματικότητα, που η αναζήτηση ταυτότητας μέσα στην πολιτιστική ρευστότητα αποτελεί ζητούμενο.

Ναι, θέλουμε ταυτότητα στο κράτος. Δεν θέλουμε ένα αδιάφορο θρησκευτικό κράτος. Θέλουμε η ιστορική μνήμη, η οποία προέρχεται και πηγάζει από τη συλλογική μνήμη, άρα από τον λαό, να εκφράζεται μέσω του Συντάγματος.

Και όσοι προκλητικά ταυτίζουν τη θρησκεία, την πίστη για την Ορθοδοξία με την οπισθοδρόμηση, μεταφέροντας αμάσητα επιχειρήματα μετανεωτερικότητας, ας ανατρέξουν στη συνάντηση του Αποστόλου Παύλου με τους Αθηναίους στην Πνύκα. Το βασικό στοιχείο που κέντρισε το ενδιαφέρον των Αθηναίων ήταν το μήνυμα ελπίδας απέναντι στην κυριαρχία του θανάτου. Και αυτό ο Παύλος το κέντρισε με την εξιστόρηση της Ανάστασης. Αυτή η ελπίδα και το μήνυμα κατάφερε να ενώσει τον Ελληνισμό με τον χριστιανισμό και να πραγματοποιηθεί έτσι η ιστορική για την παγκόσμια ιστορία τομή.

Η ελληνική αρετή σύμφωνα με τον εκκλησιαστικό συγγραφέα Κλήμη Αλεξανδρέα είναι η ζήτηση της αληθείας. Η αλήθεια που αναζητούσαν οι Έλληνες φιλόσοφοι και όλα τα λαϊκά στρώματα οριζόντια και κάθετα -η οποία αναζήτηση εκφραζόταν απόλυτα με την επιγραφή «Αγνώσω Θεώ»- αποκαλύφθηκε στο πρόσωπο του Χριστού. Ο χριστιανισμός εξέφρασε βιωματικά την αναζήτηση του ελληνικού κόσμου, νοηματοδοτώντας ξανά το τελικό νόημα της ύπαρξής του και μεταστοιχειώνοντας την ύπαρξή του. Τον χαλύβδωσε! Έτσι θριάμβευσε μέσα στην ιστορία, έτσι άντεξε τον τουρκικό ζυγό, έτσι θα αντέξει απέναντι σε κάθε μελλοντική απειλή.

Είναι βέβαιο ότι η ρητορική περί αναγκαιότητας αλλαγής του άρθρου 3 για να ενταχθούμε στο πλαίσιο του προοδευτισμού καθιστά σαφές ότι οι προπομποί αυτής της ρητορικής περισσότεροι φλερτάρουν με τον μηδενισμό, υποστηρίζοντας ότι η ταυτότητα ως κεκτημένο μεταμορφώνεται μέσα από την πάλη και αυτή η πάλη ως κολυμπήθρα αλλάζει την ταυτότητα.

Η αλήθεια, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, είναι ότι η τομή έγινε άπαξ στον βράχο της Πνύκας και αυτή η αλλαγή επιβεβαιώθηκε εμφατικά σε όλες τις δύσκολες στιγμές του έθνους μας.

Το Σύνταγμα κατοχυρώνει τη θρησκευτική ελευθερία και ταυτόχρονα τιμά τη συλλογική μνήμη του λαού, αναφέροντας ρητά ως επικρατούσα θρησκεία την Ανατολική Ορθόδοξη Εκκλησία του Χριστού. Όποιος θέλει ας μας ακολουθήσει. Οι υπόλοιποι είστε ελεύθεροι να έχετε ή να μην έχετε τις δικές σας θρησκείες.

Σας ευχαριστώ πολύ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα της Νέας Δημοκρατίας)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Απόστολος Αβδελάς): Και εμείς.

Προηγούμενα είπα ότι κλείνουμε, αλλά ήρθε η κ. Κασμάτη, που ήταν πριν από τον κ. Κρητικό, και θα της δώσουμε τον λόγο για οκτώ λεπτά.

Τον λόγο έχει η κ. Κασμάτη από τον ΣΥΡΙΖΑ.

ΝΙΝΑ ΚΑΣΙΜΑΤΗ: Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, η διαδικασία της συνταγματικής αναθεώρησης, όπως πολλάκις έχουμε πει, είναι η πλέον σημαν-

τική θεσμικά και αποτυπώνει πολιτικούς και κοινωνικούς συσχετισμούς, ανταγωνιστικά προγράμματα, ενσωματώνει εμπειρίες, εκφράζει δυνατότητες πρόβλεψης, αλλά και απαιτεί συναινέσεις και αυξημένη λαϊκή νομιμοποίηση.

Για να μην αναφερθούμε εκτενώς στην ελληνική διαχρονία, στον Σόλωνα, στον Κλεισθένη ή στο «Corpus Juris Civilis» του Ιουστινιανού, που είναι θεμέλιο της οργάνωσης και λειτουργίας των σύγχρονων δυτικών κρατών, η συνταγματική ιστορία του τόπου μας είναι συνδεδεμένη με την πορεία του ελληνικού έθνους ήδη από την προεπαναστατική περίοδο και τη «Νέα Πολιτική Διοίκηση», το 1797, του εθνομάρτυρα του λαού μας και όλων των βαλκανικών λαών, Ρήγα Βελεστινλή.

Το προοίμιο του ισχύοντος Συντάγματος, που απαντάται ήδη από το Σύνταγμα της Επιδαύρου, αλλά και το άρθρο 3, δεν αποτελούν εξόχως αναχρονιστικά κατάλοιπα, όπως θεωρεί μία σχολή σκέψης, μια δυτική αφήγηση της ιστορικής εξέλιξης του έθνους και των θεσμών του. Ούτε αποτελούν, βέβαια, μια ανιστορική και συντηρητική θεώρηση, σαν αυτή που έχει η παράταξη της Νέας Δημοκρατίας -και της Δεξιάς γενικότερα- για το θέμα.

Αντίθετα, συνιστούν στοιχείο της συγκεκριμένης, ιστορικά διαμορφωμένης, ελληνικής ιδιοπροσωπίας, του εθνικού και κοινωνικού μας γίνεσθαι μέσα στη γενικότερη κίνηση της ιστορίας. Άλλως ειπείν, η Ελληνική Επανάσταση ήταν πρώτιστα εθνικοαπελευθερωτική και όχι κοινωνικοανατρεπτική, όπως, λόγου χάριν, η Γαλλική Επανάσταση, αν και είχε και αυτή τη διάσταση.

Αλλά και η εξέλιξη του ελληνικού έθνους-κράτους είναι κυρίαρχη-κυριαρχούμενη μέχρι σήμερα. Με διάφορες μορφές. Ως εκ τούτου, τα ζητήματα της πολιτισμικής ιδιοπροσωπίας και ταυτότητας είναι σύγχρονα και όχι παρωχημένα, δεν είναι θεολογικού ενδιαφέροντος, αλλά πολιτικού από το 1989 και μετά ειδικότερα: είναι η αλήθεια του λαού μας απέναντι στις αποεδαφοποιημένες δυνάμεις του κεφαλαίου και γι' αυτό πρέπει να αποτυπώνονται στο Σύνταγμα, το οποίο προστατεύει απολύτως τη θρησκευτική ελευθερία όλων όσοι βρίσκονται στην Ελλάδα.

Με την έννοια δε του άρθρου 5 και ο όρκος, θρησκευτικός ή πολιτικός, θα πρέπει να δίνεται κατ' ελεύθερη επιλογή του ορκιζομένου προσώπου είτε πρόκειται για κρατικό αξιωματούχο, Βουλευτή, Πρόεδρο της Δημοκρατίας, είτε για απλό πολίτη.

Όπως το διατύπωσε μια κορυφαία μορφή του Συνταγματικού Δικαίου της χώρας μας, αλλά και πρωταγωνιστής στους μεγάλους εθνικούς, δημοκρατικούς και κοινωνικούς αγώνες, ο σοσιαλιστής Αλέξανδρος Σβώλος, στη «Συνταγματική Ιστορία της Ελλάδος» που έγραψε το 1927 εν όψει της ψήφισης του Συντάγματος της Αβασίλευτης ή Β' Ελληνικής Δημοκρατίας. «Η συνταγματική ιστορία της Ελλάδος δεν είναι δυνατόν να είναι πλήρης, εφόσον δεν τοποθετείται εντός της εν γένει πολιτικής ιστορίας της χώρας και δεν ερεϊδεται εις την ακριβήν απεικόνιση της κοινωνικής εξελίξεως, από την οποίαν προσδιορίζεται κατά βάση και το πολίτευμα». Προσδιόρισε, δηλαδή, ο Σβώλος τις ορίζουσες του ελληνικού Συντάγματος.

Από τη «Νέα Πολιτική Διοίκηση» του Ρήγα, λοιπόν, τα Επτανησιακά Συντάγματα, τα Τοπικά Πολιτεύματα του Αγώνα, τα Επαναστατικά Συντάγματα, το λεγόμενο «Ηγεμονικό» του 1832, αλλά και το Σύνταγμα του 1844, ως αποτέλεσμα του Κινήματος της 3^{ης} του Σεπτεμβρίου, το Σύνταγμα του 1864, αλλά και της αναθεώρησης του 1911, που αποτέλεσε τη βάση του ανορθωτικού βενιζελικού κινήματος μετά το κίνημα στου Γουδή, το Σύνταγμα του 1927 της Αβασίλευτης, του 1952 μετά τον εμφύλιο μέχρι το Σύνταγμα του 1975 και της Γ' Ελληνικής Δημοκρατίας, η ιστορία της χώρας μας, των αγώνων του λαού μας, η εθνική ανεξαρτησία, η λαϊκή κυριαρχία, η δημοκρατία, η κοινωνική δικαιοσύνη και η πρόοδος περνάνε μέσα από τις διατάξεις του Συντάγματος, των Συνταγμάτων μας, άρθρα που έγιναν σύμβολα, όπως το περίφημο 114.

Το Σύνταγμα της Κυπρογεννημένης Γ' Ελληνικής Δημοκρατίας, που τη σφραγίζει ανεξίτηλα η πύλη του Πολυτεχνείου, έχει διαμορφωθεί με τις αναθεωρήσεις του 1986, του 2001 και του 2008. Η τελευταία αυτή αναθεώρηση είναι σημαντική περισσότερη για το άρθρο που δεν αναθεωρήθηκε, το περίφημο άρθρο 16 για τη δημόσια δωρεάν παιδεία στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και που, ακριβώς, αποτύπωσε τη δυναμική και κινηματική συμμε-

τοχή και παρουσία του λαϊκού παράγοντα, ως δρώντος υποκειμένου στη διαδικασία της συνταγματικής Αναθεώρησης.

Από το 2010 και μετά, με τη μνημονιακή υπαγωγή της χώρας, η θεσμική πολιτειακή της ανεξαρτησία, αλλά και ο κατοχυρωμένος αυτο-καθορισμός της από το 1975 επλήγη καίρια. Η εξάρτηση της χώρας εσωτερικεύθηκε στις θεσμικές δομές, τις παραγωγικές σχέσεις, στη λειτουργία του νομικού εποικοδομηματος. Ο έλεγχος, πλέον, γίνεται με πιο σύγχρονους και αποτελεσματικούς όρους, θεσμοποιώντας, αφ' ενός, την υποβάθμιση της ανεξαρτησίας της χώρας, αφ' ετέρου την οικονομική βία του συστήματος με μορφές ιδιαίτερα έντονες.

Για αρκετές πλευρές των μνημονιακών πολιτικών σχετικών με τα κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα, όπως είναι οι συντάξεις και ο υποκατώτατος μισθός, υπήρξαν αποφάσεις του αρμοδίου οργάνου του Συμβουλίου της Ευρώπης για την παρακολούθηση της τήρησης του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη και έκριναν ότι τον παραβιάζουν.

Έχοντας, λοιπόν, τη συγκεκριμένη εμπειρία, που είναι βιωμένη εμπειρία της ελληνικής κοινωνίας από το 2010 και μετά, ο ΣΥΡΙΖΑ στην πρόταση αναθεώρησης, ιδίως στα άρθρα που θα αναφερθώ και αναφερόμαστε σήμερα για τα κοινωνικά δικαιώματα, επιχειρεί να δώσει συνταγματικό πλέγμα προστασίας στα ζωτικά κύτταρα της ελληνικής κοινωνίας που χτυπήθηκαν ανελέητα στα χρόνια της κρίσης.

Αντίθετα, η Νέα Δημοκρατία, με συγκεκριμένες επιλογές, στις οποίες θα αναφερθώ στη συνέχεια εκτενέστερα, φαίνεται να βρίσκεται σε οπισθοχώρηση αυτού του φιλελεύθερου χαρακτήρα που θέλει να επαγγέλλεται.

Ενδεικτικά αναφέρω την τροποποίηση - βελτίωση της παραγράφου 2 του άρθρου 5, που εμείς προτείνουμε, ώστε να απαγορεύονται οι διακρίσεις λόγω φύλου και σεξουαλικού προσανατολισμού, που η Νέα Δημοκρατία απορρίπτει. Προφανώς, η ισότητα των φύλων για τη Νέα Δημοκρατία είναι ένα δικαίωμα που δεν πρέπει να είναι συνταγματικά κατοχυρωμένο κι εμείς δικαιούμαστε να αναρωτιόμαστε σε ποιον αιώνα ζουν.

Με το άρθρο 21 παράγραφος 1, εμείς, ως ΣΥΡΙΖΑ, κινούμαστε στην κατεύθυνση της συνταγματικής κατοχύρωσης ενός καθολικού συστήματος κοινωνικού κράτους, όπου το κράτος εγγυάται, μέσω καθολικών κοινωνικών υπηρεσιών και εισοδηματικών ενισχύσεων, αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης για όλους, σε αντίθεση με το κορπορατίστικο πρότυπο ή, ακόμα χειρότερα, με το υπολειμματικό-φιλελεύθερο, κατά τη διεθνή τυπολογία του κράτους πρόνοιας, που εισηγείται η Νέα Δημοκρατία στην πρότασή της.

Όμως, το υπάρχον άρθρο 21 παράγραφος 1, που όντως πρέπει να ενισχυθεί με τα όσα προείπα και προτείνουμε, καλώς αναφέρεται στην οικογένεια ως θεμέλιο συντήρησης και προαγωγής του έθνους, γιατί σύμφωνα με τα διδάγματα της κρίσης, αλλά και της κοινής πείρας, οι οικογένειες έπαιξε καθοριστικό ρόλο στη διατήρηση της αξιοπρεπείας των ανθρώπων που υπέστησαν την οικονομική βία στους μνημονιακούς καιρούς, ενώ αποτελεί κοινό τόπο ότι η χώρα αντιμετωπίζει οξύ δημογραφικό πρόβλημα, το οποίο, προδήλως αναφέρεται στο έθνος και τη συνέχεια του.

Στο άρθρο 21 παράγραφος 3, προτείνουμε την αναθεώρησή του, από μια γενικόλογη αναφορά που τώρα υπάρχει για καθολική πρόσβαση των πολιτών σε αποτελεσματικές παροχές υγείας μέσω του Εθνικού Συστήματος Υγείας.

Ουσιαστικά, επιχειρούμε να κατοχυρώσουμε συνταγματικά τον δημόσιο χαρακτήρα του ΕΣΥ, μια κατάκτηση της δεκαετίας του 1980, αλλά όχι μόνο αυτό. Το κράτος από τη μέριμνα περνά στην υποχρέωση, δηλαδή στη θετική δράση ως συνταγματική υποχρέωση. Πρόκειται για διάταξη που υλοποιεί την έννοια της αλληλεγγύης σύμφωνα με μια σύγχρονη νομική θεώρηση-ερμηνεία, ακόμα και για εκδικασιμότητα-αγωγιμότητα των κοινωνικών δικαιωμάτων, γενικά, και του δικαιώματος στην υγεία ειδικότερα.

Στο άρθρο 21, η προσθήκη που προτείνουμε, ως νέα παράγραφος υπ' αριθμόν 7, ουσιαστικά είναι απολύτως στο πνεύμα και το γράμμα του ισχύοντος Συντάγματος, συγκεκριμενοποιώντας τη διάταξη του άρθρου 106 στα αναφερόμενα φυσικά μονοπώλια, δηλαδή στο νερό, την ηλεκτρική ενέργεια και τα δίκτυα

διανομής τους και θέτοντάς τα υπό καθεστώς δημόσιας υπηρεσίας και ελέγχου.

Πρόκειται για δικαιώματα-δημόσια αγαθά, για τα οποία πιστεύουμε ότι πρέπει να υπάρχει μια συνέχεια στην παροχή τους σε προσιτές τιμές και σε υψηλή ποιότητα. Σε αυτό το πλαίσιο αναφέρω ενδεικτικά την απόφαση 1906/2014 της ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας, με την οποία είχε κριθεί αντισυνταγματική η ιδιωτικοποίηση της ΕΥΔΑΠ και ακυρώθηκε η μεταβίβαση των τελευταίων μετοχών της ΕΥΔΑΠ στο ΤΑΙΠΕΔ.

Με την πρότασή μας κατοχυρώνεται συνταγματικά ο αναπαλλοτρίωτος χαρακτήρας των υπαρκτικών αυτών πόρων για τη ζωή και την ευημερία των πολιτών, σε μια εποχή που οι ιδιωτικοποιήσεις και δη ο φιλοεπενδυτικός τρόπος της Κυβέρνησης της Νέας Δημοκρατίας ταιριάζουν σε αυτό που η σύγχρονη πολιτική θεωρία ονομάζει «συσσώρευση διά της απαλλοτρίωσης».

Εμείς δεν θέλουμε η Ελλάδα να γίνει αποικία και θέλουμε να κατοχυρώσουμε τους φυσικούς, υπαρκτικούς για το κοινωνικό σύνολο, πόρους.

Στο άρθρο 22, επίσης, είμαστε υποχρεωμένοι -εκτός του ότι το θέλουμε- από τις νομοθετικές πρακτικές των κυβερνήσεων της περιόδου 2010 - 2014 να προσθέσουμε και το ηλίκιακό κριτήριο στην απόλαυση του δικαιώματος ίσης αμοιβής για ίση εργασία ως τμήμα της αρχής της ίσης μεταχείρισης, καθώς νομοθετήσατε, τόσο η Νέα Δημοκρατία όσο και ο χώρος που σήμερα λέγεται ΚΙΝΑΛ, τη διαφορετική ηλικιακή αντιμετώπιση στο μισθολογικό επίπεδο, διακρίνοντας σε προ και μετά το όριο των είκοσι πέντε ετών, αλλά και υποβιβάζοντας πάρα πολύ την εργασία των ανηλίκων.

Ο περιφημος «υποκατώτατος μισθός» είναι νεολογισμός δικός σας, της Νέας Δημοκρατίας, είναι η προσφορά σας στη νέα γενιά. Προφανώς, η Νέα Δημοκρατία γι' αυτό δεν θέλει και αυτή τη ρύθμιση, γιατί, ενδεχομένως, να σκοπεύει να τον επαναφέρει στο μέλλον.

Στο άρθρο 22 παράγραφος 2 προτείνουμε τη συνταγματική κατοχύρωση βασικών αρχών του συλλογικού Εργατικού Δικαίου, που κατά τη διάρκεια της κρίσης επλήγησαν βαριά, όπως την αρχή της ευνοϊκότερης ρύθμισης, την απαγόρευση δυνατότητας υπέρβασης προς τα πάνω του κατώτατου μισθού, που καθορίζεται με συλλογικές συμβάσεις εργασίας, και το δικαίωμα στην προσφυγή στη διαιτησία.

Το κάναμε όχι μόνο γιατί είχαμε την εμπειρία της καταστρατήγησης των ανωτέρω βασικών αρχών του συλλογικού Εργατικού Δικαίου στο πλαίσιο της μνημονιακής γραμμής της εσωτερικής υποτίμησης που αποδέχθηκαν και εφάρμοσαν πλήρως οι κυβερνήσεις της περιόδου 2010 - 2014, χτυπώντας τον κόσμο της μισθωτής εργασίας, αλλά και γιατί εκτιμούσαμε, με βεβαιότητα, ότι στην απευκαΐα για τον εργαζόμενο περίπτωση που ερχόσταν στα πράγματα, η Νέα Δημοκρατία, δηλαδή, αμέσως θα εκδηλώνανε τον αντεργατικό ρεβανσισμό σας απέναντι στον κόσμο της μισθωτής εργασίας. Και θέλαμε αυτό, συνταγματικά, θεσμικά, να το αποτρέψουμε.

Δυστυχώς, επαληθευτήκαμε στο ακέραιο, καθώς ήδη με τον αναπτυξιακό νόμο 4635/2019, τον οποίο πρόσφατα ψήφισε, η Νέα Δημοκρατία, επαναφέρει την εργασιακή μνημονιακή βαρβαρότητα στην πλέον ακροφιλελεύθερη μορφή της, μέσα από ένα πλέγμα ρητρών εξαίρεσης από τις ρυθμίσεις των συλλογικών συμβάσεων, καθιστώντας τες άκρως διαπερατές και επιβεβαιώνοντας σε όλους αδιάψευστα, ότι οι ρυθμίσεις των μνημονιακών προγραμμάτων και της εποχής, όπου η χώρα ήταν σε άμεσο και διεθνή οικονομικό έλεγχο, είναι η κανονικότητα που η Νέα Δημοκρατία επαγγέλλεται, υπόσχεται και από αυτήν εμπνέεται για το μέλλον στην Ελλάδα.

Ευχαριστώ πολύ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα του ΣΥΡΙΖΑ)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Απόστολος Αβδελάς): Κι εμείς ευχαριστούμε.

Θα δώσω τον λόγο για παρέμβαση, όχι για δευτερολογία, κύριε Τζαβάρα, για δυο λεπτά στους ειδικούς εισηγητές.

Κύριε Κατρούγκαλε, μήπως θέλετε και εσείς;

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΤΡΟΥΓΚΑΛΟΣ: Κύριε Πρόεδρε, μπορεί να χρειαστεί για δυο λεπτά και εγώ.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Απόστολος Αβδελάς): Κύριε Τζαβάρα, έχετε τον λόγο για δυο λεπτά και σκεφτείτε τον κόσμο που είναι έξω από αυτή την Αίθουσα και είναι φίλοι σας από παλιά. Πρέπει να πানে σπίτια τους, γιατί ξαναγυρίζουν πιο μπροστά από εμάς.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΖΑΒΑΡΑΣ: Κύριε Πρόεδρε, ευχαριστώ πολύ.

Θέλω να αναφερθώ σε δυο θέματα. Πρώτον, είμαι υποχρεωμένος να απαντήσω στον κ. Βαρεμένο, ο οποίος είχε την καλοσύνη να αφιερώσει όλη την ομιλία του στην ταπεινότητά μου.

Πράγματι, κύριε Βαρεμένε, αυτά που είπατε αναφέρονται στη σημερινή τοποθέτησή μου, αλλά με έναν τρόπο που ειλικρινά δεν κατάλαβα. Εγώ σήμερα είπα ότι δεν πρέπει ο ΣΥΡΙΖΑ να κάνει ένα λάθος μεθόδου, δηλαδή να προτείνει Αναθεώρηση του Συντάγματος ξεκινώντας από τις πολιτικές του αξίες και ιδέες και πηγαίνοντας προς τα πράγματα, ενώ ο Μοντεσκιέ έλεγε ότι ο νόμος είναι οι αναγκαίες σχέσεις οι οποίες απορρέουν από τη φύση των πραγμάτων. Για αυτό και πρέπει να παρατηρούμε την εξέλιξη των γεγονότων, όπως είπε προηγουμένως η κ. Κασιμάτη, που αναφέρθηκε στον Σβώλο, να αναφερόμαστε και να υποστηρίζουμε την κοινωνική εξέλιξη και πάνω σε αυτή να θεμελιώνουμε τις συνταγματικές μεταβολές.

Σήμερα, λοιπόν, εσείς κάνετε το εντελώς αντίθετο. Όσον αφορά δε τη λεγόμενη «μεταδημοκρατική συνθήκη», για να το εξηγήσω, αναφερθήκαμε όχι μόνο εγώ, αλλά και συνάδελφοι από τον ΣΥΡΙΖΑ, σε αυτό το περιώνυμο έργο του καθηγητή Κόλιν Κράουτς. Όμως, απέναντι σε αυτό, εχθές με την ομιλία μου είπα ότι δεν μπορούμε να μιλάμε για φθορά και για ξεπέραςμα των αντιπροσωπευτικών θεσμών ούτε του κοινοβουλευτισμού. Ο κοινοβουλευτισμός έχει το νόημα και την αποστολή να δημιουργεί τις προϋποθέσεις για έντιμους συμβιβασμούς μεταξύ κομμάτων που πιστεύουν σε διαφορετικές αξίες, προέρχονται από διαφορετικές ιδεολογικές αφετηρίες και, κυρίως, εκπροσωπούν και διαφορετικά συμφέροντα.

Πώς να το κάνουμε; Το Κομμουνιστικό Κόμμα είναι ξεκάθαρο. Αντιμετωπίζει το Σύνταγμα ως έργο και δημιούργημα της αστικής τάξης και, βέβαια, αυτό που το ενδιαφέρει είναι να δηλώνει εδώ την αντίθεσή του.

Όμως, εσείς είστε κάτι διαφορετικό. Θέλετε να μετέχετε και αυτού του ιδεολογικού παραδείγματος που εκπροσωπεί το ΚΚΕ στην Αίθουσα αυτή, αλλά και του σοσιαλδημοκρατικού ή του κεντροαριστερού. Ε, το να δουλεύετε σε δυο ιδεολογικούς κυρίους δεν γίνεται. Θα φτάνετε σε σημεία παραλογισμού, όπως αυτά που ακούστηκαν σήμερα.

Τελειώνω με την τελευταία μου φράση. Κύριοι συνάδελφοι, η δυσκολία σας να κατανοήσετε την αντίρρησή μας για αναθεώρηση του άρθρου 3 έγκειται στο γεγονός ότι κάνετε ένα σφάλμα μεθόδου και εδώ. Συγχέετε δυο όρους που είναι διακριτοί, τον όρο «Εκκλησία» και τον όρο «θρησκεία». Εάν ρίξετε μια ματιά στον τίτλο του άρθρου 3, μιλάει για τις σχέσεις Πολιτείας και Εκκλησίας. Οι δυο θεσμοί αυτοί είναι ομόλογοι, είναι θεσμοί της πολιτικής κοινωνίας, έχουν την οργάνωση, ο μὲν ένας του λαού, η δε άλλη, η Εκκλησία, των πιστών στη θρησκεία του Χριστού, την Ορθόδοξη Ανατολική.

Αυτοί οι δυο θεσμοί δεν μπορεί και ούτε και αντέχουν αυτή τη συγκεκριμένη προσθήκη που θέλετε να βάλετε στην παράγραφο 1, λέγοντας και αξιώνοντας από το κράτος να επιδεικνύει ουδετερότητα θρησκευτική, γιατί το κράτος το νεοφιλελεύθερο, το νεωτερικό, αυτό που οργανώνει το Σύνταγμα που μιλάμε τώρα, τον 1975 είναι ουδέτερο απέναντι στα θρησκευτικά φαινόμενα, γιατί τα θρησκευτικά φαινόμενα δεν είναι φαινόμενα της πολιτικής κοινωνίας, είναι φαινόμενα της κοινωνίας των πολιτών, όπως όλες οι άλλες οργανώσεις που ομαδοποιούν πολίτες, που πιστεύουν σε διαφορετικές αξίες και, προκειμένου για θρησκεία, είναι αυτή η σχέση με τον εαυτό του που έχει ο κάθε πολίτης, η μέριμνα του εαυτού του για το παρόν και για το επέκεινα.

Αυτή η υπόθεση είναι ιδιωτική και απέναντι στις ιδιωτικές υποθέσεις το κράτος είναι εξ ορισμού ουδέτερο, γιατί όλη αυτή η σημερινή κατανάλωση ενός κοινοβουλευτικού λόγου, ο οποίος σε τίποτα άλλο δεν μας ωφέλησε από το να κατανοήσουμε ότι είστε πράγματι αντίθετοι στη χριστιανική θρησκεία. Γιατί είναι

επικρατούσα θρησκεία για θρησκευτικούς, ιστορικούς, συμβολικούς και εθνικούς λόγους και εσείς έχετε τη δική σας πολιτική θρησκεία. Γιατί αυτή είναι η μεγάλη αντίφαση: εσείς ανήκετε σε μια πολιτική θρησκεία, ενώ οι πιστοί που πιστεύουν στο Χριστό σαν Σωτήρα ανήκουν σε μια θρησκεία που αναπτύσσεται στην κοινωνία.

Η κοινωνία, λοιπόν, των πολιτών και η πολιτική κοινωνία δεν μπορούν να συγκρουστούν ποτέ, παρά μόνο στο μυαλό κάποιων Βουλευτών του ΣΥΡΙΖΑ. Πώς να το κάνουμε;

Ευχαριστώ πολύ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα της Νέας Δημοκρατίας)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Απόστολος Αβδελάς): Φαντάζομαι, κύριε Κατρούγκαλε, ότι θα θέλετε τον λόγο.

Έχετε τον λόγο για δυο λεπτά.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΤΡΟΥΓΚΑΛΟΣ: Κύριε Πρόεδρε, θα προσπαθήσω να είμαι εντός του δέλεπου.

Κύριε Πρόεδρε, στο κράτος της νεωτερικότητας δεν είναι ομόλογοι θεσμοί η δημοκρατικά οργανωμένη πολιτεία και η Εκκλησία. Ακριβώς γιατί στο κράτος της νεωτερικότητας οι πολιτειακοί θεσμοί έχουν αναγωγή μόνο στη λαϊκή κυριαρχία, ενώ, προφανώς, οι θρησκείες και οι εκκλησίες έχουν υπερβατικό, μεταφυσικό σύστημα αναφοράς. Για αυτόν τον λόγο, δεν είναι σύγκρουση της νεωτερικότητας αυτή που επαναφέρει τώρα η Νέα Δημοκρατία, είναι σύγκρουση που ανήκει σε άλλον αιώνα.

Αν με εξέπληξε κάτι -μπορεί να μην κατάλαβα και θα δω στα Πρακτικά- είναι η πρόθεση του γενικού εισηγητή να μας αποδώσει αντιθρησκευτικά συναισθήματα, που σαφώς και δεν έχουμε.

Από την αρχή δήλωσα ότι η ελληνική Αριστερά δεν ήταν ποτέ αντικληρικαλιστική. Ούτε η Εκκλησία συνολικά κατά της Αριστεράς. Συμμετείχε στο ΕΑΜ το μεγαλύτερο κομμάτι του λαϊκού κλήρου. Για λόγους που αναλυτικά ανέφερα στην εισήγησή μου, το ζήτημα εδώ δεν είναι ποια είναι η στάση μας απέναντι στη χριστιανική θρησκεία, αλλά η εισαγωγή της αναγκαίας νεωτερικής μεταρρύθμισης, που άλλα κράτη έχουν συντελέσει ήδη τον 19^ο αιώνα, με την καθιέρωση διακριτών ρόλων Πολιτείας και Εκκλησίας, κάτι που, στο κάτω-κάτω, ανταποκρίνεται και στο ευαγγελικό δόγμα «τα του Καίσαρος τω Καίσαρι, τα του Θεού τω Θεώ».

Η σύγκρουση που έπρεπε να γίνει σε αυτή την Αίθουσα δεν θα έπρεπε να είναι για θέματα λυμένα στη νεωτερικότητα και τη δημοκρατία, αλλά στα σύγχρονα διακυβεύματα, όπως η νεοφιλελεύθερη επίθεση στα κοινωνικά δικαιώματα και στις κατακτήσεις και η προσπάθεια αυτά να μείνουν ζωντανά και να διευρυνθούν. Όμως, δυστυχώς φαίνεται η Πλειοψηφία να έχει έντονα αντισυνταγματικά στοιχεία στο εσωτερικό της, που δεν εκδηλώθηκαν μόνο στη στάση της με το άρθρο 3, αλλά και στη θέση που πήρε απέναντι σε γενικότερης αποδοχής δικαιώματα και ελευθερίες, όπως είναι κατ' εξοχήν αυτή της περίπτωσης του άρθρου 5 παράγραφος 2, για την απαγόρευση διακρίσεων λόγω φύλου και σεξουαλικού προσανατολισμού.

Εμείς θέλουμε να ελπίζουμε ότι μέχρι την ψηφοφορία σε κρίσιμα ζητήματα που είναι αυτά που αφορούν στη ζωή των πολιτών, όπως ήταν το σημερινό αντικείμενο της συζήτησης, θα έχουν την ευκαιρία όλες οι πτέρυγες της Αίθουσας να επανοποθετηθούν.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα του ΣΥΡΙΖΑ)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Απόστολος Αβδελάς): Ο κ. Καμίνης έχει τον λόγο.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΜΙΝΗΣ: Να μιλήσει και η φωνή της σωφροσύνης; Να μιλήσει και η φωνή της λογικής, κύριε Πρόεδρε; Επειδή δεν θέλω να καταχραστώ τον χρόνο σας, θα ήθελα να πω δυο πράγματα.

Μου έκανε εντύπωση η τάση της Νέας Δημοκρατίας να απορρίψει τα πάντα, όλα όσα είχαν να κάνουν άμεσα ή έμμεσα με τις σχέσεις Εκκλησίας - Κράτους. Πιστεύω ότι είναι πολύ πιο πίσω και από τα μυαλά, από τις απόψεις του Πρωθυπουργού και πάρα πολλά από τα στελέχη της.

Από την άλλη πλευρά, ακούω εδώ τον κ. Κατρούγκαλο να μιλάει για τη νεωτερικότητα και όλα αυτά και να μας κάνει εδώ μια κατήχηση και λειτουργική, μια και μιλάμε για τα Θρησκευτικά, όταν είχαν την ευκαιρία να κάνουν τα μεγάλα βήματα, έτσι, για τον χωρισμό Κράτους και Εκκλησίας και αυτό που είδαμε τελικά

ήταν μια πλήρης ενδοτικότητα και η αποπομπή του κ. Φίλη, την οποία σήμερα τον ακούσαμε πώς ακριβώς ο ίδιος την εξήγησε.

Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Απόστολος Αβδελάς): Εγώ ευχαριστώ.

Κηρύσσεται περαιωμένη η συζήτηση επί των αναθεωρητέων διατάξεων του Συντάγματος, που αντιστοιχεί στην πρώτη και δεύτερη θεματική ενότητα της Επιτροπής Αναθεώρησης του Συντάγματος, δηλαδή: Σχέσεις Εκκλησίας και Πολιτείας, Θρησκευτική Ελευθερία, Όρκος και Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, δέχεστε στο σημείο αυτό να λύσουμε τη συνεδρίαση;

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΟΛΟΙ ΟΙ ΒΟΥΛΕΥΤΕΣ: Μάλιστα, μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Απόστολος Αβδελάς): Με τη συναίνεση του Σώματος και ώρα 22.03' λύεται η συνεδρίαση για αύριο, ημέρα Τετάρτη 20 Νοεμβρίου 2019 και ώρα 9.30', με αντικείμενο εργασιών του Σώματος: αποφάσεις Βουλής, συνέχιση της συζήτησης επί των αναθεωρητέων διατάξεων του Συντάγματος, σύμφωνα με τα άρθρα 110 του Συντάγματος και 119 του Κανονισμού της Βουλής (3η, 4η και 8η θεματική ενότητα της Επιτροπής: άρθρα 37 παρ. 2, 38 παρ. 1 και 2, 68 παρ. 2, 84 παρ. 2, 28 παρ. 2, 44 παρ. 2, 73 και 32 παρ. 4 και 5), σύμφωνα με την ειδική ημερήσια διάταξη που έχει διανεμηθεί.

ΟΙ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΣ